ರಾಘವ
ಕವನ ಕೋಶ

(ಮ್ಯವೆಂಸೀ)

ರಾಘವ

ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು-19

ಹ ಂ ಸ ಪ ಥ

(ಕವನ ಸಂಕಲನ)

(ವೈವೆಂಸೀ)
ರಾ ಘ ವ

ರಾ ಘ ವ ಪ ಕಾ ಶ ನ
ಬೆಂಗಳೂರು – ೧೯

೧೯೭೧]   [ಬೆಲೆ : ರೂ. ಎಂಟು

HAMSAPATHA : A collection of Poems by '*Raghava*'

FIRST EDITION : 1971

ARAVINDA

54, III Cross, Gavipuram Extension,

Bangalore-19

COVER DESIGN : Balakrishna

Price : 8 - 00

Printed at LIPI MUDRANA
Bangalore - 4

ಬಿನ್ನಹ

'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ' ಕವನ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ (೧೯೫೮) ಈ ವರೆಗೆ ನಾನು ರಚಿಸಿರುವ ಕವನಗಳು–ಅರೆಕೊರೆಯಾದ, ಇಲ್ಲವೆ ಒಪ್ಪಿತ ವಾಗದ ಕೆಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲವೂ–ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ, ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ನನ್ನ ಮೊದಮೊದಲಿನ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಿಂದ ('ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು', 'ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ') ಆಯ್ದ ೧೩ ಕವನಗಳೂ* ಕೂಡಿಕೊಂಡಿವೆ ; ಇವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಟ್ಟ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಕವಿಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ. ಆ ಕವನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಉದ್ದೇಶ, ಅವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ (ಮೇಲೆ ಹೆಸರಿಸಿರುವ) ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ನೆರವೇರದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಕೃತ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಕಮಾಡಿ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದು. ಇಂದಿನ ಓದುಗರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಅವೂ ಹೊಸವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತವಾದ ತೀರ ಮೊದಲಿನ ಕವನಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಾನೇ ಅವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದರೆ, ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟೋ ಇರುವುದಾದರೆ, ಎಂದು ಬರೆದದ್ದಾದರೇನು ? ಎಂದು ಬರೆದದ್ದು, ಅಂದು ಬರೆದದ್ದಕ್ಕೂ ಇಂದು ಬರೆದದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಏನು? – ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಯಸುವವರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಚನೆಯ ಕಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಕವನಗಳನ್ನು ರಚನೆಯ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶ ಅಗತ್ಯ ಎನಿಸಿತು.

---

*ಒಳದನಿ, ನೆರೆಮನೆಯ ಕುಸುಮ, ಹರಟೆಯ ಹೊಡೆಯಲು ಸ್ನೇಹಿತರಿಲ್ಲ, ಅಂದಿನ ಪಾಠ, ಸೊಗಸಿನ ಸಂಜೆ, ಚಣವೆ ಸಾಕು ಚೆಲುವಿನ ನೋಟ, ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ, ತಾರೆಗಳ ಮರುಮಾತು, ಅಪವಾದ, ಕಂಬನಿ ಕಾಣಿಕೆ, ಗೋಳು, ಅಣುಶಕ್ತಿ, ಬೇಡಿಕೆ.

ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಅನುವಾದಗಳ ಬಗೆಗೆ ಎರಡು ಮಾತು: ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ, 'ಮಹಾತ್ಮರ ಕರುಣೆ', 'ಗಾಂಧೀ ತರ್ಪಣ', 'ಯಾತ್ರೆ', 'ಮಳೆಬಿಲ್ಲು' – ಇವು ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆಂದು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದವು. ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳ ಅನುವಾದ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿದೆ: ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುವ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಇದೇ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು–ಅಸ್ಸಾಮಿ, ಕಾಶ್ಮೀರೀ ಭಾಷೆಗಳ ರಚನೆಗಳ ಅನುವಾದಗಳು – ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಅನುವಾದಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಕೃತಿಗಳ ಜಾಡುಹಿಡಿದು ಮಾಡಿದವು. ಇವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಛಾಯಾನುವಾದಗಳು. ಹೇಗೆ ಆದರೂ, ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಕನ ಸ್ವಂತ ನಿರ್ಮಿತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೋ ಕಡಮೆಯಾಗಿಯೋ ಮೂಲದ ಜೀವಧಾತುವಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವಧಾತುವನ್ನೂ ಎರೆದುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅನುವಾದ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಸ್ವಂತ ರಚನೆಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಇವು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಸ್ವಂತ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ – ಋಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರೆ.

'ಆ ದಾರಿ – ಈ ದಾರಿ' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ 'ಹಂಸಪಥ'ದ ಹೊಳಹನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು; ಈ ಮಾತೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಬೇರೆಯ ಕೆಲವು ಕವನಗಳೂ ಆ ಕಡೆಗೇ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಹಂಸಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಹಂಸತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ಅವತಾರ ಪುರುಷರನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವ ಕೈಂಕರ್ಯದ ಕವನಗಳೂ ಇವೆ. ಹೀಗೆ ಸಂದಿದೆ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ 'ಹಂಸಪಥ' ಎಂಬ ಹೆಸರು.

'ಹೊಸ ಕವನಗಳ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಡಾ॥ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ಅವರಿಗೆ – ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿಮ್ಲಾಕ್ಕೆ ತೆರಳುವ ಮುನ್ನ – ತಿಳಿಸಿದಾಗ, 'ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬಹುದು' ಎಂದು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದರು. 'ಸಂಕಲನದ ಹೆಸರು ಏನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಹೂ ಹಣ್ಣು ಎಲೆ ನೀರು' ಎಂದೆ. ಅವರ ಮಾಸದ ಮುಗುಳುನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆಗ ನಾನಿನ್ನೂ 'ಆ ದಾರಿ – ಈ ದಾರಿ' ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

'ಹಂಸಪಥ'ದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಈ ಹೆಸರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದೀತು ಎಂದು ಈಗ ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಕಾವ್ಯಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಡಾ। ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಸಮರ್ಪಣೆ ಸುಲಭ. 'ಹೂ ಹಣ್ಣು ಎಲೆ ನೀರು' – ಈ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿ, ಕಷ್ಟ. 'ಹೂ ಹಣ್ಣು ಎಲೆ ನೀರು' ('ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ') ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಒಂದು ಕೃತಿಗಲ್ಲ – ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ 'ಲಾಭ ಪೂಜೆ ನೆಗಟಿಲ್ತೆ'ಗಳ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಾಗ ಕವಿಗೆ ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿ, ಜೀವನಸಿದ್ಧಿ - ಹಂಸಪಥದಲ್ಲಿ ಅದು ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಭಗವತ್ಕೃಪೆ ಯಾಗಬೇಕು; ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಾಯಬೇಕು, ಬೇಯಬೇಕು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಗೊಂಡ ಕವನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು (ಕ್ರ. ಸಂ. ೨, ೧೦, ೩೩, ೪೨, ೪೮, ೪೯, ೫೬, ೫೯, ೭೦) ಬಿತ್ತರಗೊಂಡಿವೆ. ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ.

ಅನೇಕ ಕವನಗಳು ಈ ಮೊದಲೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಜೀವನ, ರಾಷ್ಟ್ರಮತ, ಕನ್ನಡನುಡಿ, ವಿನೋದ, ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿವೆ. ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ಎಡೆಕೊಟ್ಟ ಸಂಪಾದಕರುಗಳಿಗೂ, ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ಸಾನೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ 'ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಗೆಳೆಯರು ಶ್ರೀ ಶಾ. ಬಾಲೂರಾಯರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದೆ.

ಲಿಪಿ ಮುದ್ರಣದವರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಚೆಲುವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಒಡೆಯರೂ ಕಾವ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಕಲಾವಂತರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹೊದಿಕೆಯ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಚೆಂದಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

೧೫-೧೨-೧೯೭೧ ಮೈವೆಂಶೀ 'ರಾಘವ.'

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕವಿವರ್ಯ

ವಿನಾಯಕ

(ಡಾ॥ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಎಂ. ಎ., ಡಿ. ಲಿಟ್.)

ಅವರಿಗೆ

ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳೊಡನೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ

ಹ ಂ ಸ ಪ ಥ

ಪರಿವಿಡಿ

ಶರತ್

ಶಾರದೆಗೆ

ತನ್ನ ಜಡತನವೆಲ್ಲವನು ಕೊಡಹಿಕೊಂಡೆದ್ದು
   ವರ್ಷಧಾರಾಸ್ನಾತೆಪೂತೆಯಾಗಿ
ಮೈತುಂಬ ಹಸುರುಟ್ಟು ತಲೆತುಂಬ ಹೂಮುಡಿದು
   ಬೆಳ್ನಗೆಯ ಬೆಳಕನ್ನು ಸುತ್ತ ಚೆಲ್ಲಿ
ಸಂಜೆಯೋಕುಳಿ ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯನೆಗೈದು
   ಲಕ್ಷದೀಪವನಿರುಳು ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟು
ಮುಂಬರುವ ಸುಗ್ಗಿ ನೈವೇದ್ಯ ಮೀಸಲೊಳಿರಿಸಿ
   ಸ್ನಾನಪಾನಕ್ಕೆ ಸರಸಿಗಳ ತಿಳಿಸಿ
ಮಡಿಯುಡಲು ಚಾರುಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಚೀರವ ತರಿಸಿ
   ತೊಡಲು ಪುಷ್ಪಾಭರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿ
ಮುಗಿಲ ಬೆಳ್ದಾವರೆಯ ಬೆಳ್ಳಿ ಪೀಠವನಿರಿಸಿ
   ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರ-ವೀಣೆ ಶ್ರುತಿಮಾಡಿಸಿ
ತಾರೆ ಸಾವಿರಗಣ್ಣ ಜಾಗರದ ನವಿಲನ್ನು
   ಬೆಳ್ದಿಂಗಳುತ್ಸವಕೆ ಬರಿಸಿ ನಿಲಿಸಿ
ಓರಿಮಂಗಳು ಮೃಣ್ಮಯಿಯಾ ಪೃಥ್ವಿ ನಿಂದಿಹಳಿದೋ
   ನಿನ್ನ ಪೂಜಿಸಿ ಪಡೆಯೆ ಚಿತ್ತೇಜವ ;
ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು ನಾವು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕರೆಯುವೆವು :
   ಬಾ, ಶರತ್ ಶಾರದೆ, ಬ್ರಹ್ಮನರಸಿ ;
ದಿವವೆ ತಾನಾಗಿಹುದು ಧವಳಿಮಾವೃತ ಧರಣಿ,
   ಬಾ. ಶರತ್ ಶಾರದೆ, ಸರ್ವಶುಕ್ಲೆ ;
ಬಹಿರಂಗ ಶುಭ್ರತೆಯ ಬಾಗಿಲೊಳು ನೀ ಬಂದು
   ಅಂತರಂಗವ ಬೆಳಗು ಶುಭ್ರವಸನೆ ;
ವಾಣಿಯಾಗಲ್ಕೆ ನೀನು ವಾಗ್ವಿಲಾಸದ ನೀಡು
   ವಾಕ್ಪೀಠ ನಿನಗಾಗೆ ನನ್ನ ರಸನೆ.

೬ – ೧೦ – ೧೯೫೫]

ಮನೆಯ ದೀಪ

ಆರಿಸದಿರು ದೀಪವ,
  ಮನೆಯ ದೀಪವ ;
ಬೀರುತಿರಲಿ ತೋರುಬೆಳಕ
  ಮನೆ ನಿಂತಿಹ ತನಕ.

ಸೊಡರ ದೀಪ, ಬೆಳಕಲ್ಪ,
  ಎಂದೇತಕೆ ಕೀಳೆಣಿಕೆ ?
ಮನೆಯೊಳಗನೆ ಬೆಳಗಿದರೂ
  ಸಾರ್ಥಕ ತಾನುರಿದುದಕೆ.

ಸೂರ‍್ಯನೆಷ್ಟೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಲಿ
  ವಿಶ್ವವನ್ನೆ ಬೆಳಗಲಿ,
ಊಳಿಗತನ ಸೊಡರ ಪಾಲು
  ಗುಡಿಸಿಲ ಕತ್ತಲೆಯಲಿ.

ಗುಡಿಸಿಲಾಚೆ ಕಿರಿದು ದೂರ
  ಅದರ ಬೆಳಕು ಕಾಣಲು
ಬಡ ದಾರಿಗ ಪಡೆವನಲಾ
  ನೆರವು ದಾರಿ ಸವೆಸಲು ?

ಹೊತ್ತಿಕೊಳಲಿ ಸೊಡರು ನೂರು
  ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ದೀಪದೆ :
ಕತ್ತಲಳಿವ ಬೆಳಕು ಬೆಳಗೆ
  ಬಿತ್ತು ನಿನ್ನ ಸೊಡರದೆ.

ಕೆಟ್ಟ ಗಾಳಿ ಬೀಸದಂತೆ
  ದೀಪಕೊಡ್ಡು ಮರೆಯನು ;
ಕಿಟ್ಟಗಟ್ಟದಂತೆ ಮಿಡಿದು
  ತೆಗೆ ಬತ್ತಿಯ ಕರಿಕನು ;

ಎಣ್ಣೆ ಮುಗಿಯೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕು,
  ಬತ್ತಿಯುರಿಯೆ ಬತ್ತಿಯ ;
ಸಣ್ಣಗಾಗೆ ಮಿಾಟಿ, ಬೆಳಗು
  ದೀಪದ ಕುಡಿನೆತ್ತಿಯ.

ಬೀಸಿ ಬರಲು ಬಿರುಗಾಳಿ
  ಆರಿದರದು ಆರಲಿ ;
ನೀನಾಗಿಯೆ ಆರಿಸದಿರು
  ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ದೀಪವ.

೧೦ – ೧೨ – ೧೯೫೯]

ಒಳದನಿ

ಜಾತಿಮತಗಳ ಪೊದಿಕೆಯನು ತೆಗೆದು ಹರಿದು
ಕುಲಗೋತ್ರವೆಂಬ ಹುಸಿ ಹೆಸರ ಕಿತ್ತೊಗೆದು
ಪ್ರೀತಿಗೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಎಂಬುದನು ಅರಿದು
ಬಳಗ ಬಂಧುಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯ ತೆಗೆದು
ಮಾತೆಯೊಬ್ಬಳ ಮುಂದೆ ಭೇದವನು ಮರೆದು
ಬಾಳು ಧರ್ಮದಲೆಂಬ ದನಿಯ ಕೇಳಿದೆನು :
ಹೃದಯದೊಳದನಿಯು ಅದು, ದಿವ್ಯ ದನಿಯು.
ಕೇಳಿದಂತೆಯೆ ನಡೆಯೆ, ಎಲ್ಲವನು ತೊರೆದು,
ಎದೆಯಿಲ್ಲ, ಎದೆಯಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನಿಹೆನು.
ಹಾಳಾದ ಈ ಹುಟ್ಟು—ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಟ್ಟು :
ಅದ ಮುರಿದು ಬಿಸುಡುವೆನು, ಎಲ್ಲವನು ಸುಟ್ಟು ;
ನಡೆಯಿಸೆನ್ನನು ದೇವ ಶಕ್ತಿಯನು ಕೊಟ್ಟು.

ಜುಲೈ ೧೯೩೧]

ನೀನು - ನಾನು

ನಾ ಕೊಳಲು,
  ನೀನುಸಿರು ;
ನಾನೊಡಲು,
  ನೀ ಪ್ರಾಣ.

ನಾ ಕುಸುಮ,
  ನೀ ಗಂಧ ;
ನನ್ನವಡಿ,
  ನೀ ಛಂದ.

ನಾ ಸೊಡರು,
  ನೀ ದೀಪ ;
ನಾನು ಪಶು,
  ನೀ ಗೋಪ.

ನಾನು ಶಿಶು,
  ನೀ ಮಡಿಲು ;
ನಾನು ನದಿ,
  ನೀ ಕಡಲು.

ನಿನ್ನಿಂದ
  ನನ್ನ ಬೆಲೆ,
ನಿನ್ನಲ್ಲೆ
  ನನ್ನ ನೆಲೆ.

ನೀನಲ್ಲ-
  ದೇನಿಲ್ಲ ;
ನಾನಲ್ಲ-
  ದೆಲ್ಲ ನೀ.

೧೮-೯-೧೯೫೨]

ಹೆಣ್ಣ ಕಾಣುವ ಕಣ್ಣು

ಕಾಮಾಗ್ನಿ ಕೆರಳಿ ಸಾವಿರ ನಾಲಗೆಯ ಚಾಚಿ
ಸಿಕ್ಕಿದಿಂಧನ ಕೊಂಡು ನೊಣೆಯೆ ಹಾತೊರೆಯುತಿರೆ
ಸಾಕೆ ಕಾಮಿಗೆ ಸಾವಿರದ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ?
ಕಾಮದುರಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಕಡೆಗೆ ಸುಟ್ಟುರಿಪದಿರೆ,
ಬೇಕು : ಹೆಂಗಳನೆಲ್ಲ ತನಗೆ ಹಾಲೂಡಿಸಿದ
ತಾಯಿಯಂತೆಯೆ ಕಾಂಬ ತಿಳಿವ ಕಣ್ಣು.

೧೬-೯-೧೯೪೮]

ಕೈಗೋಲು

ಕುರುಡನಂತೆ ಬಾಳ ದಾರಿ
ನಡೆಯುತಿದ್ದೆನು ;
ಶ್ರದ್ಧೆಯೂರೆಗೋಲದುಡಿಯೆ
ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೆನು :

ಬಿದ್ದೆಡೆಯೊಳೆ ಬಿದ್ದಿರುವೆನು,
ನಡೆಯಲಾರೆನು ;
ಎದ್ದರೇನು ? ಮುರಿದ ಕೋಲ
ಪಡೆಯಲಾರೆನು.

ದಾರಿಹೋಕರೆನಿತೊ ಮಂದಿ,
ಜೊತೆಗೆ ಬಾರರು :
ಪಾಪ ! ಮುರಿದ ಕೋಲ ಕೈಗೆ
ಈಯಲಾರರು ;

ಒಬ್ಬ ಮರುಗುನುಡಿಯನಾಡಿ
ಮುಂದೆ ನಡೆವನು ;
ಒಬ್ಬನಿನಿತು ದೂರ ನೆರವ
ಕೈಯ ಕೊಡುವನು.

ಅಂತು ಇಂತು ಬಿದ್ದೆಡೆಯಲೆ
ಬಿದ್ದು ನರಳುವೆ :
ನೆರವಿನ ಕೈವಿಡಿಯಲತ್ತ
ಇತ್ತ ಹೊರಳುವೆ.

ಹಣದ ಆಸೆ, ಒಲುಮೆವೆಣ್ಣ
　ಪಡೆವ ಹಂಬಲು,
ಜನದ ಮೆಚ್ಚು ಪಡೆವ ಹುಚ್ಚು
　ಮನವ ತುಂಬಲು ;

ಕಿರಿಯ ಗುರಿಯ ಸಾಧನೆಯಲಿ
　ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟೆನು ;
ಸೋಲೊ ಗೆಲವೊ, ಮುಂದೆ ನಡೆವ
　ಛಲವ ತೊಟ್ಟೆನು.

ಸಾಗರವನೆ ಕುಡಿಯಬಯಸಿ
　ಹನಿಯ ಕುಡಿದೆನು ;
ಸೂರ್ಯನನ್ನೆ ಹಿಡಿಯಬಯಸಿ
　ಸೊಡರ ಹಿಡಿದೆನು.

ನನ್ನ ಬಲದ ಮಿತಿಯ ಮರೆತು
　ನುಗ್ಗಿ ಸಾಗಿದೆ ;
ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯ ಬೆಂಬಲವನೆ
　ಮರೆತು ಬೀಗಿದೆ.

ಬಲವು ಕುಗ್ಗಿ, ಛಲವು ತಗ್ಗಿ,
　ಶ್ರದ್ಧೆ ಮುರಿಯಿತು ;
ಸೋಲಿನ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೇ
　ತುಂಬಿ ಹರಿಯಿತು.

ಇದುತನಕಜ್ಞತೆಯಲ್ಲಿಯೆ
　ನಿನ್ನ ಮರೆತೆನು ;
ಇರುಳುತಾರೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ-
　ನಿಂದು ಅರಿತೆನು.

ಮುರಿದರೆ ಮುರಿಯಲಿ ಆ ಹುಸಿ
ಹಮ್ಮಿನ ಕೋಲು;
ಅವರಿವರಾ ಕೈನೆರವಿನ
ನೆಚ್ಚಿಕೆ ಪೋಲು.

ಹೊಸ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕೈಗೋಲನು
ನೀಡು ದೇವನೆ:
ಬೆಳೆಯಲಿ ನಿನ್ನನು ನೆಚ್ಚುವ
ದಿವ್ಯ ಭಾವನೆ.

೨೮-೭-೧೯೪೮]

ನೆರೆಮನೆಯ ಕುಸುಮ

ನೆರೆಯ ಮನೆಯಂಗಳದ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಕುಸುಮವದು;
ಅದ ಕೊಯ್ದು ಪಿಡಿಯಲೇಕೆಳಸುತಿರುವೆ?
ಇದೊ, ವಸಂತದ ಗಾಳಿ ಅದರ ಕಂಪನು ಕೊಂಡು
ತಂದೀಯುತಿದೆ; ಏಕೆ ಹೂವ ಬಯಕೆ?

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೪೦]

ನಾ ತಾಯಿ ಸಾಕಿರುವ ಬಂಟ ಬಡಕಲ ಕಾವಲನಾಯಿ

ಇದು ನನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿ, ಈ ನನ್ನ ಕಾಲೇಜು –
ಆಯಿತ್ತಿಲ್ಲಿ ಮರುಹುಟ್ಟು, ಕನ್ನಡವ ಕಲಿಸಿ ಕಲಿಯುವ ದೀಕ್ಷೆತೊಟ್ಟು.
ನನಗಾಗಿ ತಂಗಿದಳು ತಾಯಿಯಿಲ್ಲಿ :
ಎರಡು ದಶಕದ ಕಾಲ ಅನ್ನವಿಡಿಸಿದಳು.
ಜೀರ್ಣ ದೇಹದ ಗೇಹ ; ಇಟ್ಟರಾರೋ ಹಣತೆ,
ಹೆರರು ಹಾಕಿದ ಬತ್ತಿ, ಗುರುಕರುಣೆ ತೈಲ ;
ತನ್ನ ತೇಜದ ಕಿಡಿಯ ಮುಡಿಸಿದಳು ಹಣತೆಬತ್ತಿಯ ಕುಡಿಗೆ,
ನಾನು ಕಲಿಸುವ ನುಡಿಗೆ ;
ಇನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯೆಲ್ಲಿ ನಾ ಕಟ್ಟಹೊರಟ ಗುಡಿಗೆ ?
ಕಿರಿಯರೆನಿತೋ ಮಂದಿ ನೆರೆಯೆ ನಾ ಕರೆಯೆ –
ಜೊತೆಯವರು ನೆರವುನೇಹವನೆರೆಯೆ –
ಅಭಿಮಾನವಡಿಪಾಯ, ಒಲವು ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆ,
ನುಡಿಹುಚ್ಚು ಗಾರೆಗಚ್ಚು –
ನಡುವೆ ತಾಯಿಯ ಗುಡಿ, ಸುತ್ತ ಕಾಪಿನ ಕೋಟೆ :
ಕೆಲಸವರೆಬರೆ, ದಿಟ : ಏಕೆ ನಾವೇ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹುಲು ಹಟ ?
ತಾಯ್‌ಬಂದು ನೆಲಸಾಯ್ತು, ಕಲಿಸಾಯ್ತು
ಪೂಜೆಯೋಜೆಯ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ –
ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಹೂಬಿಡುವ ನಿತ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ
ನೆಲದಿ ಬೇರುಕಚ್ಚಿಹುದು –
ನೀರೆರೆವ ಪುಣ್ಯ ಮಕ್ಕಳ ಹರಿಬ, ತಂದೆ ಕೋಲನು ಹಿಡಿಯೆ.
ಯಾರಾದರೂ ಬರಲಿ, ಗುಡಿಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಲಿ,
ಇಡಲಿ ಹೊನ್ನಿನ ಕಳಶ ;
ನನಗೆ ಹರುಷ.

ನಗುತಿರಲಿ ನಗುತಿರಲಿ ನಿತ್ಯ ತಾಯಿ –
ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು ಅವಳ ತಂಟೆಗೆ ಬಹರನಟ್ಟುವೆನು :
ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ಮೈಗೆ ಉಂಟು ಬಗುಳುವ ಬಾಯಿ,
ನಾ ತಾಯಿ ಸಾಕಿರುವ ಬಂಟ ಬಡಕಲ ಕಾವಲ ನಾಯಿ.

೪-೪-೧೯೬೮]

ಆಶ್ರಯ

ಚೆಲು ಗುಲಾಬಿಯೆ, ಹೋಗು, ಮಿಗಿಲು ಚೆಲುವಾದವಳ
ಎದೆಯನಾಶ್ರಯಿಸು ;
ಅವಳ ಬಲುವೊಲಿದಾತನೆಂದಿಗೂ ತಾನಲ್ಲಿ
ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸು.

೧೪-೫-೧೯೬೮] [ಮೂಲ : Belloc

ಮಡದಿಗೊಂದು ಮಾತು

ಇರಲಿ ಬಿಡು ಹರುಕು ಸೀರೆ
  ಹರುಕಿಲ್ಲದುದಾವುದು ?
ಕೊರಗಬೇಡ ಮೈ ಕಂಡರೆ
  ಹಬ್ಬ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗದು.

ಮೇಲೆ ನೋಡು ಗಗನಾಂಗನೆ
  ಉಟ್ಟ ಸೀರೆ ಹರುಹರುಕು ;
ನೀಲಾಂಬರಿಯುವಳಿಗದೇ
  ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಬಲು ಸೊಗಸು !

ದಾಳಿಂಬೆಯು ಚೆಲುವುಕಣ್ಣು
  ಕೆಂಪುನಗುವ ತುಟಿ ಬಿರುಕು ;
ಸೀಳು ಬಾಳೆಗಿಡದ ಎಲೆ
  ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಕೆಳೆ ಚುರುಕು.

ಸೋಗೆ ನವಿಲ ಬಣ್ಣ-ಕಣ್ಣ
  ಬೀಸಣಿಗೆ ಹರುಕು ;
ಮಾಗಿಯು ಮೈಬಡತನದಲಿ
  ಗಿಡಮರ ಹರುಮುರುಕು.

ಇರಲಿ ಬಿಡು ಹರುಕು ಸೀರೆ
  ಬಿಡು ನಾಚಿಕೆ, ನೀರೆ,
ಗರತಿ ನೀನು—ಮನೆಯೊಳಗಿರೆ
  ಭಯವೆ ನಾನು ಬಳಿಸಾರೆ ?

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೫೮]

ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೊಲದಾಗೆ

ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೊಲದಾಗೆ ಹಚ್ಚನೆ ಹೂವಾಧ್ಯೆ
ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಹುಡುಗಿಯನು
ಅಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆ ಬೆಡಗಿಯನು
ಮೆಚ್ಚಿ ಕಾಣುತ್ತಲೆ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹೋದನು
ಹೊಲದ ಗೇಮೇಲಿದ್ದ ಹೈದ
ಕೆಲಸವ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲೆ ಸುಯ್ದು.

ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೂಕೊಯ್ದು ಕುಚ್ಚು ಕಟ್ಟುತ ತಂದು
ಹುಡುಗಿಯ ಮುಂಗಡೆ ಹಿಡಿದ
ತಡತಡವರಿಸುತ ನುಡಿದ :
'ಇಚ್ಚೆಯಾಯ್ತು ಹೆಣ್ಣೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ ನಿನ್ನ
ನಾ ಕುಯ್ದ ಹೂವ – ಮುಡಿಗೀಯ,
ಬೇಕಾದ್ರೀ ಕೈಯ – ಹಿಡಿದೀಯ ?'

'ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೂವಂತೆ ಮುಚ್ಚುಮರುವ ಹೋಗು
ಕೆಂಪಿನ ಬಿಲ್ಲೆ – ತಂದೀಯ,
ಅಯ್ಯನ ಕೇಳೂಕೆ ಬಂದೀಯ ?
ಮುಚ್ಚುಮರ್‍ಯಾತಕ್ಕೆ ನೆಚ್ಚಿಕೊ ಈ ಮಾತ –
ಬಿಲ್ಲೆಯ ತಂದರೆ ಮುಡಿದೇನು
ಸುಳ್ಳಾಡ್ದೆ ಕೈಯ ಹಿಡಿದೇನು.'

ಚುಚ್ಚುವ ಮಾತನು ಕೇಳಿದ ಹೈದನು
ಹೆಣ್ಣಾಸೆಯನು ತಾನು ಬಿಟ್ಟಾನು
ನಿಲ್ಲದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟಾನು.

ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೂವೆಲ್ಲ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ನಕ್ಕವು :
'ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊನ್ನೊಡವೆ,
ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡವಳು ನಿನ್ನೊಡವೆ ?'

೧೪-೧೨-೫೯]

ಹೊಂದಿಕೆ

ಪರ್ವತವು ಮಹಮದನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಾಗದಿರೆ
ಮಹಮದನೆ ಪರ್ವತವ ಸಾರಬೇಕು ;
ಸರ್ವವೂ ನಮ್ಮ ಮೂಗಿನ ನೇರ ನಡೆಯುವವೆ ?
ನೂರು ನೇರಕೆ ಮೂಗ ತಿರುವಬೇಕು.

೧೯೬೮]

ಬೆಲೆ

ಓ ಪಕ್ಷಿ, ಓ ಪಕ್ಷಿ ! ನೋಡು ಆ ಹಣ್ಣ !
ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅದರ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣ
ಸೊಗಸಿಹುದು ; ಸುತ್ತಲೂ ಮುಳ್ಳಪೊದೆ ; ರಕ್ತ ಬೆಲೆ
ತೆತ್ತು ಸವಿ, ಇಲ್ಲವೋ ಮುಚ್ಚು ಕಣ್ಣ !

ನಿಜವಾದ ಒಲವು

ಒಲಿದು ಕದಲದ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಂಲಗ್ನಕ್ಕೆ
ವಿಘ್ನ ಬರಗೊಡೆನು. ಒಲವು ಒಲವೇ ಅಲ್ಲ
ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಲದು ಮಾರ್ಪಡಲು ಅನು ದೊರಕೆ,
ಒಯ್ಯಬಂದವನೊಡನೆ ಮಣಿದು ದೂರಕೆ ಸರಿಯೆ, ಅಲ್ಲ :
ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ ! ಬಿರುಗಾಳಿಗಳ ಎದುರಿನಲಿ
ಎಂದಿಗೂ ಅಲುಗದದು, ನಿತ್ಯನಿಶ್ಚಲ ಚಿಹ್ನ ;
ಕಡಲಲೆವ ಎಲ್ಲ ನೌಕೆಗು ತಾರೆ, ಅಳೆದಿರಲಿ
ಅದರ ಉನ್ನತಿ, ಅರಿವೇನದರ ಒಲವನ್ನ ?
ಒಲವು ಕಾಲನು ನಗುವ ಮಂಕಲ್ಲ, ಕೆಂಪು ತುಟಿ
ಕೆನ್ನೆಗಳು ಅವನ ಕುಡುಗೋಲ ಕುಯ್ಲಿಗೆ ಬಲಿ ;
ಒಲವು ಮಾರ್ಪಡದವನ ಲಘು ಗಂಟೆ ವಾರಗಳು ಮುಟ್ಟಿ,
ನಾಶದಂಚನು ಸೋಕಿಯೂ ಸ್ಥಿರವು ತಾನಲ್ಲಿ :
ತಪ್ಪಾದರಿದು, ಅಂತು ತೋರಿಸಿದರೆನಗೆಲ್ಲ,
ನನ್ನ ನುಡಿ ಸಲ್ಲ ; ಒಲಿದಾತನಾರೂ ಇಲ್ಲ.

೧೯೬೬]

[ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯ ಸಾನೆಟ್ ಒಂದರ ಅನುವಾದ]

ವಲ್ಲಭೆಯ ಕಂಗಳು

ನನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯ ಕಂಗಳು ಸೂರ್ಯನಂತಿಲ್ಲ ;
ಅವಳ ತುಟಿಗೆಂಪಿಗಿಂತಲು ಕೆಂಪು ಕೆಂಬವಳ ;
ಹಿಮಬಿಳುಪು, ಬೂದುಮಾಸಲು ಅವಳ ಕುಚವೆಲ್ಲ ;
ಕುರುಳು ತಂತಿಯೆನೆ, ಕರಿತಂತಿ ತಲೆಬೆಳಸವಳ.
ನೋಡಿಹೆನು ರೇಷ್ಮೆನುಣುಪಿನ ಕೆಂಪು ಬಿಳಿ ಗುಲಾಬಿಗಳ,
ಕಾಣೆನಂತಹ ಗುಲಾಬಿಯನವಳ ಕೆನ್ನೆಯಲಿ ;
ನನ್ನ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಿಯ ಉಸಿರಿಗಿಂತಲು ಬಹಳ
ಮಿಗಿಲಿನಾನಂದವಿದೆ ಕೆಲವು ಪರಿಮಳಗಳಲಿ ;
ಅವಳ ನುಡಿ ಕೇಳಲೆನಗಿಷ್ಟ, ಆದರೆ ನಾನು
ಬಲ್ಲೆ ಸಂಗೀತಕಿದೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಇಂಪ್ರದನಿ ;
ನಡೆತಂದ ದೇವತೆಯ ನಾ ಕಾಣೆ, ಒಪ್ಪುವೆನು !
ನಡೆವಾಗ, ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೆ ನಡೆವಳೆನ್ನ ರಾಣಿ :
    ಆದರೂ, ನನ್ನಿನಿಯೆ ಬಹು ವಿರಳ, ದೇವರಾಣೆ ;
    ಹುಸಿ ಹೋಲಿಕೆಗಳ ಹುಸಿಗೈದಳಿಗೆ ಎಣೆಯ ಕಾಣೆ.

೧೯೬೬]

[ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯ ಸಾನೆಟ್ ಒಂದರ ಅನುವಾದ.]

ಒಂದು ಚಿಟ್ಟೆಗೆ

ಮೋಡಗಳು ಕವಿದಿಹುವು, ಆಗಸದಿ ರವಿಯಿಲ್ಲ,
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ಮಬ್ಬಿರುವುದು ;
ಮಳೆಯು ಬರುವಂತಿಹುದು, ನೀನೇಕೆ ಹಾರುತಿಹೆ,
ಏಕೆ ಬಲು ಕಷ್ಟದಲಿ ಹಾರುತಿರುವೆ ?

ನೀನೇಕೆ ಒಂಟಿಯಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವೆ,
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಕುಸುಮವಿಲ್ಲ ;
ಹಾರಿ ಬಲು ನಲಿವುದಕೆ ಬಿಸಿಲು ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ,
ಮಬ್ಬಿನಲಿ ಹಾರುವುದಕೇಕೆ ಬಂದೆ ?

ನಿನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳೆರಡು ನೋಡುವುದಕತಿ ಚಂದ,
ಕಣ್ಣೆರಡು ಸಾಲದವುಗಳ ನೋಡಲು ;
ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣವನು ಬಗೆಬಗೆಯ ಚಿತ್ರವನು
ತೋರುವಾ ರೆಕ್ಕೆಯನು ನಲುಗಿಸುವೆಯಾ ?

ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣವ ನೋಡಿ ಆನಂದವನು ಪಡೆವ
ನಿನ್ನ ಸೊಬಗನು ನೋಡೆ ನೆರೆ ನಲಿಯುವ
ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರು ಬಲಿದ ಚಳಿಗಂಜಿ ಒಳಗಿಹರು,
ನೀನೇಕೆ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರುತಿರುವೆ ?

ಮೋಡಗಳು ಕವಿದಿಹುವು, ಆಗಸದಿ ರವಿಯಿಲ್ಲ,
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಮಬ್ಬಿರುವುದು ;
ಮಳೆಯು ಬರುವಂತಿಹುದು, ನೀನೇಕೆ ಹಾರುತಿಹೆ,
ಏಕೆ ಬಲು ಕಷ್ಟದಲಿ ಹಾರುತಿರುವೆ ?

೨೬–೮–೧೯೨೮]

[ಇದು ನನ್ನ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕವನ. ಈ ವರೆಗೆ ಅಪ್ರಕಟಿತ. ಪಾಠಾಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.]

ಕಾಣದ ಕಡಲು

'ಸ್ನೇಹಿತನೆ ಬಾ ಒಡನೆ, ಕಡಲನ್ನು ತೋರಿಸುವೆ'–
ಎಂದೆನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರ ಕರೆಯಲಂದು ;
ಕಡಲಿನೊಳಗೇನಿಹುದು, ಬರಿಯ ನೀರಿನ ರಾಶಿ–
ಎಂದೆನುತ ಮನದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

ಆದರೂ ಕಾಣದಿಹ ಕಡಲಂದು ಮನದಲ್ಲಿ
ತೆರೆಗೈಗಳಿಂದೆನ್ನ ಕರೆಯುತಿರಲು–
ಕಾಣದಿಹ ಕಡಲನ್ನು ಕಂಡೆನಾ ಕನಸಿನಲಿ,
ಕಾಣುತಲೆ ಕನಸಿನಲಿ ಕುಣಿದಾಡಿದೆ.

ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ತಾ ಕಲಕಿದುದು ಕಡಲಂತೆ–
ಕಲ್ಪನೆಯ ತೆರೆಗಳವು ಉಬ್ಬಿದುವು ಮೊರೆದು.
ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಡಲಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದು ಹೃದಯದಲಿ,
ತರತರದ ಗಾನವನ್ನು ಪಾಡಿತಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ ; ಬಾನಿಂಗೆ ಬಣ್ಣಿಲ್ಲ ; –
ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಡಲೊಂದ ಕಂಡೆ ನಾನು.
ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಡಲೊಂದ ಮನಸಿನಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ,
ಕಾಣದಿಹ ಕಡಲನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದೆನು.

ನಾ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕಡಲು ಮೊರೆಮೊರೆದು ಕುಣಿಕುಣಿದು
ನೀಳ್ದೆರೆಯ ತೋಳ್ಗಳಿಂದೆನ್ನನಪ್ಪಿ
ಮುಳುಗಿಸುತ ತೇಲಿಸುತ ಉರುಳುರುಳಿ ಬರುತಿರಲು
ಹೃದಯವದು ಹಡಗಾಗಿ ತೇಲುತಿತ್ತು.

ದಡವ ಕಾಣದೆ ನಾನು ಅಂತಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತಿರೆ
ಪೆರ್ದೆರೆಗಳುರುಳುರುಳಿ ಬಂದುವಾಗ ;
ಬಂದೆನ್ನ ದಡಕೊಯ್ದು ಮರಳಮೇಲ್ಮಲಗಿಸಿತು–
ಕಣ್ದೆರೆಯೆ ಕಾಣದಾ ಕಡಲಿಲ್ಲವು.

* * *

ಎಲೆ ಕಡಲೆ, ಎಂತಿರುವೆ ? ನಾ ಕಂಡ ತೆರದಲ್ಲಿ
ಕೋಪದಲಿ ಕೂಗುತ್ತ ಮೊರೆಯುತಿಹೆಯ ?
ಇಲ್ಲದಿರೆ, ನೊರೆದೆರೆಗಳಿಂ ನಗುತ ನಲ್ಮೆಯಿಂ
ಶಾಂತಿಗಾಗರವಾಗಿ ಮೆರೆಯುತಿಹೆಯ ?

ಎಂತಾದರೂ ಇರಲಿ. ನೀನೆನ್ನ ಕರೆಯುತಿಹೆ.
ಬಾರೆಂದು ಮೊರೆಮೊರೆದು ಕೂಗಿ ಕರೆವೆ.
ನಿನ್ನಿರವು ಕಾಣುತಿದೆ, ನಿನ್ನ ದನಿ ಕೇಳುತಿದೆ.
ಆದರೂ ನಿನ್ನ ನಾ ಕಂಡರಿಯೆನು.

ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಹರಿದು ಬರಲೊಂದು ನದಿ ನಾನಲ್ಲ,
ಮುಗಿಲು ಮೊದಲೇ ಅಲ್ಲ ಹಾರಿ ಬರಲು ;
ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿರೆ ನಾನು ಹಾರಿ ಬರುತಿದ್ದೆ –
ಎಂತು ನಾ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರಲಿ, ಕಡಲೆ ?

ನಿನ್ನನೆಂದಿಗೆ ನಾನು ನೋಡುವೆನೊ, ನಾನರಿಯೆ.
ಅದುವರೆಗೆ ಎಂತುನಾ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿ ?
ಆದರಿಂದ, ಎಲೆ ಕಡಲೆ, ಕಾಣದಿಹ ಕಡಲೆ,
ಬಂದೆನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿರುತ ನೆಲಸು.

ಎನ್ನ ಮನದಲಿ ನೆಲಸಿ ನೀನೊಮ್ಮೆ ನಲಿದಾಡೆ
ಚಿಮ್ಮಿ ಕುಣಿವುದು ಎನ್ನ ಹೃದಯವುಬ್ಬಿ.
ಅಂದೆನ್ನ ಮನ ತಣಿಯೆ, ಎನ್ನ ಹೃದಯವು ಕುಣಿಯೆ,
ಸಂತಸದ ಕಡಲಿನಲಿ ನಾ ಮುಳುಗುವೆ.

೧೯೨೯]

[೧೯೩೦ಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ, ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮೊಮ್ಮೊದಲಿನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಶ್ರೀ ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು (ಈಗ 'ಕುವೆಂಪು') ಇದೇ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಇದನ್ನು ಆಗಲೂ ತರುವಾಯವೂ ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕುತೂಹಲ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.]

ರುಚಿ

ನರನ ರಕ್ತದ ರುಚಿಕಂಡ ಹುಲಿಯುದೊಮ್ಮೆ
ನರನ ಬೇಟೆಯನೆಂದೂ ಬಿಡದು ;
ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ರುಚಿಕಂಡ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ
ವರ ಯತಿಯಾದರೂ ಬಿಡನು.

೧-೧೧-೧೯೬೯]

ಹರಟೆಯು ಹೊಡೆಯಲು ಸ್ನೇಹಿತರಿಲ್ಲ

ಹರಟೆಯು ಹೊಡೆಯಲು ಸ್ನೇಹಿತರಿಲ್ಲ,
ಕೆಲಸವ ಮಾಡಲು ಮನಸಿಲ್ಲ ;
ಹರುಷದ ಹೆಸರೇ ಮೊಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ,
ಅಳಲಿಗೆ ಕಾರಣ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ ;
ಆದರು ಮನ ಬಲು ಕುಗ್ಗಿತ್ತು,
ಮುಖವದು ತಗ್ಗಿತ್ತು.

ಊರಿನ ಗಜಿಬಿಜಿ ಗೊಂದಲವುಳಿದು
ದೂರ ದೂರ ಬಲು ದೂರದಲಿ
ನೇರಿಳೆ ಮರದಡಿ ನೆಳಲನು ಕಂಡು
ಸೇರಿದೆ ನಾನಾ ಮರದಡಿಯು:
ಆ ನೇರಿಳೆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ
ಮಲಗಿದೆ ಮೌನದಲಿ.

ಹಸುರು ಗರಿಕೆ ಹೊಸ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ
ಸುಳಿಯಿತು ಹೊಂಬಿಸಿಲಿನ ಲೀಲೆ !
ಸೂರ್ಯದೇವನನು ಪೂಜಿಸುವಂದದಿ
ಬಿಳಿಮುಗಿಲಿನ ಬಿಳಿ ಹೂಮಾಲೆ !
ಮರದ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕಿಯು ಗಾನ
ಮಳೆಗರೆದುದು ಸವಿ ಸುಮ್ಮಾನ !
ವಿಶ್ವಕೆ ವಿಶ್ವವೆ ಹಿಗ್ಗಿತ್ತು—
ಆದರೆನ್ನ ಮನ ಕುಗ್ಗಿತ್ತು !

ಪ್ರಕೃತಿಮಾತೆಯಾ ಮಡಿಲೊಳು ಮಲಗಿ
ಶಾಂತಿಯನರಸಲು ತೊಡಗಿದೆನು ;

ಅದರ ಸುಳಿವ ನಾನೆಲ್ಲಿಯು ಕಾಣದೆ
ಒಳಗೊಳಗೇ ಬಲು ಕೊರಗಿದೆನು.
ಅಚ್ಚರಿ ! ಅಂದಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಆ ನಗೆ
ಎನಗಾಗಿತ್ತು ಹಗೆ !

ಅಂದಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪೂರ್ಣತೆಯಲ್ಲಿಯೆ
ಶೂನ್ಯತೆಯನು ನಾ ಬಗೆಯುತಿರೆ,
ಸೌಂದರ ಸುಧೆಯನು ಸೂಸುವ ನೋಟಕೆ
ಮಾನ್ಯತೆಯೀವುದ ಮರೆಯುತಿರೆ–
ಯಾರೋ ಹಾಡುವ ದನಿ ಕೇಳಿಸಿತು,
ಎನ್ನನು ಏಳಿಸಿತು.

ಮೇಯುವ ಗೋವೃಂದದ ನಡುವೆಯಲಿ
ನೇರಿಳೆ ಮರದಡಿ ನೆಳಲಿನಲಿ,
ಕಾಯುತ ದನಗಳನಲ್ಲಿಯೆ ಕುಳಿತು
ಸೇರುತ ತಂಗಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ
ಹಾಡುವ ಹುಡುಗನ ದೂರದಿ ಕಂಡೆ,
ಒಡನೆಯೆ ಮುದಗೊಂಡೆ !

ತಾಳಸ್ವರಗಳ ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಲ್ಲ,
ಗಾನವಿಶಾರದನವನಲ್ಲ ;
ಕೇಳುವ ಜನಗಳ ಸೆರೆಮನೆಯಿಲ್ಲ,
ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಡದು ಬೇಕಿಲ್ಲ.
ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಯು ಎನಗಾ ಗೊಲ್ಲ–
ಬೆಲ್ಲದ ಸವಿಯನು ಬಲ್ಲವ ಬಲ್ಲ !
ಎನಗಂದಿನ ಗುರುವಾ ಗೊಲ್ಲ !

ಅಂತಾ ಹಾಡನು ಕೇಳುತಿರೆ,
ಅದರಲಿ ನಾ ಮೈ ಮರೆಯುತಿರೆ,
ಮುಸುಕಿದ ಕೊರಗದು ಕುಗ್ಗುತಿರೆ
ಹೃದಯವು ಹರುಷದಿ ಹಿಗ್ಗುತಿರೆ
ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಿರಿಯನು ಕೈಗೊಂಡೆ,
ಸತ್ಯದ ಬೆಳಕನು ನಾ ಕಂಡೆ,
ನಿತ್ಯತೆಯನ್ನೇ ಮನಗಂಡೆ.

* * *

ಕೋಪ ತಾಪಗಳು, ಆಸೆಕನಸುಗಳು,
ಬರಿ ಸಿರಿಗೆಳಸುವ ಬಯಕೆಗಳು
ಈ ಪರಿ ಹೃದಯದ ಕಣ್ಣನು ಮುಸುಕಿರೆ
ಸಿರಿ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕಾಣುವುದೇ ?
ಕೊಳೆಕವಿದಿಹ ಹೃದಯದ ಕನ್ನಡಿಯು
ಪ್ರತಿಬಿಂಬವ ತಾ ತಳೆಯುವುದೆ ?
ಒಳಗಡೆ ಹರುಷದ ಅಂಕುರವಿಲ್ಲದೆ
ಹೊರಗದು ಹುಡುಕಲು ಹೊಳೆಯುವುದೆ ?

ನವೆಂಬರ್ ೧೯೩೧]

ಅಂದಿನ ಪಾಠ

ಕೋಗಿಲೆ ಕೂಗಿತು : ‘ಓ ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ,
ಹೊತ್ತಗೆಗಳ ಕಂತೆಯ ಹೊತ್ತು
ಹೋಗುವೆ ಶಾಲೆಗೆ ನಿತ್ಯವು ನೀನು.
ಏನಿದು ಹುಚ್ಚು, ನೋಯದೆ ಕತ್ತು ?
ಬಾ ಮಲಗೀ ಮರದಡಿಯಲಿ, ಹೊರಳು–
ನಿತ್ಯವೆ ಹಸುರಿನ ಹಾಸು, ನೆರಳು ?

‘ಬಿಳಿಯ ಮುಗಿಲ್ಗಳ ಮಂದೆಯ ನೋಡು,
ಹರುಷದ ನೊರೆಹಾಲ್‌ಗರೆಯುತಿದೆ ;
ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ ಹೊಂಬಿಸಿಲಿನ ಬಾನ್‌ದೊರೆ
ತಿರೆಯನು ತೋಯಿಸಿ ಹರಿಯುತಿದೆ ;
ಈ ಮರದಡಿಯನು ಬೇಗನೆ ಸಾರು,
ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನವೆ ಹರುಷವ ಹೀರು.

‘ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಿನ್ನನು ನಿಲ್ಲಿಸೆ
ಹಾಡುವೆ ನಿತ್ಯವು ನಿನಗಾಗಿ ;
ಕೇಳದೆ ಎನ್ನಯ ನುಡಿಗಳ ಕೊರಗುವೆ
ಹಾರಿ ಬರಲು ಕೊರೆಯುವ ಮಾಗಿ.
ಆಗಲೆ ಸಾರುತಲಿದೆ ಕಾರ್ಗಾಲ ;
ಎನ್ನಯ ಕೆಳೆಗಿಂದೇ ಕೊನೆಗಾಲ.

ಕಾವ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಣಿಯನ್ನೇ
ಕೈಗಾಣಿಸುವೆನು-ಇದೊ ನೋಡು ;
ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಹ ಬಿಂಬವನಪ್ಪಲು

ಏಕೀ ಸಾಹಸ ಈ ಪಾಡು ?
ನೋಡಿ, ಕರೆದು, ನೆರೆಯಲು ಇರೆ ಕಣ್ಣು
ಒಲಿದೈತರುವಳು ಚೆಲುವಿನ ಹೆಣ್ಣು.

'ಶಾಲೆಯು ಓದೊಂದೇ ಓದು,
ಪುಸ್ತಕ ಪಠನವೆ ಆನಂದ !–
ಕುರುಡರ ಗೋಳಿದು ಏತಕೆ, ಮರುಳೆ ?
ಕಣ್ಣಿರೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯೆ ನಿತ್ಯಾನಂದ.
ಪ್ರಕೃತಿಯೆ ಕವಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಕಾಡು ;
ಸುಗ್ಗಿಯೊಂದೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಗೆ ಹಾಡು !

'ಕವಿಯನು ಕೊರೆಯುವ ಬೋಧಕವೃಂದವ
ಕತ್ತುಹಿಡಿದು ತುಸ ದೂಡತ್ತ ;
ಸವಿ ಸುಧೆಗರೆಯುವ ವಿಶ್ವಹೃದಯವನು
ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಬಗಲಿ ನೋಡಿತ್ತ :
ಅದುವೇ ನಾಕದ ಅಶ್ರುತಗಾನ,
ಪ್ರೇಮಿಗಳರಸುವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ.'

–ಇಂತುಲಿಯುವ ಕೋಗಿಲೆಯನು ಮನ್ನಿಸಿ
ನಿಂತೆನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಲು ಹೊತ್ತು ;
ಮರೆತೆನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನೆ–
ಶಾಲೆಯು ಪಾಠವು ಮುಗಿದಿತ್ತು.
ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಪಾಠವೆ ಹೆಚ್ಚು ;
ಆದರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಚ್ಚು !

ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೨]

ಏಕಾಂಗಿ

ನಿರ್ಜನ, ಉದ್ಯಾನ–
ಬಿಳಿಮುಗಿಲಿನ ಸಿಥಾನದೋಟದ ಮೇಲಾಟ,
ನೀಲಿಯು ಬಯಲಿನಲಿ
ಒಂದರ ಹೆಗಲನ್ನೊಂದು
ಸೋಕಿ ತಾಕಿ ನೂಕಿ
ನಡೆದಿತ್ತು.

ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆ–
ಹೂವ ಮೇಲೆ ಹೂಕುಳಿತು ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿ,
ರೆಕ್ಕೆಯ ಬಿಚ್ಚಿ, ಮೈಗೆ ಮೈಯ ಹಚ್ಚಿ,
ಬಂಡನುಂಡು ತೊಂಡುಗೆಡೆದು,
ಹೂಡಿದ್ದವು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಟ.

ಈ ಗಿಡತಲೆಹೂ ಆ ಗಿಡತಲೆಹೂ
ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಬಾಗಿ, ತಾಗಿ,
ಮುತ್ತಿಡುತಿದ್ದುವು ತೂಗಿ, ತೂಗಿ.

ಹೊಂಬಿಸಿಲು–
ಹೊನ್ನುಡೆ ಹರಡಿ, ಹಚ್ಚಹಸಿರ ಹಸಲೆಯ ತಬ್ಬಿ,
ಎಚ್ಚರದಲಿ ಮಲಗಿತ್ತು.

ತಂಗಾಳಿ–
ತನಿಗಂಧದ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು
ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಲೆಂದು
ಕೊಳ್ಳುವರ ಹುಡುಕಿತ್ತು.

ಭ್ರಮರಗಳ ಗುಂಪ ಜೊಂಪನು ಬಿಟ್ಟು
ಒಂಟಿ ಭ್ರಮರಿ ಭ್ರಾಮಕ ಭ್ರಾಂತಿಯಲಿ
ಸುತ್ತಿ ಸುಳಿದು ಮತ್ತಿನಲಿ ಹೊರಳಿ ಹೊರಳಿ
ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು–
ಅರಕೆಯು ಕಂಡು, ಬೆರಕೆಯು ಬಯಸಿ :

"ಗೆಳೆತನದಾಟ ಗೆಲವುಗೊಂಡಿದೆ
ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲಲ್ಲಿ–
ಏಕೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆ ?
ಒಂಟಿತನದ ಬೇಸರದ ಮೂಟೆ ತಲೆಭಾರ ಭಾರ ಭಾರ.
ನರಕವೂ ಸ್ವರ್ಗ ಸಹಚರಿಯಿದ್ದರೆ :
ಸೇರುವೆ ಸಂಗಾತಿಯು ಗುಂಪಿಗೆ ಮರಳಿ"
ಎಂದೇಕಾಂಗಿಯು ಕಿವಿಯಲಿ ಪೊರೆದು
ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ.
ಸ್ನೇಹ ನಿರೀಕ್ಷೆಯು ಅನಂತದಲ್ಲಿ.

ನಿಸರ್ಗದರ್ಶನನಿಮಗ್ನ ಕವಿಯೇಕಾಂಗಿ–
"ನಾನೇಕಾಂಗಿಯೆ ?"
ಎಂದೆಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು :
"ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ
ನಿಸರ್ಗ ರಮಣಿಯ ಸ್ನೇಹಸೂಕ್ತವನು ಹಾಡಿದನು.

೧೯೩೫/೧೯೭೦]

ಸೊಗಸಿನ ಸಂಜೆ

ಗವಿಪುರದ ಗುಡ್ಡನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸರಸದಲಿ
ಗೆಳೆಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಕೂಡಿ ಕುಳಿತಿರಲು ನಾ ಕಂಡೆ
ಬುವಿ ಬಾನು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಜಗುಳ್ದ ರಾಗದ ಉಂಡೆ
ಎನೆ ಮನಕೆ ಹೊಳೆದ ಮುಳುಗುವ ಹೊತ್ತ ; ಹರುಷದಲಿ
ಹೃದಯವುಬ್ಬಿತು ; ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡಿ ಕಾಡಿದುದೆನ್ನ ;
ಈ ಎಡೆಯಲಿಂತೆನಿತು ಸಂಜೆಗಳ ನೋಡಿಲ್ಲ ?
ಆದರೀ ಹರುಷವೇಕೊಮ್ಮೆಯುಂ ಮೂಡಿಲ್ಲ ?
ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ನೋಟವೆಲ್ಲವಿದುವೇ, ಮುನ್ನ ?
ಉತ್ತರವನರಸುತ್ತ ಕತ್ತಲಾಗುತ ಬಂತು ;
ಮೂಡಿದಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗುಸಿರಿತ್ತು ಗೆಳೆಯನಿಗಿತ್ತೆ :
'ನಿಜದಿಂದ ನಾವ್ ಗೆಳೆಯರಾದುದೀ ಹೊತ್ತೆ ;
ಅದರಿಂದ ಸಂಜೆಗೆಂದಿಲ್ಲದಾ ಸೊಗಸಿಂತು !
ಅಲ್ಲವೇ ?' ಎಂದೆನ್ನ ಗೆಳೆಯನೆನೆ, ಅಹುದೆಂದೆ.
ಅಹುದೆಂದ ಮೂಡಿ ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರ ಮುಂದೆ.

ಫೆಬ್ರುವರಿ ೧೯೪೦]

ಚಣವೆ ಸಾಕು ಚೆಲುವಿನ ನೋಟ

ಚಣದ ಹಿಂದೆ ಪಡುದೆಸೆಯಲ್ಲಿ
ಮುಂಗಾರಿನ ಪೆರ್ಮುಗಿಲುಗಳ
   ಕರ್ದೆರೆ ಕವಿದಿತ್ತು,
ಮುಳುಗುನೇಸರನು ಮುರಸಿತ್ತು,
ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪೆರಚಿತ್ತು.

ಏನು ಅಚ್ಚರಿಯದೀ ನೋಟ!
ಬಾನು ಗುಲಾಬಿಯು ಹೂದೋಟ!
   ಕರ್ದೆರೆ ಸರಿದಿಹುದು—
ಪಡುವಣ ರಂಗದಿ ಮೆರೆದಿಹುದು.
   ರಂಗುರಂಗಿನಾಟ.

ನೋಡೆ ನೋಡೆ–ಎಂತಹ ನೋಟ;
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳ ಮೇಲಾಟ!
   ಆದರೆ, ಇರುಳ ತೆರೆ
   ಬೀಳಲು, ಎಲ್ಲ ಮರೆ—
ಚಣವೆ ಸಾಕು ಚೆಲುವಿನ ನೋಟ!

ಮೇ ೧೯೪೧]

ಬಿದಿಗೆ ಚಂದ್ರ - ಬದಿಗೆ ತಾರೆ

ಅಲ್ಲಿ ಅದೋ ನೋಡು, ಜೋಡಿ :
ಬಿದಿಗೆ ಚಂದ್ರ, ಬದಿಗೆ ತಾರೆ–
ಬೈಗುಗೆಂಪ ಕರೆಯ ಮೇಲೆ
ಸಂಜೆ ಚೆಲುವ ಹೊಸತು ಗಾಡಿ !

ಸಂಜೆವೆಣ್ಣ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ
ವಜ್ರದೊಂದು ಬುಲಾಕು ;
ತೋರ ಮುತ್ತನೊಂದನಿಟ್ಟು
ಸಮೆದ ಮೂಗುಬೊಟ್ಟು–
ಎನಲು ನೋಡದೋ ಜೋಡಿ !

೧೯೪೨]

ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ

ಕಾರ್ಗಾಲ ಮುಗಿದು ಮೊದಲಾಯ್ತು, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸ:
ಮಳೆ ತೊಳೆದ ನೆಲ ಬಾನು ಹಚ್ಚ ಹಸುರಾಯ್ತು,
ಅಚ್ಚ ನೀಲಿಯುಮಾಯ್ತು, ಎತ್ತ ನೋಡಿದೊಡತ್ತ
ಸೊಂಪು ಕಣ್ಣಿಗೆ ತಂಪು ; ಹಸು ಹಸುರಿನ ಹರವು,
ನೀಲಿಮೆಯ ಆಳ ! ಕಾರ್ಗಾಲದಾರ್ಭಟವು
ಮುಗಿದು, ಮೋಡದ ದಾಳಿ ತೆಗೆದು, ಮುಂದೈತರುವ
ಶಾಂತಿಯನು ಸಾರುವಾ ಬಿಳಿಯ ಬಾವುಟವದೋ
ಬಿಳಿ ಮುಗಿಲ ಸಾಲು, ಮೆಲು ಮೆಲನೆ ಬರುತಿಹುದು.
ಊರ ಗೊಂದಲವಳಿದು ಗವಿಯು ಬಯಲನು ಸೇರಿ
ನಿಲ್ಲಲಾ ಶಾಂತಿ ಮೈ ತಳೆದಂತೆ ಕಾಣುವುದು :
ಬಿಸಿನೀರ ಸ್ನಾನವೆನೆ ಹಿತವಾದ ಬಿಸಿಲಿನಲಿ
ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಮಲಗಿಹುದು ಮೆಲುಕಿರುತ ಹಸುಮಂದೆ ;
ಹಾಡುತ್ತ ಮಲಗಿಹನು ತುರುಗಾಹಿ ಹೈದ
ಹೊಂಗೆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ, ಬಂಡೆಯೊಂದಕೆ ಒರಗಿ.
ತುಸ ಮುಂದೆ, ಸುತ್ತಲೂ, ನೆಲನೆ ಹೂತುದೆನೆ
ಹೊಲತುಂಬ ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳ ಹೂ ಹಸರ. ಏನ್ ನೋಟ !
ಸಂಜೆ ಬರಲೇನೆಂಬೆ ವರ್ಣದುತ್ಸವವ,
ಕಡುಗೆಂಪು ಕೆನ್ನೀಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣ ಹಳದಿಗಳ
ಸಂಮಿಶ್ರಣದಿನಾದ ಸಂಧ್ಯಾವಿಲಾಸವ !
ಇರಲಿರಲು ಇರುಳಾಗಲೊಡನೆ ಬಾನ್‌ಚಾವಣಿಯ
ತೂಗು ಸೊಡರೆಲ್ಲವೂ ತಟ್ಟನೆಯೆ ಹೊತ್ತಿತೆನೆ
ತಿಕ್ಕನೆಯೆ ತೀವಿ ತಿಮಿರದ ಪಟವ, ಮಿನುಗುವುದು
ಕೃತ್ತಿಕಾಪುಂಜ ಲಕ್ಷಿತ ಲಕ್ಷಣದ.
ಲಕ್ಷ ನಕ್ಷತ್ರ. ಈ ದೃಶ್ಯವು ದೀಪೋತ್ಸವವ-

ನನುಕರಿಸಿ ಬುವಿಯು ಜನ-ಬಲ್ಲಿದರು, ಬಡವರು-
ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಳಗುವರು ಮನೆಯು ಸೊಡರುಗಳಿಂದ ,
'ಇದುವೆ ದೀಪಾವಳಿ! ಇದೆ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವ !'
ಎಂದು ಮೂಡುವನು ಶಶಿ ಕೃತ್ತಿಕೆಯು ಕೆಳೆಗೋವಿ,
ಇಳೆಗೊದವಿಸುತ ಚಾರು ಚಂದ್ರಿಕೋತ್ಸವವ.

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೪೩]

ಆರುವ ದೀಪ

ತೈಲ ಮುಗಿದಿರಲು ನೀಲಿಯುನೆ ಮೆರೆದು
ದೀಪವಾರುವುದೆ ಚೆಂದ !
ಹಣ್ಣು ಮಾಗಿರಲು ತಿನ್ನುವರ ಕೈಗೆ
ಕಳಚಿ ಬೀಳುವುದೆ ಚೆಂದ !

೧೯೫೦]

ಚೆಲುವಿನ ಚಣದ ಹನಿ

ಹರಿದು ಬಂದುದೇನೊ ಬಳಿಗೆ :
ಹಿಡಿಯಲು ಕೈಯಿಕ್ಕೆ
ತೆರೆಯಿತು ರೆಕ್ಕೆ,
ಹಾರಿತು ಮೇಲಕ್ಕೆ–
ನೋಡಲು ಬಲು ಸಣ್ಣ ;
ಆದರೋಹೊ, ಅದರ ಬಣ್ಣ
ಒಮ್ಮೆ ಹಸುರು, ಒಮ್ಮೆ ನೀಲಿ.
ಒಮ್ಮೆ ಎರಡು ಬೆರೆತ ಬಣ್ಣ ;
ಸೆಳೆಯಿತೆನ್ನ ಮನವ, ಕಣ್ಣ,
ಬಣ್ಣ-ಬಿಂದುವಾಗಿ ತೇಲಿ.
ಹರಿದ ಕೀಟ ಹಾರಿದಾಟ
ತೋರಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಲೆಯ ಮಾಟ
ತಟ್ಟನಲ್ಲೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ
ಬಿತ್ತು, ಮುದುಡಿ ರೆಕ್ಕೆ.

ಹರಿದು ಬಾರದಿನ್ನು ಬಳಿಗೆ,
ಹಿಡಿಯಲು ಕೈಯಿಕ್ಕೆ
ತೆರೆಯದು ರೆಕ್ಕೆ.
ಅದು ಚೆಲುವಿನ ಚಣದ ಹನಿ :
ಅದಕಿದೆನ್ನ ಕಂಬನಿ.

೨೭–೧೨–೫೯]

ಹೇಮಂತನ ದೊರೆತನ

ಹಿಮಮಕುಟವಿಟ್ಟು ಹಿಮವಂತನಿಗೆ, ಸಾಮಂತ
ಹೇಮಂತ ಹಿಮಕಾಂತೆಯೊಡನೆ ಬಂದ;
ಇಳೆವೆಣ್ಣ ಮಡಿಲಿನಲಿ ದವಸಧಾನ್ಯವ ತುಂಬಿ
ಹೊಂಗಿರಣ-ಜರಿಯ ಬಿಳಿಯುಡೆಯ ತಂದ.

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ನೆಲ್ಲು ಹೊಂದೆನೆ-ಕಾಣಿಕೆಯ ನೀಡೆ.
ತೆನೆಹಾಲನುಂಡು ಗಿಳಿವಿಂಡು ತೋರಣ ಕಟ್ಟೆ,
ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿ ಪಹರೆ ಕೊಡೆ, ಹಿಡಿದು ಬೆಳ್ಮುಗಿಲ ಕೊಡೆ
ರವಿಯೆ ಗದ್ದುಗೆಯಿತ್ತ ಹೇಮಂತಗೆ.

ಕಾಮನಿಗೆ ಬಿಲ್ಲಾಗಿ ಕಬ್ಬು ಮೈಬಾಗಿಸಲು,
ಬಾಣವಾಗಲು ಬಾಗೆ ಸುರಗಿ ಮಂದಾರ,
ಪ್ರೇಮಕಲಹದ ಕೋಪ-ಕಾವಿಗಿದು ಮದ್ದೆನುತ
ಹಂಚಿದನು ಹೇಮಂತ ಲೋಕಕೆ ತುಷಾರ.

ಕೊಂಡು ಪಡುವಣ ವನದ ಕಿತ್ತಿಳೆಯ ಗುತ್ತಿಗೆಯ,
ಬಾನ ಬೀದಿಯ ತೆರೆದು ತಾರೆ-ದಿಬ್ಬಣಕೆ,
ಬನದೇವಿಗಿಬ್ಬನಿಯ ಮುತ್ತಿನೊಡವೆಯನಿತ್ತು
ದೊರೆತನವ ಗೈದ ಹೇಮಂತ ಜಗ ನಡುಗೆ.

೨೯-೯-೧೯೬೦]

ನಿಸರ್ಗದ ಒಂದು ನೋಟ

[ಬೆಂಗಳೂರು–ಮೈಸೂರು ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ, ಮಂಡ್ಯ-ಮೈಸೂರು
ನಡುವಣ ಹಸುರು ಗದ್ದೆಯ ನೋಟದ ನೆನಪಿನ ಚಿತ್ರ]

ಕಣ್ಣು ಹರಿಯುವ ವರೆಗೆ ಪಯಿರು ಹಬ್ಬಿದೆ, ಹಬ್ಬಿ
ತಬ್ಬಿದೆ ದಿಗಂತವನು ಹಸುರು-ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ;
ತನ್ನ ಪಯಿರಿನ ವಯಿರಮುಡಿಯ ತಲೆಯ ತೂಗಾಟಕ್ಕೆ
ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಗ್ಗಿಯಾಳಕೋ ನೆಲ-ನಲ್ರ್ಗುವರ :
ಅವನ ಒಗ್ಗಿನ ಸುಗ್ಗಿ-ತೆನೆ-ಹಾಲು-ಚಿಲುಮೆಯೆನೆ
ಬಾಣಚಿಗಿಯುತ್ತಿಹುದು ಪೆಳ್ಕಿ ಸಾಲು ;
ನಿಂತ ನೀರ್‌ಗನ್ನಡಿಯ ಬಾನೊಡಲ ಬಿತ್ತರ
ನೆಲಕೆ ನೀಲಿಮೆಯಿತ್ತು ಧನ್ಯವಾಗಿಹುದು ;
ತೆವರುತೆವರಿನ ಸಾಲು ಚೌಕ ಚೌಕಳಿಯಲ್ಲಿ
ಚದುರಂಗ-ನಡೆಯುತಿವೆ ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೊಕ್ಕರೆ ;
ಸುಗ್ಗಿಯೋಲೆಯುಕಾರ-ತಂಡ ಗಿಳಿಗಳ ಹಿಂಡು
ನೆಲದ ನಲವನು ದಿವಕೆ ಒಯ್ಯುತಿಹುದು ;
ಎಲ್ಲ ನಲವಿಗು ಉಂಟು ಕಣ್ಮರೆಯ ಸರಹದ್ದು
ಎಂದು ಬಾನಳೆಯುತಿದೆ ಸುತ್ತ ಹದ್ದು ;
ಕವಿಯ ಧ್ಯಾನವ ಸೀಳುತೆಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂತು
ನಭವಸ್ತ್ರ ತೂರಿ ಲೋಹದ ಹಕ್ಕಿ ಸದ್ದು.

ಜೂನ್ ೧೯೬೧]

ನಾಗರಾಜ

ಬಲುಸೆಕೆಯ ಒಂದು ದಿನ, ಸೆಕೆಯಿಂದು ಪೈಜಾಮು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ,
ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬಂದನಾಗ ನಾಗ
ನಮ್ಮ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಬಳಿಗೆ.
ದೊಡ್ಡ ಕ್ಯಾರಬ್ ಮರದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಸನೆಯ ದಟ್ಟನೆರಳಿನಲಿ
ಮೆಟ್ಟಲಿಳಿಯುತ ಬಂದರೇನು ಹೂಜಿಯ ಹಿಡಿದು
ನಾನು ಕಾದಿರಬೇಕು, ನಿಂತೆ ಕಾದಿರಬೇಕು, ಏಕೆನಲದೋ
    ಅಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಬಳಿಯಿಹನಾತ ನನ್ನ ಮುಂದೆ.
ಮಣ್ಣಗೋಡೆಯ ಬಿರುಕಿನಿಂದಿಳಿದು,
ಕಲ್ಲ ತೊಟ್ಟಿಯ ಏಣ ಮೇಲೆಳೆದು ಸರಿಸುತ್ತ
    ಕಂದುಹಳದಿಯ ತನ್ನ ಮೆತು ಹೊಟ್ಟೆಯಡಿಯು,
ಕಲ್ಲಿನ ತಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊರಳಿಟ್ಟು ಕುಳಿತನವ,
ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ನಲ್ಲಿಯಿಂದಲ್ಲಿ ತೆಳ್ಳನೆ ತಿಳಿದು ನಿಂತ ನೀರೆಡೆಯಲ್ಲಿ,
ಹೀರುತ್ತ ತನ್ನ ನಿಡುಮೂತಿಯಿಂದ,
ಕುಡಿಯುತ್ತ ತನ್ನ ನಿಡುವೊಸಡಿಂದ ಸಡಿಲಬಿಟ್ಟೊಡಲೊಳಕ್ಕೆ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೌನವಾಗಿ.

ನಮ್ಮ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿ ಬಳಿಯಿದ್ದರಾರೋ,
ನಾ ತಡೆದುಬಂದವನ ತೆರ ನಿಂತು ಕಾದಿದ್ದೆ.
ಕುಡಿಯುವುದ ಬಿಟ್ಟವನು ತಲೆಯನೆತ್ತಿದನು, ದನದ ಹಾಗೆ,
ತೇಲುಗಣ್ಣಿನಲೆನ್ನಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು, ನೀರು ಕುಡಿಯುವ ದನದ ಹಾಗೆ.
ತುಟಿಯ ಹೊರಗಡೆ ತನ್ನ ಸೀಳುನಾಲಗೆಯನ್ನು ಮಿಣುಕಿಸುತ
    ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿದನು,
ಬಗ್ಗಿ ಕುಡಿದನು ಮತ್ತೆ ತುಸ ನೀರನು.
ಸಿಸಿಲಿಯ ಜುಲೈ ದಿನದೆ ಎಟ್ನ ಹೊಗೆಯಾಡುತಿರೆ,

ನೆಲದ ಬೇಯುವ ಬಸಿರಿನೊಳಗಿಂದ ಬಂದು ಎರೆಗಂದು
ಎರೆಹೊನ್ನ ಬಣ್ಣದಲಿ.
ನನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯು ದನಿ ನನಗುಸುರಿತು
ಕೊಲ್ಲಲೇಬೇಕವನನೆಂದು.
ಏಕೆನಲು ಸಿಸಿಲಿಯಲಿ ನಿರಪಾಯ ಕಪ್ಪು ಹಾವು
ವಿಷಯುಕ್ತ ಹೊನ್ನ ಬಣ್ಣದವು.
ನನ್ನ ಒಳಗಿನ ದನಿಗಳಿಂತು ನುಡಿದವು :
ನೀನು ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದರೆ
ಕೋಲೊಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದನು ತುಂಡರಿಸಿ
ಪೂರೈಸಿಬಿಡುತಿದ್ದೆ.
ನಾನೊಪ್ಪಿಕೊಳಬೇಕೇನು—
ಹೇಗವನ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡೆನು ಎಂದು,
ನನ್ನ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಯಲಿ ಕುಡಿಯೆ ಮೆಲ್ಲನೆ
ಶಾಂತನಾಗುತ ತಾನು ವಂದನೆಯು ಸಲ್ಲಿಸದೆ
ನೆಲದ ಬೇಯುವ ಬಿಲಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ
ನಾನೆಂತು ಹರ್ಷಿಸಿದೆನೆಂದು ?

ಅವನ ಕೊಲ್ಲಲು ನಾನು ಧೈರ್ಯಗೊಳಲಿಲ್ಲ. ಅದು
ಹೇಡಿತನವೇ ?
ಅವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬಯಸಿದೆ, ವಿಚಿತ್ರವೆ ?
ಮನ್ನಣೆಯ ಪಡೆದಂತೆ ಭಾವಿಸಿದೆ, ದೈನ್ಯವೆ ?
ಅಹುದು, ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ರೀತಿ ಭಾವಿಸಿದೆ.

ಆದರಾ ದನಿಗಳೋ :
ನೀನಂಜದಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆ !
ನಿಜವಾಗಿ ಅಂಜಿದ್ದೆ. ಬಹಳ ಅಂಜಿದ್ದೆ.
ಆದರೂ, ಅದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಗೋಪ್ಯವಾದಾ ನೆಲದ
ಕತ್ತಲ ಬಾಗಿಲಿಂದ

ನನ್ನ ಆತಿಥ್ಯವನು ಹುಡುಕಿ ಬಂದವನಿಂದ
ಮನ್ನಣೆಯ ಪಡೆದಿದ್ದೆ.

ಸಾಕಷ್ಟು ಕುಡಿದನವ,–
ಕುಡಿದು, ಕುಡಿದವನ ಹಾಗೆಯೋ, ಕನಸು ಕಾಣುವ ರೀತಿ,
ತನ್ನ ತಲೆಯೆತ್ತಿದನು,
ಎತ್ತಿ, ತನ್ನ ತುಟಿ ನೆಕ್ಕುವೊಲು, ಇರುಳು ಕವಲೊಡೆದಂತೆ
ಗಾಳಿಮೇಲೆ
ಕಗ್ಗಪ್ಪು ನಾಲಗೆಯನಲುಗಿಸಿದನು,
ಸುತ್ತಲೂ ಗಾಳಿಯನೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು, ಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲಿ,
ತಾನೆ ದೇವತೆಯೆನೆ ;
ಮೆಲ್ಲನಾ ಬಳಿಕ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು,
ಮೆಲ್ಲನೆ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ, ಮೂಮೆ ಕನಸುಕಂಡಂತೆ.
ಸುತ್ತುಮುರಿಯುತ ತನ್ನ ವಿಲಂಬಿತ ನೀಳತೆಯನೊಳಸೆಳೆಯುತೊಡಗಿ,
ನಮ್ಮ ಗೋಡೆಯ ಮುಂಗಡೆಯ ಮುರುಕು ದಿಣ್ಣೆಯನು
ಏರತೊಡಗಿದನು ಮರಳಿ.

ಆ ಭಯಂಕರ ಬಿಲದೊಳಗೆ ತಲೆಯನಿಡುತಿರಲು,
ತನ್ನ ಭುಜಸವರಿಸುತ ಭುಜಗಭಂಗಿಯಲಿ,
ಮುದುಡಿಕೊಂಡೊಳಹೊಗಲು ಮುಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ,
ಆ ಭಯಂಕರ ಕಪ್ಪು ಬಿಲದೊಳಕ್ಕವನು ಪೈಗರೆವುದನು
ತನ್ನ ತಾನೆಳೆಯುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನಾ ಕತ್ತಲಾಳಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂದೆ ನುಗ್ಗುವುದನು
ಸಹಿಸದಿಹ ಭಾವ. ಒಂದು ರೀತಿಯ ದಿಗಿಲು,
ಬೆನ್ನುತೋರಿಸಲವನು ಬಂದೆನ್ನ ಮೆಟ್ಟಿತು.

ಸುತ್ತ ನೋಡಿದೆ ನಾನು, ಹೂಜಿಯನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟೆ,
ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆನು ಮೊರಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ತುಂಡೊಂದ.
ನೀರತೊಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಎಸೆದೆನು ಧಡಾರೆಂದು.

ಅವನನದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಾಕಲಿಲ್ಲವೊ ಏನೊ,
ಆದರಾ ಒಡನೆಯೇ ಅವನ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದ ಅವನ ಮೈಭಾಗವದು
ಸಲ್ಲದಾತುರದಿಂದ
ಒದ್ದಾಡಿತು ಮಿಲಿಮಿಲಿ,
ಮಿಂಚಂತೆ ಮೈಸುಲಿದು, ಆ ಕಪ್ಪು ಬಿಲಕೆ,
ಗೋಡೆ ಮುಂದಣ ಮಗ್ಗ ತುಟಿಬಿಟ್ಟ ಬಾಯ್ಗೆ,
ಸಿಕ್ಕಳದ ಸಿಟ್ಟುರದ ನಡುಹಗಲು ನಾನದನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರೆ
ಮೋಹಮುಗ್ಧನಾಗಿ.

ಒಡನೆಯೇ ಮರುಗಿದೆನು :
ಎಂಥ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕ್ಷುದ್ರ ನೀಚಕಾರ್ಯವದೆಂದು ಬಗೆದು !
ನನ್ನ ನಾ ಹಳಿದೆ, ನನ್ನ ಆ ಹಾಳು ಮಾನುಷ ಶಿಕ್ಷಣವನೂ ಹಳಿದೆ,
ಆ ಕಡಲಕೋಳಿಯ ನೆನೆದೆ :
ಮತ್ತೆ ಬರಬಾರದೇ ಆ ನನ್ನ ನಾಗ, ಎಂದೆನಿಸಿದಾಗ,
ರಾಜನಂತೆಯೆ ಕಂಡ ನನಗವನು ಮರಳಿ,
ದಿಟ, ನಾಗರಾಜ : ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟ,
ಅಧೋಲೋಕದ ಮುಕುಟರಹಿತರಾಜ,
ಮರಳಿ ಮಕುಟವ ಧರಿಸಲಿಹ ನಾಗರಾಜ.

ಇಂತು, ತಪ್ಪಿತು ನನಗೆ,
ಜೀವನ ಪ್ರಭುಗಳಲಿ ಒಬ್ಬನೊಡನಾ ಯೋಗ,
ಉಳಿದಿರುವುದಿನ್ನು ನನಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ :
ಆ ಕ್ಷುದ್ರತನಕೆ.

೧೯೫೯]

[ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ : D. H. Lawrence (1885–1930)
ಕವಿಯ 'Snake' ಎಂಬ ಕವನ]

ತೆವಳುಮೋಡ

ತೆವಳುತಿದೆ ಮೋಡ ನೋಡಲ್ಲಿ :
ಏತಕೀ ಕುಂಟುನಡಗೆ ?
ಅದಕಿರುವ ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಕರುಬ ಕೊಸರಿಸುವುದು, ಕೊರಡಿಗೂ ಕೂಡ :
ಓಡಾಟಕಿಹುದದಕೆ
ದೇಶೋವಿಶಾಲ ನೀಲ ನಭದಾನಂತ್ಯ ;
ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಲ್ಲ
ಹಿಂಡುಮೋಡವನಂಡಲೆವ ಗಂಡುಗಲಿ ಗಾಳಿ ;
ಆಶಾನಿರಾಶೆಗಳ ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಸಬಟ್ಟೆಯಲಿ ;
ಏನ ಮಾಡಿದರೂ, ಏನ ಹಾಡಿದರೂ
ಎಲ್ಲ ಸರಿಗಮ- ಸುಗಮ ;

ಇಲ್ಲ ಶಂಕೆ, ಇಲ್ಲ ಅಂಕೆ.
ತೆವಳುತಿದೆ ಮತ್ತೇಕೆ ?
ನೀರುಮೈ ಕರಗಿಹುದು ;
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಧುಮತ್ತ ಜಡಜ ಜಡನಾಯ್ತೋ ?

ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಗೊತ್ತುಗುರಿ :
ಆದಕೇನೊ ಈ ಪರಿ !
ನಿಂತು ನಿಂತು ನಡೆಯೆ, ಸವೆಯುವುದೆ ದಾರಿ ?
ಮುಳಿಸುರಿಯಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ,
ಹುರುಡು ಹುಟ್ಟಿಸೆ ಜೊತೆಯು ಮೋಡ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ ;
ನಿಂತಕಡೆ ನಿಂತಿರಲು ಸ್ಥಾವರವು ಅಲ್ಲ ;
ನೋಡೆ ಜಂಗಮ, ರೆಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲದ ವಿಹಂಗಮ :
ನೆಲಕಿಳಿಯಲಾರದು, ಮೇಲೇರಲಾರದು,

ನಡೆಯುದು, ನಿಂತಿರದು ;
ಕುರುಡುದಾರಿಯು ಹಿಡಿದು
ತೆವಳುತಿದೆ ಮೋಡ ನೋಡಲ್ಲಿ.
ತೆವಳು ಮೋಡವ ನೋಡೆ, ಇಂತು ತೋರುವುದು :
ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಬಿಡುತೆಗಿಂತ ಗೈಮೆಯು ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಮೇಲು.

೧೧-೬-೧೯೫೯]

ಲಾಭ

ಹಸು ಕರುವ ನೆಕ್ಕಿತಂ
ಮೊಲೆಯುಲಿ ಹಾಲುಕ್ಕಿತು
ಕರೆದ ಹಾಲೆಲ್ಲವೂ
ಕವಾಡಿಗಗೆ ದಕ್ಕಿತು !

೧೭-೧೧-೫೮]

ತಾರೆಗಳ ಮರುಮಾತು

ತಾರೆಗಳೆ! ಬಿತ್ತರದ ಬಾನಿನಲಿ ಮೆರೆವ ಕಣ್ಣುಗಳೆ!
ನೀವು ಕಂಡಿಹುದೇನು ನಿಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲಿ ?
ಸಾರಿ ಮರಳಿಹವು ಶತಮಾನಗಳು ಎನಿತೆನಿತೊ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಮುಂದೆ.

'ಕಂಡುದನು ಹೇಳುವೆವು, ಕಲ್ಪನೆಯು ಕಥೆಯಲ್ಲ ನಮ್ಮ ನೋಟದ ಕಥೆ :
ಮೇಲೆ ಸಾಗರದಂತೆ ಗಂಭೀರ ನೋಟ,
ಸೊಗದ ಸುಗ್ಗಿಯು ಬೆಳಸು ; ಒಳಗೆ ಹೊಲಸು ;
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ಕಾದಾಟ, ಬರಿಯು ಕಾದಾಟ ;
ಬಲು ಘೋರತರ ನೋಟ
ನಿಮ್ಮ ಈ ಆಟ–
ಕಂಡಿಹೆವು ಇದನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲಿ!'

ದೂರ ಬಲು ದೂರದಲಿ ಶೂನ್ಯ ವಿಸ್ತಾರದಲಿ ನೆಲಸಿ ನೀವು
ಏನನಾಲೋಚಿಸುತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವಿರಿ ?
ನೀರವತೆಯಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಾತಾಡದೆಯೆ ನೀವು ಏನ ಮಾಡುವಿರಿ ?

'ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನೆಲ್ಲ, ಇಂದು ನಡೆವುದನೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿಹೆವು ;
ಸಾಲುಮೋಡಗಳಂತೆ ಒಂದಾಗುತೊಂದು
ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಗಳು ಕಂಡು ಕಾಣದಿವೆ–
ಜಗವನಾವರಿಸಿಹುದು ರಕ್ತಮಯ ಕ್ರಾಂತಿ!
ಕ್ರಾಂತಿರಾಕ್ಷಸಗಂಜಿ
ಇಲ್ಲಿಹಳು ಶಾಂತಿ,
ಚೆಲುವೆ ಶಾಂತಿ!
ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಸಾರುವಳೆ?–ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತಿಹೆವು!'

ಕ್ಷಣಕೊಮ್ಮೆ ಏಕಿಂತು ಮಿನುಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಿನುಗಿ,
ಬಾನ ಕತ್ತಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಿರಿ ?
ಮನವನಾವರಿಸಿರುವ ಶಂಕೆಯಾವುದು ? ಬೆರಗುಗಣ್ ಬಿಡಲು
ಭಯವಾವುದು ?
'ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಬಾಳು ಎಂತೊ ಏನೋ ಎಂದು ನಡುಗುತಿಹೆವು.
ಈ ವಿಶ್ವದಾ ಹುಟ್ಟು, ಅದು ಓರಿಯು ಗುಟ್ಟು,
ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಗದು ತೋರುವುದು ಮೈಗೊಟ್ಟು,
ಐಂದ್ರಿಯಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು :
ಆದರ ಬುಡವನು ಬೆದಕೆ
ನೀವು ಹಟ ತೊಟ್ಟು
ಪಡೆಯೆ ಕಣ್‌ಕಾಣಿಕೆಗೆ
ಹೆಣಗುತಿರುವಿರಿ ; ನಮ್ಮ ಬಳಿಸಾರಲೆಂದು
ಹಾರುತಿರುವಿರಿ ನೀವು –
ನಿಮಗಿಲ್ಲ ಕಟ್ಟು.
ಗೆರೆ ಮೀರಿ ಬರುತಿಹಿರಿ ;
ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವದು :
ನಿಮ್ಮ ಕುಣಿದಾಟಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹಾರಾಟಕ್ಕೆ
ನಿಮ್ಮ ನೆಗೆದಾಟಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ
ಸೃಷ್ಟಿ ಮುನಿದುರಿಯುವುದು !
ಸೂತ್ರ ಹರಿಯುವುದು !
ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾಟ,
ನಿಮ್ಮ ಕೊನೆಯಾಟ !
ಎಂದು ಬರುವುದೊ ಏನೊ ನಮಗೆ ನಿಮ್ಮಯ ಸಂಗ,
ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗೆ ಭಂಗ –
ಎಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಬೆರಗುಗಣ್ ಬಿಡುತಿಹೆವು,
ಭಯದಿ ಮಿಡುಕುವೆವು !
ಸಾಕು ಮಾನವ ನಿನಗೆ ಸಾವಿರ ನಮಸ್ಕಾರ !'

[೧೯೩೫]

ಜೇಡನ ಬಲೆ

ನೋಡಾ ನೋಡಾ! ಮನೆಮೂಲೆಯ ಜೇಡ!
ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆಯಿತು ಒಂದೆಳೆ,
ಎರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೆಂಟಾಯಿತು ಎಳೆ:
ಆಯಿತೆಂಟು ಮೂಲೆ.
ಎಂಟೆಳೆಯಾಯಿತು ಸುತ್ತೆಳೆ-ಬಂಧನ,
ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಚೆಲುವು ಬಲೆ
ಒಂದೇ ಚಣದಲ್ಲೆ!
ಏನು ಪವಾಡ-
ಕಾರನೀ ಜೇಡ!
ತನ್ನೊಳಗಿಂದಲೆ ತಂದನೊ ದಾರ
ನಿಸರ್ಗಲೋಕದ ಈ ನೇಕಾರ!
ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಭನೀ ಊರ್ಣನಾಭ,
ಇವ ನೇಯುವ ಬಲೆ ಮಾಯಾಲೋಭ!
ಜೇಡನ ಈ ಬಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಕಲೆ;
ಹೊಕ್ಕ ಜೀವಿಗಳಿಗದರಿಂದಲೆ ಕೊಲೆ!

೧೯೬೦]

ಹಿಮವಂತ ಪ್ರಗಾಥ

೧

ಓ ಹಿಮವಂತ !
ಅಪಾರ ಮಹಿಮಾವಂತ !
ಹಬ್ಬಿದೆ ನಿನ್ನ ಹಿಮಧವಳಕೀರ್ತಿ
ದಿಗ್‌ದಿಗಂತ.
ಅರುಣಕಿರಣ ನಿನಗಾಭರಣ
ಸೂರ್ಯನಿಗರಿದು ನಿನ್ನಾರೋಹಣ
ಹಿಮಾಂಶು ನಿನಗಾಗಿಹ ತಾ ಶರಣ
ಧನ್ಯ ನೀನು ಧರಿಸಿಹೆ ಶಿವಚರಣ !

೨

ಅಗಣಿತ ತಪಸ್ವಿಜನ ನಿನ್ನನಾಶ್ರಯಿಸುತ್ತ
ತಪವೆಸಗಿಯೂ ನೀನು ಕರಗದಿರುವೆ ;
ಅವರ ಧನ್ಯತೆ ತಪಃಫಲಭಾಗವನ್ನಿತ್ತು
ಯುಗಯುಗಾಂತರದಿಂದ ಬಾಳುತಿರುವೆ.

ಕೆಳಗೆ ಮಾನವ ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಪದತಲದಲ್ಲಿ
ನಡುವೆ ತೊಡೆ-ತಪ್ಪಲು ತಪೋಭೂಮಿಯು ;
ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವು ದಿವಿಜ ಭೋಗದ ಭೂಮಿ
ನಿನ್ನ ತಲೆಗಾಯುವನುಮಾಸ್ವಾಮಿಯು,

ಎರಡು ತೋಳ್ ಚಾಚಿರುವೆ ಮೂಡ ಪಡುವಲ ಕಡೆಗೆ
ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮಾರಿನಿಂದಳೆವ ತೆರದಿ ;

ವ್ಯೋಮಕೇಶನ ಹೆಸರು ನಿನ್ನಿಂದಲಾಯ್ತೆನಲು
ಪೀಠಗೊಟ್ಟಿತ್ತಿರುವೆ ಶಿವನ, ಶಿರದಿ.

ಸೃಷ್ಟಿಸೀಮೆಯ ಸರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯದಾವಾಸ
ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಲು ತವರು ತ್ರಿಪುರಸುಂದರಿಗೆ;
ಸೃಷ್ಟಿಶೂನ್ಯಶ್ಮಶಾನಾಭಾಸ ಹಿಮಸೌಧ
ಮೆಚ್ಚಿನಾವಾಸ ಮಹದೇವದೇವನಿಗೆ.

ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಣಕರ್ತೆ ಮಾತೆ ಲಲಿತೆಯನಿತ್ತೆ
ಓ ಹಿಮಾಲಯ, ಭಯಂಕರ ರುದ್ರಗೆ ;
ಜಗದ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ್ಗಾಗಿ ಮನೆ ನಿನ್ನ ಶಿರ
ತಳೆಯಿತ್ತು ಹೆಸರು ಗೌರೀಶಂಕರ.

ಗಂಗೆಯನು ತಡೆದು ಕೈಹಿಡಿದು ಗೌರೀಪತಿ
ತೊರೆಯೆ ಬಾನ್‌ತೊರೆಗಾಗೆ ಸಾಕುತಂದೆ,
ಸರ್ವಕಾಲದಲವಳ ಜೀವನವ ಪೋಷಿಸುತ
ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ನೀನೆ ಕರೆದು ತಂದೆ.

ಕ್ಷೀರವಾರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮೈತಳೆವಂತೆ
ಹಿಮವಲ್ಕಲವ ಧರಿಸಿ ತಪಸಿಂದಿಹೆ ;
ನಿನ್ನ ತಂಪಿನ ತಪದ ಗುರಿಯೇನೊ ಗುಟ್ಟೇನೊ ?
ರಣತಪ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂಪೆರೆವುದೆ ?

ಮಾನವತೆ ದೈವತ್ವಕೇರ್ವ ದಾರಿಯಿದೆಂದು
ಆ ತಪಸ್ಸೇತುಮಾರ್ಗವ ಮೊದಲು ತೋರಿ
ತಪಸಿಗಳಿಗಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವೆ
ಅವರ ತಪಕಾಗುತ್ತ ನಿತ್ಯ ಸಹಕಾರಿ.

೩

ಓ ಹಿಮವಂತ,
ಇದು ಪುರಾತನ ಮಹಿಮೆ, ನಿನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಗರಿಮೆ,–
ಒಳಹೊರಗಳ ಹಿರಿಮೆ ಕಾಣುವ ಕಣ್ಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯು ನಿಜವೆ-
ಎಂದೆಂದಿಗೂ.

ಒಮ್ಮೆ ಆ ಕಡೆಗೆ, ಮೇಣಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಈ ಕಡೆಗೆ,
ಮಗುದೊಮ್ಮೆ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ
ದಿಟ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿ ನಿಟ್ಟಿಸಲುಬಹುದೆ ನಿನ್ನ ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯು?
ಬೃಹತ್ತು ಮಹತ್ತು ಉನ್ನತೋನ್ನತಿವಡೆದು
ಭೂಮಂಡಲದ ಭೂಮಭೂಮಿಕೆಯನಾಕ್ರಮಿಸಿ
ದಿವದ ಶಿವದ ಕೋಡುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಪ
ವಿಶ್ವಂಭರನ ಪ್ರತಿಮಾಯತನವೊ ಎನುವಂತೆ
ಭೂವ್ಯೋಮವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವ ನಿನ್ನೆತ್ತರವ ಬಿತ್ತರವ-
ನಿಟ್ಟಿಸಲಹುದೆ ಮಾನವನ ಕುಬ್ಜದೃಷ್ಟಿ ?

ಇದು ಸಟೆಯೆ ?–
"ಎತ್ತರಕ್ಕೇರುವುದೆ ಬೇಕು ಬಿತ್ತರ ಕೆಳಗೆ."
ಯುಗಾದಿಯುಗಾಂತರದಿಂದ. ಮಾನವನ ಕರೆಯುತಿಹೆ
ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಯ ಪರ್ವತಾರೋಹಣಕ್ಕೆ.
ಊರ್ಧ್ವಮುಖಯಾತ್ರೆಗೆ,
ಶಿಖರಸಾಧನೆಗೆ.

ಓ ಹಿಮತೇಜ ! ಪರ್ವತರಾಜ !
ಪುರಾಣ ಮಹಿಮಾಭಾಜ ;
ಕವಿ ಗುರು ವ್ಯಾಸ ಸ್ತೋತ್ರಪಾತ್ರ ನೀ-
ನಿದು ಅತಿಶಯವೆ ? – ಬಹು ಸಹಜ.

೪

ಓ ಹಿಮವಂತ!
ಅಂದಿಗು ಇಂದಿಗು ಎಂದೆಂದಿಗು ನೀ
ಎತ್ತರದೇರಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ.
ನಿನ್ನ ಶಿಖರ ಆ ಗೌರೀಶಂಕರ
ನೀಡುತ್ತಿದೆ ಆಹ್ವಾನ ನಿರಂತರ:
ಬನ್ನಿರಿ ಬನ್ನಿರಿ! ಏರಿರಿ ಏರಿರಿ!

ಅಲ್ಲಿ ಅದೋ ಮೇಲ್‌ಮೇಲ್ಗಡೆ ನೋಡಿರಿ
ಹಕ್ಕಿಹಾರಿಗೂ ಮಿಕ್ಕಿಹ ಮೇಲ್‌ಗುರಿ;
ಕೆಳಗೆ ತೆವಳಿ ನೀವ್ ಹೆಳವರೇ ಸರಿ,
ಏರಿರಿ ಏರಿರಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿರಿ
ಏರುತೇರುತ್ತ ಎತ್ತರ ಎತ್ತರ
ಸಾರುತಿರುವುದು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ:
ಮಾನವತೆಯ ಗುರಿ ಗೌರೀಶಂಕರ,
ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೈಸಿರಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ.
ಮರೆಯಿರಿ ಜೊತೆಯಲಿ ಬಾರದೆ ಸತ್ತರ
ಕರೆಯಿರಿ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಜೀವವ ತೆತ್ತರ,
ಗುರಿಯ ಗುಡಿಯಲಿಹ ಗೌರೀಶಂಕರ-
ದರ್ಶನ ಕಾದಿದೆ ನಿಮಗೆ ನಿರಂತರ;
ಎಲ್ಲವನೆಲ್ಲವನುಳಿಯುತ ಕೆಳಗಡೆ
ಗುರಿಯ ಮೆಟ್ಟುತ್ತ ನಿಲ್ಲೆ, ನಿಲುಗಡೆ:
ಗೆಲುವಿನ ಬಾವುಟ ನಟ್ಟು
ಏರಿತಕ್ಕೆ ಗುರುತೊಂದನ್ನಿಟ್ಟು
ಇಳಿಯಿರಿ ಕೆಳಗಡೆಗೆ
ಮರಳಿ ಏರಲು ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ
ಅರ್ಪರನೊಯ್ಯಲು ಗುರಿಯೆಡೆಗೆ.

೫

ಹುಟ್ಟುತೊಟ್ಟಿಲಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡವರ ಬಯಕೆ
ಕಟ್ಟುಮೆಟ್ಟಿಲನಿಟ್ಟು ಏರುತಿದೆ ದಿವಕೆ :
ಮುಟ್ಟಲಿ, ಮುಟ್ಟದಿರಲಿ, ದಿವವ–
ಹೇರಾಸೆ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟವಾಗಿ, ಹಟ ಹಿಮಾಲಯವಾಗಿ !
ಇಂತು –
ನಾಡ ತಪವೇ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತ ನೀನು,–
ಅತ್ತಣೆತ್ತಣನಿಂದ ಬೀಸಿ ಬಹ ಕುಳಿರ್ಗಾಳಿ
ಕೆಡುಕುಗಾಳಿಗಳ ತಡೆಯೆ
ತಾನೆ ಕುಳಿರೊಡಲಾಗಿ, ಮಾರೊಡ್ಡು ಗೋಡೆಯಾಗಿ,
ಶಾಂತಿಯಲಿ ತಣ್ಪಿನಲಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮುಡಿ ತಾಗಿ,
ಮಿಂಚು ಚಿಮುಕಿಸಿದಂತೆ ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕವನೆ
ಬೆಳ್ನವಿರ ತಲೆಗೆ ತೊಡವಾಗಿರಿಸಿ,
ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ನಾಕವನೆ ಸೂರೆಗೈವ ಸಾಹಸಿ ತವಸಿ
ತಾನೆನಿಸಿ ನಿಶ್ಚಲ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ,
ಸಾಧು ಗೋಧನಮಾತೆ ಕಾಮಧೇನುವ ಬಯಸಿ
ಕೈಯ ತುಡುಕಿದ ಕೌಶಿಕಕ್ಷಾತ್ರವನ್ನಣೆವ
ಉದ್ದಂಡ ಯೋಗದಂಡವನಿಟ್ಟು ಮಂಡಲವ ಹಾಕಿ
ಸ್ವಸ್ಥಸುಸ್ಥಿರ ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ
ಕಾಪು ಕುಳಿತಿರುವ
ವಿಪ್ರಋಷಿ ವಾಸಿಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ, ಸುಕ್ಷೇಮರಕ್ಷೆಯೆನಿಸಿ,
ಓ ಹಿಮಾಲಯವೇ !

೬

ಮುನ್ನಿನಂತೆಯೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಾಕ್ರಮಣಶೀಲಕ್ಕೆ
ಪ್ರತಿರೋಧಪ್ರೌಢಯ್ಯ ಪರ್ವತಾಗ್ರಣಿಯೆ ;

ನಿನ್ನ ಕೂರ್ಮೆಯು ಕೆಳೆಯು ನೀಡಿ ತಾಪಸ ಜನರ
ತಪವ ವರ್ಧಿಸು ತಪಶ್ಶೀಲ ಶೈಲಾ !
ಉನ್ನತ ಧ್ಯೇಯ ಧ್ರುವತಾರೆಯನು ಮುಡಿದಿರುವ
ನಿನ್ನ ಮುಡಿ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಸೂಚಿಯಾಗಿ,
ದೇವಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗು ಸುಲಭವಹ
ಏರುದಾರಿಯ ತೋರು ದೇವತಾತ್ಮ ;
ಹೈಮಧವಳಧ್ವಜವ ಹಿಡಿದ ನಿನ್ನಯ ನೆರಳು
ಆಗಲಯ್ ಶರಣರಿಗೆ ಶಾಂತಿಧಾಮ ;
ಸುತ್ತಲೂ ಸೌಹಾರ್ದವನು ಬೀರುತಿರಲಯ್ಯ ನಿನ್ನ
ಹಿಮಹಾಸ ;
ಎತ್ತಲೂ ಮಾರ್ಮೊಳಗಿ ಇಳೆಗೆ ಕೇಳುಗೆ ನಿನ್ನ ಮೌನ
ಶಮಘೋಷ !

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೫೫]

ಚೆಲುವ ಟಪಾಲು

ನೋಡದೊ ಸಂಧ್ಯಾಗಗನ ಗಂಗೆಯಲಿ
ಸಾಗಿದೆ ಮುಗಿಲ್‌ದೋಣಿಯ ಸಾಲು—
ಯಾರೂ ಪಯಣಿಗರೇ ಇಲ್ಲ :
ಸ್ವರ್ಗಕೆ ಭೂಮಿಯ ಚೆಲುವ ಟಪಾಲು.

೧೯೬೬]

ವೆಂಕಟ-ಪತಿ ಸುಪ್ರಭಾತ

ಏಳೇಳಿ ಮಹರಾಯ್ರು, ಕಾಫಿ ಪುಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ,
ಏಳಿ, ಏಳಾಯ್ತು ಗಂಟೆ !
ಏಳಿ. ನಮ್ಮ ಕುಮಾರ 'ಇಸ್ಕೂಲಿಗ್ಹೋಗಲ್ಲ'
ಅಂತ ಮಾಡ್ತಿದ್ದಾನೆ ತುಂಬ ತಂಟೆ !

ನಾನು ಪದ್ಮಾವತಿ, ನೀವು ವೆಂಕಟಪತಿ–
ಕೇಳಿ, ನೆರೆಮನೆಯ ರೇಡಿಯೊ ಸುಪ್ರಭಾತ ;
ಭಾನು ಮಹಡಿಯ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಹಾಕಿದನು,
ವಾಕಿಂಗು ಹೊರಟರದೊ ಬೀದಿತಾತ.

ಇರುವೆರಡು ಸೀಳು ಹಸಿ ; ಆಗಿಲ್ಲ ನೀರು ಬಿಸಿ ;
ನಮಗೆ ದೊರೆಯೋದಿಲ್ಲ ಸೌದೆ ಸಾಲ ;
ತರದೆ ಹೋದರೆ ಸೌದೆ, ನಮ್ಮ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು
ನಿಮ್ಮ ಗೋಳ್ಕವಿತೆಯೇ ಗಂಗಾಜಲ !

ಕವಿಯೆಂದು ಕೈಹಿಡಿದೆ ; ಹೆಸರಿಗೇ ಮರುಳಾದೆ ;
ಬೀಮೆ ಬೀಯೆಲ್ಲಂತ ಭ್ರಾಂತಳಾದೆ ;
ಕವಿತೆಗೋ, ಕಾಸಿಲ್ಲ ; ಬೋರ್ಡಿಗೋ, ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ;
ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೇ ಸಾಲದ ತಗಾದೆ.

ಬುಡುಬುಡುಕೆಯುವ ಬಂದ, ಒಳ್ಳೆ ಶಕುನವ ತಂದ,
'ನೀವು ಪತ್ತೇದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿ
ಬಡಬಡನೆ ಬರೆಬರೆದು ಭಾಗ್ಯ ತರುವಿರಿ' ಎಂದ–
ಏಳಿ, ಬೇಗೆದ್ದೇಳಿ–ಕುರುಮಾಡಿರಿ.

ಶೆಟ್ಟರಿನ್ನೇನು ಬರಬಹುದು ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ–
ಏಳಿ, ಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋಗಿ ;
ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲಕೆ ಕಾಸು ಬಡ್ಡಿಯೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ–
ಓ ! ಬಂದರಕೊ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಕೂಗಿ.

೧೯೭೦]

ಪ್ರ(ಗ)ತಿಗಾಮಿ

ಪ್ರತಿಗಾಮಿಗೂ ಪ್ರ(ಗ)ತಿಗಾಮಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ
ಒಂದಕ್ಷರದೊಳಿಹುದು ; ಅದು 'ಗ' ಕಾರ.
ಹಿಂದಕಿವ ಮುಂದಕವ ಚಲಿಸಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ
ಗತಿಸಿದಾಗಿಬ್ಬರಿಗು ಸಮ **'ಗ'** ಕಾರ.

೭–೩–೧೯೭೧]

ಕಾವ್ಯ

ಮುಡಿಯೆ ಕಾವ್ಯವು ಕುಸುಮ ಒಡಿಯೆ ಕೈಯುಲಿ ಏಡುಗ
   ಹೊಡೆಯುಲಿಚ್ಚರಗೊಳಿಸ ಭೇರೀನಿನಾದ ;
ಕುಡಿಯೆ ಅಮೃತದ ಪಾನ ನಡೆಯೆ ದಾರಿಯು ದೀಪ
   ಕಡೆಯೆ ಸುಜ್ಞಾನದಿಂ ತತ್ತ್ವಬೋಧ.

ಕೆಡೆನುಡಿವೆಯೇತಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಕರ್ಮವ, ಕೆಳೆಯ,
   ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದರ ಒಣ ಹವ್ಯಾಸವೆಂದು ;
ಹುಡಿಮಣ್ಣು ಹೂಬಿಡುವ ಇಂದ್ರಜಾಲವಿದಯ್ಯ–
   ನೆಲ-ಬೀಜಗಳ ಯೋಗ, ಸೃಜನೆ ಕಾವ್ಯ.

ಕಾವ್ಯಕಾಂತೆಯು ಕಿವಿಯು ಸವಿಯು ಮಾತಿನ ಮಧು
   ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹಿತಕಾರಿ, ಮುದ್ದು ಮನಕೆ ;
ಸೇವ್ಯಮಾದಾ ಕಾವ್ಯಮಧುವಿನೊಳು ಬೆರೆತಿಹುದು
   ಹುದುಗಿದೌಷಧ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಗುಣಕೆ.

೧೨-೯-೧೯೭೧]

ಒಡೆಯುದ ಕನ್ನಡಿ

ಕಾವ್ಯ ಅನ್ನೋದ್ ಕನಡಿ ಸ್ವಾಮಿ,
ಲಾಗಾಯಿತ್ನಿಂದ್ ಇರೋದು :
ಯಾಕ್ ಹಾಗ್ ನನ್ ಮುಖ ನೋಡ್ತೀರಿ ?
ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿ : ನಿಮ್ಮುಖ ನೋಡ್ಕೊಳ್ಳೋದು.
ಶಂಕೆ ಯಾಕೆ ? ಸಂದೇಹ್ವ್ಯಾಕೆ ?
ಕಾವ್ಯ ಅನ್ನೋದ್ ನಿಜವಾಗ್ಲೂ ಒಂದ್ಕನಡಿ
　　ಆದರೆ ನೋಡಿ,
ಅದು ವಿಚಿತ್ರ ಕನಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಮಾಯಾಬಜಾರಿಂದು :
ಇದ್ದದ್ದಿರೋ ಹಾಗೆ, ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಇರ್ಬೇಕಾದ್ಹಾಗೆ-
ಹಿಂದಿಂದು ಇಂದಿಂದು ಮುಂದಿಂದು-
ಕಂಡದ್ದು ಕೇಳಿದ್ದು ಕಟ್ಟಿದ್ದು-
　　ನಾನು ನೀವು
　　ಅದು ಇದು ಉದು
　　ಆತ ಈತ ಊತ
　　ಆಕೆ ಈಕೆ ಊಕೆ-
　　　　ಸಾಕೆ ?
　　ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ-
ಹೊರಗಿನ್ದು ಒಳಗಿನ್ದು
ಮೇಲಿನ್ದು ಕೇಳಗಿನ್ದು-
ಎಲ್ಲ ಆದರಲ್ ಕಾಣ್ಸುತ್ತೆ,
ತಕ್ಬೇರ್ ಹಿಡಿದ್ಹಾಗ್ ತೋರ್ಸುತ್ತೆ ;
ಕಾಣ್ಸೋದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ,
ಕೇಳ್ಸೋ ಹಾಗೂ ಮಾಡುತ್ತೆ-
ಏನೇನೋ ಕಾಣ್ಸೋ ಹಾಗೆ

ಏನೇನೋ ಕೇಳ್ಳೋ ಹಾಗೆ
ಮಾಡುತ್ತೆ ಆ ಕನಡಿ–
ರಸಲೇಪದ್ದು, ನುಡಿಗಾಜಿನ್ದು.

* * *

ಎಲ್ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ ಅಂದ್ರಾ ?
ಮಾರೋ ಮಾಲಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿ, ಅದು,
ಮಾರೋ ಮಾಲಲ್ಲ.
ಮುದ್ಮಗು ಮುಬಿದ್ ನಗು ಹಾಗೆ
ಹೆಂಡ್ತಿ ತೋರ್ಸೊ ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೆ
ಮೂಡಲ ಪಡುವಲ ಕೆಂಪಿನ ಹಾಗೆ
ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿನ ತಂಪಿನ ಹಾಗೆ
ತಾನಾಗೇ ಕೈಗ್ ಬರ್ಬೇಕು ;
ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕಿಮ್ಮತ್ತು,
ಬಂತೋ, ಒಡೆದೋದಿಲ್ಲ, ನಿಂಸ್ವತ್ತು :
ಅದೇ ಅದರ ಗಮ್ಮತ್ತು.

೨೬-೧೨-೧೯೬೮]

ಪ್ರಾಸ

ಸುಲಭದಿ ದೊರೆತರೆ ಜೋಡಿಸು ಪ್ರಾಸ :
ಸಂತೋಷ ;
ಅದರಿಂದಿದೆ ಕವಿತೆಗೆ ತುಸ ಮೆರುಗು.
ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಪಡುವ ಪ್ರಯಾಸ
ಕವಿತೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಪಾಶ ;
ನಿತ್ಯದ ಕೊರಗು.
ಈ ಮಾತಿಗೆ ಈ ಪದ್ಯವೆ ಸಾಕ್ಷಿ :
ನಿನಗಿರೆ 'ಕವಿತಾಕ್ಷಿ'.

ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಸಗಳೇನೋ ಉಂಟು :
ಮೋಸ, ಹಾಸ, ದೋಷ, ರೋಷ ...
ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಕಂಕ್ಷಿ, ಕಕ್ಷಿ, ಭಕ್ಷಿ...
(ಹಕ್ಷಿ, ಹಕ್ಷಿ....
ಇದು ನಡಂಸೀನು.)
ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ಕವಿತೆಯ ಜೇನು ?
ದೊರೆತನಿತೋ ಬರಿ ಅಂಟಂಟು,
ಇನಿತೂ ಸವಿಯಿಲ್ಲ ;
ಸಾಕೀ ಪ್ರಾಸದ ಅತಿ ನಂಟು,
ಪ್ರಾಸದ ದಾಸನು ಕವಿಯಲ್ಲ !

೧೯-೬-೧೯೫೨]

ಅರಳಲಾರದ ಮೊಗ್ಗು

ಮೊಗ್ಗು ಹೆಣಗುತಿದೆ – ಅರಳಲು
ಮೊಗ್ಗು ಹೆಣಗುತಿದೆ.

ಬಿಸಿಲ ಜಳಕದ ಹುರುಪು ದೊರಕದೆ
ಗಾಳಿ–ಗೆಳೆತನ ನಿಲುಕದೆ
ನೆರಳ ಕತ್ತಲೆಗವಿಯು ಸೆರೆಯುಲಿ
ತನ್ನ ಕಂಪನು ಬೀರಲಾರದೆ–

ಮೊಗ್ಗು ಹೆಣಗುತಿದೆ – ಅರಳದೆ
ಮೊಗ್ಗು ಒಣಗುತಿದೆ.

[ದುಃಖಿತನಾದ ಉತ್ತೇಜನರಹಿತ ತರುಣ ಕವಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ನೆನೆದು]

೨೭–೧೨–೫೯]

ಅಪವಾದ

ಕಮಲೆಯೊಬ್ಬಳು ತರುಣಿ, ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ;
ಅಪವಾದ ಭೀತಿಯಿಂದೊಡಲುಳಿದ ವಿಧವೆ.

ಬೇಡದವರುಸಿರೊಂದು—
ಇವಳೆದೆಗೆ ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕಳೆಯು ಕುಗ್ಗಿಸಿತು,
ಭಯದ ಶೂಲವ ನಟ್ಟು ತಲೆಯು ತಗ್ಗಿಸಿತು:
ಬಾಳಿಗಿಂತಲು ಸಾವು ಸವಿಯೆನಿಸಿತು.

ನಂಜುಗುವ ಮೆಲ್ನುಡಿಯು—
ಇವಳ ಬಾಳಿನ ಬೇರ್ಗೆ ಬೆನ್ನೀರ ಹೊಯ್ದು,
ಅರಳದಿಹ ಸುಮವೊಂದ ಮೊಗ್ಗಿನಲೆ ಕೊಯ್ದು,
ಇಳೆಗೆಲ್ಲ ಕೇಳಿತಾವೊಂದು ನುಡಿಯು.

ಕೇಡಿಗರ ಪಿಸುಮಾತು—
ಇವಳ ನಡತೆಯ ಕುರಿತು ದೂರು ಹಬ್ಬಿಸಿತು,
ಸಂಶಯದ ಸರ್ಪವನು ಸೃಜಿಸಿ ಎಬ್ಬಿಸಿತು:
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ, ಅಯ್ಯೊ! ಇವಳ ಮಾತು!

ಕಟುಕಿಯರ ಕೈಸನ್ನೆ—
ಕೂರ್ವಾಳಿನಂತೊಗೆದು ಚಿಗಿದು ಬರುತಿರಲು
ಅದರ ಹತಿಯನು ತಡೆಯದಾಯ್ತಿವಳ ಕೊರಲು:
ತಡೆಯಲಾರದೆ ತಲೆಯನೊಡ್ಡಿದಳು ಕನ್ನೆ.

ಚಿಂತಿಸುತ ಮನದೊಳಗೆ
ಅಪವಾದವನು ಕೇಳಿ ಹೃದಯ ನಡುನಡುಗೆ.
ಅದನೆದುರಿಸಲು ಇದ್ದ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವು ಉಡುಗೆ-
'ತಾಯಿ ಪೊರೆ' ಎಂದು ಹಾರಿದಳು ಹೊಳೆಗೆ!

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೩೨]

ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿ

ನಿನ್ನ ಕೈಯಲಿ ಕರಡಿ ನಿನ್ನ ಮೈಯಲಿ ಹುಲಿ
ಮನದಲ್ಲಿ ಮರ-ಕುಣಿವ ಮುದಿ ಮರ್ಕಟ
ನಿನ್ನುದರದಲಿ ತೋಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ರಣಹದ್ದು
ನೆಲಸಿರಲು ನೀ ಮನುಜನೆಂತೊ, ಅಕಟ!

ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ

೧

ಸಾಗಿತ್ತು ಪೇಟೆಯಲಿ ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ–
ಆ ಉದ್ದದಿಂದ ಈ ಉದ್ದಕ್ಕೆ, ಸಾಲಾಗಿ,
ಸಾಗಿತ್ತು ಸಂಜೆಯಲಿ ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ ;
ಬಳ್ಳಿಬೆಳಕುಗಳಿಂದ ಕೊಳವೆದೀಪಗಳಿಂದ
ಒಳ್ಳೆ ಸರಕುಗಳಿಂದು ಸಾರುವಂಗಡಿ ಸಾಲ ನಡುವೆ
ಮೂಸಿ ಮುಟ್ಟುವ, ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ, ಗಿಜಿಗಿಜಿ ಗಿರಾಕಿಗಳ
ಕಣ್-ಗಮನ ಸೆಳೆದು,
ಸರಸರನೆ ಸಡಗರಿಸಿ ಬೆಡಗು ನಡಗೆಯ ಮೆರೆದು
ಸಾಗಿತ್ತು, ಸಾಲಾಗಿ, ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ,
ಕೂಗಿ ಕರೆವಂತೆ ವಾದ್ಯದ ಮೇಳ ಮೊಳಗೆ,
ಹಿಡಿದ ದೀಪದ ಸಾಲು ಕುರಿಹಿಂಡ ಬೆಳಗೆ.

೨

ಕೆಲ ಕುರಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಝಣಝಣಿಪ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ–
ಗೆಜ್ಜೆ-ಝಣಝಣಕಿಟ್ಟ ಓಡು-ನಡೆ-ಹೆಜ್ಜೆ ;
ಕತ್ತರಿಸಿ ತುಪ್ಪಟವ ತೆಗೆದು, ಸಾಫಾಗಿ ಕಾಣುವ, ಮೆಯ್ಯಿ ;
ಮಾರಿಗುಡಿ-ಗಂಧಕೆನೆ, ಅರಚು-ಬ್ಯಾ.-ಬ್ಯಾ.-ಬಾಯಿ ;
ಪ್ರಾಣತೆಗೆಯುವ ನೇಣು ಗೋಣಲೇ ಇರುವ ತೆರ
ಕರಿ-ಬಿಳಿಯ ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಬಿಳಿ-ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯ ಹುರಿಯ ಸಿಂಗಾರ ;
ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿಹ ಕುರಿಯ-ಮಂದೆ-ನಾಯಕ-ಕುರಿಗೆ
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹೂವನಚ್ಚಿಟ್ಟ ಪಚ್ಚಡವ ಹೊದಿಕೆ, ಬೆನ್ಗೆ.

ಎಲ್ಲಿಗೆ, ಏತಕ್ಕೆ, ನಮಗೇಕೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ?–
ಎಂಬುದರಿಯದ ಕುರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಸಾಗಿದೆ.

೩

“ಏಕೊ ಈ ಮೆರವಣಿಗೆ, ಈ ಕುರಿಯ ಮಂದೆಗೆ ?
ನಾಳೆ ಸಲ್ಲುವುದೇನು ಹರಕೆ ಮಾರಿಯ ಗುಡಿಗೆ ?”
ಎಂದೊಬ್ಬ ದಾರಿಗರು – ನನ್ನಂತೆ ಬೆರಗುಗೊಂಡಿಹ ಬೆಪ್ಪ–
ಕೇಳೆ ನನ್ನನು, ನುಡಿದೆ: ‘ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಪ್ಪ,
ಚೈತ್ರಮಾಸವಿದಲ್ಲ, ಪೌರ್ಣಮಿ ಮೊದಲಲ್ಲ,
ಎಲ್ಲಿ ಬಂತೀಗ ಮಾರಿಯ ಹಬ್ಬ ? ಇಲ್ಲ.
ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿಹ ಮುಗ್ಧ ಭಕ್ತ ಜನರಲ್ಲ, ಈ ಗುಂಪು.
ನೋಡಿ. ಅವರುಡುಪು : ರಂಗುರಂಗಿನ ಷರಟು,
ಪೈಜಾಮ ಬುಷ್‌ಕೋಟು–
ಧೂಪ ಊದಿನ ಬತ್ತಿ ದೀಪ ಕಣಗಿಲ ಹೂವು
ಮೆರೆವ ತಂಬಿಟ್ಟಂಡೆ ತಲೆ - ಹೊತ್ತ ಹೆಂಗಳೆಯರಿಲ್ಲ.
ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ: ಎಲ್ಲ ದೇವರ ಜೊತೆಗೆ,
ಅಣುಬಾಂಬಿನೀ ಯುಗದ ವಿಷದ ಗಾಳಿಗೆ ಬೆದರಿ
ಮಾರಿಯೂ ಮೈಗರೆದು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿಹಳು.
ಕಾಣೆನೇತಕೊ, ಆಹ! ಈ ಪರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ!”

೪

ಇಷ್ಟಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೆ, ಮೊಳಗ ತೊಡಗಿತು ಬ್ಯಾಂಡು.
ಬೆದರಿತ್ತು ಅತ್ತಿತ್ತ, ಸಾಲೊಡೆದ ಕುರಿಹಿಂಡು–
ಕೆಲವು. ಕಟ್ಟಿಗೆಕಾಲನೂರಿ ನಿಂತವು ಮೊಂಡು–
ನಡೆದೀತೆ ? ನಡೆದವು, ಬೆತ್ತ ಬೀಸಿದುದುಂಡು.

ಇಂತು ಸಾಗಲು, ಒಬ್ಬ, ತುಟಿಗೆ ತುತ್ತೂರಿಯಿಟ್ಟು
ಕೂಗಿದನು, ಬಯಲಾಯ್ತು ಮೆರೆವಣಿಗೆ - ಗುಟ್ಟು :
"ನಾಳೆಯೇ ಬನ್ನಿ : ಕೊಬ್ಬಿದ ಕುರಿಯ ಹೊಸ ಮಾಂಸ !"
ಮೆರೆವಣಿಗೆ, 'ಜೀವಂತ – ಅಡ್ವರ್‌ಟೈಸ್‌ಮೆಂಟು '!
ಕೊಬ್ಬಿದ ಕುರಿಯ ಕಂಡು, ಮೊದಲೇ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ–
ಅನ್ನಸಾರುಂಬ ಜಂಬದ ಮೂಳೆ-ವೀರನಿಗೆ–
"ಕುರಿ ಕೊಬ್ಬಿದಷ್ಟೂ ಲಾಭ ಕುರುಬನಿಗೆ"
ಎಂಬ ಹಳೆಗಾದೆ : ನಾನೀಗ ಕುರಿಯಾದೆ.
ಸಾಗಿತು ಕಸಾಯಿಖಾನೆಯ ಕಡೆಗೆ, ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ.

೫

ಹಳೆಗಾದೆ ಮರೆತರೂ ಹೊಸ ಸತ್ಯ ತೋರಿತೆನಗೆ :
"ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕುರಿ, ನಡೆಯುತಿದೆ ನಮ್ಮ ಮೆರೆವಣಿಗೆ–
ಯುದ್ಧಮಾರಿಯ ಗುಡಿಗೊ, ಕ್ಷಾಮದೇವತೆಯೆಡೆಗೊ,
ಕ್ರೌರ್‍ಯದಲಿ ನಲಿವ ನಿಷ್ಠುರ ರಾಜಕಾರಣೆಯ
ಔತಣದ ಅಡಗಡುವ ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೊ–
ಕೊಂಬನಾರುಬನಾರೆಂಬುದರಿಯದ ಹುಂಬ-
ಕುರಿ-ಶ್ರೇರನ ಅಜ್ಞತೆಯ ಮಬ್ಬು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಿನಲಿ
ಗುರಿಕಾಣದಜ್ಞಾತದಾಳಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತಿದೆ
ನಮ್ಮ ಮೆರೆವಣಿಗೆ–
ಕುರಿಯ ಮೆರೆವಣಿಗೆ !"

[೧೯೬೩]

ನಗರ ದೀಪದ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆ

೧

ಏಕಾಂಗಿಯಾದೆನಗೆ ನಗರದೀಪದ ಜೊತೆ
ಇಂತಾಯ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಮೌನವಲೆ ಮಾತುಕತೆ:

—"ಯಾರು ನೀನು ?."

—"ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅನಗತ್ಯ : ನಾ ನಗರದೀಪ.
ನನ್ನ ಬಲ್ಲರು ನಗರದವರೆಲ್ಲ.
ನಗರ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ನಾ ನೆಲದ ಚಂದ್ರಮ,
ಏಕೆ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ.
ನನ್ನ ಸೌಮ್ಯಮಂದಪ್ರಕಾಶ ನಗರದಿರುಳಿನ ನಿತ್ಯ ಬೆಳುದಿಂಗಳು.
ಬೆಳುದಿಂಗಳಿನ ತಂಗಳನ್ನ ಕವಿಗಳಿಗಿನ್ನೂ ನೆಗಡಿ ಹಿಡಿಸಿಲ್ಲವೆ ?
ನನ್ನ ವರ್ಣಿಸರೇಕೊ ನಾನರಿಯೆ.
ನನ್ನ ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ ನೀನು
ಹಳ್ಳಿಯ ಗಮಾರ, ಚಿಮಣಿದೀಪದ ಭಕ್ತ,
ಇಲ್ಲಪ್ಪೋ, ಕಾಡ ಕವಿ – ಮಿಣುಕುಹುಳುಗಳ ಗೆಳೆಯ.
ನಾನಿರಲಿ. ನೀನ್ಯಾರು ?"

—"ನಾನೊಬ್ಬ ದುಃಸ್ಥಿತ ನಗರದ ಬರಡು ಕವಿ :
ನನ್ನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಮಸುಳುತಿದೆ,
ಕುಂಟುತಿದೆ ಕಲ್ಪನೆ, ಬತ್ತುತಿದೆ ಭಾವನೆ :
ನಕ್ಷತ್ರ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ನೋಡುತಿಹೆನೆಳವೆಯಿಂದ,
ಚಿತ್ರರೂಪದವರೊಳೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ

ಹೊಸ ಬೆಳಕನರಸುತ್ತ ತೊಳಲುತಿರೆ,
ನಿತ್ಯವೂ ನಿನ್ನ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತಿದ್ದ ನಾನಿಂದು ನಿನ್ನ ಕಂಡೆ.
ಓ ! ನಗರದೀಪವೇ !
ನವ ನಾಗರಿಕತೆಯ
ಅಂತರಾತ್ಮಪ್ರಭಾಮೂರ್ತಿಯೇ,
ಅಂಧಕಾಸುರ ಭಂಜನಾ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಿಯೇ,
ಕಾರಿರುಳ ಕನ್ನೆಗೆ ಧವಳವಸ್ತ್ರವನೀವ ದಾನಿಯೇ,
ನನ್ನ ಬಗೆ-ಮಂಕುಗತ್ತಲೆಯ ಕೊಲ್ಲು ;
ನಿಲ್ಲು ಬಗೆಬೀದಿಯಲಿ ಹೊಸತು ಭಾವದ ಬೆಳಕುಗಂಬವಾಗಿ.”

–“ಸಾಕಯ್ಯ ಸಾಕು ಈ ಹಳೆಯ ಹೊಗಳಿಕೆ ಲಂಚ :
ಮೊಸಲದು ನಿನ್ನಂಥ ಕವಿಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರವ್ಯಭಿಚಾರಶೀಲರಿಗೆ.
ಇರಲಿರಲಿ. ಅರಿಯೆ ನೀನೆನ್ನ ನಿಜ ಮಹಿಮೆಯನು :
ದೂರಲೇತಕೆ ನಿನ್ನ, ಅರಿತವರು ವಿರಳ.”

–“ತವಕಗೊಂಡಿಹೆನದನು ಅರಿಯಲೆಂದೇ :
ಅರುಹಣ್ಣ ಅರುಹು, ಎಂತವರ ಇರವು.”

೨

–“ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಸಲ್ಲದು, ದಿಟ.
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೆಳಕ ನೀಡುವೆವೆನುವ ನೀವೇ
ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೊಯುತ್ತಿರಲು, ಮಿಂದು ಸಾಯುತ್ತಿರಲು,
ವಾಸ್ತವದ ಬೆಳಕ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ನಾನೇಕೆ
ಅವರ ಮಾದಕ ಗುಟುಕ ಗುಟುಕರಿಸಬಾರದು ?
‘ರವಿ ಕಾಣದುದ ಕಾಣ್ಬ ಕವಿ’ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯನು
ಕೇಳಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ ?”

—"ಕವಿಯಾದ ನನಗೆ ಆ ಹೇಳಿಕೆಯಲುಂಟಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಸ"

—"ಕವಿಸಹಜಗರ್ವ ! ಇರಲಿರಲಿ.
ಸಂಜೆಗೆಂಪಿನ ಸೊಗಸು ಚಣದ ನೋಟಕೆ ಸೋತು.
'ಅಯ್ಯೊ ಹೋಯಿತೆ, ಎಂದು ಕತ್ತಲೆಯ ಬಯ್ಯುತ್ತ
ಮನೆಗೂಡ ಹೊಗುವ ಕವಿಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆಂತು
ಇರುಳ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಅರಿವುಗೊಳ್ಳುವವು ?
ರವಿಯಿರಲಿ ಕವಿಯಿರಲಿ,
ಪೋಲೀಸು ಪತ್ರಿಕಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೂ ಕಾಣದಿದ ನೋಟಗಳ
ಕಾಂಬ ದೀಪದ ಕಂಬ ನಾನು :
ಇದೆ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆ ;
ನಿಂತೆಡೆಯೆ ನಿಂತಿಲ್ಲವನು ಕಾಂಬುದೇ
ಆ ಮಹಿಮೆಗಿಹ ಕೋಡು".

—"ನಿನ್ನ ಮಹಿಮಾ ದೀಪ್ತಿ ಕಿರಣ ಕೆಲವನು ಕಳುಹಿ
ನನ್ನ ತಲೆಗತ್ತಲೆಯ ನೀಗಿಸಯ್ಯ,
ಓ ಪ್ರಭಾ ಪ್ರಭುವೇ !"

—"ಅಂತಿರಲು, ಕೇಳಯ್ಯ, ಕೇಳು ಬೆಳಕಿನ ಗೆಳೆಯ :
ಮೊದಲು ಮಣಿವೆನು ನಾನು ವೈರಿಕತ್ತಲೆಗೆ—
ಸ್ಥಾನ ನನಗೆಲ್ಲಿಯದು ಕತ್ತಲಿಲ್ಲದರೆ ?
ದಾರಿಗರ ದಾರಿಸಡೆತಕ್ಕಷ್ಟೆ ನಾ ನೆರವು,
ಉಳಿದಂತೆ ನಾನವರಿಗೇಕೆ ಸೂಚನೆಯು ?
ಮಿನುಗುಟ್ಟುದರು ಕೂಡ ಮನೆದೀಪವಿರುವ ಬೆಲೆ
ದಾರಿದೀಪಕ್ಕುಂಟೆ ?
ದಾರಿದೀಪಕ್ಕೆ ದೀಪಾವಳಿಯುಂಟೂ ಇಲ್ಲ ಹುಟ್ಟುವ ಸಡಗರ,
ಇರಲಿ. ನಾನದಕೆ ಕೊರಗೆ.

ಜಗನ ಕಣ್ ಸೂರ್ಯನೆಲ್ಲರಿಗು ಸಮ ಹಗಲಿನಲಿ ;
ನಾನಂತೆ, ಇರುಳಿನಲಿ :
ನಿರ್ಭಯದ ಒಳಿತೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಬೆಳಕೊಳು ಮಿಂದು–
ಈಸಿ ಸಾಗುವುವು, ಈಸು ನೆನೆಯದೆ ನನ್ನ–
ಆದರಿಂದ ನನಗಿಲ್ಲ ಕೊರಗು ಮರುಗು.
ಪ್ರತ್ಯುಪಕೃತಿಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿರೆ, ಉಪಕೃತಿಯಲ್ಲ ಉಪಕೃತಿ,
ಬಾಚಿ ತಬ್ಬುವುವೆನ್ನ ಬೆಳಕಿನಗಣಿತ ಬಾಹು ಸರ್ವರನು ಸಮನಾಗಿ :
ಕಾಡುಕ ಬಂದೆನ್ನ ತಬ್ಬುವನು ನಲ್ಲೆಯ ನೆನೆದು,
ಪ್ರಿಯವಚನ ತೊದಲುವನು ; ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಲ ಮೌನ
ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವವನಿಗೆ, ಮಾಡೆನಂಪಹಾಸ.
ಬೀದಿನಾಯ್ ಬೀದಿಲಾಂದ್ರದ ಕಂಬದ ಕೆಳೆತನ ಬಯಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು?
ನಗಬೇಡ ಕವಿಯೆ,
ಒಂಟಿಗಾಲೆತ್ತಿ ನನಗರ್ಪಿಸುವುದಾ ಶ್ವಾನ ಪಾದ್ಯವನು ;
ನಾಯ್ಗೆ ನಾ ಮುನಿಯೆ.
('ಶುನಿಚೈವ ಶ್ವಪಾಕೇವ ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ'
ಅಲ್ಲವೆ ?)
ಹತಭಾಗಿನಿಯ ಕತೆಯ ಕೇಳೀಗ :
ಒಬ್ಬಳಿದ್ದಳು ಚೆಲುವೆ, ವಿಧವೆ ; ಸಂಭಾವಿತನ ಸವಿಸಖ್ಯ
ಲಭಿಸಿತವಳಿಗೆ ; ಇದೇ ಗೊತ್ತಿನೆಡೆ ದಿನನಿತ್ಯ ;
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವರು, ಎಲ್ಲಿಗೋ ತೆರಳುವರು,
ಇಲ್ಲಿಗೇ ಮರಳುವರು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ;
ನನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ಸಾಕ್ಷ್ಯದಲಿ ಬೆಳೆಯಿತಿಂತವರ ಅನುರಾಗ.
ಇರಲಿರಲು ಹೆಣ್ಣ ಭೋಗದ ಬಳ್ಳಿ ಹೀಚು ಕಚ್ಚಿತು ;
ಗಂಡು, ಕಾಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ತೊಡರುಸುತ್ತುವುದೆಂದು ಅದ ತಳ್ಳಿ ನೂಕಿದನು.
ನಿಷ್ಠೆತೋರಿದ ನೀರೆ ನೀರನ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ
ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷ್ಯವ ನೆಮ್ಮಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಳು,
ಕುಳ್ಳಿರುವಳೊಡಿಸುತ ಕಂದನಿಗೆ ಎದೆಹಾಲ ;

ಕಂದನನು ಕೊಟ್ಟಾತ ತಂದೆಯಾಗದೆ ತೊರೆಯೆ–
ಕಂದನೇನಾಯಿತೋ ನಾ ಕಾಣೆ, ತೆರಪವಳ ತೊಡೆತೊಟ್ಟಿಲು–
ಅವಳ ಮೈ ಮುಚ್ಚುತಿತ್ತೆನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ಬಟ್ಟೆ ಕೆಲಕಾಲ.
ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನವ ಕೇಳೆ, ಈಗವಳು ಬೀದಿಸೂಳೆ;
ವಾಸ ಜಗಲಿಯು ಮೇಲೆ ಆ ಪಾಳುಮನೆಯು,
ಸುತ್ತ ಕತ್ತಲೆಯು ಸೊಳ್ಳೆಯು ಪರದೆಯು ಮರೆ.
ಎನಿತೊ ಸಲ ನನ್ನ ಬಳಿಯೇ ನಡೆದುಹೋಗಿಹನು ಆ ದ್ರೋಹಿ,
ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ನಲ್ಲೆಯನು ಕಂಡರೂ ಕಾಣದಂತೆ.
ಕತ್ತಲೆಯು ಬತ್ತಲೆಯು ವ್ಯವಹಾರವಿನ್ನೆಷ್ಟೊ!
ಬಿತ್ತರಿಸಲವುಗಳನು, ಹೊಲ್ಲ ನಡತೆಯ ಕೊಚ್ಚೆಗೆಸೆದಂತೆ ಕಲ್ಲ.
ಇಂಥವಂಥವು ಎನದೆ ನಾ ಕಂಡ ಸಂಗತಿಗಳಿನ್ನೆಷ್ಟೊ,
ಲೆಕ್ಕಸಿಕ್ಕದು ಯೆಣಿಕೆಗೊಕ್ಕಣಿಕೆಗೆ!
ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ಕಿವಿಗೆ; ಕವಿಯು ಕೇಳ್ಮೆಗೆ ಸಲ್ಲ."

೩

–"ಓ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿ! ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲಿ ತಿಳಿಸು ಕೆಲವ,
ಕಾಣಿಸಯ್ಯಾ ನಗರ ಜೀವನದ ನೈಜದಿರವ.

–"ಅಂತಾದೊಡೆರೆವೆನಾಲಿಸು, ಕವಿಯೆ:
ನನ್ನ ಬೆಳಕಂಗಳದಿ ತಿರುಪೆತಂಗಳ ತಿಂದು
ನಲಿದಿಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ ತಿರುಕದಂಪತಿಗೆನ್ನ ಬೆಳಕಿನೆದೆ ಮರುಗಿಹುದು,
ಕಿರಣ ಕರುಣೆಯ ಬೆರಳನಾಡಿಸುತ ಮೈಮೇಲೆ.
ನನ್ನ ಬೆಳಕಿನಲೋದಿ ಕಡುಬಡವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ತಿಳಿವ ಬೆಳಕಲಿ ಮಿಂದು ಧನ್ಯನಾದುದ ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿಹೆನು.
ಒಲವಿನೋಲೆಗಳೆನಿತೊ ನನ್ನ ಸಂಬುತ ತಮ್ಮ
ಎದೆದೆರೆದು, ಎದೆಗಳನ್ನರಳಿಸಿವೆ, ನಾನಲಿಯೆ.

ಯಾರ ಮೇಲೋ ಕೋಪ – ನನ್ನ ತಲೆಯೊಡೆಯುವರು,
ನನ್ನ ಕುರುಡಾಗಿಸುತ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವರು–
ಕಳ್ಳಪೇಟೆಗೆ ಸರಕುಸಾಗಣೆಯು ಕಂಡಿಹೆನು,
ಕಳ್ಳಲೆಕ್ಕದ ಬರಹಕೂ ನೆರವು ನೀಡಿಹೆನು.
ಒಳಿತುನುಡಿ, ಕೆಡುಕುನುಡಿ, ಹಲತೆರನ ನಡೆವಳಿ,
ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯ ಮೆರೆತ, ಬಡತನದ ಚಳಿಕೊರೆತ,
ಯೌವನನ ಸುಮ್ಮಾನ, ಮುದಿತನದ ದುಮ್ಮಾನ;
ವಾದ ಸಂವಾದ ಬೈಗುಳ ಜಗಳ ಪರಿಹಾಸ,
ಹುಚ್ಚನಪಲಾಪ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಾಟೋಪ,
ಕೋಪತಾಪವಿಲಾಪ, ಚರ್ಚೆ ಟೀಕೆ ವಿಮರ್ಶೆ–
ಇಂತು ಈ ನಗರ ಜೀವನದಿರುಳ ನವರಸದ ನೆರಳ ನಾಟಕವೆಲ್ಲ
ನನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯುವಹುದು ಅನುದಿನವು:
ಇದಕೆಲ್ಲ ಏಕೈಕ ಸಾಕ್ಷಿ ನಾನೇಕೈಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕ."

ಏಕಾಂಗಿಯಾದೆನಗೆ ನಗರದೀಪದ ಜೊತೆ
ಇಂತಾಯ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಮೌನದಲಿ ಮಾತುಕತೆ.

೧೯೬೩]

ಲೋಕದ ಪರಿ

ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರೇನು ?
ಇಂದ್ರಲೋಕವನು ತಲಪಿದರೇನು ?
ತೊಂದ್ರೆ ನೀಗಿತೆ ಲೋಕದ ಜನಕೆ ?
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೧

ಕೆಲಸವಿಲ್ಲವೊ ? ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಮಾಡು–
ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಬೇಕೆ ? ಮಂತ್ರಿಯ ನೋಡು–
ಮಂತ್ರಿಯ ಭೇಟಿಗೆ ಜವಾನಗೆರಗು–
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೨

ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲವೋ ? ಉಪವಾಸವ್ರತ !
ಬಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲವೊ ? ನಿರ್ವಾಣಪದ !
ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಲೆಗೊಟ್ಟರೆ ಕೈವಲ್ಯ !
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೩

ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಗೇಕೊ ಪ್ರಚಾರ ?
ಆಟಂಬಾಂಬಿನ ವೀರರು ಬಿಗಡಿಸೆ
ಕುಟುಂಬುದು ಈ ಲೋಕದಿ ಉಳಿವುದೆ ?
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೪

ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನಾವ್ ಭಾಯಿ ಭಾಯಿ !
ಇಂದವರೊಡನೆಯೆ ಭಾರಿ ಲಡಾಯಿ !
ದೈವದ ಅಣಕಕೆ ನಾವು ಕಸಾಯಿ !
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ, ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೫

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು-ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬೆನ್ನು !
ಬೆನ್ನಿಗೆ ನಾಟಲು ಚೀಣೀ ಗನ್ನು
ಕೊರಳಿಗೆ ಕೊರಳು - ತೆರೆಯಿತು ಕಣ್ಣು !
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ! ೬

ಆಪತ್ಕಾಲದ ಸೋದರನಂಟು
ಅಭಾವ ಕಾಲದ ಬೂದಿಸಿಮೆಂಟು ;
ಹರುಕಲು ಸೀರೆಯು ತೇಪೆಯು ಗಂಟು !
ಮೂಢಾ ಮೂಸಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ !

ಹೆಣ್ಣಿನ ಕೈಗೆ ಆಳುವ ಖಡುಗ,
ಗಂಡಿನ ಕೈಗೆ ಅಡುಗೆಯ ಸಟುಗ !
ಲೋಕ ಸಮಾರಾಧನೆಯಿದು ಸೋಜಿಗ !
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ !
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ !

ಪೇಟೆಯಲೇರಿತು ಅಕ್ಕಿಯು ಧಾರಣೆ,
ಹಿಡಿ ಉಪ್ಪೋಶ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯದ ಧೋರಣೆ :
ಲಭ್ಯವೊ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಪಾರಣೆ !

ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ!
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ!

ಜಾತಿಭೇದಗಳ ಹೊಡೆಹಾಕೆಂಬೆ–
ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಲಿ ಔತಣವುಂಬೆ:
ನೀತಿಯ ಮಾಣಿಕ ಕೋತಿಯ ಕೈಲಿ!
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ!
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ!

ಯುವಕನ ಪ್ಯಾಂಟು ಬರುಬರುತ ಬಿಗಿ!
ಯುವತಿಯ ಕಮೀನು ಕುಪ್ಪಸ ಬಲುಬಿಗಿ!
ಸಡಿಲವ್ಯಾವುದು ? ನಡತೆಯೆ ? ತೆಗಿತೆಗಿ!
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ!
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ!

ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗೆ
ಎನ್ನುವ; ತನ್ನವು ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ:
ಅನ್ನದ ಗಳಿಕೆಗೆ ಎರಡು ನಾಲಗೆ!
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ!
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ!

ಇಂದೀ ಕೇಳಿದ ಕವಿತೆಗೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ!
ಇದರ ನೆನಪು ನಿಂತಿರುವುದೆ ನಾಳೆ?
ಇಹುದೆ ಅದಕೆ ಬರೆದೀ ಹಾಳೆಯ ಬೆಲೆ?
ಮೂಢಾ ಮೂಢಾ! ಅಳಬ್ಯಾಡಾ!
ಲೋಕದ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ!

ಕಂಬನಿ ಕಾಣಿಕೆ

೧

ಓ ಕನ್ನಡದ ನೆಲನೆ, ಕನ್ನಡದ ಪೊಲನೆ,
ಮೌನದಿಂ ಮರುಗಿಂ ;
ಓ ಕನ್ನಡದ ಬಾನೆ,
ಕನ್ನಡದ ಬಾನೊಳಾಡುವ ಚೆನ್ನ ಮುಗಿಲೆ,
ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯಿಂ ;
ಓ ಕನ್ನಡದ ಎಲರೆ -.
ಕನ್ನಡವ ಪಯಿರ ಪರಿಮಳಪೊತ್ತ ತಂಬೆಲರೆ.
ಕಾವೇರಿ ಕೃಷ್ಣೆಯರ ನಡುನಾಡೊಳೆಲ್ಲಂ
ಸುಯ್ಯುತ್ತೆ, ಸುಯ್ಯುತ್ತೆ ಸುದ್ದಿಯಂ ಸಾರಯ್.
ಓವೊ ಕನ್ನಡವಕ್ಕಿ,
ಎಂದಿನಂತಲ್ಲದೆಯೆ ಏನ್ ಮೂಗುವಟ್ಟಿರ್ಪಯ್ ?
ಕನ್ನಡದ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ಸವಿನುಡಿಯನೊರೆಯುಯ್,
ಒರೆದು ಸಂತವಿಸಯ್.

೨

ಅಮ್ಮ, ಕನ್ನಡ ತಾಯೆ,
ನಿನ್ನಳಲ್ ಪಿರಿದಲ್ತೆ
ಎಮ್ಮಳಲ್ಗಿಂ :
ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಕಂಠಮೋ
ಪೋಯ್ತು ತಾಯೋ
ಕಳಿಯೆ ಶ್ರೀಕಂಠನ್
ನಿನ್ನ ವರಪುತ್ರನ್ :

ಕೊರಗದಿರ್
ಸೊರಗದಿರ್ :
ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೊಳಮವನೆ ಧನ್ಯನ್
ನಿನ್ನೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೊಳಮವನೆ ಸನ್ಮಾನ್ಯನ್
ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯೊಳವನೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನ್
ನಿನಗುಸಿರ ಮುಡಿಪಿಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ವರೇಣ್ಯನ್.

೩

ಓ ಗುರುವೆ, ಓ ಗುರುವೆ,
ಕನ್ನಡದ ಕಲ್ಪತರುವೆ,
ಕನ್ನಡದ ಸಿರಿಯೆ !
ಇನಿತು ಬೇಗದಿನೇಕೆ ಕಣ್‌ಮುಚ್ಚಿದಯ್,
ನಮಗೆ ಕಾವಳ ಮುಚ್ಚಿದಯ್ ?
ಬರಿದಾಯ್ತು ಕನ್ನಡದ ಆಚಾರ್ಯಪೀಠಂ :
ಮರೆಯಾಯ್ತು ಬೆಳಕೀವ ನಿನ್ನ ನೋಟಂ ;
ಕೇಳದಾಯ್ತಿನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕಲಕಂಠಂ :
ಬಿಮ್ಮನುತ್ತಿದೆ ನಾಡನುಡಿಯ ತೋಂಟಂ.

ನಿನ್ನ ಕೃತಿಗಳ್, ನಿನ್ನ ನೆನಪೆ, ನಮಗಿಂದು ಸಿರಿ ;
ನಿನ್ನ ಶಾಶ್ವತ ಕೀರ್ತಿ ನಿನ್ನ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿ.
ನಿನ್ನ ಗ್ಗರಿಮೆಗಳೊಂದೆ, ಎರಡೆ, ಮೂರೆ ?
ಎನಿತುಂ ಕೊಂಡಾಡುವುದೊ ನಮ್ಮ ಮನವಾರೆ !
ಕನ್ನಡದ ಕಲ್ಮೆಯಂ ಬೀರಿದಯ್ ಗುರುವೆ
ಕನ್ನಡದ ನಯನಲ್ಮೆ ಸಾರಿದಯ್ ಗುರುವೆ
ನಾಡು ನುಡಿಯೊಕ್ಕಟಿಕೆಯೊರ್‌ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದೆ
ಕುರಿಪಾಗಿ, ಕನ್ನಡದ ಬಾವುಟವ ಹಾರಿಸಿದೆ.

ನಿನ್ನಂತೆ ಕೊಟ್ಟರಾರ್ ತನುಮನ ಧನವ ನುಡಿಗೆ,
ನಿನ್ನಂತೆ ಇಟ್ಟರಾರ್ ವಯಿರಮುಡಿ ತಾಯ ಮುಡಿಗೆ ?
ನಿನ್ನ ನೆನೆವೆವು, ಗುರುವೆ, ಅನುದಿನಂ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ;
ನಿನಗೆ ಸದ್ಗತಿ ನೀಡಲೆಂದೆರಗುವೆವು ಪರಮನಡಿಗೆ.

ಕನ್ನಡದ ತೇಜ, ಕನ್ನಡದೋಜ, ಹರಸಯ್ :
ಸಗ್ಗದಾ ನಾಡಿಂದ
ಬಾನವರ ಬೀಡಿಂದ
ಕನ್ನಡಕೆ ಶುಭವ ಹರಸಯ್.
ನೀನ್ ಕಂಡ ಹೊಂಗನಸು
ಅಕ್ಕೆ ನಾಳಿನ ನನಸು !
ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಹಾರೈಕೆ ಸಲ್ಗೆ, ಸಲ್ಗೆ !

'ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಗೆ, ಕನ್ನಡದ ತಾಯ್ ಬಾಳ್ಗೆ'!
ಸಂತತಂ 'ಶ್ರೀ' ಪೆಸರ್ ನಿಲ್ಗೆ, ನಿಲ್ಗೆ !

ಜನವರಿ ೧೯೪೬]

ನುಡಿಗುಡಿಯ ಗೊಮ್ಮಟ

(ಗೋವಿಂದ ಪೈ)

ನುಡಿಗುಡಿಯ ಗೊಮ್ಮಟನೆ! ಅಡಿಗಿದೋ ನುಡಿ ಹೂವ-
ಮುಡಿಗೇರಿಸುವೆನೆನಲು, ಕುಬ್ಜನಯ್ಯ;
ಪೊಡಮಡುವೆ–ನಿನ್ನಡಿಯ ಹುಡಿಯ ತಲೆಗಾನುವೆನು,
ನಿನ್ನುನ್ನತಿಯ ವ್ಯೋಮ ಪೊರೆಯುಲಯ್ಯ!

'ಪೂಜೆ ಲಾಭ ನೆಗಟ್ತಿ'ಗಳ ಲೋಭಜಾಲಕ್ಕೆ
ಸಿಲುಕದುತ್ತುಂಗ ನಿಲುವಿನಲಿ ನಿಂದೆ:
ಓಜೆಯಲಿ ಗೈದ ವಾಙ್ಮಯ ತಪಃಪ್ರಭೆಯಲ್ಲಿ
ನೀಳುವುದು ನಿಡುಗಾಲ ನೆರಳು ಮುಂದೆ!

ಬುದ್ಧ ಕ್ರಿಸ್ತರ ಹೃದಯದರ್ಶನವ ನೀ ಪಡೆದೆ,
ನಡೆದೆ ಅವರೆಂದಂತೆ ಚಿನ್ಮಾರ್ಗದಿ;
ಸಿದ್ಧಿಯ ಸುಧಾರಸವ ಕಾವ್ಯ ಕಲಶಕೆ ತುಂಬಿ
ಎರೆದೆ ನಾಡಿನ ಜನಕೆ ನಲ್‌ನೇಮದಿ.

ಕನ್ನಡದ ಹೊನ್‌ನೆಲವನಗೆದು ನೀ ತೆಗೆದು
ಒಟ್ಟಿಲೊಡ್ಡಿದೆ ಚಿನ್ನ ರನ್ನ ರಾಶಿಯನು;
ತನ್ನತನದರಿವಿನಾ ಕನ್ನಡದ ಕೋಟೆಯನು
ಕಟ್ಟಿ ನೀ ಬರೆದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ನಕಾಶೆಯನು.

ಮೊಳಕೆ ಗಿಡವಾಗುವೊಲು ಮೊಗ್ಗು ಬಿರಿದರಳುವೊಲು
ಓಜು ಹಣ್ಣಾಗುವೊಲು ಒಲುಮೆದೋರಿ–
ಹೊಯ್‌ನೀರು ತಂಗಾಳಿ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ನೀನಾಗಿ
ನುಡಿಯ ತೋಟವ ಪೊರೆದೆಯದರ ಹಿತಕಾರಿ.

೨೪-೩-೧೯೬೪]

ರಸಲೋಕ ರವಿ

ನಮ್ಮ ನಾಡ ಹೊಸ ಹುಟ್ಟಿನ ಬೆಟ್ಟದಿ
ನೀನುದಿಸಿದೆ ರಸಲೋಕ ರವಿ ;
ತಮೋಜಾಡ್ಯದ ಜವನಿಕೆ ಸರಿಯಿತು,
ಹರಿಯೆ ಹೊನ್ನ ಕಿರಣಚ್ಛವಿ.

ಮುಚ್ಚಿದ ತಾವರೆ ಬಿಚ್ಚಿದವೆನಿತು !
ಎದೆತೆರೆದು ಮೊರೆದುವೋ ತುಂಬಿ !
ಕಟ್ಟಿದ ಕೊರಲು ಬಿಟ್ಟಿತು ಹಕ್ಕಿಗೆ,
ತುಳುಕೆ ನಾದಬಿಂದಿಗೆ ತುಂಬಿ.

ಮಿಣ ಮಿಣ ಸೊಡರೂ ನಂದಲು, ಬೆಳಗೆ
ಸೂರ್ಯನೆ ಮೂಡಲು ಮನೆಯೊಳಗೆ
ತಡೆದಿಡಬಹುದೆ ಬೆಳಕನು ತಬ್ಬಿ ?
ಹರಡಿತು ತಾನೇ ತಾನಿಳೆಗೆ.

ಹೇ ಕವಿಮಿತ್ರಾ ! ವಿಶ್ವಮೈತ್ರಿಯ
ಹಾಡಿನ ಜಾಡಿನ ಹರಿಕಾರ,
ವಿಶ್ವಭಾರತಿಯ ಕೊರಳಲಿ ಮೆರೆಯಲಿ
ನಿನ್ನ ಕಿರಣ ಕಾಂಚನ ಹಾರ !

೨-೫-೧೯೬೧]

ನಾನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನಿದ್ದೆ

೧

ಎಂಥ ಕನಸೆಂಥ ನಿದ್ದೆ !
ನಾನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನಿದ್ದೆ !
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೆ !

ದಾಸರಾಗುವ ಮೊದಲು ಅವರು 'ಸೀನಣ್ಣ.'
ಆಗ ನಾನಿನ್ನೂ ಚಿಣ್ಣ :
ನಮ್ಮಪ್ಪ ಹರಿದಾಸ, ಹರಿದಾಸ ಮನೆತನ;
ತುಟಿತುದಿಯ ಹರಿನಾಮ ತರುತಿತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗನ್ನ,
ಇಲ್ಲದಿರೆ ದಿನದಿನವು ಬನ್ನವೋ ಬನ್ನ.
ಸೀನಣ್ಣನಪ್ಪನೂ ಹರಿದಾಸರೇ
ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ ಜಾತಿ, ಬಹು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ :
ತೊಕಡಿಪ ಮೈಗಳ್ಗೆ ತನಕೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿ
ದೀರ್ಘಾಯು ಕುಂಡಲಿಯ ಬರೆದಿಡಲು ಕೈಕೊಂಡ
ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ, ಕೇರಿಕೇರಿಯಲಿ ಮನೆಮನೆಯ ಭಿಕ್ಷೆ !
ನಮ್ಮ ಕೇರಿಯಲಿ ಸೀನಣ್ಣನಪ್ಪನಿಗಿತ್ತು ಹಿರಿದೊಂದು ಕೋಡು :
ಚಿಕ್ಕ ಚೇಡುವ ನಾಲಗೆಯು ಮೇಲೆ ನಲಿವ ನಲ್ವಾಡು.
ಹಾಡಿನೀ ಹರಿದಾಸ ಕಣ್ಮುಚ್ಚೆ,
ಮಗನಿಗುಳಿಯಿತು ಆಸ್ತಿ :
ಮುರುಕು ಮನೆ, ತಂಬೂರಿ, ಗೋಪಾಳ ಬುಟ್ಟಿ-
ಮರೆತೆ, ಸಂಗೀತವಿದ್ಯೆಯು ರಸದ ಘಟ್ಟಿ.

೨

ಹರಿದಾಸ ವೇಷವನು ಧರಿಸಿ ದಂಡಿಗೆ ಹಿಡಿಯೆ
ನಾಚಿತ್ತು ಸೀನಣ್ಣ ಸಾಕಿದ್ದ ಸೊಗಸುಗಾರಿಕೆ ಚಾಳಿ ;

ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಜುಟ್ಟಿಗಾಯ್ತು ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕಲಿತ ರಸಿಕ ಗೀತಾವಳಿ!
ಹಾರುವನ ಹುಟ್ಟುಸಣಕಿಸಿತು ಹರುಕಲು ಧೋತ್ರ,
ನೊಂದು ನೆತ್ತರ ಕಾರಿತವನ ಗೋತ್ರ.
ಮೊಂಡ ಗಂಡನ ಕೈಗೆ ದಂಡಿಗೆಯನು ಕೊಡಬಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ
ಬೈಗುಳದ ಕೆಂಡಮಳೆಯಾಗೆ ಹೂದುಡಿಯೆನೆ ತಳೆದಳಾ ಸಾಧ್ವಿ.
ಹರಿ ಪೊರೆಯಲೆಂದು ಶುಭ ಕೋರಿದಳು ಪತಿಗೆ.
ಸಿರಿವಂತನಾಗಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಮರಳುವುದೆಂದು ಹೂಣಿಕೆಯು
ಹೊತ್ತು
ಸೀನಣ್ಣ ಕರಣಿಕನಾದ ಚಿನಿವಾರ ಪೇಟೆಯಲಿ–
ಹರಿನಾಮವಾಯ್ತು ಮನೆಮಡದಿಗನ್ನದ ತುತ್ತು,
ಎನ್ನ ಓರಗೆಯ ಮಗನಾದನೆಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನಕ್ಕೆ ದತ್ತು.

೩

ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸೀರೆ ಸೆರಗಿನ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ
ಸೀನಣ್ಣ ಕರಣಿಕ ಆದ ವರ ವಣಿಕ,
ಆದ ನಾಯಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯ :
ಮುರುಕು ಮನೆ ಮಹಲಾಯ್ತು !
ಲಾಭ ಲೋಭಗಳವನ ಕರ ಕಂಕಣಗಳಾಗಿ,
ಜಿಪುಣತನ ವ್ರತವಾಗಿ,
ಮುತ್ತು ರತ್ನಗಳಾಯ್ತು ಮನೆಯ ಜೋಳದ ರಾಶಿ.
ಹರಿನಾಮವನು ಮರೆತು ಸಿರಿಯ ಸೇವೆಯಲಿರಲು
ಹರಿಯ ಕೃಪೆ ತೋರಿತ್ತು ಕಳ್ಳರಿಗೆ ಮಳಿಗೆ.
ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆವ ಇಬ್ಬನಿ-ರತ್ನರಾಶಿ ಜಗುಳುವ ರೀತಿ
ನಿಧಿ-ನಾಗರಾದ ಸೀನಣ್ಣ, ಲೋಭದ ಹೆಡೆಯ ತೂಗುತ್ತ,
ಕೊಡಮಣ್ಣದೆಲ್ಲವನು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು,
ಇಂತಿರಲು, ಗುರು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರೈತಂದು

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹೊನಲನ್ನು ಹರಿಸಿದರು ಊರಿನಲಿ ಕೇರಿಕೇರಿಯಲಿ,
'ಕಳುವಾಗದಿರುವ ಸಿರಿ ಹರಿನಾಮವೊಂದೇ'
ಎಂದೆಂಬ ಗುರುವಚನ ಸತಿಯು ಸಿರಿನುಡಿಯಾಗಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ,
ಗುರುದರ್ಶನಕೆ ಧಾವಿಸಿದ ಸೀನಣ್ಣ, ನೂಕೆ ಅಮೃತದ ಗಳಿಗೆ,
ಹಿಂದಿರುಗಿದಾತ ಸೀನಣ್ಣನಲ್ಲ,
ಗುರುದತ್ತ ವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ ಪುರಂದರದಾಸ.
ಕಳುವಾದ ಮನೆತನದ ನಿಧಿ ಮತ್ತೆ ಮರಳಿತ್ತು ಮನೆಗೆ.
ಸಿರಿದಾಸ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಬಂದವರೆ,
ಸತಿಯು ಕರೆದರು. ಕರೆದು, 'ತಾ' ಎಂದರು, ದಿವ್ಯ ಹಾಸದ ಜೇರಿ.
ಸತಿಗರ್ಥವಾಯ್ತು : ಜೋಪಾನವಿಟ್ಟಿದ್ದ
ದಂಡಿಗೆಯ ತಂದಿತ್ತಳವರ ಕೈತಾವರೆಗೆ–
ಮೊರಮೊರದಲೊಡನೆ ಹರಿನಾಮ-ತುಂಬಿಯ ಗಾನ, ಕೇರಿ
ಮೊಳಗೆ.

೨

ಅಳಿದುಳಿದ ಧನವೆಲ್ಲವನು ಊರ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಹಂಚಿ–
ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ,
ಹರಿಕೃಪೆಯೊಳಾದುದನು ಹರಿಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ.
ಸಿಂಗೈಯ ಸೀನಣ್ಣ ಬರಿ ಪುರಂದರರಾಗಿ,
'ಅಲ್ಲಿಹುದು ನಮ್ಮ ಮನೆ, ಇಲ್ಲಿದ್ದೆ ಸುಮ್ಮನೆ', ಎಂದು ಮನೆಬಿಟ್ಟು
ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಂಪದವನಾರ್ಜಿಸಲು ಹೊರಟರೈ ಹಟತೊಟ್ಟು–
ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡಿಗೆ, ಕಂಕುಳಲಿ ಜೋಳಿಗೆ ; ಮಗ ಮುಂದೆ, ಸತಿ
ಹಿಂದೆ
ಅವರ ಜೊತೆಗೂಡಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ನನಗೆ,
ಅಪ್ಪನಪ್ಪಣೆ ಕಟ್ಟಿತೆನ್ನ ಮನೆಗೆ.
ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದೆ ಹರಿದಾಸ ನಿಬ್ಬಣವ :

ಆಗ ನಾ ಕಂಡೆ ತೇಜಃಪುಂಜರಂಜಿತ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರ,
ಅದೆ ಕಡೆಯ ಸಾರಿ.

ನಾ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಮರಳಿ.
ಆದರೇನು,
'ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಯ್ಯ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಯ
ಮೊಳಗ

ಕೇಳಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೇರಿಯೂ ಕೂಡ–
ನಾಡೆಲ್ಲ ಹಾಡಿತ್ತು ಅವರ ಹಾಡ.

*   *   *

ನಿದ್ದೆಯಿಂದೆದ್ದೆ :
ಎಂಥ ಕನಸೆಂಥ ನಿದ್ದೆ !
ನಾನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನಿದ್ದೆ !
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೆ !

೨೬–೧೨–೧೯೬೩]

[ಅರೆನಿದ್ದೆ ಅರೆಯೆಚ್ಚರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಕಲ್ಪನೆ ಕಂಡ ಈ 'ಪುರಂದರ ದರ್ಶನ' ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಥೆಯ ಜಾಡನ್ನೇ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆ ಕಥೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.]

ಬಾರಯ್ಯ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಸವೇಶ್ವರ

ಎಂಟುನೂರಾಯ್ತುಬ್ಬ ವಿಂದಿಂಗೆ ಅವತರಿಸಿ
ಬಾರಯ್ಯ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಸವೇಶ್ವರ !
ಗಂಟುಗಂಟಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಜನಜೀವನದ
ಗೋಜ ಬಿಡಿಸಯ್ಯ ವೃಷಭಾವತಾರ !

ಕರ್ಮಗಳ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಕಾಯಕವ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ
ಕರ್ಮಯೋಗಕೆ ಹೊಸತು ಕಲಶವಿಟ್ಟವನೆ
ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದ ದಾರಿ ಹೂವು-ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾದಿ
ಹಗುರ ನಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟವನೆ

ಮೇಲುಕೀಳುಗಳೆಂಬ ಭೇದಗಳ ಬದಿಗೊತ್ತಿ
ಸರ್ವಸಮತಾ ಸೌಧವನ್ನು ಸಮಕಟ್ಟಿ
ಹೊಸಯುಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು, ಶಿವಮಾರ್ಗ
ಶೀಲ ಸಂಪದವೆಂದು ಸಾರಿದವನೆ

ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲ ನಿನ್ನ
ಮಾಮನೆಯು ಮಹಿಮೆ ಮಬ್ಬಲು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ
ಲಿಂಗ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕೋಟಿ ಬಾಯಲಿ ತಣಿಯೆ
ಹೊರ ಪೂಜೆಯೋಜೆಯನು ಇಲಿಸಿದವನೆ

ಹೃದಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವನಿರಿಸಿ
ಭಕ್ತಿಜಲವನ್ನೆರೆದು ಅಭಿಷೇಚಿಸಿ
ವಚನಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆಯೊಳಾತ್ಮನೈವೇದ್ಯದೊಳು
ಒಳ ಪೂಜೆಯೋಜೆಯನು ಕಲಿಸಿದವನೆ

ಒಡಲ ಹಣತೆಯ ಮಾಡಿ ಸುಡಿಯ ಬತ್ತಿಯ **ಹಾಕಿ**
ನಡತೆ ನಿಷ್ಠೆಗಳ ನಲ್ತೈಲವೆರೆದು
ಅಂಗಲಿಂಗದ ಸಂಗದಿಂದೊಗೆದ ಜ್ಯೋತಿಯಲಿ
ಶೈವಾನುಭವ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದವನೆ

ಬಿಜ್ಜಳನ ಸಜ್ಜನಿಕೆ ದುರ್ಜನರ ದೂರಿಂದ
ನಂಜಾಗಲುಂಡು ನಂಜುಂಡನಾದವನೆ
ವೈದ್ಯ ಭವರೋಗಕೆನಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲದ
ಸಂಗನೊಳು ಸಂಗಡಿಸಿ ಲಿಂಗವಾದವನೆ

ಅನುಭವದ ಮಂಟಪವನನುಗೊಳಿಸುತದರಲ್ಲಿ
ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನವ ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಿ
ಅನುಭಾವಿಗಳ ದೊರೆಯನಲ್ಲಮನನದರಲ್ಲಿ
ಮೆರೆಯಿಸಿದ ಶೈವಮಾನಸಹಂಸನೆ

ಶರಣಚರಣ ಸರೋಜ ಭೃಂಗರಾಜನೆ ಬಾರ
ಮತ್ತೆ ಮೊರೆಯಲಿ ನಿನ್ನ ವಚನದೋಂಕಾರ!
ನೀ ಕಂಡ ಕನಸಿಗೂ ನನಸಿಗೂ ಇಹ ದೂರ
ನಶಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಗಾಗಲಯ್ ನಿಸ್ತಾರ!

೧೯೬೮]

ಸಿದ್ಧವೃಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧೌಷಧ

ಕರುನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯಗಂಧಿ ಹೂದೋಟದಿ
ವ್ಯೋಮಕೇಶನ ಜಡೆಹೊಡೆಯಿಂದ ಜಗುಳಿ
ಬಿತ್ತು
ಬಯಲಿನ ಬೆಳಕಿನ ಬಿತ್ತು :
ಲಿಂಗದ ಸಂಗದಿ ಅಂಗವಡೆದಿತ್ತು :
ಬ್ರಹ್ಮದಿ ತವರು,
ಅಲ್ಲೆ ಅದರ ಬೇರು–
ಅಚಲ, ಸ್ಥಾವರ, ಸ್ಥಾಣು.
ಅಚ್ಚರಿ! ಅಚ್ಚರಿ!
ಜಂಗಮಲತೆಯಾಗಿ
ಬೆಳೆದು
ಮಾಮರನಾಗಿ
ಕೋಗಿಲೆಯುಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಕೂಗಾಗಿ
ಕಾಡುಮೇಡನು ತಬ್ಬಿ
ಊರೂರಿಗೂ ಹಬ್ಬಿ
ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೆರಳ ನೀಡುವ ತೋಳ್‌ಚಾಚಿ
ರೆಂಬೆರೆಂಬೆಗೆ ರತ್ನವಜ್ರದ ಹೂಬಿಟ್ಟು
ಬಳಲಿದ ಜನರ ಕರೆಯುತ ಬಳಿಗೆ
ಪಾವನ ಭೂಮಿಯ ಜೀವನ ತೋಟದಿ
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದೆ
ಆರ್ಯವೃಕ್ಷ
ಸಿದ್ಧವೃಕ್ಷ!
ಇದ ಕಂಡು ಬಾಡಿತು ಸುರತರು ಸೊರಗಿ
ಬರಡಾಯಿತು ಕಾಮಧೇನು ಕೊರಗಿ.

ಐನೂರು ವರ್ಷದ ಈ ಯೋಗಿ ವೃಕ್ಷದ
ನೆರಳನು ನೆಮ್ಮಿ
ಆರಾದರೂ ಸರಿ ಆರು ಹೆಜ್ಜೆಯು ನಡೆದು
ನಿಂತರೆ–
ಹೊಮ್ಮಿ
ಹೊಳೆವುದು ಹುರುಳು,
ದೊರೆವುದು ತನಿವಣ್ಣು ಇನಿದಾದ ತಿರುಳು :
ಹರಿವುದು ರೋಗ,
ಐಕ್ಯ ಸರಾಗ.
ಈ ಸಿದ್ಧವೃಕ್ಷದ ನೆರಳು ಹಣ್ಣಿನ ತಿರುಳು–
ಸಿದ್ಧೌಷಧ
ಬದ್ಧರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ
ಎಲ್ಲೆಡೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ
ಸಿದ್ಧ, ಸಿದ್ಧ.

೪-೭-೧೯೭೧]

ವಿವೇಕಾನಂದರನ್ನು ಕುರಿತು

ಓ ವಿವೇಕಾನಂದ ಪುರುಷಸಿಂಹ ನರೇಂದ್ರ !
ನಿನ್ನ ನೂರನೆ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬದಿಂದಿನ ದಿನದಿ
ನಿನ್ನ ಎಚ್ಚರುನುಡಿಯು ನೂರು ನೆನಪುಗಳೊಗೆದು
ನಿನ್ನ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯುನು ತಹವು ಕಣ್ಣೆದುರು :
ಆ ವಿಶಾಲ ಲಲಾಟ, ಆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಕಣ್ನೋಟ ;
ಬಿಗಿದ ತುಟಿ, ಬಿಗಿದ ತಲೆಯು ರುಮಾಲು, ಬಿಗಿ ಹುಬ್ಬು ;
ಬಿಗಿದ ಕೈಕಟ್ಟು, ಕಾವಿಯು ಅಂಗಿ, ನಡುಕಟ್ಟು–
ಬಿಗುವಿನಲಿ ಹುಗಿದಿಟ್ಟ ಚೇತನದ ಕಡಲೊಡಲು :
ಈ ಭವ್ಯದೇಹಿ ನೀನಿಂದು ನಮ್ಮೊಡನಿರಲು,
ಯಾರಿಗೆದೆ ನಮ್ಮ ತಾಯ್ನೆಲದಂಚ ಮೀಟ್ಟಲಲು,
ಸ್ನೇಹದಾಪೋಶನವ ಕೊಂಡು ಔತಣವುಂಡು
ಕಾರುತ ಕೃತಘ್ನತೆಯು ಹಗೆ-ಹೊಗೆ-ಮದ್ದುಗುಂಡು ?
ಮೈತಳೆದು ಗರ್ಜಿಸುತ ಬಾ ಧೀರ ವೇದಾಂತಕೇಸರಿ !
ಸಮರಯೋಗವ ಕಲಿಸೆ ಸಮರಾರು ನಿನಗೆ ? ನೀನೇ ಸರಿ !

೨೦-೧-೧೯೬೩]

ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂತಿತ್ತು

ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂತಿತ್ತು :
ಪಡುವ ಸೀಮೆಯು ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚಿನ ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಾದು,
ತಿಕ್ಕಾಟದುರಿ ನೆಕ್ಕಿದುಕ್ಕುಮೈ ಪೆಡಸಾಗಿ ಗಡುಸಾಗಿ
ನೇರುತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ನೆಟ್ಟನೆಯು ದಿಟ್ಟತನದಲಿ ಕಾದು ನಿಂತಿತ್ತು :
ಪಾರ ಕಾಣದ ಕಡಲಿನಾಳಕ್ಕೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ
ರತ್ನದನ್ವೇಷಣೆಯ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ
ಕೈಕಾಲು ಸೋತು ಮೈಬಳಲಿ ಮನ ಕುಗ್ಗಿ,
ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಲಬೆಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ನುಸುಳಿ ಬದುಕಿ
ದಿಕ್ಕು ಕಾಣದೆ ತೀರತುಣುಕು ಗೋಚರಿಸದೆ
ಬಾಂಗಡಲ ಸಂಪುಟದ ಸಿಕ್ಕ ಸೆರೆಯಾಗಿ,
ಮುಮ್ಮುಂದಕೆಳೆದೊಯ್ದ ಗುರಿಗಾಳದೆರೆಯಾಗಿ
ಬಿಟ್ಟ ತವರಿನ ನೆನಪ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುತ್ತ ನೈರಾಶ್ಯನೌಕೆಯಲಿ ಸಾಗಿಬಂದು,
ತಟ್ಟನೆಯೆ ಕಂಡ ಹುಡಿಹೊನ್ನ ಕರೆಹಿಡಿದು ನಿಂದು–
ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿಯಲಿ ಮಿಂದ ಹೊನ್ನ ಪುತ್ತಳಿ–ಆ
ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂತಿತ್ತು :
ದಿಟ ಪ್ರಶ್ನೆ, ದಿಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆ–
ಯುಗಯುಗದನ್ವೇಷಕ ಪ್ರಶ್ನೆ–
ನಾಸ್ತಿಕ್ಯದಣಕು ಪ್ರಶ್ನೆ–
ಆಸ್ತಿಕ್ಯದಾರ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆ–
ಆಟಕ್ಕೆ ಮರೆಯಾದ ತಾಯ ತಡಕುವ ಶಿಶುಪ್ರಶ್ನೆ
ನಲ್ಲನಗಲಿದ ನಲ್ಲೆಯೆದೆಯೊಲವ ಕಡಲ ಬಡಬಪ್ರಶ್ನೆ
ನಿರ್ಗಂಧ ಕುಸುಮವಾಟಿಯಲಲೆದು ಬೇಸತ್ತು ಬಾಯಾರಿ
ಮಕರಂದಪೂರ್ಣಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸುವ ಭ್ರಮರಪ್ರಶ್ನೆ–
ಧೀರಗಂಭೀರವಾಣಿಯಲಿ ಮೈತಳೆದು

ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂತಿತ್ತು,
ಸೆಟೆದು ನಿಂತಿತ್ತು :
"ದೇವರನು ಕಂಡಿಹಿರಾ,
ದೇವರನು ತೋರುವಿರಾ" ?
ಆಲಿಂಗಿಸಿತು ಶಿಷ್ಯನಾರ್ತವನು ಗುರುಕರುಣೆ,
ಗುರುಪದದ ಪೂರ್ಣತೆಯು ತುಂಬೆ ಶಿಷ್ಯಾಗಮನ :
ಕತ್ತಲೆಯು ಕಳೆವ ಉತ್ತರ-ಕಿರಣ ಚಿಮ್ಮಿತಾ ತೇಜದೊಡಲಿಂದ–
"ಕಂಡಿಹೆನು ದೇವರನು
ನಿನ್ನನೆಂತಂತೆ ;.
ತೋರುವೆನು ದೇವರನು
ನಿನ್ನನೆಂತಂತೆ."
ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಾಗಿತ್ತು,
ಪಡೆದು ಉತ್ತರವ,
ದಿವ್ಯ ವರವ.

೯-೫-೧೯೬೩]

ಬಾಪೂಜಿ ಕಂಡ ಕನಸು

ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಂ ತೊಡಗಿದಾದರ್ಶ ರಾಜ್ಯಮದು
ಇಂದೆಮ್ಮ ಆದರ್ಶವಾಗಿಹುದು : ಬಾಪೂಜಿ
ಕಂಡ ಕನಸದು, ನಾಳೆ ನನಸಾಗಬೇಕೆನುತೆ :
"ಆ ರಾಮರಾಜ್ಯದಲಿ ವಿಧವೆಯರ ಗೋಳಿಲ್ಲ ;
ಪ್ರೇತಕರ್ಮಂ ವೃದ್ಧರಿಂದಿಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ;
ವ್ಯಾಲಕೃತ ಭಯಮಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ರೋಗದ ಭಯಂ,
ತೊರೆದೆಲ್ಲರುಂ ಪರಸ್ಪರ ಹಿಂಸೆಯಂ, ಧರ್ಮ-
ಪರರಾಗಿ ಬಾಳಿದರು ನೂರುಸಾವಿರ ಕಾಲ,
ಪಡೆದು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳಂ ; ರಾಮನಾಮಾಭಿ-
ರಾಮಮಾಯ್ತಾ ನಾಡು, ರಾಮಭೂತಂ ಲೋಕ.
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ರೆಂಬೆಗಳ ಚಾಚಿ ತರುವೃಂದಗಳು
ನಿತ್ಯಫಲಪುಷ್ಪಭರಿತಂಗಳೆನಿಸಿರ್ದಪವು.
ಕಾಲದೊಳು ಪರ್ಜನ್ಯ ವರ್ಷಿಸುತೆ, ಮಾರುತನು
ತಂಪಾಗಿ ಸೋಂಕುತ್ತೆ, ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಜಾರಾಜ್ಯ
ಸರ್ವಮುಂ ಋತಬದ್ಧಮಾಗಿ ಅನೃತದ ಸುಳಿವೆ
ಕಾಣಿಸದೆ, ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳು ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂ
ತೋರುತ್ತೆ, ತಮ್ಮ ಕರ್ಮದೆ ತಾವು ತೊಡಗಿರುತೆ,
ಧರ್ಮರತ ಲೋಭವರ್ಜಿತ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರುಂ."
ಸರ್ವರುಂ ಸಮಸೌಖ್ಯದೊಳು ಬಾಳ್ವ ರಾಜ್ಯಮೇ
ರಾಮರಾಜ್ಯಂ ಎಂದು ನುಡಿದಿಹರು ಬಾಪೂಜಿ :
ಪ್ರಜೆಗಳದೆ ರಾಜತ್ವಮೀರಾಜ್ಯದೊಳು ; ನೆಲಕೆ
ಸಗ್ಗಮಂ ತಮದೆ ಪರಮಾದರ್ಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ.
ಜಾತಿ ಮತ ಲಿಂಗಭೇದಂಗಳಿರವೀ ಪ್ರಜಾ
ರಾಜ್ಯದೊಳು ; ಧನಿಕ ನಿರ್ಗತಿಕನೆಂಬೀ ಕೃತಕ

ವರ್ಗಭೇದಂ ನಶಿಸಿ ವೈಷಮ್ಯವಡಗುವುದು ;
ಧನಿಕನವನಿರ್ದೊಡಂ ಧನವಿಲ್ಲದನ ಹಿತಕೆ ;
ಸುಲಭಮದು ನ್ಯಾಯಮೆಲ್ಲರ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ;
ತನ್ನ ದೇವರ ತಾನು ಪೂಜಿಸಲ್ಕನುವುಂಟು ;
ತನ್ನ ನುಡಿ ನುಡಿಯಲ್ಕೆ ಅಂಕೆಯಂಜಿಕೆಯಿರದು ;
ಯಂತ್ರದ ಗುಲಾಮರಾಗಿಹ ನಾವು ಯಂತ್ರಮಂ
ಆಳ್ದಪೆವು ನಗರಜೀವನಮಂ ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ;
ಹಳ್ಳಿಗಳೆ ಭಾರತದ ಕಾಳ ಕಣಜಗಳೆನಿಸಿ
ದುಡಿಯುವುದು ದಿಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಮೇಲ್ಮೆಯಂ ಬಗೆದು.
ಉಳುವವನೆ ನೆಲದೊಡೆಯನವನಿಗದು ಸಲ್ಲುವುದು.
ಇದುವೆ ಭೂಸ್ವರ್ಗಮಿದೆ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿ.
ಇದಕೆ ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆಗಳೆ ಸಾಧನೋಪಾಯಂ,
ಇದೆ ನಾನು ಕಂಡ ಕನಸಿನ ಭವ್ಯ ಭಾರತಂ."

೧೯೫೩]

ಮಹಾತ್ಮರ ಕರುಣೆ

ಸಂಚರಿಸುತಿರಲು ದಕ್ಷಿಣದ ದೇಶದಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ
ಸಿಕ್ಕಿತೊಂದು ಕುಗ್ರಾಮ, ಅಲ್ಲಿ ಜನರಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ನೀರು.

ಕಂಡನವನು ನಿರ್ಜನದ ನಾಡಿನಲಿ ಅಂತ್ಯಜಾತಿಯೊಬ್ಬಳನು–
ಬಟ್ಟೆ ಹರುಕು, ಮೈಕೊಳಕು, ದೀನೆ; ಬಡಬಡಕಲವಳ ದೇಹ.

ಕಂಡು ದುರ್ದೈವಿಯವಳ ಪರಿಯನುದ್ವಿಗ್ನಚಿತ್ತನಾಗಿ,
"ಏಕೆ ಮಗಳೆ ನೀನಿಷ್ಟು ಕೊಳಕೆಂ'ದು ಕೇಳೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ–

ಅರೆಬತ್ತಲವಳು ಮುಖತಗ್ಗಿಸುತ ನಾಚಿ ನುಡಿದಳಿಂತು ಮುನಿಗೆ:
"ದೀನಜನರ ಪಾಡೆಂತು ತಿಳಿಯುವುದು ಧನಿಕ ಜನಕೆ, ತಂದೆ?

"ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಹಗಲಿರುಳು ನಾನು ಈ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನುಟ್ಟಿರುವೆ,
ನೀರುದೊರೆಯದವರಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯನು ನಿತ್ಯ ಒಗೆಯಲಾರೆ.

"ನೀರು ದೊರೆತಾಗ ಅರ್ಧಬಟ್ಟೆಯನು ಒಗೆದುಕೊಳುವೆ ನಾನು;
ಒಣಗಿದರ್ಧವನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಉಳಿದರ್ಧವನ್ನು ಒಗೆವೆ.

ನೀರು ದೊರೆಯದದರಿಂದ ತಿರುತಿರುಗಿ ಒಗೆಯಲಾಗದಿಹುದು;
ಒಂದೆ ಬಟ್ಟೆಯುವಳೆಂತು ಶುಭ್ರಳಾಗಿರಲಿ, ಹೇಳು, ತಂದೆ?

"ನನ್ನ ಹಾಗೆ ಅರೆಮುಚ್ಚಿ ಮೈಯ ಜನರಿಹರು ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ;
ಊಟವೊಪ್ಪೊತ್ತು, ಬಹಳ ಬವಣೆಯಲಿ ಒಡಲ ಹೊರೆಯುತಿಹರು."

ಕೇಳಿ ಅಂತ್ಯಜೆಯ ಕರುಣೆಯುಕ್ಕಿಸುವ ಮಾತ, ಮರುಕದಿಂದ
ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯನು ತೆಗೆದು ಹೆಗಲಿಂದ ಕೊಟ್ಟನಾಕೆಗೆ ಮುನಿ.

ಬೆರಗುಗೊಂಡ ಆ ಹೆಣ್ಣಿಗಿಂತು ನುಡಿದನು ಕೃಪಾಳು ಗಾಂಧಿ:
"ಮಗಳೆ, ನೂಲು ತೆಗೆಯಮ್ಮ ಸರ್ವದಾ, ಒಳಿತು ನಿನಗೆ ಅದರಿಂದ."

ದೀನದಲಿತರಪದತೆಯ ನೆನೆನೆನೆದು ದುಃಖಗೊಂಡನಾತ;
ಅವರ ಏಳಿಗೆಯ ಚಿಂತೆಯಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದಿರುಳ ಕಳೆದು,

ಎಲ್ಲ ಬಾಂಧವರಿಗುಡಲು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದಿಹ ತನಕ
ಸ್ವಲ್ಪ ಬಟ್ಟೆಯೇ ಸಾಕು ನನಗೆಂದು ತಳೆದನಂದು ವ್ರತವ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬರಿದು ಮೊಳಕಾಲವರೆಗೆ ಪಂಚೆ;
ತೊರೆದು ಭೋಗಗಳ ಗೆದ್ದನಿಂದ್ರಿಯವ--ಜನರ ನಗೆಯ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ.

ಬಿಸಿಲು ಚಳಿಯೆನದೆ ಅದೇ ಬಟ್ಟೆಯಲಿ ಊರು ಊರು ಸುತ್ತಿ
ಗ್ರಾಮಜನರ ದುರ್ದೈವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಪೌರಜನಕೆ:

"ಧರ್ಮಹೀನರೆಮ್ಮಿಂದಲವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆಂದು ದೂಷಿತರು,
ಹೆದರಿ ನಡುಗುತಿರುವವರನೂರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿರುವೆವು;

"ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನೂ ಕೂಡ ಬೋಯರ್ ಆದಿ ಜನರು
ಅಂತ್ಯಜಾತಿಯವರಂತೆ ಗಣಿಸಲಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟೆ ಮತ್ತೆ?

"ದೈವದಾಣತಿಯಿ ನಮ್ಮಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಫಲವಿದಹುದು;
ಆದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಾವು ಧಿಕ್ಕೃತರು ಕೀಳುನಾಡಿನವರೆಂದು.

"ಮಾನುಷಾತ್ಮರವರಿಂಥ ದುರ್ದಶೆಯಲಿಹುದ ಬಯಸ ಸಲ್ಲ;
ಅಂತ್ಯಜರ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ನಿಜದಿ ಭಾರತದ ದುಷ್ಕಳಂಕ.

"ಶೂದ್ರವೈಶ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ
ಸರ್ವಸಮರೆಂದು ಎಣಿಕೆಗೊಂಡಿಹರು, ವಿಕೃತಿ ನರನ ಕೃತ್ಯ.

"ಭೇದವೆಲ್ಲ ಮಾನವನು ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಮದರ್ಶಿ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲ ;
ಜಾತಿ ಜೀವಿಕೆಗಳಲ್ಲ ಚಿಹ್ನೆ ಸಜ್ಜನಕೆ, ಶೀಲ ಚಿಹ್ನೆ.

"ಅಂತ್ಯಜರನು ಕಡೆಗಣಿಸಲಿಂತು ಅಧಿಕಾರವಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ ;
ಹೊಲಸುಗೆಲಸಕಿವರರ್ಹರೆನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ಪಾಪಕೃತ್ಯ.

"ಅವರನುದ್ಧರಿಪ ಕಾರ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ಪರಮ ಧರ್ಮವೆಂದು ;
ದೇಶದುದ್ಧಾರಸಿದ್ಧಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧನವಿದೊಂದೆ ಒಂದು.

"ನಮ್ಮ ಮೂರ್ಖತನ ತೊರೆದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿ ಹಗಲು ಇರುಳು
ಹೀನರಿವರ ಹಿತಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗೆಂದು ಯತ್ನಿಸೋಣ.

"ಪಾಠಶಾಲೆ ದೇಗುಲಕೆ ಸೇರಿಸದೆ ಇಟ್ಟೆವಿವರ ಹೊರಗೆ ;
ಇನ್ನುಮುಂದೆ ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ನಾವಿವರನೊಳಗೆ ಕರೆವ."

ಇಂತು ನುಡಿದು ಮತ್ತೊರೆಯ ತೊಡಗಿದನು ಕೃಷಿಕರವನತಿಯ ಗತಿಯ
"ಎಲೈ ಪೌರರೇ, ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು ಕೃಷಿಕ ಪಡುವ ಪಾಡು;

"ಅವರ ಬಡತನವ ಕಳೆಯೆ ಸಾಧನ ನೂಲುತೆಗೆವುದೊಂದೆ ;
ಅದರಿಂದ ನೀವು ಆ ನೂಲುಕಾಯಕಕೆ ನೆರವು ನೀಡಲೊಳಿತು.

"ಸಿರಿವಂತ ಬಡವರಿವರಿಬ್ಬರೆರಡು ಕೈಕೂಡಿ ಬದುಕಬೇಕು ;
ಅದರಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥವನು ತೊರೆದು ನಡೆಯಿರೈ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ."

೧೯೬೯]

[ಪಂಡಿತೆ ಕ್ಷಮಾ ರಾವ್ ಅವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ 'ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಗೀತಾ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆಯ್ದ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ.]

ಗಾಂಧೀ ತರ್ಪಣ

ಇಂದು ನಾನಾವ ನೂತನ ಕವಿತೆಯನು ರಚಿಸಿ
ಕವಿತೆಯಲಿ ತರ್ಪಣವನರ್ಪಿಸಲಿ ನಿನಗೆ?
ಓ ಮಹಾತ್ಮಾ, ನೀನೆ ಜೀವಂತ ಕವಿತೆ!
ಬಾಜಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೇ ಆಜೀವವೂ ನೀನು
ಜೀವನದ ಕೊಳಲ?
ಮರಣವನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಮರಣರಂಧ್ರದ್ವಾರ
ಹೊರಸೂಸೆ ನಿನ್ನಮರ ಹಾಸಪೂರ,
ಜೀವನೋಚ್ಛ್ವಾಸವನು ಊದಿದೆಯಲಾ!

*　　　*　　　*

ಯಾವೆಡೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿಹೆಯೊ ನೀನಿಂದು
ಆಯೆಡೆ ಅಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕವದಾವುದೋ ಕಾಣೆ:
ಅಲ್ಲಿ ಬರಿ ಕತ್ತಲೆಯೊ?
ಇಲ್ಲ ಬೆಳಕಿನ ನೆಲೆಯೊ?
ಲಭಿಸಿಹುದೆ ನಿನಗಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬದುಕಿನೆಚ್ಚರ?
ಇಲ್ಲವೊ, ಸುಷುಪ್ತಿ ಚಿರ,
ಇಹುದೆ ಹೊದೆದಂಧಕಾರ?
ಆಗದೇ ನಿನಗಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚರ?
ಚಿರ ಅಂಧಕಾರದೊಳ ಚಿರಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ
ಜಮ್ಮೆಯೂ ಪಡೆಯೆಯಾ ನೀನೆಚ್ಚರ?
ಕೇಳಿವೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಕಂಠಸ್ವರ,
ಅಕ್ಷಯಾಮೃತಪೂರ
ಬಾರದೇ ಹರಿದು?
ಇನ್ನಿಲ್ಲವೇ ಪೃಥ್ವಿಗಾ ವಚನಸಾರ?

ಪುಣ್ಯತನು ನೀನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಲಿ ಬೆರೆತೆಯೊ ?
ತಾನು ಕೇಳದೆ ನಮ್ಮನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಸುವ,
ಕಂಗಳಿಂದೀಕ್ಷಿಸದೆ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವ ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕವ ಗೈವ
ಆ ಅನಂತತೆಯಲ್ಲಿ–
ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಗಳ ಕ್ಷಣದೆ ತೆಟ್ಟಂದೆರೆದು ತೊರೆದು
ಆ ಬ್ರಹ್ಮದಲಿ ಬೆರೆತು ಪೂರ್ಣನಾಗಿಹೆಯಾ ?
ಅಗೋಚರ ಅನಂತಜ್ಯೋತಿ ಅತುಲ ಅನಾದಿ
ಎಂಬ ಆ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಬ್ರಹ್ಮವೇನೊ ನಾನರಿಯೆ–
ನೀನಾದರೋ ಭಕ್ತ ಕರ್ಮಯೋಗಿ,
ಜೀವನದೊಳಾಜೀವ ಪರ್ಯಂತ
ಈಶ್ವರಾಕುಲಿಯಾಗಿ,
ಐಕ್ಯವದರೊಳಗೆ.
ನಾ ಕಾಣೆ–ನಿನ್ನವಾ ಸತ್ಯ ಶಾಂತಿ ಪ್ರೇಮ
ಸಾಮ್ಯಗಳ ಸಂದೇಶ
ಲೋಕದೊಳು ಗಾಳಿಯೊಡನಿಹುದೇನೊ ಚಿರದಿನ
ಬರಿ ಅರಣ್ಯದ ರೋದನ.
ಇಲ್ಲದೊಡೆ, ಈ ಜಗಕೆ ನವ ವಸಂತವ ತರುವ
ಕೋಕಿಲ ಕುಹೂರವ ರಹಸ್ಯ ಮಧುರ ಸ್ವನ
ಅಹುದೇನೊ–ಕಾಣೆ ನಾ.
ನಿನ್ನ ಸಾಧನ ಮಹಾಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ, ಧರೆ
ಆಗದೇನೊ ಅಪೂರ್ವ ಶಾಂತಿಯಾ ಸ್ವಪ್ನಪುರಿ,
ಮನೆಮನೆಯೊಳೋಡಾಡಿ ನಲಿಯುದಿರಬಹುದು ದೇವಶಿಶು
ನಾಶವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ನರರೊಳಗಿನ ಪಶು ;
ಬೆಳಕು-ಕತ್ತಲೆಯೋಲ್ ಅಹಿಂಸೆ-ಹಿಂಸೆಗಳು,
ಒಲುಮೆ-ಹಗೆ, ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳು–
ಸಕಲದ್ವಂದ್ವಗಳು ಜೊತೆಜೊತೆಯೊಳೀ ಜಗದೆ
ಇದ್ದೆ ಇರುವುವೊ ಏನೊ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದೊಳು.

ಆದೊಡೀ ಜಗದಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರವು ಬೆಳಕ
ಬಯಸುತಿಹುದೋ ತಾನದೆಲ್ಲಿವರೆಗೆ,
ಲಕ್ಷನಕ್ಷತ್ರಗಳು ತುಸ ಮಬ್ಬ ಕಳೆವುವೋ ತಾವೆಲ್ಲಿವರೆಗೆ,
ದ್ವೇಷ ಹಿಂಸಾವೈರಭಾವ ಹೃದಯಾಂಧಕಾರ,
ಕೊಲುವ ಬಗೆಯಿಂದೊಗೆವ ನೋವಿನ ನರಳಿಕೆ–
ಎಲ್ಲಿವರೆಗಿವುಗಳನು ಶಾಂತಿಯೆಡೆಗೊಯ್ಯುವುದೊ
ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣದ ಕಂಪನೆ
ಆವರೆಗೆ, ನೀನೆ ಭಾರತ ಹೃದಯವೆಂದು
ಮೊಸಲಾಗಿಹುದಯ್ ನಿನಗೆ ಲೋಕದ ವಂದನೆ,
ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಂದನೆ,
ಅಲ್ಲಿವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಆ ಪ್ರಾಣಸ್ಪಂದನೆ
ಇಳೆಯ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ನೀಗಿ
ಲೋಕಶಾಂತಿಗೆ ಲೋಕದೈಕ್ಯತೆಗೆ ಕೂಗಿ
ಕರೆಯ ಕೊಡುವುದು ತನ್ನ ದನಿಯನೆತ್ತಿ.

೨೬-೧-೧೯೫೯] [ಅಸಾಮಿಯಮೂಲ : ರತ್ನಕಾಂತ ಬರ್‌ಕಾಕತಿ.

ಹೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ

ನೆಲವ ಮೆಟ್ಟಿದೆ ದಿವಕೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ
ಸಾಲು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತಿನ ;
ದೂಳು ಮುಚ್ಚದು, ಗಾಳಿಯಳಿಸದು,
ಅಚ್ಚು ಒತ್ತಿಹುದನುದಿನ.

ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟೆಡೆ ಹುಡಿ ಹೊನ್ನಾಗಿದೆ
ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಬೆಳಗಿಸಿ ;
ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಕತ್ತಲೊಡಲಿನ
ಕೊಳಕು ಕಾಳಿಕೆ ತೊಲಗಿಸಿ.

ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತಿಗೆ ಹೂವನಿಡುವೆವು,
ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತುತ ಮಣಿವೆವು ;
ಕಜ್ಜ ತೀರಿದುದೆಂದು ಕೈಗಳ
ಕೊಡಹಿ–ನೆನಹಲಿ ತಣಿವೆವು.

ಜೊತೆಯು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತು ಕಾಣದು
ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಿದೆ ;
ಪೆತೆಯು ಹುಟ್ಟಿಪ ಕತೆಯನುಳಿಸಿದೆ–
ಲೋಕರೀತಿಯೆ ಇಂತಿದೆ.

ದೂರ ಸಾಗಿಪ ನೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ
ಸಾಕು ಇಟ್ಟರು ಒಂದನೆ ;
ಅದುವೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟು ತೋರಿದ
ನಾಡ ತಂದೆಗೆ ವಂದನೆ,

ತುಳಿದ ಮುಳ್ಳಿನ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಣಿಕೆ
ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತಿಗೆ ಮಾಣಿಕ ;
ತುಳಿಯ ಹೆದರಿದ ಹೆಜ್ಜೆಲಜ್ಜೆಯು
ಹೋಗು ಹುಡಿಯುಲಿ ಹಿಮ್ಮೊಕ.

ಮೀರಿ ನೆಲವನು ಸಾರಿ ದಿವವನು
ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತಿನ ಸಾಲದು
'ಬಾರ ಬೆಂಬಳಿ' ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ
ಬೇರೆ ಪೂಜೆಯು ಕೇಳದು.

ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡು ಬಾ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡು ಬಾ
ಹಿರಿಯ ಜೀವದ ಜಾಡಲಿ ;
ಹೆಜ್ಜೆಪೂಜೆಯು ಕೊಂಡ ಆತುಮ
ನಮಗೆ ರಕ್ಷೆಯು ನೀಡಲಿ.

೨-೧೦-೧೯೬೦]

ಹರಿದ ಸಂಜು

ಆಸೇತು ಹಿಮವತ್ ಪರ್ವತಾಂತ ಭಾರತಭೂಮಿ
ದಾಸ್ಯಶಾಪವಿಮುಕ್ತವಾಯ್ತು ನಿನ್ನಡಿಯ ಸೋಂಕಿನಿಂದ,
ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಸುಧೆಯ ಸೇಚನದಿಂದ
ಸತ್ತ ಮೂವತ್ತೈದು ಕೋಟಿ
ಎತ್ತಿ ನಿಂತಿತು ತಲೆಯ,
ಕತ್ತರಿಸಿತು ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಬಲೆಯ.
ನಿನ್ನೆರಡು ಬಾಚುತೋಳು, ಹಿಂದು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಸಮನಾಗಿ ತಬ್ಬಿ,
ಗಂಗೆಯಮುನೆಯರ ಸಂಗಮದಂತೆ
ಸಂಗಡಿಸಿತೊಂದುಗೂಡುತ್ತೆರಡು ಬಾಳು–
ಮತ್ತೆ ಕವಲೊಡೆವ ವರೆಗೆ,
ಮತಾಂಧತೆಯ ಮರುಭೂಮಿಯ ಕಣ್ಕಟ್ಟುಪಯಣದಲಿ.
ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲಿ, 'ಸೃಷ್ಟಿಯಲೆಲ್ಲರೂ ಸಮ' ಎನುವಾರ್ಷತತ್ತ್ವ
ನಿನ್ನ ನಡತೆಯ ಕಡೆತದಲ್ಲಿ
ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಮೈಗೆ ಮಡಿಯ ಮಜ್ಜನಕಾಯ್ತು ನವನೀತಲೇಪ.
ನುಡಿದ ನುಡಿಗೂ ನಡೆದ ನಡೆಗೂ ಚಕಮಕಿಯ ಹೊಡೆದು
ಚಿಮ್ಮಿಸಿದೆ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಕಿಡಿಯ,
ಹೊತ್ತಿಸಿದೆ ಸತ್ಯದ ಸೊಡರಿನಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ಬತ್ತಿಯನಿಟ್ಟು ದೀಪದ ಕುಡಿಯ,
ತ್ಯಾಗಸ್ನೇಹಗಳನೆರೆದು.
ಆ ದೀಪದ ಕುಡಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪಂಜು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು
ಹಗೆತನದ ಹೊಗೆಯ ಕಾರದೆಯೆ
ಪ್ರೇಮಪ್ರಭಾವಲಯವನೆ ಸುತ್ತಲೂ ತೊಟ್ಟು
ಹಿಡಿದವರಿಗೆಂತೊ ಪಡೆದವರಿಗೂ ಅಂತೆಯೇ ತನ್ ಬೆಳಕ ಕೊಟ್ಟು
ವರದಾಭಯ ಪ್ರದೀಪಿಕೆಯಾಯ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ:

ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷವೆರಡರ ಹಿಂದೆ
ಇಂತು ಬಿಡುಗಡೆ ತಂದೆ, ಓ ನಾಡ ತಂದೆ!
ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬೆನ್ನಿನಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಕೆಳಕ್ಕೆ
ಆ ಹೆಬ್ಬೆಳಕ ಹಿರಿ ಪಂಜು–
ಅದ ಹಿಡಿದ ಕೈ ಹಿಡಿಯಿತು ದೇವರ ಕೈಯ,
ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಾಣದ ಬೆಲೆಯ ದಾಯಾದ ಕೊಲೆಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ.
ಪಂಜು ಇನ್ನೂ ಬಿದ್ದಿದೆ ಕೆಳಗೆ
ಅವಜ್ಞತೆಯ ಧೂಳಿನಲಿ.
ಮತ್ತದನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು
ನಮ್ಮ ಮನೆಯನು ಬೆಳಗಿ
ಲೋಕವನ್ನೂ ಬೆಳಗಿ
ನೀನೆಮ್ಮ ಕೈಗಿತ್ತ ಪಂಜಿಂದು ಘೋಷಿಸಲು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ
ಬಾಯಿಲ್ಲ ಬಾಪು,
ಆಪು ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ ಕೈಗೆ.
ನಿನ್ನ ಚಿತ್ರವ ಬರಸಿ ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹವ ಕಂಡರಿಸಿ
ಮೆರೆವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಜರಿತೆಯ ಹಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡಿ
ಬೀದಿಬೀದಿಗೆ ಚೌಕಚೌಕಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿಟ್ಟು
ಅಂಚೆಚೀಟಿ ಲಕೋಟೆ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ
ನಿನ್ನ ತಲೆಹೊಡೆದು
ನಮ್ಮ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ
ಏನಕೇನಪ್ರಕಾರೇಣ ಅಧಿಕಾರಾರೋಹಣಕ್ಕೆ
ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗೆ,
ನಿನ್ನಂಕಿತವ, ಅಂಕಿತದ ವಸ್ತುಗಳ, ಬಳಸುತ್ತಿದೇವೆ ಬಾಪೂ!
ಬಾಯ್ತುಂಬ ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇ ಹೆಸರು
ಮೈಕೈಯೆಲ್ಲ ಕೆಸರೋ ಕೆಸರು :
ದುಡಿಮೆಯ ಬೆವರುಕುಡಿದ ನೆಲದ ಕೆಸರಲ್ಲ ಬಾಪೂ
ಹುಸಿಮೋಸಗಳ ಕೆಸರು

ನೆತ್ತರಿನ ಕೆಸರು.
ಹರಿದು ಬಿದ್ದಿದೆ ಪಂಜು
ಹಿಡಿವ ಕೈಯಿಲ್ಲದೆ:
ಆರುವ ಮುನ್ನ
ಅದನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿವ ಹಕ್ಕಿಗೆ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯು
ಮತ್ತೆ ಪಡೆದೇವೆ ?
ಅದನು ಹಿಡಿದೇವೆ
ಅದು ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಯೆನಿಸುವಂತೆ ?
ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬಾಪೂ, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ :
ಆ ಹರಿಬಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿಬರಬೇಕು
ನೀನೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕು ಬಾಪೂ
ಅದನು ಹಿಡಿಯೆ : ಅದು ನಿನ್ನ ಎದೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಪಂಜು.
ಆ ಸೈಪು ಆ ಆರ್ಪು ಆ ಪೆರ್ಮೆ ಆ ಕೂರ್ಮೆ
ಆ ಸಾಧನಾ ಸಿದ್ಧಿ
ನಮಗಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ.
ನಮ್ಮ ಮೈಗೇರುತಿದೆ ಭೋಗಲಾಲಸೆಯು ನಂಜು–
ನಿಜವ ಕಾಣದು ಕಣ್ಣು–ಮಂಜುಮಂಜು :
ಇದ್ದರೂ ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಪಂಜು.

೩–೧೦–೧೯೬೭]

ಗಾಂಧಿ ಜಯಂತಿ

ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಆಚರಿಸುವೆವು,
ಗಾಂಧೀ, ನಿನ್ನ ಜಯಂತಿ ;
ಹರ್ಷವಾಗುವುದೆ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ.
ದೊರಕಿದೆಯೇ ನಿಜ ಶಾಂತಿ ?

ನಿನ್ನಾದರ್ಶವ ಕಾಸಿ ಕರಗಿಸಿ
ಎರಕಹೊಯ್ದು ನಿನ್ನಾಕೃತಿಗೆ
ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪೀಠಕೆ ಜೋಡಿಸಿ
ಪಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯಸ್ತುತಿಗೆ.

ಶಾಂತನಾಗಿ ನೀ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ
ಕಲ್ಲುಕಂಚಿನಲಿ ಸೆರೆಯಾಗಿ ;
ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ನೀ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ
ನಮ್ಮ ಗೈಮೆಗಳ ಮರೆಯಾಗಿ.

ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆಯ ಮೇಲು ಪಂಕ್ತಿಯನು
ಬದುಕಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟೆ ;
ಬರೆದೂ ಬರೆದೂ ರಾಶಿಹಾಕಿದೆವು
'ಕಾಪೀ ಪುಸ್ತಕ'-ಒಲಿಗೊಟ್ಟೆ.

ರಾಮನವಮಿ ಪಾನಕ ಕೋಸುಂಬರಿ,
ಕೃಷ್ಣ ಜಯಂತಿಗೆ ತೇಂಗೊಳಲು ;
ರಾಮಭಕ್ತ, ನೀನುಪವಾಸಪ್ರಿಯ,
ನಿನಗಿದೊ ನಿನ್ನದೆ ನೂಲು.

ಕೋಪ ಬೇಡಪ್ಪ : ನಿನ್ನ ಜಯಂತಿಯ
ನೂರು ವರ್ಷಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸೆವು ;
ಪಾಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕನುದಿನ
ನಿನ್ನ ನಾಮ ಜಪಿಸುತ್ತಿಹೆವು.

ನಿನ್ನ ಕನಸು ಕನಸಾಗಿಯೆ ಇರಲಿ,
ಬೇಡ ನಮ್ಮ ನನಸಿನ ಬೆರಕೆ ;
ಮುನ್ನಾದರು ಕನಸದು ನನಸಾಗೆ
ಬೆನ್ನಿಗಿರಲಿ ನಿನ್ನಯ ಹರಕೆ.

೫-೧೦-೧೯೬೮]

ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ

(ಸಾಂಗತ್ಯ)

'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ಯ ಕಾ ಭಾಷಾ' ಎಂಬುದಿನ
ಪಾರ್ಥಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನಿತ್ತ
ವಾಗ್ರೂಪ ವಿವರಣೆಗುಂಟೆ ನಿದರ್ಶನ ?
ಉಂಟು : ಗಾಂಧೀ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ.

ಸತ್ಯವನರಸಲು ನಿತ್ಯದ ಬದುಕನು
ಪೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ;
ನಿದ್ರೆಯೊಳೆಚ್ಚರ ಎಚ್ಚರದೊಳು ನಿದ್ರೆ
ಕರಣಗಳಿಗೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆ.

ಗೀತೆಯು ನೀತಿಯು, ಮಾತಿನ ತೂತಿನ
ಮಡಕೆಗೆ ತುಂಬದ ಜಾಣ್ಮ,
ಆತುಮಕಲಶದೊಳಮೃತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ
ಗೀತೆಯು ಗುಟ್ಟಿನ ಮಾನ.

ನಡತೆಗೂ ನುಡಿತಕೂ ನೂರು ಗಾವುದ ದೂರ
ಮಾಡುವ ಲೋಗರ ರೋಗ
ಓಡಿಯಲಿಲ್ಲವೊ ನಿನ್ನ : ಎರಡನೂ ಬಂಧಿಸಿ
ಸಂಧಿಸಿ ತೋರುವ ಯೋಗ

ನಿನ್ನ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿ : ಅದರೊಳು ಸದ್ಬುದ್ಧಿ
ಸಾಕ್ಷಿಯ ಸ್ಥಾನವ ವಹಿಸಿ

ಋತವನು ನಿಲಿಸಿತು ನಿನ್ನನು ಗೆಲಿಸಿತು
ಅನೃತದ ಕಾಡನು ದಹಿಸಿ.

'ಉಂಡರೂ ಉಪವಾಸಿ ಬಳಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ'
ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ಸುಸೂತ್ರ ;
ಉಪವಾಸ ನಿನ್ನೂಟ ಬಹ್ಮಚರ್ಯವೆ ಭೋಗ,
ಅದಕೂ ಮಿಗಿಲು ನಿನ್ನ ಪಾತ್ರ.

ಸತ್ಯವ ನುಡಿಯಯ್ಯ ಪ್ರಿಯವನು ನುಡಿಯಯ್ಯ
ಅಪ್ರಿಯ ಸತ್ಯವು ಬೇಡ ;
ಪಥ್ಯವ ಮಾಡಯ್ಯ ರುಚಿಯನು ಬಿಡಬೇಡ
ಕಹಿಯಾದ ಪಥ್ಯವು ಬೇಡ

ಎಂಬ ಸುಲಭವೈದ್ಯ ನಿನಗೂ ಸುವೇದ್ಯ
ಹಿಡಿದೆ ನೀ ಕಠಿನದ ಪಥ್ಯ ;
ನಂಬಿದ ಬೆಳಕನು ತುಂಬಿ ನೀ ನುಡಿಯಲಿ
ಜೀವರತ್ನ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯ.

ಇಹದಿರವೊಳ್ ಪರದರಿವನು ಸರಿಬೆರಸಿ
ಬ್ರಹ್ಮದೊಳ್ ನೆಲೆನಿಂತ ಪ್ರಜ್ಞ ;
ಸಹನೆಯ ಮೂರ್ತಿ, ಅಹಿಂಸೆಯ ಗೋವನು
ಕರೆದು ಬೇಳ್ದೆ ಪ್ರಾಣಯಜ್ಞ.

ನಾಡೆಲ್ಲ ತಿರುಗುತ ನಿಶ್ಚಲ ವೊಳನಿಲವು
ನಿಂತೆಡೆ ವಿಶ್ವಸಂಚಾರಿ ;
ಓಡಾಡುವ ಸ್ಥಾಣು ; ನಿಂತ ನಭದ ಭಾನು ;
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಹಾರಿ.

ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆಯು ಸಾಧನಶುದ್ಧಿಯು
ಮಾರ್ಗವ ತೋರಿದೆ ಜಗಕೆ ;
ನಿತ್ಯ ಜನಿಸುವರೆ ನಿನ್ನೋಲ್ ಮಹಾತ್ಮರು ?
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯುಗದಿಂದ ಯುಗಕೆ.

ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಮೂಢ ಗುಂಡಿಟ್ಟು ಕೊಂದದ್ದು
ನಿನ್ನಯ ಜಡದೇಹವನ್ನು ;
ವಿಶ್ವಚಿತ್ತದಲಿ ನೀನಮರನು, ನಿತ್ಯದ
ಬೆಳಕಾಗಿ ಬೆಳಗುವಂಥವನು.

ಬಿಡುಗಡೆಯನು ತಂದೆ ನಾಡಿಗೆ ನೀ ತಂದೆ,
ಮರೆತೆವು ನಿನ್ನನು ಅಂದೆ ;
ನುಡಿಗುಡಿಯಲಿ ನಿಲಿಸಲು ನಿನ್ನ ಮರೆಸಿವು :
ಪಿತರಂ ಸದಾ ವಂದೇ ವಂದೇ.

೮-೧೦-೧೯೬೮]

ಸತ್ಯವ್ರತ

(ಪಿರಿಯಕ್ಕರ)

ನಿನ್ನಾ ಜೀವನದುದ್ದಕು ಸತ್ಯವ ಶೋಧಿಸಹಿಂಸೆಯ ಮರ್ಮವನು
ಚೆನ್ನಾಗರಿಯಲುನ್ನತ ತಪವನು ನಡಸುತ ಜೀವನಧರ್ಮವನು
ನಡೆಯಾ ನುಡಿಯಾ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯವನು ಬಿಡದೆ ನಿಷ್ಕಾಮದ
ಕರ್ಮವನು
ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳ ಹಂಗನು ತೊರೆಯುತ ನೀ ಕಂಡೆ ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮವನು.

ಸತ್ಯ ಸಮಭಾವ, ಭೇದಭಾವನೆ ಮಿಥ್ಯ, ಸತ್ಯಜೀವನ 'ಶಿವಸುಂದರ'
ಹತ್ಯೆ ದುಃಖಕೆ ಹೇತು, ಅಹಿಂಸೆಯೆ ಸರ್ವಭೂತಹಿತಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಾರ
ಎರಡು ಮುಖಗಳು ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆಗಳಿವನುಳ್ಳ ಜೀವನ ಹೊನ್ನನಾಣ್ಯ
ಪರಮ ಮೌಲ್ಯದ ನಾಣ್ಯವ ಗಳಿಸಿದೆ ಉಳಿಸಿದೆ, ಎನಿಸಿದೆ ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯ.

ಸತ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ನೀ ಬದುಕಿನ ಭಾಷ್ಯವ ಬರೆದ ಸ್ವಾನುಷ್ಠಾನದ ಹೊತ್ತಗೆ
ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಧ್ವನಿಗಳ ಕೇಳಿಪ ಜೀವನಧರ್ಮಗೀತೆ
ಸತ್ಯವ್ರತನಿಷ್ಠ ನಿನ್ನಿಂದ ಬಂಧನಮುಕ್ತಳಾದಳು ಭರತಮಾತೆ
ಸತ್ಯನಾರಾಯಣನ ಭಕ್ತ, ಬಾ ಬಾಪು, ಸತ್ಯದ ಪಾಠವ ಕಲಿಸು ಮತ್ತೆ.

ತಂದೆ, ಸಾಧನಶುದ್ಧಿಯಿಂದೆಮಗೆ ನೀ ಗಳಿಸಿದ ಗರಿಮೆಯ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯವು
ಇಂದು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಅಧಿಕಾರಮತ್ತರಿಗಾಗಿದೆ ಔತಣ ಸುಭೋಜ್ಯವು
ಎಲ್ಲಿ ಆ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಸೌಹಾರ್ದ ಗುಂಪುಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಒಳ ವ್ಯಾಜ್ಯವು
ಸುಳ್ಳುಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಪೀಠ ಹಾಕಿದೆ: ಅವುಗಳೆ ಜನಕಿಂದು ಸಂಪೂಜ್ಯವು.

ಸತ್ಯವ್ರತಧಾರಿ ಬೀದಿಭಿಕಾರಿಯುಂತಜ್ಞಾತನಾಗಿಪ ತಲೆಮರಸಿ
ಮಿಥ್ಯಾವ್ಯಮೋಹಿನಿ ತಾಪೆಯು ಕಟ್ಟುತ ಜನದ ಕಣ್‌ಬೊಂಬೆ ಕಲೆಯುರಸಿ–
ಗಾಂಧಿ, ನಿನ್ನಯು ಪಟಪ್ರೂಜೆ ನಡೆದಿವೆ ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆಯು ಮಂತ್ರಪಾತ
ಸಂಧಿಕಾಲದ ಗೊಂದಲರಾಜ್ಯಕೆ ಎಂದಂತ್ಯ ? ನಡೆಯಲಿ ದೈವದಾಟ !

೨೩-೧೧-೧೯೬೯]

ಇಳೆಯು ಹಿರಿ ಬೆಳಕು

೧

ಮೇದಿನಿಯೊಳು ಭಾರತವನು ಮೇಲ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಲೆಂದು
ಮಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಾಡು ಬೆಳಗಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಲೆಂದು
ಮೋಸಗಾರ ಬಿಳಿಯರನ್ನು ಶುದ್ಧವೀರ ಹೃದಯದಿಂದ
ಗೆದ್ದು ಶೀಲಶೈಲ ಶಿಖರವೆನಿಸಿಯದರ ನೆತ್ತಿಯಲಿ
ಬೆಳಗುತಿರುವ ಕುಲದೀಪವೆ, ತಂಪುಮನದ ತನಿಬೆಳಕೇ,
ಮೋತಿಲಾಲನೊಲುಮೆ ಪುತ್ರ ಜವಹರಲಾಲನೆ ನಿನ್ನಯ
ಗುಣವ ಹಾಡಿಹೊಗಳಲೆನಗೆ ಒಂದೆ ನಾಲಗೆ !

೨

ನಾಯಕರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ, ಶಾಂತಿದೂತನಯ್ ನೀನು,
ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಾಚ ನೆಹರು, ಕಲಿತವರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಗುರು,
ಕಲೆಯುವರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ರಸಿಕ, ದೇವರ ಅಧಿದೈವ,
ಕೆಳೆಯರಿಗೆ ಕೆಳೆಯ, ನೀಚ ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಮೋರುಗತ್ತಿ,
ಗೆಲವ ಹೆಸರ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳ ವೀರರ ರಕ್ಷೆಯ ಕವಚ,
ಕಂಗೆಟ್ಟಿಹ ಬಡವರ ಬವಣೆಯನು ಉಂಬ ಪಾಲುಗಾರ–
ಎಲ್ಲರೊಲುಮೆ ನೆಲಸಿನಿಂತ ದೇವಾಲಯ ನೆಹರೂ.

೩

ಬಲ್ಮೆಯುಳ್ಳ ಆಳ್ಕೆಯಲ್ಲಶೋಕನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿಹೆ,
ವಿಶಾಲ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರೆಂದು ಹೊಗಳುವರು.
ಜನಹಿತವನು ಸಾಧಿಪ ನಾಣೂಳಿಗವಾಳ್ವೆನೆನಿಸಿಹೆ–
ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ನೆಹರು ಹೆಸರು ಚಿರಬಾಳ್ಗೆ !

೪

ಸ್ಥಿರಹಿಮಗಿರಿಯಿಂದ ತೊಡಗಿ ಹೆಚ್ಚುತಿರುವ ಹೆಸರ ಪಡೆದ
ತಮಿಳ್‌ತೆಂಕಣ ತಾಯ್‌ಕುಮಾರಿಯಡಿಯ ವರೆಗೆ ಆಳ್ಕೆಗೈದ,
ಹಿರಿಯ ನಾಡಿನಿತಿಹಾಸದೊಳೊರ್ವನೇ ನಾನೆ ದೊರೆ
ಎಂಬ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಯೊಡನೆ, ಓ ಜನಪರ ನಾಯಕನೆ !

೫

ಕೃಷ್ಣನೊರೆದ ಗೀತೆಯಾಗೆ ಸೊಗಸಿನ ಸಿಂಹಾಸನ,
ಬುದ್ಧದೇವನೊರೆದ ಹಿರಿಯ ನೀತಿ ತೆರೆದ ಬೆಳ್ಗೊಡೆ.
ನಾಯಕ ಗಾಂಧಿಯ ಧರ್ಮದ ಪಥವಾಗಲು ರಾಜದಂಡ,
ನಿನ್ನರಸಾಳ್ಕೆಯ ನೋಡಲು ಸಹಿಸದಾದ ದೇವನೂ.

೬

ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಸೇರದ ಹೊಸ ನೀತಿಯನ್ನು ನಟ್ಟು ಬೆಳಸಿ
ಒಳ್ಳೆಯ ನಡುನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳದೆ, ಇಳೆಯವರೆಲ್ಲಾ
ಹುರುಡಿಸಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು, ಅಕಟ ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯನೇ,
ಹಾಳು ವಿಧಿಯ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಿದ್ದೆ. ನಾವನಾಥರೇನ ಗೈವೆವು?

೭

ಅಪೂರ್ವ ರಾಜ್ಯನೀತಿಯರಿವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಟೊ ಎನ್ನಲೆ ?
ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ನೀಗುವಲ್ಲಿ ಲಿಂಕನ್ಸ್ ಎನ್ನಲೆ ?
ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಗ್ಯಾರಿಬಾಲ್ಡಿ ಎನ್ನಲೆ ?
ಹೇಳಲರಿಯದಂಥ ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನೆನ್ನಲೆ ?
ನಮ್ಮ ಭರತ ವರ್ಷದಮಲ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಲೋಕಕೆಲ್ಲ
ತಿಳಿಸುವೆಡೆಯೊಳಾ ವಿವೇಕಾನಂದನೆನ್ನಲೆ ?

ಹಿರಿಯ ತಾಯಿನಾಡಿಗಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದುಸಿರ
ತೊರೆವ ಹಿರಿಯ ಗುಣವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗಾಂಧಿಯೆನ್ನಲಿ ?

೮

ನಿನ್ನ ಹಣ್ಣನಂಥ ಒಡಲ ಹಣವ ಮನವ ಬಾಳಿಸುಸಿರ
ನಾಡಿಗೆರೆದ ಪಂಡಿತನೆ, ನಮ್ಮ ನೆಲಕೆ ಒದಗಿ ಬಂದ
ಕೀಳುದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮುರಿಯೆ ಜಡರಾಗಿಹ ನಾಡವರಿಗೆ
ಉಸಿರ ಹೊಯ್ದು, ಗಾಯಗೊಂಡ ಮನಕೆ ತಂಪನಿಂಪನೆರೆವೆ ;
ಇಂದು ನೀನು ಸ್ವರ್ಗಕೇರಿ, ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹಡಗಿನಂತೆ
ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವೆವು ನಾವು–
ವಿಧಿಯಿನಾದ ಗತಿಯಿದೆಮಗೆ, ಬಗೆ ಬೇಯುತ್ತಿಹುದು.

೯

ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಮಧರ್ಮದ ಜನರಾಳ್ಕೆಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ,
ತಾಯ್ನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಸಮತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಶಾಂತಿ
ಸಹೋದರತ್ವಗಳನು ಹೊಂದಿ ತಲೆಯನೆತ್ತಿ ನಡೆವ ರೀತಿ
ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದು. ಹಿಮಗಿರಿಯಿಹ ವರೆಗೆ ಹೆಸರ
ನಿಲಿಸಿಕೊಂಡ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರುವೇ,
ಯಮಧರ್ಮನ ಆಳ್ಕೆಯಲೂ ಸಮಧರ್ಮವ ಕಾಣಲೆಂದು
ನಮ್ಮನುಳಿದು ಅಗಲಿದೆಯಾ, ನಾವು ಏನ ಗೈವೆವಿನ್ನು ?

೧೦

ವೇಷಕಟ್ಟಿ ಸವಿನುಡಿಯುಲಿ ಮೋಸಗೈದು ಇಂದೆಮ್ಮಯ
ಹಗೆಯೆನಿಸುತ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿಹ ಕೀಳು ಚೀಣರೆಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ
ಬಿಕ್ಕೆಗಾಗಿ ಬಯಸಿ ಬರಲು ಬೇಡಿತೆಲ್ಲವನ್ನು ವರ್ಗ

ಹೇಳದೆಯೆ ಕೊಡುವೆವಾವು, ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿರಲವರು ;
ನೆಲವ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಹೆಸರದವರು ಬರುವೊಡೆ
ಅಣುವಿನನಿತು ಎಡೆಗೊಡೆವು, ಇಲ್ಲಿವೆ ಬಲವಾದ ತೋಳು ;
ತುಚ್ಛರೆಂದು ಎಣಿಸುವೆವು, ಥೂ ಎಂದುಗಿವೆವು ಮೇಲೆ–
ಒಡ ನೆರವೆಮಗೊಂದೆ : ಕೆಚ್ಚು ; ಉಂಟು ಜೊತೆಗೆ ದೈವವೂ.

೧೧

ಸಾವಿರ ವರುಷಕೆ ಒಮ್ಮೆಯೆ ಈ ನೆಲದಲಿ ಅವತರಿಸುವ
ಒಳ್ಳಿದ ನಾಯಕನವನು–ಬೆಚ್ಚುತಿರುವ ಕಿಚ್ಚಿನವೊಲು
ಬಿಳಿಯರೆಂಬ ಅರಳಿಯನ್ನು ತುಡುಕಿ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಗೈದ
ಧೀರನವನು–ಭರತವರ್ಷದುದಯ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವನು–
ದಾಸ್ಯದ ಬಡತನವ ಕಳೆದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಪುರುಷನವನು–
ಅಮರನವನು ಪಂಡಿತ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ.

೧೨

ಇಳೆಯ ಒರೆಯ ದೀಪವೇ, ನಾಡ ಮೂಡುನೇಸರೇ !
ಬಲಿಷ್ಠರಾಷ್ಟ್ರಗಳನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಲ್ಲಿ ಸೇತುವಾಗಿ
ನಿಂತು ದುಡಿದ ಒಳ್ಗುಣಗಳ ನೆಲೆ ನೆಹರೂ ಪಂಡಿತನೇ,
ನಿನ್ನ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಾಡ ಮಕ್ಕಳು ಕೊರಗುತ್ತಿರಲು
ಗೋಳಾಡುತ್ತಿಹರ ಕೊರಳ ದನಿಯು ಕೇಳಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ?
ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೂಲವರ ಗಾಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದ
ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯೆ, ಅನಂತ ನಿನ್ನಯ ಕೀರ್ತಿಯು ಹಿರಿಮೆ !

೧೯೬೪]

[ಶ್ರೀ ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ತಮಿಳು ಕವನದ ಅನುವಾದ]

ಇದು ನನ್ನ ಬಯಕೆ

ಭಾರತದ ಜನರಿಂದ ನಾ ಪಡೆದ ಒಲ್ಮೆಸಲ್ಮೆಯಪಾರ; ನಾನೇನೆ ಮಾಡಲಿ,
ಅದರ ಲವಲೇಶವನೂ ಮರಳಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾರೆ; ಇದು ನಿಜ, ಒಲ್ಮೆಯಂತಹ
ಬೆಲೆಯ ಸರಕನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸಲಿಸುವರೆ, ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು.
ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರು ಹಲವರು, ಮನ್ನಣೆಗೆ ಕೆಲವರು ;
ಆದರೆ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆ ಜನರಿಂದ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದ ಒಲ್ಮೆ
ಅಳತೆಮೀರಿ ಅಪಾರ, ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿರುವೆನದರಲ್ಲಿ.
ನಾನು ಬದುಕಿರುವ ಇನ್ನುಳಿದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ,
ನಾ ನನ್ನ ಜನರಿಗೆ, ಅವರಿಟ್ಟ ಒಲ್ಮೆಗೆ, ತಗದವನು ಎನಿಸೆನು :
ನನ್ನಾಶೆಯೆಂದಿದನು ತಿಳಿಸಬಲ್ಲೆ, ಅಷ್ಟೆ.

ಎಣಿಕೆಮೀರಿದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಜೊತೆಗಾರರಿಗೆ ನಾನು
ಹೊತ್ತ ಉಪಕೃತಿಯ ಋಣ ಇನ್ನೂ ಹಿರಿದು.
ಕೈಕೊಂಡ ಹಿರಿಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಜೊತೆಜೊತೆಯ ಪಾಲುಗಾರರು ನಾವು;
ಅವುಗಳನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ತಪ್ಪದೆಯೆ ಒಡಗೂಡಿ ಬರುವ
ಗೆಲುವುನೋವುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡಿಹೆವು.

*

ನಾ ಮಡಿದ ಮೇಲೆ, ನನಗಾಗಿ ಯಾವೊಂದು ತೆರನ
ಮತನಿಷ್ಠ ಅಪರಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡುವುದೆನಗೆ ಸೇರದು ;
ಹೇಳಬಯಸುವೆನಿದನು ಮನಸಾರೆ, ಸಾರಿಸಾರಿ.

ನಾ ಮಡಿದ ವೇಳೆ, ನನ್ನ ದೇಹವ ದಹನ ಮಾಡುವುದು ;
ಇದು ನನ್ನ ಬಯಕೆ.
ನಾ ಮಡಿದು ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ದೇಹವನಲ್ಲಿಯೇ ದಹನಮಾಡಿ

ನನ್ನ ಚಿತೆಭಸ್ಮವ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹುವುದು,
ಈ ಭಸ್ಮದೊಂದು ಹಿಡಿಯನ್ನು ಗಂಗೆಯಲಿ ಕದಡುವುದು ;
ಇನ್ನುಳಿದ ಬಹುಪಾಲನೀ ಮುಂದೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿ
ವಿನಿಯೋಗಮಾಡುವುದು.
ಭಸ್ಮದಲಿ ಏನನೂ ಉಳಿಸಲಾಗದು, ರಕ್ಷಿಸಿಡಲಾಗದು.

ನನ್ನ ಚಿತೆಭಸ್ಮದಲಿ ಒಂದು ಹಿಡಿಯನ್ನು
ಪ್ರಯಾಗದಲಿ ಗಂಗೆಯಲಿ ಕದಡಬೇಕೆಂದೆಂಬ ನನ್ನ ಬಯಕೆಯಲಿ,
ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನುಡಿಯೆ, ಮತದ ದೃಷ್ಟಿಯೆ ಇಲ್ಲ.
ಈ ಬಗೆಗೆ, ಮತದ ಭಾವನೆಯೇ ಇಲ್ಲ ನನಗೆ.
ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ನನಗೂ ಗಂಗೆ ಯಮುನೆಗೂ
ಬಿಡದಂಟುನಂಟು ; ನಾನು ಬೆಳೆಬೆಳೆದಂತೆ ಬೆಳೆದಿರುವುದೀ ನಂಟು.
ಋತುಋತುಗೆ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಅವು ಮೆರೆವ ಭಾವಗಳ ನಾ ಗಮನಿಸಿರುವೆ.
ಯುಗಯುಗಾಂತರದಿಂದ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿ,
ಹರಿವ ನೀರಿನ ಒಂದು ಭಾಗವೆಂಬಂತಾಗಿ,
ಅವ ಕುರಿತ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪುರಾಣ ಹಾಡುಕತೆ
ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಚಿಂತಿಸಿರುವೆ.

ಭಾರತದ ನದಿಯೆನಲು ಗಂಗೆಯೆ ;
ಭಾರತದ ಜನಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಿಯಳು ಗಂಗೆ ;
ಭಾರತದ ಹಳೆಕುಲದ ನೆನಪುಗಳು, ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಭಯಭೀತಿಗಳು,
ಅದರ ಗೆಲುವಿನ ಗೀತ ಸೋಲುಗೆಲುವುಗಳು–
ಎಲ್ಲ ಗಂಗೆಯ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವು.
ನಿತ್ಯವೂ ಮಾರ್ಪಡುತ ನಿತ್ಯವೂ ಹರಿಯುತಿಹಳವಳದೇ ಗಂಗೆ–
ಭರತವರ್ಷದ ಪುರಾತನ ನಡುವ ಸಂಕೇತ, ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕುರುಹು.
ಹಿಮಗಿರಿಯೆನಲು ನನಗೆ ತುಂಬುಪ್ರಿಯವು ;
ಗಂಗೆಯೆನಲೊಡನೆ, ಅದರ ಹಿಮಕವಿದ ಶಿಖರಗಳು ಆಳದ ಕಂದರಗಳು

ಸುಳಿಯುವುವು ನೆನಪಿನಲಿ ; ಅಲ್ಲದೆಯೆ, ಎಲ್ಲಿತ್ತೊ
ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಋಣ ನನ್ನ ದುಡಿಮೆಯು ಸಾಲ
ಆ ಸರ್ವಸಂಪನ್ನ ಸುವಿಶಾಲ ಬಯಲನೂ ನೆನೆವೆ.
ಮುಂಜಾನೆ ನಸುಕಿನಲಿ ನಸುನಗುತ ಕುಣಿಯುವಳು ;
ಸಂಜೆಗತ್ತಲು ಕವಿಯೆ ಗಂಭೀರೆ ಹಿನ್ನೆ ಗುಹ್ಯೆ ;
ಮಾಗಿಯಲಿ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಸೊಗಯಿಸುವ ಮಂದಗಮನೆ ;
ಕಾರ್ಗಾಲದಲ್ಲಿಯೋ, ಗರ್ಜಿಪ ಮಹಾಶಕ್ತಿ ;
ಕಡಲಗಲದೆದೆಯವಳು, ಕಡಲಿನಷ್ಟೇ ಶಕ್ತಿ ನಾಶಗೈವಲ್ಲಿ ;
ಇಂಥವಳು ಈ ಗಂಗೆ, ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲಿ,
ವರ್ತಮಾನದಿ ಹರಿದು ಭವಿತವ್ಯಸಾಗರವ ಕೂಡಿಕೊಳುವ
ಭಾರತದ ಗತಕಾಲದೊಂದು ಸಂಕೇತ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಮರಣೆ.
ಹಳೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪದ್ಧತಿಗಳಲಿ ಬಹುಭಾಗ ತೊರೆದಿರುವೆ ನಾನು ;
ತನ್ನ ಬಂಧಿಸಿ ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿರುವ,
ತನ್ನ ಜನದಲ್ಲೊಡಕನುಂಟುಮಾಡಿರುವ,
ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರ ದಮನಮಾಡಿರುವ,
ದೇಹಚೈತನ್ಯಗಳ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಬಳವಿಯನು ತಡೆದಿರುವ
ಎಲ್ಲ ಸಂಕೋಲೆಗಳ ಭಾರತವು ಕಿತ್ತೊಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆಯುತಿರುವೆ;
ಆದರೂ, ಈವೆಲ್ಲವನು ನಾನು ಬಯಸಿದರು ಕೂಡ,
ಗತಕಾಲದೊಡನೆನ್ನ ಸಂಬಂಧವನು ಪೂರ್ತಿ
ಕಡಿದು ದೂರಕೆ ಸಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗಿಲ್ಲ.
ನಮ್ಮದೆನಿಸಿದ್ದಿಂದಿಗೂ ನಮ್ಮದೆನಿಸಿರುವ
ಪೂರ್ವಿಕರು ಬಿಟ್ಟ ಆ ಹಿರಿಯ ಆಸ್ತಿಯಲಿ ನನಗೆ ಬಲು ಹೆಮ್ಮೆ-
ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನದಿತಿಹಾಸದುದಯ ಕಾಲವವರೆಗೆ
ಹಬ್ಬಿರುವವಚ್ಛಿನ್ನ ಸರಣಿಸರಪಣಿಯಲ್ಲಿ
ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಂತೆ ನಾನೊಂದು ಕೊಂಡಿ.
ನಾ ಮುರಿಯಲೊಲ್ಲೆನಾ ಸರಪಣಿಯ ; ಏಕೆನಲು,
ಅದು ನನ್ನ ನಿಧಿಯಂತೆ, ಅದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಸ್ಫೂರ್ತಿಸರ್ವಸ್ವ.

ನನ್ನ ಈ ಹಂಬಲಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ,
ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಆಸ್ತಿಗೆನ್ನಯ ಕಡೆಯು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ,
ನನ್ನ ಚಿತೆಭಸ್ಮದಲಿ ಒಂದು ಹಿಡಿಯನೆತ್ತಿಯಿಟ್ಟು
ನನ್ನ ತವರೂರ ಬಳಿ ಗಂಗೆಯಲಿ ಕದಡಬೇಕೆಂದು
ಈ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಹ ;
ಭಾರತದ ತೀರವನು ತೊಳೆಯುವ ಮಹಾಸಾಗರಕೆ ಹಿಡಿಯ ಭಸ್ಮವನು
ಗಂಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಿ.

ಇಂತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ನನ್ನ ಚಿತೆಭಸ್ಮದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು
ಬೇರೆ ವಿಧವಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು.
ಅದ ವಿಮಾನದಲೊಯ್ದು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮೇಲೆ,
ದುಡಿಯುವರು ಯಾವಲ್ಲಿ ನಾಡಿನೊಕ್ಕಲುಮಕ್ಕಳು
ಅಲ್ಲಿ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳ ಮೇಲೆ ಎರಚುವುದು ;
ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಭಾರತದ ಮಣ್ಣೊಡನೆ ಮಣ್ಣಾಗಿ
ಹುಡಿಯೊಡನೆ ಹುಡಿಯಾಗಿ ಬೆರೆತು ಕಲೆತು,
ಭಾರತದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದೊಂದಂಶವಾಗುಳಿಯಬೇಕು :
ಇದು ನನ್ನ ಬಯಕೆ.

೨೧ನೆಯ ಜೂನ್, ೧೯೬೪]

[ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ ಅವರ ಅಂತಿಮ ಇಷ್ಟಪತ್ರದ ಅನುವಾದ]

ಅಸುಜಲವನೆರೆಯಲರಳಿತು ಮೊಗ್ಗು ಹನಿಯಿಡುತ

[ತಾಷ್ಕೆಂಟ್ ಒಪ್ಪಂದಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಸುನೀಗಿದ ಲಾಲ್‌ಬಹದೂರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರನ್ನು ನೆನೆದು]

ಸಮರಭೂಮಿಯಲಮರಶಾಂತಿ ವರ್ಧಿಸಲೆಂದು.
    ಕಣ್ಣೀರು ಮೂಳೆಗೊಬ್ಬರವುಂಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ
    ಹುಲುಸು ಹಗೆತನದ ಹೆಮ್ಮರ ವಿಷವೆ ಫಲದಲ್ಲಿ
ತಾನೆಂದು, ಕೆಳೆಯ ಕರೆಗೋಗೊಟ್ಟು ಮನಸಂದು,
ಹಗೆಯ ನೀಡಿದ ಕೈಯ ಸೆಳೆದು ನೇಹಕೆ ತಂದು
    ಬಿಗಿವ ನೆಚ್ಚಿಗೆಯ ನಂದಾದೀಪವನು ಹಚ್ಚಿ,
    ಕದನಕಲಿ ಬಹದೂರ ಚಿರಶಾಂತಿಯನೆ ಮೆಚ್ಚಿ,
ಬಹುದೂರಕೈದಿದನು ಶಾಂತಿಸಸಿ ನಡಲೆಂದು.
ಎರಡು ನಾಡಿನ ಮೇಲ್ಮೆಗೆರಡುಂಬಗೆಯದ ರೀತಿ
    ಎರಡು ಮನಗಳು ಕೂಡಿ ಎರಡು ಕೈಗಳು ಆಡಿ
    ನಟ್ಟ ಗಿಡದಲಿ ಮೊಗವನಿಟ್ಟು ಮೊಗ್ಗನು ನೋಡಿ
ನಲಿದು, ನೀರೆರೆಯೆ ಕಟ್ಟುತ್ತ ನಿಷ್ಠೆಯ ಪಾತಿ-
    ಯನು, ಮರಳಿ ನಾನಿದಕೆ ನೀರೆರೆವರಾರೆನುತ
    ಅಸುಜಲವನೆರೆಯಲರಳಿತು ಮೊಗ್ಗು ಹನಿಯಿಡುತ.

೧೯೬೬]

ಹೊಸ ಕಲಿಕೆ

ಆಂಗ್ಲರೆಮ್ಮಯ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯನು ಮೆಟ್ಟಿದರು,
ರಾಜ್ಯವನು ಕಟ್ಟಿದರು ; ಬೇರುಬಿಟ್ಟರು ; ಕಡೆಗೆ
ಅವರ ನೆಲಸೆಯ ವೃಕ್ಷ ಬೇರೊಡನೆ ಕಡಿವಡೆದು
ಬಿದ್ದೊಡೇಂ ? ಪೇರಾಲದಂತಿದ್ದ ಆ ಮರದ
ಬಿಳಲುಗಳು ನಾಡೊಳೆಲ್ಲೆಡೆಯೂರಿ ಹುಲುಸಾಗಿ
ಬೆಳೆಯುತಿವೆ ಅವರಾಳ್ಕೆಗುರುಹಾಗಿ : ಕೇಳದೇ
ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ಯಂತ್ರಚಕ್ರಗಳ ಚೀರಾಟ,
ದುಡಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದ ಜನರ ಗೋಳಾಟ,
ಬಂಡವಳಿಗರ ಹಣದ ಥೈಲಿಯ ಝಣತ್ಕಾರ ?
ಕಾಣದೇ ಗಿರಣಿಗೊಳವೆಗಳಿಂದ ಹೊರಹಾಯ್ದು
ಬಾನ್ನೀಲಿಯೆಲ್ಲವನು ಕಪ್ಪಿಂದ ಹಚ್ಚಡಿಸಿ
ಹಬ್ಬಿರುವ ಹೊಗೆಮೋಡ ? ಸಾಲ್ಗುಮಿರದೇ ಜನದ
ಜೀವನದ ಝರಿಯ ಕದಡಲ್ಕೆ. ಈ ಹೊಸ ಕಲಿಕೆ
ಹೊರಗಣ್ಣ ತೆರೆದು ಮುಸುಳಿಸಿತೆಮ್ಮೊಳಗಣ್ಣ.

೧೯೫೭]

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಳೆಯ ಹಾಡು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹಳೆಯ ಹಾಡನೇ
ಹಾಡಲು ಮಾಡಿಹೆ ಮನಸು ;
ಚೆನ್ನಲೆ ನಿಜಂಊ ನಿಜವ ನಾಚಿಸುವ
ಹಳೆನಿದ್ದೆಯ ಮರುಗನಸು.

*   *

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮರಗಳಲೆಲ್ಲ
ಹೊಂಗೆಯ ನೆರಳದು ತಂಪು ;
ಕನ್ನಡ ನಾಡೆಲ್ಲರಿಗಾಸರೆ ತಾ-
ನೆನ್ನುವ ನೆನಹಿನಲಂಪು.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೂಗಳಲೆಲ್ಲ
ಕಂಪಿನ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಿರಿದು ;
ಉನ್ನತಿವಡೆದೂ ವಿನಯುವ ಮೆರೆಯುವ
ನಾಡಿನ ಪೆಂಪಿನ ಬಿರುದು.

ನಾಡ ತುಂಬಿರುವ ತೆಂಗುಕಂಗುಗಳು
ಕರೆವುವೆಲ್ಲರನು ಕೈಬೀಸಿ,
ಕನ್ನಡ ಜನರಾತಿಥ್ಯಕೆ ನೀಡುತ
ಅಕ್ಷತೆಬಟ್ಟಲ ಫಲರಾಶಿ.

ಇಲ್ಲಿನ ಕಗ್ಗಲ್ಲೂ ಕಲೆಯಾಗಿ
ದೇವಾವಾಸಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ
ನಮ್ಮ ಜನದ ನಿಜಭಕ್ತಿ ಚೆಲುವಿನಲಿ
ಹಬ್ಬಿ ಹೂತುದಕೆ ಸಹಭಾಗಿ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಂಗಳ ಕಂಗಳ
    ನೋಟ ಜಗಂಗಳ ಗೆಲ್ಲುವುವು
ಎಂಬೊಲು ನಾಡಿನ ಕೊಳ ಕೆರೆ ಕಮಲದ
    ಕಂಗಳನರಳಿಸಿ ಸೊಲ್ಲುವುವು.

ಕಪ್ಪು ಕನ್ನಡದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೀಲದ
    ಶುಭ್ರತೆ ಒಳಗಿಂದುಮ್ಮಿತೆನೆ
ಒಪ್ಪುವುದಲ್ಲವೆ ಕರ್ನೆಲ ನಗುತಿಹ
    ಬಿಳಿಹತ್ತಿಯು ಬೆಳ್ನಗೆಸೋನೆ ?

ಕೃಷ್ಣೆ ಮಲಪ್ರಭೆ ಕಪಿನಿ ಕಾವೇರಿ
    ತುಂಗಭದ್ರೆಯರ ಸಂಗಮವು
ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಕೂಡಲು ಕನ್ನಡ-
    ವೆಂಬ ನನ್ನಿಗೆ ಬಾಳ್ಗುರುಹು.

ಹಾಳುಬೀಡುಗಳು ಬೀಳುಕೋಟೆಕಿದರು
    ಹಾಳೆಯು ತೆರೆವವು ಹೊಂಗತೆಯ ;
ಬಾಳಿ ಬದುಂಕಿ ಕೆಳಬಿದ್ದರ ನೆನಪು
    ಮರೆಸುವಂತೆ ಇಂದಿನ ಪತೆಯು.

*   *   *

ರಾಜ್ಯಗಳೆಷ್ಟುವು ಗೆದ್ದುವು ಬಿದ್ದುವು ;
    ನಾಡಿಗದೇ ಚೆಲುವಿನ ಮುದ್ರೆ
ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನೆಲಸಿ, ಎಚ್ಚರವಾಗಿದೆ :
    ಜನಕೆ ಮಾತ್ರ ನಿದ್ರೆ !

ಹತ್ತುಹರಿದ ನಾಡೊಂದಾಯಿತು, ನಿಜ :
ಜನವೊ ? ಹತ್ತು ದಾರಿ !
ಬತ್ತಿದ ತೊರೆ ಮುಂದಕೆ ಹರಿಯುವುದೆ ?
ಕಾಣದೆಲ್ಲೊ ತಲಕಾವೇರಿ.

ಬಿಟ್ಟು ಹುರುಳ ಹಿಡಿಹೋಗುವರು ನೆರಳ,
ಗಾಳಿಗುದ್ದಿ ಮೈನೋಯುವರು ;
ತಾಯಿ ಸಾಯಬಿಟ್ಟಾಕಡೆ, ತಮ್ಮೊಳ-
ಕಲಹದ ಕಿಚ್ಚಲಿ ಬೇಯುವರು.

* * *

ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನಿದ್ದೆಯೊಳಾಗಲಿ
ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಕನಸು ;
ಹೊಮ್ಮಿಸಿ ಹೊಸತನು, ಹೂವರಳಿ ಮರಳಿ
ಕನಸಾಗಲಿ ನನಸು.

೧೯೫೮–೫೯]

ಬನ್ನಿ, ನಾಡವರೆ, ಕಟ್ಟೋಣ ತಾಯಿಗೆ ಗುಡಿಯು

೧

ಬನ್ನಿ, ನಾಡವರೆ, ಕಟ್ಟೋಣ ತಾಯಿಗೆ ಗುಡಿಯು.
ನಮಿಸಲವಳಡಿಯು
ಮೆರಸೆ ತಾಯ್ಮುಡಿಯು.

"ಅಕ್ಕರೆಯ ಮಕ್ಕಳು ನೆರೆಯು ಕಾಣಿಪರು.
ದಾಟಿದೆನು ದುಗುಡ ಗಡಿಯು
ಪಡೆದೆ ಬಿಡುಗಡೆಯು
ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹಿರಿಯ ಹೋರಾಟದಿಂದ.
ಇನ್ನೆನಗೆ ಮೂಗಡಲ ನಡುವೆ ಆಡುಂಬೊಲ,
ನಿಲಲು ನಿಶ್ಚಲ, ಆಗೋ ಹಿಗ್ಗಿನ ಹಿಮಾಚಲ,
ವಿಶ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸೆ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ.
ಬನ್ನಿ ಮಕ್ಕಳೆ ಮೊದಲು ಮುದ್ದಿಡುವೆನೊಮ್ಮೆ,
ಬಳಿಕ ಸಾಗಲಿ ನಿಮ್ಮ ಇನ್ನುಳಿದ ಗೈಮೆ"–
ಎಂದು ನಂಬಿಕೆಯ ತೋಳ್ಚಾಚಿ ನಮ್ಮನು ಬಾಚಿ
ಬರಸೆಳೆದು ತಬ್ಬಿ ತಕ್ಕೈಸಿದಕ್ಕರೆಯ ತಾಯ್ಗೆ–
'ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಲ್ಲ ನನಗೇಕೆ ಮನೆಯೆಂದು,
'ಮಲೆಗೋಡೆ ಬಯಲ ನೆಲ ಬಾನಚಾವಣಿಮನೆಯೆ
ನನಗೆ ಸಾಕೆಂದು
ಒಲುಮೆ ತೊರೆಯುಕ್ಕಿಹ ಮಮತೆಯ ಮಾತೆಗೆ–
ಬನ್ನಿ, ಸೋದರ ಸೋದರಿಯರೆ, ಕಟ್ಟೋಣ ಗುಡಿಯು
ನಮ್ಮೊಳಿತಕಾಗಿ, ಪೂಜಿಸೆ ನಿತ್ಯ ತಾಯ ತಾವರೆಯಡಿಯು,
ತಲೆಗಾನಲದರ ಹೊನ್ನಿನ ಮುಡಿಯು.
ಉಟ್ಟು ನಿರ್ಮಲಮಾನಸ ಮಡಿಯು.

೨

ಅಣ್ಣತಮ್ಮದಿರಕ್ಕ ತಂಗಿಯರೆ ಬನ್ನಿ,
ತನ್ನಿ ಕಾಯಕದ ಕಾಣಿಕೆಯು,
ಪೂಣಿಕೆಯು ಗೈದು–
ಸುತ್ತ ಪಾಳ್‌ಗೆಡೆದಿರುವ ಮೊದಲ ಓಲಿಗುಡಿಯು,
ಹೆರರ ಸುಲಿಗೆಯು ಕಣ್ಣ ಸೆಳೆದ ಸಿರಿಗುಡಿಯು
ಉದ್ಧಾರಕಾಗಿ
ಸಿದ್ಧರಾಗಿ.
ಹತ್ತುಕಡೆ ಹರಡಿರುವ ಹಾಳಿಸುಳಿಕೆಗಳ
ಎತ್ತೆಸೆಯಿರತ್ತ, ಒಳಕೊಳಲಿ ಕಡಲ ಜಲ ;
ಕಿತ್ತುಹಾಕಿರಿ ಸುತ್ತ ನಡೆತಡೆಯ ಚುಚ್ಚುಮುಳ್ಳ,
ತತ್ತರಿದು ಬೆಂಕಿಯಿಡಿ ನೆಲ-ಸುಂಗು-ಕುರುಚುಗಳ ;
ಓಡಲಟ್ಟಿರಿ ಬಿರುಕು-ಬಿಲ-ಮನೆಯ ಹಾವು ಹಲ್ಲಿಯು ಕುಲ ;
ಸೂಡು-ಸೋಬಾನೆ-ಹಾಡಿನ ಗೂಗೆ ಹಾರಿ ತೊಲಗ ಬಿಡಿ,
ಸಾಕಿನ್ನಮಂಗಳ.
ಇಂತು–
ನೆಲ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಗಾಳಿ
ಹೊಸತು ಕಂಗೊಳಿಸಲಿ
ನಮ್ಮ ಗುಡಿಯಂಗಳ.

೩

ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಹಳೆಯ ಕಲೆಯು ಶಿಲೆಯು,
ನಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಯ ತಲೆಯು,
ಸತತ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯು.
ಬೆರೆಯಲವು ಅಲ್ಲಿನಿಲ್ಲಿನ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಂದ ಬಂದ,

ಹೊರಗಿಂದ ತಂದ, ಚೆಂದ ಚೆಂದದ ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪದೊಡನೆ ;
        ಜೊತೆಗಿರಲಿ ಉಕ್ಕುಕಬ್ಬಿಣರಚನೆ.
ಚಿತ್ರಮೂಡಿದೆ ನಕಾಶೆಯ ಕಲ್ಪನೆ. ಗುಡಿಯ ಕೆಲಸದ ಯೋಜನೆ ;
ಇಟ್ಟರಾಗಲೆ ಹಿರಿಯರದೊ ಮೊದಲ ತಳಪಾಯ,
ಕಟ್ಟುವುದು ತಾಯ್ಗುಡಿಯ ಕಿರಿಯರೆಮ್ಮಯ ಧ್ಯೇಯ.
ಕಟ್ಟಡಕೆ ಬೇಕು ಬೆಟ್ಟದ ರಾಶಿ ಸೀಮೆಂಟು.
        ಸೀಮೆಸೀಮೆಗಳಿಂದ ಕೆಳೆಯ ನಂಟು.

ತಾಯೊಲುಮೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಡೊಲುಮೆ ಬಲದಲ್ಲಿ
        ಗಾರೆಗಚ್ಚನು ಕಲಸಿ ಕಟ್ಟೋಣ ಗುಡಿಯ ;
ಕಾಯಕದ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಹೊನ್ನ ಬೆಳೆಯನು ಬೆಳೆದು
        ರನ್ನ ಹೂ ಮೆರಸೋಣ ತಾಯ ಮುಡಿಯ.
ಇರಲಿ ತಾಯ್‌ಗುಡಿಗೆ ಸತ್ಯದ ಮಹಾದ್ವಾರ.
        ದಿವವ ಮುತ್ತಿಡುವ ಧರ್ಮದ ಗೋಪುರ,
ಮರೆಯದೆಯೆ ಪೌರುಷದ ಮೆರೆವಹಿಂಸೆಯ ಬಲದ
        ಕಾಪಿರಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಸೈನ್ಯಪ್ರಾಕಾರ.
ಗೋಪುರದ ಮೇಲಿರಲಿ ಪಂಚಶೀಲದ ಕಲಶ
        ನೀಡುತ್ತ ವಿಶ್ವಕಭಯ ಪ್ರಸಾರ.
ಒಳಗೆ ಮೆರೆಯಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯ ಮುದ್ದಿನ ಮೂರ್ತಿ
        ಮೆರೆದು ತಾಯ್ತನದ ಒಂದೇ ಅಲಂಕಾರ.

೪

        ನೂರಾರು ಕೃತಿಗಳಿಂ ನೆಲದ ನಂದನಗೈದು
ವರ್ಷವರ್ಷವು ಹೊಸತು ಸುಗ್ಗಿ ಹಾಡನು ಹಾಡಿ
ತಾಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭೇದಗಳನೀಡಾಡಿ
ಹಣ್ಣು ನೂರಾದರೂ ಒಂದೆ ಬಗೆಗೊನೆಯಾಗಿ
ಕಾಳುಸಾವಿರ ತಳೆದ ಒಂದೆ ಹೊಂದೆನೆಯಾಗಿ

ಕೂಡೊಕ್ಕಲಿನ ನಾಡು ಒಂದೆ ಮಹ ಮನೆಯಾಗಿ
ಎಲ್ಲರೇಳಿಗೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರೆಮನ ದುಡಿವ
        ದುಡಿಮೆ-ಪೂಜೆಯು ಸಾಗಲಿ ತಾಯ್ಗೆ ;
        ತಣಿದ ತಾಯ್ ಮಕ್ಕಳನು ಹರಸಿ ಕಾಯ್ಗೆ.

ಈ ದುಡಿಮೆ-ಪೂಜೆಯಲಿ ಬೆವರೆ ಅಭಿಷೇಕ ಜಲ,
ಆರ್ತರನು ಸಂತೈಪ ಮರುಕನುಡಿ ಮಂತ್ರ,
ದುರ್ಬಲರ ಆರೈಕೆ ಉಪಚಾರ ಷೋಡಶ,
ಅಜ್ಞಾನತಮ ಕಳೆವ ವಿದ್ಯಾದಾನ ದೀಪ,
ಬೆಳೆದ ಸಿರಿಬೆಳಕು ತಾಯಿಗೆ ಮಹಾನೈವೇದ್ಯ ;
ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬರಿಗೈಯ ತೋರ್ವ ಪೂಜಾರಿ
'ಇರಲವನ ದೂಡಿರಿ, ತೋರಿ ನಿರ್ಗಮದಾರಿ ;
ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದ ಸರ್ವರಿಗು ಸಮಪಾಲು,
ತಾಯಿ ಸಹಿಸಳು, ಮಕ್ಕಳಲಿ ಕೀಳುಮೇಲು :
        ಇದೆ ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಗುಡಿಯ ಪೂಜೆಯೋಜೆ ;
        ಬರಲೆಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಜನದ ಯಾತ್ರೆ.
        ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆ.

ಅಂದು ಬನ್ನಿರಿ ತಪ್ಪದೆಯೆ ತಾಯ ಗುಡಿಗೆ,
        ನಮಿಸಿ ತಾಯಡಿಗೆ,
        ಘೋಷಿಸಿರಿ, ಜಗ ಮೊಳಗೆ :
        "ವಂದೇ ಮಾತರಂ
        ವಂದೇ ಮಾತರಂ!"
        ಎನ್ನುತಡಿಗಡಿಗೆ.
ಗುಡಿಯ ಗುಡಿಸುವ ಕೆಲಸ ಇರಲಿ ಕವಿಗೆ.

ಯಾತ್ರೆ

ಕಾವಿಸೆರಗನು ಬೀಸಿ, ತನ್ನ
ಹೊನ್ನ ಕೊಡವನು ಹೊತ್ತು ಸರಸರ
ಸಾಗಿ ಹೋದಳು ಸಂಜೆಕನ್ನೆ ;
ಪಯಣಿಗರೆ ತ್ವರೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಮುಚ್ಚಿತದೊ ಆಶಾಕವಾಟ,
ಮುಸುಕಿಳಿಯಿತಾಕಾಶ ದೀಪಕೆ,
ಅಲಸಿದರೆ ಅದರಿಂದಪಾಯವು ;
ಅಂಧಕಾರವು ಕವಿಯಿತು.

ಬುಸುಗುಟ್ಟುತಿರುವುದು ಈ ಪ್ರವಾಹವು
ಕಾಳಸರ್ಪನ ತೆರದೆ ಕೆರಳಿ ;
ದಾಟಲೆಣಿಸಿರೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯುತ
ಪಯಣಿಗರೆ ತ್ವರೆಮಾಡಿರಿ.

ಕಾಲಚಕ್ರವ ತೆರೆದು ಕತ್ತಲೆ
ಕವಿಯುತಿದೆ ನುಂಗುವ ತೆರ ;
ಬೇಗಮಾಡಿರಿ, ಯಾತ್ರಿಕರೆ, ಈ
ಹೊನಲ ಹಾಯಲು ಬಯಸಿರೆ.

ತೊರೆಯು ತಪ್ಪಿಸೊಳಾಡುತಿರುವುದು–
ಆಡುಬೊಂಬೆಯು ತೆರದಿ ನಾವೆ ;
ಕೇಕೆಹಾಕುತ ತೆರೆಗಳದೊ ಸುಳಿ-
ಸುತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಗರಿವೆ.

ನಂಬದಿರೆ ಕಾರಣವದೇನು–
ಅಂಬಿಗನ ನಚ್ಚಿನ ಕರೆಯುನು ?
ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟರೆ ಮುನ್ನ ಯಾತ್ರಿಕ-
ರೀ ಮಹೀಮಂಡಲದೊಳು ?

೨೬–೧–೧೯೫೫] [ತೆಲುಗು ಮೂಲ : ರಾಯಪ್ರೋಲು ಸುಬ್ಬರಾವು.

ಹೊಳೆವ ಹಕ್ಕಿ

ಯಾವ ದೂರದ ವನವೊ ಯಾವ ದೂರದ ಕಡಲೊ
ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಹುದು ಹಕ್ಕಿ ಮಿನುಗಿ ;
ಬಳಿಯಿರುವ ಬಲೆಯು ನೀ ಬೀಸಿ ಹಿಡಿಯುದಿರೆ
ಮರೆಯಾಗುವುದು ಬಾನ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ.

ಮಳೆಬಿಲ್ಲು

ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಬಾಳ ಚೆಲುವೆಯು ಚೆಲುವು;
ಜೀವನ ಪಾನಭವನ; ಒಲವ ಮದಿರೆಯು ಕುಡಿವೆನಲ್ಲಿ ಮನಸಾರ;
ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದಲಿ, ಧ್ಯಾನಪಥದಲ್ಲಿ, ಯಾತ್ರಿಕನು ನಾನು:
ಶಮೆಶಾಂತಿಗಳ ಸದಾ ಕಾಪಾಡುವವನು.
ನನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ನಯವಿನಯಗಳ ಕುರುಹು, ಎಲ್ಲೋರ;
ನನ್ನ ಪಾವನ ಜೀವನದ ಚೇತನದ ರಕ್ಷೆ, ಅಜಂತ.
ನನ್ನ ಜೀವನದರ್ಶನದ ಫಲಿತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಯ ನೀತಿಗಳೆ
ಹಾರಾಡುತಿಹ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ನನ್ನ ಬಗೆಬಾನಿನಲಿ.

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಗೌತಮನು ಸಾರಿದುದು ಮಾನವಪ್ರೇಮ ಸಂದೇಶವನು;
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷ್ಣನಾ ಮಧುರ ಮುರಳೀನಾದ ಹೊಮ್ಮಿದ್ದು;
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯಪ್ರವಚನವನು ನೀಡಿದುದು ನಾನಕ್;
ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅಜಮೀರಿ ಬಾಜನಿಂದಾಯ್ತು ನಾಡು ಪವಿತ್ರ;
ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮ ಐಕ್ಯಸಮತಾ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿ;
ಲಾಲಾಜಿಯವರ ಸಾಧುತ್ವ ಸಜ್ಜನಿಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಕ್ಷಿಯದಕೆ;
ಅವರ ಹೊಂಬೆಳಗೆ ಷೇಕ್ ನೂರುದೀನರ ಕಣ್ಣ ಹೊಳಪು;
ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳ ಗೀತಕಾಧಾರವೈಕ್ಯಭಾವ.

ನಾವವರ ಸಂತಾನ: ಎಡರುತೊಡರುಗಳೇನೆ ಇರಲಿ,
ನಮ್ಮ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯ ನಾವು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವೆವು: ಇದು ನನ್ನ
ವಿಶ್ವಾಸ.
ಬನ್ನಿ ಗೆಳೆಯರೆ. ಬಾಳ ಸುಖದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ದನಿಯ ಕೂಡಿಸುವ,
ಪ್ರೇಮ ಜಲಧಿಯನದರ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯ ಬಿಡಿಸುತೆಚ್ಚರಿಸುವ.
ವಂಗಕನ್ಯೆಯ ಕುಂತಳದ ಕುಟಿಲಜಾಲವನು ಬಿಡಿಸುತಿರೆ ನಿನ್ನ ಬೆರಳು,

ಕಾಶ್ಮೀರ ಕನ್ನೆಕೆನ್ನೆಯ ಮುಚ್ಚಿಗಳ ಮೇಲಲಂಕರಿಸುವೆನು ಮುತ್ತುಗಳ
ನಾನು.
ಸಂಗಾತಿ ಯೌವನವ ನೀನಿಂದು ಎಚ್ಚರಿಸು,
ಪ್ರೇಮಮಧು ಪಾತ್ರೆಯನು ಅವಕೆಂದೆ ತುಂಬಿಡುವೆ ನಾನು.

ಪ್ರೇಮಗೀತಗಳ ಕವಿಗಾಯಕರೆ ನೀವೆಲ್ಲ ನೆರೆದು
ತುಂಬು ಜೌವನದ ಗೆಲವಿನ ಶಾಂತಿವಧುವ ಸಿಂಗರಿಸಿ.
ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕೇರಳವ ವರೆಗಿಹ ನಾಡ ಬಾಂಧವರೆ,
ಬಂದು ಒಂದಾಗಿ ನೆರೆಯಿರಿ, ಹೃದಯಗಾಳವನು ಮಿಡಿವ ಪ್ರೀತಿಯ
ಗೀತಗಳ ಹಾಡಿ :
ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಗೀತಗಳ ಶ್ರುತಿಯೊಂದೆ ಲಯವೊಂದೆ,
ನುಡಿಬೇರೆ ದನಿಬೇರೆಯಾದರೇನು, ರಾಗದೊಳಚೇತನದ ಭಾವವೊಂದೆ.
ನನ್ನ ಎದೆಮಿಡಿತಗಳ ಅರ್ಥವನು ಅರುಹೆ ನಾಲಗೆ ತೊಳಲುತಿದೆ
ಬಳಲುತಿದೆ :
ಅಹುದು, ಮೌನವೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆ ಪ್ರೇಮದ ಸಾರ್ಥಸೂಚನೆಗೆ.
ಐಕ್ಯ, ಏಕೋಭಾವ - ಇದೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಪೂರ್ವಿಕರ ಉಳಿಕೆಗಳಿಕೆ ;
ಹಲವುನುಡಿತನವೆಂದಿಗೂ ಹರಿಯಲಾರದೀ ಒಂದುತನದ ಬಂಧುತನವ:
ನಾವೆಲ್ಲರೊಂದೇ ; ನಮ್ಮೆಲ್ಲರೆದೆಯಾತೆಯಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಸಲಹು-
ತಿರುವುದೊಂದುತನ ;
ನಮ್ರತೆಯು ಪ್ರೇಮದಲಿ ನಾವಿಟ್ಟ ವಿಶ್ವಾಸ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಳಕು ;
ಧನ್ಯವಾಗಲಿ ಚಿರಂತನವಿಂಥ ಭಾವನೆಗಳ ತಳೆದು ಮಾನವಕುಲ ;
ನಮ್ಮ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಉರಿದು ಬೆಳಗಲಿ ನಿತ್ಯವೀ ಸ್ನೇಹದೀಪ ;
ಈಗಲೂ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯ ಕೋಲಾಹಲವು
ನಭದಲುದ್ಘೋಷಿಸಬಹುದು ;
ಆದರದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯತೆಯ ಮಳೆಬಿಲ್ಲು,
ಆದರದೇ ಸೊಬಗುಸೊಂಪೆಲ್ಲೆಲ್ಲು.

೨೨-೧-೧೯೬೮] [ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಮೂಲ : ರಷೀದ್ ನಾಸ್ಕಿ.

ಐಕ್ಯದೃಷ್ಟಿ

ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚು ಎದೆಯ ಬಿಚ್ಚು
ಹರಿಯಲೊಲಿವ ಹೊಳೆ ಹುಚ್ಚು,
ಅದೆ ಐಕ್ಯದ ಅಚ್ಚು ;
ಕಣ್ಣು ಕಾಂಬ ಚೆಲುವು ಹಲವು,
ಎದೆಯು ಚೆಲುವದೊಂದೆ–ಒಲವು,
ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲುವ ಗೆಲುವು.

ಕಣ್ಗೆ ಲೋಕ ಚೂರು ಚೂರು ;
ಬಣ್ಣವೋ, ನೂರು ನೂರು :
ಎದೆಯೊಳೇಕ–ಬಿಳುಪು ;
ನೋಟಕೆ ಜಗ ನೂರು ವಿಧ,
ನಿತ್ಯ ಜರಾಸಂಧ ವಧ–
ಎದೆಗೊಂದೇ ಹೊಳಪು.

ಕಣ್ಣ ಹುಡುಕು ತಡಕು ಹುಳುಕು ;
ಆದರ ಊಟ ಮಾಟ ಥಳಕು–
ಒಳಗಾಣದ ಕುರುಡು ;
ಒಳ ಚೇತಸೆ ಎದೆಗೆ ಮಾನ್ಯ,
ಚೇತ ಚೇತ ಕೂಡಸನ್ಯ–
ಆಗದು ತಾನೆರಡು.

ಅಲೆ ನೀರಲಿ ಕಂಪೆಲರಲಿ
ನಗೆ ತುಟಿಯಲಿ ನೆಲಸಿದ ತೆರ
ಎದೆಯೊಲಪಿಸ ಮಾಟ ;

ಗಾಳಿ ಗಾಳಿ ಬಾನು ಬಾನು
ದೀಪ ದೀಪ ಕೂಡುವ ತೆರ
ಎದೆ ಎದೆಗಳ ಕೂಟ.

ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚು ಎದೆಯ ಬಿಚ್ಚು
ಒಳಗೊಲವಿನ ದೀಪ ಹಚ್ಚು
ಬೆಳಕೆಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿಯಲಿ ;
ಕಣ್ಣು ಕಾಂಬ ಕುಲ-ಕೋಟಿ
ಅಳಿದು, ಎದೆಯ ಐಕ್ಯದೃಷ್ಟಿ
ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯಲಿ.

೧೯೬೪]

ಗೋಳು

ಚಿನ್ನದಾಸನ ವಜ್ರ-
ದಂಡಗಳ ಕೂಡಿ
ಮಣ್ಣಾದ ಯೌವನದ
ಅರಮನೆಯು ನೋಡಿ ;
ಉರುಳಿಹವು ಶಿಖರಗಳು
ಹಾಳಾಗಿ ಒಡೆದು,
ನುರಿತೆಲ್ಲ ಪುಡಿಪುಡಿಯು
ಅಳಲೊಂದಸುಳಿದು.

ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ
ಆಸೆ ಕನಸುಗಳು
ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ, ಯಾವೆಡೆಗೆ
ಓಡಿ ಹೋಗಿಹವು ?
ಕಟ್ಟಿಸಿದೆ ಶಿಖರಗಳ,
ಎಲ್ಲವೂ ಹಾಳು ;
ಇಟ್ಟ ಹೊಂಗಲಶಗಳು,
ಅವು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳು ?

ಹೊಂಬಿಸಿಲ ಹಗಲು ಮೇಣ್
ತಾರೆಯಿರುಳಿಂದ
ತುಂಬಿ ಈ ಇಳೆಯೊಮ್ಮೆ
ಮೆರೆಯಿತೆಂದು :
ಹರುಷದಲಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತ
ಬೆಟ್ಟ ನದಿಯೊತ್ತಿನಲಿ

ಪೊರೆವವನ ಹೊಗಳಿದೆನು
ಉಗುವ ಹರುಷದಲಿ.

ಯೌವನದ ಕನಸುಗಳು
ಒಂದಾಗುತೊಂದು
ರವಿಯೆದುರ ಮುಗಿಲುಗಳ
ತೆರದಿ ತಾವ್ ಬಂದು
ಮೆರೆಯುತಿರೆ ಉಷೆಯಲ್ಲಿ
ಅವು ಎನಿತು ಕೆಂಪು!
ಹರಿಯಲಾ ಬೆಳಕಂದು
ಎಲ್ಲಿ ಆ ಸೊಂಪು?

ಚಳಿಗಾಲದಿರುಳಿನಲಿ
ಮಿನುಗುಹುಳುವೆಲ್ಲ
ಸುಳಿಸುಳಿದು ಅಳಿವಂತೆ
ಇಳೆಯು ಬಾಳೆಲ್ಲ;
ಬಳುಬಳುಕಿ ಹೊಳೆದಳಿವ
ಬಳ್ಳಿವೆಳಗಂತೆ
ಬೆಳೆದಳಿವ ಯೌವನದ
ಕನಸುಗಳ ಕಂತೆ!

ದೇಶಗಳು, ಕೋಶಗಳು,
ಸಿರಿಯು ಬರಿ ಹೆಮ್ಮೆ–
ನಾಶವಾಗಲೆ ಬೇಕು
ಇಳೆಯುಲೊಮ್ಮೆ;
ಬಲವಂತ, ಧನವಂತ
ತರುಣಿಯರ ನೋಟ,

ಬೆಳುದಿಂಗಳೊಳು ಅವರ
ಕೂಡಿ ಸೊಗವೇಟ-

ಎಲ್ಲ ಮರೆಯಾಗಿಹುವು,
ಏನು ಉಳಿದಿಹುದು ?
ಜೀವನದ ಹೊಸ ಅರಲು
ಉದುರಿ ಮಣ್‌ಗೂಡಿಹುದು ;
ಅದರ ಎಳ ಬಿಸಿಲು ಮಳೆ
ಜೊಂಡಿಗಾಸರೆಯು-
ಬಿದಿರು ಗಾಳಿಯುಲಳುವ
ತೆರದಿ ಕರೆಕರೆಯು.

ಮೇ ೧೯೩೦]

[ಭಾವಾನುವಾದ ; ಮೂಲ : Denis Mecarthy ಅವರ Lament ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಕವನ]

ಅಣುಶಕ್ತಿ

ಅಂದು– ಋಷಿಗಳ್ ಯೋಗಿಗಳ್ ಪರಮದಾರ್ಶನಿಕರ್
ಭಕ್ತರ್ ವಿರಕ್ತರ್ ಕವೀಂದ್ರರ್
ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುವಿನಿಂ
ಅಣುವನೊಡೆದರ್
ಜಗದ
ಗುಟ್ಟನೊಡೆದರ್ :
ಒಡೆದು
ಕಂಡರದ್ಭುತಮಂ,
ಪೂರ್ಣದರ್ಶನಮಂ :
ವ್ಯೋಮಭೂಮಿಗಳೊಳ್
ರವಿಯಾಗಿ ಶಶಿಯಾಗಿ ತಾರಾನಿಕರಮಾಗಿ
ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಮಿಂಚಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸಿ
ಕಡಲಾಗಿ ಭೂಮಿಯೊಡಲಾಗಿ
ತಾನ್ ಸರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸಿ
ಮೆರೆವ
ಪರಮ ತೇಜಸ್ವಿಯನ್
ಅಣುವಿಗಣುವಾದನನ್
ಮಹತೋಮಹೀಯನನ್
ಸರ್ವಶಕ್ತನನ್
ಸರ್ವಕಾರಣನನ್
ಪರಮಾತ್ಮನನ್
ಲೋಕತಾರಕನನ್,

ಇಂದು– ಹಿರಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ್ ಪರಮಶಕ್ತರ್
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾಪ್ರಮಾಣದ ವೀರ ಭಕ್ತರ್

ಯಂತ್ರಚಕ್ಷುವಿನಿಂ
ಅಣುವನೊಡೆದರ್
ಜಗದ
ಕಟ್ಟನೊಡೆದರ್ :
ಒಡೆದು
ಕಂಡರದ್ಭುತಮಂ,
ಖಂಡದರ್ಶನಮಂ :
ವ್ಯೋಮ ಜಲ ಭುವಿಗಳೊಳ್
ರವಿಶಶಿಗಳಂ ನೊಣೆವ ರಾಹುಸಮನಾಗಿ
ತಾರೆಗಳ ಮುಕ್ಕುಳಿಪ ತಮದ ರಕ್ಕಸನೆನಿಸಿ
ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಸಿಡಿದು ಸೀಳ್ ಮಿಂಚಾಗಿ ಇಳಿದು
ಸುರಿದಗ್ನಿವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ
ಕಡಲನೇ ಕುಡಿದು ನೆಲಮೆಲ್ಲಮನ್ ಒಡೆದು
ಸೃಷ್ಟಿಸರ್ವಸ್ವಮಂ ಬಿಡದೆ ತೊಡೆದು
ಅತಿ ರೌದ್ರದೆಸಕದಿಂ
ಉರಿದು ಮಾಮಸಕದಿಂ
ಪ್ರಲಯರುದ್ರಂ ತಾನೆ ಎನಿಸಿ
ಮೆರೆವ
ಪರಮಪ್ರಕಾಶಮಂ
ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿನಾಶಮಂ
ಅಣುವಿನೊಳಶಕ್ತಿಯಂ
ಲೋಕಮಾರಕಮಂ.

ಅದು ಶಾಂತಿದರ್ಶನಂ,
ಲೋಕತಾರಕಶಾಂತಿ ;
ಇದು ಕ್ರಾಂತಿದರ್ಶನಂ,
ಲೋಕಮಾರಕ ಕ್ರಾಂತಿ.

ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ್ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ್ ತಾವಾಗಿ
ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಿಡಿಲ್ ಬಾನವರ ಹೂವಾಗಿ
ಮಾನವರಿಗೊಸಗೆಯಾಗೆ
ಶುಭವರಳೆ ಕ್ರಾಂತಿಯೊಳಗೆ
ಕ್ರಾಂತಿ 'ಸಂಕ್ರಾಂತಿ'ಯಾಗೆ
ನಿಶ್ಚಯಂ ಶಾಂತಿ ಇಳೆಗೆ.

೧೯೪೪]

“ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ರೂಪಮೈಶ್ವರಂ”

೧

God said :
" Let there be light ",
And there was light.

ದೇವ ಕಣ್ತೆರೆಯೆ, ಬೆಳಕಾಗಿ. ಹೊರಹರಿದು ಕಿಡಿಹುಡಿಯ
ಹೂವರಳಿತ್ತು
ಮಿಣುಕಿಸೋಲುವ ಗುಂಪುಗುಂಪು-ಗೊಂಚಲು-ಬೆಳಕು :
ಬಾನಿನಂಗಳದ ಇಂಗಳದ ಮಳೆ ತಂಪಾಗಿ,
ಬೆಳುದಿಂಗಳಿನ ಬಳ್ಳಿಯುರುಳ ಸೊಂಪಾಗಿ;–
ಆಃ–
ಉರಿಬೆಳಕ ಬಿರಿಬೆಳಕ ಅಳೆಗಾಣದ ಬಾಳ ಸೆಲೆಯಿಂದ
ಚಿಲುಮೆಚಿಮ್ಮಿದ ಮೊದಲ ಚೆಲುವು ತುಂತುರು-ಬೆಳಕು :
ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರ ಬೀಡು, ನಕ್ಷತ್ರಲೋಕ, ಆ ಬೆಳಕ ನಾಕ.
ಯಾರೆ ಹೊತ್ತಿಸದ, ಆರದ, ಕಾಣಬಾರದ, ಸ್ನೇಹಕೋರದ,
ಆ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಬೆಳಕೂಡಿ ಮೂಡಿ ಬೆಳಗಿದ ಸಾಲು ಸಾಲು ದೀಪ:
ಆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನ, ಆದಿಪುರುಷನ, ಬೆಳಕು-ಮೈ ಸಿಡಿಯೆ ಮೂಡಿದವಳು,
ಆ ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕುಬೊಂಬೆ ಮೂಡಿದಳು, ಮೂಡಿ ಆಡಿದಳು,
ಆ ಚಿದಂಬರಪುರುಷ ತನುಜಾತೆ, ಅವನ ಜೊತೆ, ನಮ್ಮ ಆದಿಮಾತೆ ;
ಅವನ ಮೂಲಕೃತಿ, ಪುತ್ರಿ-ಪತ್ನಿ-ಪ್ರಕೃತಿ.
ನಾಮರೂಪವ ಧರಿಸಿ ಅವತರಿಸಿ ಮೆರೆದ
ಪರಮ ಪುರುಷನ ಮನದ ಹೊಮ್ಮುಗಳು, ಮೈಬೆಳಕಿನರಳು,
ಅವನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಲೆಯ ಕಡೆದ ಬೆರಳು.

೨

ಓ ತಾಯೆ, ಓ ಮಾಯೆ,
ಪರಮ ಪುರುಷನ ಜಾಯೆ,
ಓ ಪ್ರಕೃತಿ, ಓ ವಿಕೃತಿ, ಅರಿತವರ ಸುಕೃತಿ,
ಓ ಪರಾತ್ಪರೆ, ರುಚಿರೆ, ಸೌಂದರ್ಯಸಾರೆ,
ನುಡಿಗೆ ನಿಲುಕದ ನಿಸರ್ಗ ನೀರೆ,
ಓ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಿ, ಓ ವಿಶ್ವಧಾರಿಣಿ!
ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ರೂಪಮೈಶ್ವರಂ :
ಹನಿ ಕಡಲ ಕಾಣಹೊರಟಂತೆ
ಕಿಡಿ ಅಗ್ನಿಯನು ಅಪ್ಪಬಯಸಿದಂತೆ,
ನಿನ್ನ ಕಾಣಲು ಬಂದೆ
ನಿನ್ನ ಸೇರಲು ಬಂದೆ ;
ತೋರು ಮೊಗವ,
ಹರಸು ಮಗುವ

೩

ನಿನ್ನ ರೂಪರಹಸ್ಯ ನಿನ್ನ ದ್ವೈವಿಧಲಾಸ್ಯ :
ಏನಿದಕೆ ಭಾಷ್ಯ ?
ಹೊಳೆದಳಿವೆ, ಅಳಿದುಳಿವೆ, ಮೂಡಿಸುವೆ, ಮುಳುಗಿಸುವೆ :
ಏನು ಈ ಗೈಮೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ?

ನೀನೊ, ಬೆಳಕಿನ ಅರಳು ; ಅಹಹ, ಕೆಳಗೇ ನೆರಳು !
ಏನಿದರ ಹುರುಳು ?
ಮೆಲ್ಲಿತ್ತು ಹೂ, ಹಿಡಿಯೆ ; ವಜ್ರವೋವೋ, ಹೊಡೆಯೆ !
ಸುಧೆಯೊಡನೆ ನಂಜು, ಕಡೆಯೆ.

ಅತ್ತ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ನರ್ತಿಪಗ್ನಿಶಿಖಿ :
ಚಂಡಿ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಕಾಳಿ ;
ಇತ್ತ ಸುಮಸೌಮ್ಯಮುಖಿ, ರಮಣೀಯ ಲಾಸ್ಯಶಿಖಿ :
ಲಲಿತೆ, ಲಾವಣ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ.

ನೋಟಕ್ಕೆ ನೀ ಚೆಲುವೆ, ಆಟಕ್ಕೆ ಜೊತೆನಿಲುವೆ,
ಬೇಟಕ್ಕೆ ಬಯಸೆ ಬರುವೆ ;
ಪಾಟಕ್ಕೆ ನೀನೊಲಿವೆ, ಮಾಟಕ್ಕೆ ನೀ ಸಲುವೆ,–
ಆದರೂ ಮುನಿದು ಇರಿವೆ !

ಹೊರಗಣ್ಣ ಮೃಣ್ಮಯಿ ; ಒಳಗಣ್ಣ ಚಿನ್ಮಯಿ ;
ಲೋಕಲೋಕಗಳ ತಾಯಿ ;
ಸರ್ವಕೂ ನೀನಾದಿ ; ಸರ್ವಕಂತೆ ಸಮಾಧಿ ;
ನಿನಗೆ ನೀನೇ ವಿರೋಧಿ !

ವನದ ಕೋಕಿಲಕಂಠೆ, ಘನದ ರೌದ್ರ ನಿನಾದೆ ;
ನಿನ್ನ ಇಬ್ಬಗೆ ದನಿಯ ಮರ್ಮವೇನು ?
ಇರುಳ ಸಾವಿರಗಣ್ಣ ಸನ್ನೆನುಡಿಗಳವೇನು ?
ಹಗಲಿನುರಿಗಣ್ಣನಾಕ್ರೋಶವೇಕೆ ?

೪

ಮೂಡ ಬಾಗಿಲ ಹೊಸಿಲ ಹತ್ತಿ ಹೂನಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ
ಋಷಿಯ ಹೃದಯವ ಕದ್ದ ಕನ್ನೆರನ್ನೆ ;
ಮೋಡ ಮಾಡವನಿಳಿದು ಜೋಗಾವಿಯನ್ನುಟ್ಟು
ಕವಿಜನಮನವ ಗೆದ್ದ ಚೆಲುವೆ ಚೆನ್ನೆ.

ಸುಗ್ಗಿಯಲಿ ಹೂಮುಡಿದು ಹಿಗ್ಗಿ ಕುಣಿಯುವ ಹುಡುಗಿ,
ಮಳೆಯಿಂದು ಹಸುರುಟ್ಟ ಹಬ್ಬ ಮುತ್ತೈದೆ ;
ಮಾಗಿಯಲಿ ತ್ಯಾಗಿ, ತಪನಿಂತಿಹ ವಿರಾಗಿಣಿ :
ಏನು ನಿನ್ನೀ ನಾಟಕದ ನೀತಿಬೋಧೆ

ಸೂತ್ರಧಾರನದಾರೊ ನಿನ್ನ ಕುಣಿಸುತ್ತಿದನು
ದಣಿಯುದಲೆ ತಕ್ಕಥೈ ಕುಣಿವೆ ನಿತ್ಯ ;
ಕುಣಿಕುಣಿಯು ಮೈಮರೆತು ತೊತ್ತೊಳತುಳಿದು ಕುಣಿವೆ.
ಲೋಕ ಲೋಕಂಗಳನೆ–ಎಂಥ ನೃತ್ಯ !

ನಿನ್ನ ಮೋಹಕ ನೃತ್ಯಲಯದ ಬಲೆ-ಸೆರೆಯಾಗಿ
ವಿಶ್ವದಣುಕಣವೆಲ್ಲ ಹುಚ್ಚು ಕುಣಿಯುವುವು ;
ನಿನ್ನ ಕುಣಿತದ ಕಲೆಯು ಜೇಡಬಲೆಗೆರೆಯಾಗಿ
ಬಳಿಸಾರಿ ತಾವಾಗಿ ಮಡಿಯು ಮಣಿಯುವುವು.

ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳ ಮೇಳ, ಸಪ್ತ ವರ್ಣದ ಜಾಲ,
ರೂಪರಸಗಂಧಗಳ ಜೇನುಗೂಡು ;
ರೂಪ ರೂಪಾಂತರಕೆ ಚೈತನ್ಯಕಾರಿಕೆ :
ಕಡೆಗೆ ಸರ್ವವ ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆವ ಸೂಡು.

ಬಿಡಿನಿಂತು ನೀ ಬಿಂದು, ಒಡಗೂಡಿ ನೀ ಸಿಂಧು,
ಎಲ್ಲವೆಲ್ಲವು ನೀನೆ–ಒಂದೆ ಒಂದು ;
ಇದ್ದೆ ನೀನಂದು, ಇಹೆ ಇಂದು ಮುಂದೆಂದೆಂದು–
ಮರಳಿ ಜನಿಸುವೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ನೀ ತಿಂದು.

೫

ಓ ಪ್ರಕೃತಿ ಪಾರ್ವತಿ !
ರಾಮಣೀಯಕ ರೂಪದೀಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿ,

ನಾದರೂಪಿಣಿ ವಾಣಿ,
ನಿನಗೆ ನಮನ, ನಿನಗೆ ನಮನ !
ಕೊಳ್ ಎನ್ನ ತನುಮನ,
ನಿನಗರ್ಪಣ.

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೫೯]

[ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ದೆಹಲಿಯ ಕೇಂದ್ರ, ೨೫-೧-೧೯೬೦ರಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಓದಿ, ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ಕವನ]

ನಿನ್ನ ಮಾಯೆ

ಬಲು ಸೊಗಸು ಬಲು ಸೊಗಸು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆ
ಇಳೆಯೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುವ ನಿನ್ನ ಛಾಯೆ. ॥ಪ॥

ಸಾಕು ನನಗೀ ನೆರಳು ಹಿಡಿಯೆ ನಿನ್ನಯ ಹುರುಳು,
ಅದರ ತಂಪಿಂಪಿನಲಿ ಸುಖಿಸುತಿರುವೆ ;
ಸಾಕಾರ ಲೋಕ ಲೋಚನ ಭಾಗ್ಯ ನೀನಿರೆ ನಿ-
ರಾಕಾರ ನಿರ್ವಯಲ ನೋಡಲಾತುರವೆ ?

ಜನುಮ ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡುಂಡು ಮುಗಿಯದಿಹ
ನಿನ್ನ ಚೆಲುವಿನ ನೋಟ ಊಟಪಾಟಗಳು
ಜಿನುಗುಜೇನಿನ ಹನಿಗಳಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತಿರೆ
ಬರಲುಂಟೆ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಎಡೆ ಮುಗಿವ ಮೊದಲು ?

ನೀನೆ ಕರೆವೆಯೊ ಇಲ್ಲ ನಾನೆ ಬರಲೆಳಸುವೆನೊ
ಸಾಗಲಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಯಣದಾಟ ;
ನೀನೆ ಬಾಳ್ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ನೀನೆ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ
ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ಸವಿ ಬುತ್ತಿಯೂಟ.

ಮೇ ೧೯೬೧]

ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀ ಪದತಲ

ಕೆಂದಾವರೆಗಳ ಸೇದಣಿ-
ಯಿಂದ ಚೆಂದವಾಗಿರುವ
ಮಂದಾನಿಲ ಚುಂಬಿಸೆ ನಸು
ನಗೆಯಿಂದಲಿ ಮೆರೆವ
ನಲ್‌ಗೆರೆಗಳ ನಗೆಯ ಬೀಡು
ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳ.

ಮುಂಜಾನೆಯೆ ಎದ್ದೇರಲು
ಅರುಣೋದಯದಂದ
ಸಂಜೆಯುವರೆಗಲ್ಲಿರಲು
ಸಂಧ್ಯಾರಾಗದ ಚೆಂದ
ಇರುಳಾಗಲು ಮಿನುಗಿ ನಗುವ
ತಾರಕೆಗಳ ವೃಂದ–
ಚೆಲುವಿನ ಈ ಚಾರುಹಾಸ
ಹೂವರಳುವುದೆಲ್ಲಿ ?
ಮನುಮದನನ ಮೋಹದ ನೆಲೆ
ಶ್ರವಣಬೆಳುಗೊಳದಲಿ !

ಈ ಚೆಲುವಿನ ಹೂಬಳ್ಳಿಯ
ಹಬ್ಬಿಸಿ ಕುಡಿನಗೆಯಲ್ಲಿ
ಒಲುಮೆಯು ಗೆಲುವನು ಬೀರುತ
ನೋಟದ ಒಳಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ತಪದುನ್ನತಿಯನು ತೋರುತ
ನಿಂತಿಹ ನಿಡುನಿಲುವಿನಲಿ ;

ಜಗವ ಗೆಲುವ ಮುಗುಳುನಗೆಯ
ಶಾಂತಿಮಂತ್ರವುಸುರುವ
ಗೊಮ್ಮಟ ಮುನಿ ಚೆಲುವಿನ ಖನಿ
ನಿರಾಲಂಬ ನಿಂತಿರುವ
ಶ್ರವಣ ಬೆಳುಗೊಳ
ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀ ಪದತಲ !

[ರಚನೆ : ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳವನ್ನು ಮೊದಲು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ : ಸು. ೧೯೩೦ ; ಈಗ (ಮೇ ೧೯೬೭) ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಾಟಾಗಿದೆ.]

ಆ ದಾರಿ - ಈ ದಾರಿ

ಇರಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ದಾರಿ,
ನಮ್ಮ ದಾರಿ ನಮಗೆ :
ಅವರ ದಾರಿಯೆ ಬೇರೆ, ಅವರ ಗುರಿಯೆ ಬೇರೆ ;
ನಮ್ಮ ದಾರಿಯೆ ಬೇರೆ, ನಮ್ಮ ಗುರಿಯೆ ಬೇರೆ ;
ಇರಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ದಾರಿ.
ಇದು ಪೂರ್ವ, ಅದು ಪಶ್ಚಿಮ :
ಕರಗೀತೆ ಅಂತರ, ಕೂಡೀತೆ ತರತಮ ?
ಅರಿಯಬಲ್ಲವನೊಬ್ಬನಾ ಪರಮಾತ್ಮ.

ಅವರದ್ದು—ಮಣ್ಣಿನ ದಾರಿ, ನಮ್ಮದು—ಕಣ್ಣಿನ ದಾರಿ ;
ಅವರದ್ದು—ಹೊರಳುವ ಮರಳುವ ದಾರಿ ;
ನಮ್ಮದು—ತೆರಳುವ. ಮರಳುವ ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲದ ದಾರಿ.
ಅವರದ್ದು–
ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ಅಂಟುವ ದಾರಿ, ಕುಂಟುವ ದಾರಿ ;
ಹೆಣ್ಣಿನ ನೋಟದ ಹೊನ್ನಿನ ಮಾಟದ
ಮೋಹದ ದಾರಿ, ದಾಹದ ದಾರಿ ;
ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಸಿ ಮಳ್ಳು ಮಾಡುವ ದಾರಿ.
ಸುಳ್ಳು ಸವಿಯ ದಾರಿ, ಟೊಳ್ಳು ಕುಸಿವ ದಾರಿ.
ಕಳ್ಳಕಾಕರ ದಾರಿ, ಪೊಳ್ಳು ಮಾತಿನ ದಾರಿ.
ನಮ್ಮದು–ಇಲ್ಲಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಹೊರಟವರೆಲ್ಲಾ ಸವೆಸಿದ ನೆಮ್ಮುವ ನೆಮ್ಮದಿ ದಾರಿ.

ನಮ್ಮದು—
ಭಯವ ಕಾಣದ ದಾರಿ :
'ಅಭಯ ಹಸ್ತ'ದ ನಂಬಿ ಉಭಯಕೆ ಸಲ್ಲುವ,

ತಂಪಾದ ನೆರಳಿನ ಸೊಂಪಾದ ಮರಗಳ
ಗುಂಪಿನ ನಡುವಿನ ಕಾಲುದಾರಿ ;
ಬುತ್ತಿಯಊಟವನುಂಡು
ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುವ ಮುನ್ನ
ಸಮೆಯದ ಪಯಣವ
ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ
ಮುಗಿಸಿಕೊಡುವ ದಾರಿ,
ಗೊತ್ತುಗುರಿಯ ದಾರಿ.

ಅವರದ್ದು–
ಹೊರಗಿನ ಹೆದ್ದಾರಿ, ಬೆರಗಿನ ಹೊಸ ದಾರಿ :
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಲ್ಬು ರಂಗುಚೆಲ್ಲುವ ದಾರಿ ;
ಕೈಗೊಂದು ಕಾಲ್ಗೊಂದು ಯಂತ್ರವ ಜೋಡಿಸಿ
ಮಾಯಾಬಜಾರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ವ ಸಿರಿದಾರಿ ;
ಇಂದ್ರಕುಬೇರರೆ ಹ್ಯಾಟುಬೂಟನು ಧರಿಸಿ
ಸ್ವಾಗತ ನೀಡುವ ಸ್ವರ್ಗದ ದಾರಿ ;
ಲೋಕದ ಬೇಸರ, ಹೊಸ ಹೊಸ ನಾಕಕೆ ನೂಕಲು,
ಲೋಕಾಂತರಗಳಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ದಾರಿ.
ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗಿನಾಚೆಯಾಚೆ
ಸೆಳೆಯುತ ಗಂಧರ್ವರೆಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವ ದಾರಿ–
        ರಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದ ದಾರಿ.

ನಮ್ಮದು–
ಇದು, ಒಳಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಒಳಗಿಂದ ಒಳಗೆ,
ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು
ತೆರೆದು ತೆರೆದು ತೆರೆದು
ಇಂದ್ರಕುಬೇರರ ಮರೆದು

ಗರುಡನ ಗೂಡಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ ದಾರಿ,
ನಾದ ಸ್ವರಾರೋಹಗಮನದ ದಾರಿ,
ಇದು ಹಾವಿನಾ ದಾರಿ, ಹಾವೇ ಆಗುವ ದಾರಿ :
ಹಾವು-ಹಗ್ಗದ ದಾರಿ,
ಶೂನ್ಯ-ಸಗ್ಗದ ದಾರಿ,
ಸು-ರಂಗಧಾಮದ ದಾರಿ ;
ಗುಹೆಯಾಚೆ ವೀಚಿ
ಚಾಚಿ ಅತ್ತಿತ್ತ
ಬಾಚಿ ಬೀಸಾಡದಂತೆ
ಕಾಯುವ ನಾವೆ ಇರುವ ದಾರಿ :
ನಾವೆ ನಾವಾಗುವ ದಾರಿ ;
ಸೋಹಂ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಾಡುವ
ಹಂಸನಾವೆ ಇರುವ
ಚಿತ್-ಕಡಲ ಕಡೆದಾರಿ :
ನಾವೆ ನಾವಾಗುವ ದಾರಿ :
ಅವರದ್ದು ಕಂಸಪಥ ;
ನಮ್ಮದು ಹಂಸಪಥ.

೨೪-೯-೧೯೭೦]

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದ

ಕಾಪಾಡುವುದು ಪಾದ
ಆಪದ್ಬಾಂಧವ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪಾದ ॥ ಪ ॥

ಬಲಿಯು ಮೆಟ್ಟಿದ ಪಾದ ಶಿಲೆಗುಸಿರಿತ್ತಿಹ ಪಾದ
ಇಳೆ ತಳಕ್ಕಿಳಿದರೂ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವ ಪಾದ
ತಲೆಯು ತೆಗೆದಿತ್ತರೆ ತಲೆಗಾವ ಕಿರುಪಾದ
ಲಲನೆ ಲಕುಮಿಯೊತ್ತುವ ಲಲಿತಪಾದ

ಗೆಜ್ಜೆಯು ಕಟ್ಟಿ ಭಸ್ಮನ ಸುಟ್ಟ ಚೆಲುಪಾದ
ಸಜ್ಜನ ಸೇವೆಗೆ ಸುಳಿಯುವ ಸಿರಿಪಾದ
ರಜ್ಜು ಬಂಧಕೆ ಸಿಲುಕಿ ರಂಜಿಪ ಕಿರುಪಾದ
ಪಜ್ಜಳಿಪ ಪೊಂದಾವರೆಯ ಪೋಲುವ ಪಾದ

ಭಾಗವತ ಜನರ ಭಾಗ್ಯದ ಶ್ರೀಪಾದ
ಭೋಗಿ ಭೋಗ ರತ್ನ ರುಚಿ ರಮ್ಯಪಾದ
ಕೂಗಿ ಕರೆದರ ಮನಕೆ ಬೇಗ ಬರುವ ಪಾದ
ರಾಘವನೊಲಿದು ಬಿಡದೆ ಪಿಡಿದಿಹ ಪಾದ

೫-೮-೧೯೫೯]

ಬೇಡಿಕೆ

ಒಂದು ವರವ ನಿನ್ನೊಳಿಂದು
ದೇವ, ಬೇಡುವೆ:
ಬೇಡಿ ಬೇಡಿ ಮೊರೆಯನಿಡುವೆ
ಕೊನೆಗೆ ಕಾಡುವೆ.

ಹೊನ್ನರಾಶಿ ಸುರಿಯಲೆಂಬ
ಕೀಳು ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲ ;
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ ಹೆಚ್ಚ-
ಲೆಂಬ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ ;
ಜಸದ ಬಯಕೆ ಬೇಡವೆನಗೆ,
ಜಸವು ಗರ್ವದಾಗರ ;
ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ, ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ
ಮೋಕ್ಷ ಶೂನ್ಯಸಾಗರ !

ಒಂದೆ ವರವ ನಿನ್ನೊಳಿಂದು
ದೇವ ಬೇಡುವೆ ;
ನನ್ನನೊಂದು ಹಕ್ಕಿ ಮಾಡು
ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಹಾಡುವೆ :
ನೀಲಗಗನದಾಳದಲ್ಲಿ
ಮುಳುಗಿ ಏಳುವೆ ;
ಸಾಲುಮುಗಿಲ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ
ಹಾರಿ ತೇಲುವೆ !
ಗಗನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು
ಅಂದು ಆಳುವೆ.

ಒಮ್ಮೆಯೇ ಇಳಿವೆನಿಳೆಗೆ
ಆಟವಾಡಲು
ಕುಣಿಯುವಾಟವಾಡಲು ;
ಹಸುರು ಗರಿಕೆ ಹಾಸ ಮೇಲೆ
ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆಗೆವೆನು ;
ಬೇಸರಾಗಲೊಡನೆ ಮತ್ತೆ
ನಭಕೆ ಚಿಮ್ಮುತೊಗೆವೆನು ;
ಮುಗಿಲ ತಂಡದೊಡನೆ ಕೂಡಿ
ಹಿಡಿಯುವಾಟವಾಡುತ,
ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಸಮತೆ ಹೂಡಿ
ಓಟವನ್ನೋಡುತ,
ಗಿಡದ ಸೆಳೆಯನೇರುತಲ್ಲಿ
ಉಯ್ಯಾಲಾಟವಾಡುತ.
ಆಡುತಾಡುತೆಲ್ಲೆಲ್ಲೂ
ಹಾಡುತಿರುವೆನು—ಬಿಡದೆ
ಹಾಡುತಿರುವೆನು.
ನನ್ನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ
ವರವ ಬೇಡೆನು ;
ಅವರು ಇವರು ಮೆಚ್ಚಲೆಂದು
ಹಾಡ ಹಾಡೆನು ;
ನನ್ನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂದು
ಗೋಳುಕರೆಯೆನು ;
ಆದರೆಂದು, ಎಂದೆಂದು
ನಿನ್ನ ಮರೆಯೆನು.

ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರಲ್ಲಿ ನಾನು
ಹಾಡುತಿರುವೆನು ;

ಹಾಡಿಗಾಗಿ ಹಾಡನೊಂದ
　　ಹಾಡುತಿರುವೆನು.
ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಹಾಡಿ ನಿನ್ನ
　　ವೀಣೆಯಾಗುವೆ ;
ಹಾಡಿ ಮಡಿದು, ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ
　　ವಾಣಿಯಾಗುವೆ.

೧೯೪೩]

ಹಾರೈಕೆ

ಎಂದಿಗಹುದೊ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮ
ನಂದನಂದನ ದಯಾಧಾಮ ॥ ಪ ॥

ಜೀವನ ಜಮುನೆಯಲಿಂದು
ಕಾಳೀಯನ ಕಾಟ
ಜೀವಹೀರುತಿದೆ ಪಶುಗಳ-
ಜನರಿಗೆ ವಿಷದೂಟ.

ಮಾಧವ ಮೈದೊರೊ ಬಾರೊ
ತೋರೊ ನಿನ್ನ ಹೆಡೆಕುಣಿತ ;
ಸಾಧುವಾಗಿ ಜಗದ ದೌಷ್ಟ್ಯ
ಕೇಳಲಿ ಕಿಂಕಿಣಿಕ್ವಣಿತ.

ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಬೃಂದಾವನ-
ವಾಗಲಿ ಮುರಳಿ ;
ನಾಕವ ನೇಯಲಿ ನಿನ್ನ
ದಿವ್ಯ ಬೋಧ ಮುರಳಿ.

ಜೂನ್ ೧೯೭೦]

ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು

೧

ನೆನಪಿರಲಿ ನೆನಪಿರಲಿ
ಇಂದು
ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು :
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ
ಭಾರತದಲಿ ಕನ್ನಡ
ಕನ್ನಡದಲಿ ನಾವು,
ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು.

೨

ಒಂದೆಂದರೆ ಬಾಳು,
ಎರಡಾದರೆ ಗೋಳು ;
ಕಾಣನೇಕದಲ್ಲಿ ಏಕ—
ಅದೇ ದಿವ್ಯ ಲೋಕ, ನಾಕ ;
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಒಡೆವ ಮುರಿಕ,
ಕಚ್ಚಾಟದ ಶ್ವಾನನರಕ.

೩

ಕನ್ನಡ ನೆಲ ಕನ್ನಡ ಜಲ
ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ಕನ್ನಡ ಕಲೆ
ಇವನು ಬಿಟ್ಟರಿಲ್ಲ ನಾವು ;

ಇವು ಅಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಸಾವು :
ಇಂದು ಮುಂದು ಎಂದೆಂದೂ
ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು.

೪

'ಏಕಂ ಸತ್, ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ' :
ಏಕದಲ್ಲನೇಕತೆಯು
ಜೀವಭಾವವೊಡೆದು ರಮ್ಯ :
ಏಕ ಸತ್ಯ ; ಅದೇ ಕಾಮ್ಯ.
ಅನೇಕತೆಯು ಮಣಿಗಣದಲಿ
ಏಕಸೂತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ;
ಸೀಮಿತ ತ್ರಿಗುಣದಲಿ,
ನಿರ್ಗುಣದಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮ.
ಮರೆಯಾಗಿಹ ಒಳತನದಲಿ
ಕಾಣಬೇಕು ನಾವು ನಮ್ಮ
ಒಂದುತನವ, ಬಂಧುತನವ.

೫

ಕನ್ನಡತನ ನಮ್ಮೊಡಲು,
ಭಾರತೀಯತನವುಸಿರು,
ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬತ್ವ ಆತ್ಮ :
ಮೊದಲಾಗಿದೆ ಕನ್ನಡತನ-
ದಿಂದ ನಮ್ಮ ಒಂದುತನ :
ಇಂದು ಒಂದು ನಾವೆಂಬರು,
ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೇ ಜನ.

ನಿತ್ಯ ಹಸುರು ವಿಶ್ವತರು—
ಅದಕೊಂದೇ ಬೇರು,
ಅದೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ತೌರು ;
ಅದರಿಂದಲೆ ನಾವೆಂಬರು
ಒಂದು ಇಂದು ಎಂದೆಂದೂ.

೬

ನೆನಪಿರಲಿ ನೆನಪಿರಲಿ,
ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು :
ವಿಶ್ವಪ್ರಜೆ ನಾವೆಂದು
ಭಾರತಪ್ರಜೆ ನಾವೆಂದು
ನಾವ್ ಎಂಬರು ಒಂದು,
ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು :
ಇಂದು ಮುಂದು ಎಂದೆಂದೂ
ಒಂದು ಒಂದು ಒಂದು.

೮-೧೦-೧೯೭೦]

ನೆರವು

(ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚನೆ – ಟಿಪ್ಪಣಿ)

೧. **ಶರತ್ ಶಾರದೆಗೆ** : ಶರದೃತುವಿಗೂ ಶಾರದೆಗೂ ಇರುವ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧದ ವರ್ಣನೆ.

೨. **ಮನೆಯ ದೀಪ** : ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿ ರೂಪವಾದ ಅರಿವಿನ ಅಂತರ್ಬೋಧೆಯೊಂದು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಬೇಕು. ಅದು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ; ಬಹು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ದುರ್ಬಲ. ಅದನ್ನು ಅದುಮಬಾರದು, ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು ; ಆ ನಡೆ ಇತರರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಬಹುದು. ಈ ಒಳಗಿನ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಇಲ್ಲಿ 'ಮನೆಯ ದೀಪ'ವಾಗಿ ರೂಪಕ ಮಾಡಿದೆ,

೩. **ನೀನು–ನಾನು** : ದೇವರು–ಭಕ್ತ, ಪರಮಾತ್ಮ–ಜೀವಾತ್ಮ ಇವರ ಸಂಬಂಧದ ನಿರೂಪಣೆ.

೪. **ನೆರೆಮನೆಯ ಕುಸುಮ** : ಹೆಸ ದೆಸ್ಸಿನ ಬಗೆಗೆ ತಳೆಯಬೇಕಾದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ.

೫. **ನಾ ತಾಯಿ ಸಾಕಿರುವ....ಕಾವಲು ನಾಯಿ** : ೧೯[illegible]೬ರಿಂದ ೧೯೬೭ರ ವರೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ (ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ 'ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜ್' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು) ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ೧೯೫೫ರಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳಸಿದವನಾಗಿ, ಕವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಲ್ಪ ಕನ್ನಡ ಸೇವೆಯ ವರ್ಣನೆ.

೬. **ಬಲಿ** : ಆದರ್ಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕುರಿತ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ.

೭. **ಅಂದಿನ ಪಾಠ** : Wordsworth ಕವಿಯ Tables Turned ಎಂಬ ಕವಿತೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೮. **ನಿಸರ್ಗದ ಒಂದು ನೋಟ** : ಮಂಜಿನ ಹನಿ–ವಜ್ರದ ಕಿರೀಟ. ಲೋಹದ ಹಕ್ಕಿ – ವಿಮಾನ,

೯. **ನಾಗರಾಜ :** ಕ್ಯಾರಬ್ ಮರ—ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಸಮುದ್ರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ, ಕೆಂಪು ಹೂಬಿಡುವ, ಒಂದು ವೃಕ್ಷ ಜಾತಿ. ಸಿಸಿಲಿ—ಇಟಲಿ ದೇಶದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ದ್ವೀಪ; ಎಟ್ನ—ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ. ಕಡಲಕೋಳಿ—ಮೂಲದಲ್ಲಿ albatross ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ; ಇದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭಾರಿಯಾದ ನೀರು ಹಕ್ಕಿ; ಬಾತಿನ ಹಾಗೆ ಜಾಲ ಪಾದ; ಕಡಲು ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ; ಬಹು ದೂರ ಹಾರಬಲ್ಲುದು. ಆಂಗ್ಲ ಕವಿ ಕೋಲ್‌ರಿಜ್ ರಚಿಸಿರುವ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕವಿತೆ 'ಪುರಾತನ ನಾವಿಕ' (Ancient Mariner) ದಲ್ಲಿ, ಆ ನಾವಿಕ ದುಶ್ಶಕುನಸೂಚಕವೆಂದು ಹಡಗನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆಲ್ಬಟ್ರಾಸ್ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ; ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾನೆ.

೧೦. **ಜೇಡನ ಬಲೆ :** ಊರ್ಣನಾಭ—ಜೇಡರ ಹುಳು (ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ನೇಯುವ ಬಲೆಯ 'ಊರ್ಣ'ವನ್ನು—ತಂತುದ್ರವ್ಯವನ್ನು—ಉಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಅರ್ಥ); ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ 'ಊರ್ಣನಾಭ'ನ ಹೋಲಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಜೇಡ 'ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಭ', ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನ.

೧೧. **ಹಿಮವಂತ ಪ್ರಗಾಥ :** ಸಾಧು ಗೋಧನ ಮಾತೆ......ವಿಪ್ರಋಷಿ ವಾಸಿಷ್ಠ—ಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಒಮ್ಮೆ ಕೌಶಿಕನು (ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ) ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ವಸಿಷ್ಠಋಷಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ನಂದಿನೀ ಎಂಬ ಹೋಮಧೇನುವನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ, ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ವಸಿಷ್ಠನು ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಲೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕೌಶಿಕನು ಸೇನಾ ಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ನಂದಿನಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸಿಷ್ಠನು ನಂದಿನಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಯೋಗದಂಡವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಧ್ಯಾನ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕೌಶಿಕನ ಸೈನಿಕರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಶಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯೋಗ ದಂಡ ನಿವಾರಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ, ಕೌಶಿಕನು ವಸಿಷ್ಠರ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ

ಬಲವನ್ನು ಅರಿತು, ಕ್ಷಾತ್ರಬಲವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ತಾನೂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಾಗಲು ಬಯಸಿ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ, ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ.

೧೨. **ಕುರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ:** ಇದು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದ ಸಂಗತಿ ಅಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಬಸವನಗುಡಿಯ ಗಾಂಧಿಬಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡ ನಿಜವಾದ ಕುರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ. ಕೊಬ್ಬಿದ ಕುರಿಗಳ ಮಂದೆಯನ್ನು ಕಸಾಯಿಖಾನೆಗಳಿಗೆ ಮಾರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು ಅದರ ಮಾಲಿಕರು.

೧೩. **ನಗರ ದೀಪದ ಜೊತೆ ಮಾತುಕತೆ:** "ಶುನಿಚೈವ...ಸಮದರ್ಶಿನಃ"– ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಾಕ್ಯ: 'ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಚಂಡಾಲ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ಅವರು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳನ್ನೂ ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ'.

೧೪. **ಕಂಬನಿ ಕಾಣಿಕೆ:** ಕನ್ನಡದ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ದಿವಂಗತರಾದಾಗ ರಚಿಸಿದ ಚರಮಗೀತೆ.

೧೫. **ನುಡಿಗುಡಿಯ ಗೊಮ್ಮಟ:** 'ಪೂಜೆ ಲಾಭ ನೆಗಳ್ತೆ' (=ಕವಿಗೆ ದೊರಕುವ ಗೌರವ, ಧನಲಾಭ, ಕೀರ್ತಿ)-ಪಂಪನು 'ಆದಿಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡಿರುವ ಮಾತು.

೧೬. **ಸಿದ್ಧವೃಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧೌಷಧ:** ಎಡೆಯೂರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಯತಿಯ ಐನೂರನೆಯ ಜನ್ಮಶತಾಬ್ದಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಕವನ.

೧೭. **ಪರಮಹಂಸರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿಂತಿತ್ತು:** ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರನ್ನು ನರೇಂದ್ರನು (ಮುಂದೆ ವಿವೇಕಾನಂದ) ಮೊದಲ ಸಲ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ

೧೮. **ಮಹಾತ್ಮರ ಕರುಣೆ:** ಬೋಯರ್ ಜನ – ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ ಯೂರೋಪಿನ ಡಚ್ ಜನ (Boers)

೧೯. **ಹೆಜ್ಜೆ ಪೂಜೆ :** ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಾಕಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದು ಮೇಲು—ಇದು ಕವನದ ಆಶಯ.

೨೦. **ಸ್ಥಿತ ಪ್ರಜ್ಞ :** 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ಯ ಕಾ ಭಾಷಾ' (ಭಗವದ್ಗೀತೆ. ೨–೫೪) ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು ಬಂಧುಗಳ ಕೊಲೆಗೆ ಹೇಸಿ ವಿಷಾದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ; ಫಲಾಫಲಗಳ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನು. 'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞಸ್ಯ ಕಾ ಭಾಷಾ' (ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಲಕ್ಷಣವೇನು ?) ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ಉಂಡರೂ ಉಪವಾಸಿ, ಬಳಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ' : ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಯೂ ಮುಳುಗದೆ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಗೆಗೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು. ಭರತನ ದಾರಿ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ 'ಹಂಸಪಥ'ವೆ. ಭರತನ ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು 'ಹಂಸಕಲೆ' ಎಂದೇ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ ರತ್ನಾಕರ.

೨೧. **ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ರೂಪಮೈಶ್ವರಂ :** ವಿಶ್ವದ ವಿಕಾಸವನ್ನೂ ವಿಶ್ವದ (ಪ್ರಕೃತಿಯ) ಸ್ವರೂಪರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವ 'ಕವಿದರ್ಶನ'—ಈ ಕವನದ ವಸ್ತು. 'ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತೇ ರೂಪಮೈಶ್ವರಂ' : ಈಶ್ವರತ್ವವನ್ನು ತೋರುವ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವಾಕ್ಯ (ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ೧೧–೩).

"God said ... was light" : ಪವಿತ್ರ ಬೈಬಲ್ಲಿನ ಹಳೆಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಖಂಡದ (The Book of Genesis) ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯ.

೨೨. **ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು :** ನಾವೆಂಬರು ಒಂದು=೧ ನೊವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಒಂದನೆಯ ತೇದಿ (ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವದ ದಿನ) : ೨. (ಕನ್ನಡಿಗರಾದ) ನಾವು + ಎಂಬರು + ಒಂದು (ಜನವರ್ಗ).

ಅಚ್ಚಿನ ತಪ್ಪುಗಳು

ಪುಟ	ಪದ್ಯಪಂಕ್ತಿ	ತಪ್ಪು	ಸರಿ
೨	೧೯	ಬೆಳಗೆ	ಬೆಳಿಗೆ
೧೩	೬	ಸುಯ್ದು	ಸುಯ್ದ
೧೯	೩	ಮರಳಮೇಲ್ಮಲಗಿಸಿತು	—ಲಗಿಸಿರೆ
೩೫	೧೬	ಸದ್ತು	ಸದ್ದು
೭೦	೧೪	ಮೂಸಾ	ಮೂಢಾ
೮೯	೮	ಕಾಳಕ ಣಜ	ಕಾಳಕಣಜ
೧೧೦	೩	ಹಣ್ಣೆನಂಥ	ಹೆಣ್ಣೆನಂಥ
೧೧೨	೫	ನನ್ನೆಡೆಗ	ನನ್ನೆಡೆಗೆ
,,	೧೪	ಹಂಚಿಕೊಡಿಹೆವು	ಹಂಚಿಕೊಂಡಿಹೆವು
೧೨೮	೨೩	ನಭದಲುದ್ಘೋಷಿಸಬಹುದು	—ಉದ್ಘೋಷಿಸ
೧೪೨	೧	ಲುಸೊಗಸು	ಬಲುಸೊಗಸು

ಎಂ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ಕೃತಿಗಳು

ಕವಿತೆ :

೧. ಹಕ್ಕಿಹಾಡು
೨. ಆ ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥನ ಕವನಗಳು
೩. ಹೂವಾಡಿಗಿತ್ತಿ* (ಮಕ್ಕಳಿಗೆ)
೪. ಹಾವಾಡಿಗ* (ಮಕ್ಕಳಿಗೆ)
೫. ರಾಗ (ಪ್ರಣಯ ಗೀತಗಳು)
೬. ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ
೭. ವಿಶ್ವಜ್ಯೋತಿ ಬಾಪು
೮. ರಾಷ್ಟ್ರ ರಥ
೯. ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ*
೧೦. ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ*
೧೧. ಗೀತ ಭಾರತಿ*
೧೨. ಹಂಸಪಥ*
೧೩. ಪುರಾತನ ನಾವಿಕ (ಕೋಲ್‌ರಿಜ್ ಕವಿಯ Ancient Mariner ಕವನದ ಅನುವಾದ : ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)
೧೪. ಬಿಡಿನುಡಿ ('ಕಾವ್ಯಾಲಾಪ'ದ ವಿಸ್ತೃತ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ : ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

ಸಣ್ಣಕಥೆ :

೧. ಶಿಲಾಮುಖ (ಹಾರ್ಡಿನ ಕತೆಗಳ ರೂಪಾಂತರ)
೨. ಯೌವನಸುಧೆ (,,)
೩. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ*
೪. ರತಿದೇವಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು

೫. ಬಿಸಿಲು–ಬೆಳುದಿಂಗಳು

೬. ಕರುಣಾಲಹರಿ

೭. ಜೀವನ ನಾಟಕ*

೮. ಗುಂಡಿನೇಟು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು*

೯. ವಿರಹಿಗಳ ಶೃಂಗಾರ (ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಣಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು) (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೧೦. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕಥೆಗಳು (ಹೊಸ ಸಂಕಲನ : ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

ಕಾದಂಬರಿ :

೧. ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ

೨. ರಾಬಿನ್‌ಸನ್‌ಕ್ರೂಸೊ (೧) (ಭಾಷಾಂತರ)

೩. ಮಾದನ ಮಗಳು (೨ನೆಯ ಮುದ್ರಣ : ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

೪. ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ

೫. ನಂಜಿನ ಸವಿ

೬. ಸ್ನೇಹದ ಕಾಣಿಕೆ*

೭. ತಾಯಿ ಬಯಕೆ*

೮. ಕುಂಕುಮಭಾಗ್ಯ

೯. ಜೀವನದ ಜೊತೆಗಾತಿ

೧೦. ಜೂಡಿ–ಲಕ್ಷ್ಮಿ* (ಭಾಷಾಂತರ)

೧೧. ಏಳು ಇಪ್ಪಾರಿನ ಮನೆ* (ಹಾತಾರ್ನನ ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾಷಾಂತರ)

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ :

೧. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಲೇಖನಗಳು

ನಾಟಕಗಳು :

೧. ಹೂವಿನ ಆಸೆ*

೨. ತೆರೆಮರೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು

೩. ಸ್ವಯಂವರ*
೪. ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ*
೫. ಕರುಣೆಯ ಕುಡಿ (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)
೬. ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗದ ಕೈ*

ಪ್ರಬಂಧ :

೧. ಹಿಡಿಹೂವು
೨. ಬಾಳಿನ ಬುತ್ತಿ*
೩. ಧೂಮಲೀಲೆ ಮತ್ತು ಮುಗಿಲುಗಳು*
೪. ಗುರುಹಿರಿಯರು (ಸಾಹಿತ್ಯಕಲಾರಾಧಕರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು)

ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆ :

೧. ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ*
೨. ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ*
೩. ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು (ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದಿಂದ ಆಯ್ದದ್ದು)
೪. ಅರ್ಜನ* (ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು)

ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ :

೧. ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ (ಪರಿಷ್ಕೃತ ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿ)
೨. ಆರಾಧನ (ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರ ಗುರುಸ್ತುತಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು)
೩. ನಾರಾಯಣದಾಸರ (ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರ ಪುತ್ರ) ಕೀರ್ತನೆಗಳು.

* ಈ ಗುರುತಿನ ಪ್ರತಿಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳ :

೧. ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನ, ೫೪, 'ಅರವಿಂದ', ೩ನೆಯ ಕ್ರಾಸ್ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು–೧೯.
೨. ಡಿ. ವಿ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು–೪.
೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರ, ಬಳೇಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೨, ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ	೦-೨೫
ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ	೩-೦೦
ಗೀತಭಾರತಿ	೩-೦೦
ಹಂಸಪಥ	೮-೦೦
ಜೀವನನಾಟಕ	೨-೦೦
ಸ್ನೇಹದ ಕಾಣಿಕೆ	೧-೦೦
ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ	೨-೦೦
ಸ್ವಯಂವರ	೦-೬೦
ಕವಿಯು ಪೆಂಡತಿ	೦-೭೫
ಬಾಳಿನ ಬುತ್ತಿ	೧-೫೦
ಧೂಮಲೀಲೆ	೨-೦೦
ಮುಗಿಲುಗಳು	೧-೭೫
ರಾಘವ ಕವನಕೋಶ	೧೫-೦೦

ಮುಗಿಯದ ನಾಯಿ

ಕವನ ಸಂಕಲನ

ವೈವೆಂಸೀ
ರಾಘವ

ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನ

ಬೆಂಗಳೂರು–೧೯

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೫೮

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೬೭

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನ

ನಂ. ೫೪/೯, ೩ನೆಯ ಕ್ರಾಸ್ ರಸ್ತೆ, ಗವಿಪುರದ ವಿಸ್ತರಣ

ಬೆಂಗಳೂರು – ೧೯

ಬೆಲೆ : ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಚ್ಚುಕೂಟ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಪಂಪಮಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ

ಬೆಂಗಳೂರು – ೧೮

ಬಿನ್ನಹ

ಈಚಿನ ಎಂಟು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ರಚಿಸಿದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ದಯವಿಟ್ಟು ಅನುಜ್ಞೆಯಿತ್ತ ಕವಿವರ್ಯ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಋಣಿ.

ಆಯ್ಕೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸದಭಿರುಚಿಯ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿ ನೆರವಿತ್ತ ಮಾನ್ಯ ಮಿತ್ರರು ಶ್ರೀ ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ.,ಬಿ.ಟಿ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಹಲಕೆಲವು ಕವನಗಳು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಜೀವನ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿ, ಮಲೆನಾಡು, ಮುಂತಾದ ನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಆಯಾ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರುಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಕೆಲವು ಕವನಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿವೆ; ಆ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ವಂದನೆಗಳು.

ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬಹು ಬೇಗ ಅಂದವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಭಾ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಒಡೆಯರು ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್, ಎಂ.ಎಸ್‌ಸಿ. ಅವರ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಣೀಯ.

ಸಂಕಲನದ ಹೆಸರಿನ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಮಾತು: 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ಎಂಬುದು ಸ್ವಯಂಸ್ಪಷ್ಟ. ಕಾವ್ಯರಚನೆ, ಕಾವ್ಯ ರಸಾಸ್ವಾದನ-ಇವೆರಡೂ ಒಂದು 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ'. ನಾನು ಈ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಬಹು ವರ್ಷಗಳಾದುವು; ನನ್ನ ಪಾಲಿಗಂತೂ ಅದು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ.

ಸಹೃದಯರಾದ ವಾಚಕರು ಈ 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ'ಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ, ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಆ ಮಾಯಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತಾದರೆ ನಾನು ಧನ್ಯ.

೧-೮-೧೯೫೮, ಬೆಂಗಳೂರು. — ಮೈ ವೆಂ ಸೀ ರಾಘವ

ಕೃತಜ್ಞತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪಠ್ಯವಿಷಯ ನಿಯಾಮಕ ಮಂಡಲಿಯವರು ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಸಕ್ತವರ್ಷದ ಬಿ.ಎ.-ಬಿ.ಎಸ್‌ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಈ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಂಡಲಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞ.

ಈ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಿದ ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹಾಕಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊರತಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕವನಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ 'ಮುದ್ರಣ'ವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಅಚ್ಚುಕೂಟದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಶ್ರೀ ಶೇಷನಾರಾಯಣ ಅವರಿಗೂ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

೧-೭-೧೯೬೭, ಬೆಂಗಳೂರು. — ಮೈ ವೆಂ ಸೀ ರಾಘವ

ಪರಿವಿಡಿ

ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ

ಮೊದಲು ನಮಿಪೆನು ನನ್ನ ತಾಯ್‌ತಂದೆಗಳಿಗೆ—
ನನಗೆ ಜನ್ಮವನಿತ್ತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರಿಗೆ:
ಯಾರು ತೊಡೆತೊಟ್ಟಿಲಲಿ ಹಾಲನೂಡಿಸುವಂದು
ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಸಕ್ಕರೆಯ ಬೆರಸಿ ಬೆಳಸಿದರೊ;
ಯಾರು ತೊಡೆತಾವರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂ-
ಡಕ್ಕರೆಯಿನಕ್ಕರವ ಕಲಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ-
ದುಪದೇಶವಿತ್ತರೋ—ಆ ಪ್ರಥಮ ಗುರುಗಳಿಗೆ
ಅಭಿನಮಿಸುವೆನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ.

ಆ ಬಳಿಕ,

ವಿವಿಧ ಶಾಲಾ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ
ವಿದ್ಯೆಯನು ಕರುಣಿಸಿದ ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ ನಿಜ
ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗುವೆನು: ನೆನಪು ಕರುವಿಟ್ಟಿಹುದು
ಕೆಲರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯದಾರಾಧನೆಗೆ:
ಇತಿಹಾಸದಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿ ಕನ್ನಡಕೊಲಿದು,
ಕೆಳೆಗೊಂಡು, ನಾಟಕಕಲೆಯ ಒಲವ ಕೊನರಿಸಿದ
ಗುರುವೊಬ್ಬ;[1] ಕನ್ನಡಕಲಿಕೆಗೆ ಮನಸೆಳೆದು, ಕವಿ-
ಕಾವ್ಯಸೇವಾನುರಾಗವ ಬೆಳಸಿ, ಕಲಿಸಿ ಹೊಸ
ಕಾವ್ಯಪದ್ಧತಿಯ, ಬಾಳಿನ ಗುರಿಯ ಕಾಣಿಸಿದ
ಗುರುವೊಬ್ಬ;[2] ಕಾವ್ಯರಸರುಚಿಸೂಕ್ಷ್ಮಭೇದಗಳ
ಬೋಧಿಸುತ, ನೀರ ತಾವರೆ ತೆರನ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ
ಜೀವನವ ನಡಸುತ್ತ, 'ನಿಮ್ಮೆತ್ತರಕೆ ನಾನು
ಬರಲಾರೆ ಕುಬ್ಜನೆನೆ ನಾನೆ ಬಾಗುವೆ ಹಿಡಿ'
ಎನುತ ಫಲಿತ ಕದಳಿಯ ತೆರದೆ ಕೈನಿಲುಕಿಸುತ
ನೀಡಿ ವಿದ್ಯಾಫಲವ, ಜೀವನದ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ

ಮುನ್ನುಡಿಯ ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯಗುರುವಿನ್ನೊಬ್ಬ ;[3]
ಕನ್ನಡದ ನುಡಿವಳಿಯ ಸುಳಿಯ ತೋರಿದನೊಬ್ಬ ;[4]
ಆಂಗ್ಲವಾಙ್ಮಯ ರತ್ನಕೋಶ ತೋರಿದನೊಬ್ಬ ;[5]
ಹಿಡಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಹುಚ್ಚು, ಕೈಗಿತ್ತು ಕನ್ನಡದ
ಬಾವುಟವ, 'ನಡೆ ಕನ್ನಡದ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗಿದೊ
ಪಡೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತಿದೆ, ಜೊತೆಗಡಿಯನಿಡುತ ನಡೆ,
ಪಡೆ ಗೆಲವ' ಎಂದ ಕನ್ನಡದೊವಜನಿನ್ನೊಬ್ಬ ;[6]
ಕನ್ನಡದ ಕೃಷಿಯಿಂತು ಎಂದು ತೋರಿದ ಕರ್ಮ-
ಯೋಗಿಗುರುವಿನ್ನೊಬ್ಬ ;[7] ನಡತೆಯಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನು
ಕಾರ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನು ನಡೆದು ತೋರಿದನೊಬ್ಬ ;[8]
ಶಿಲ್ಪಿಯಂತುಳಿಪೆಟ್ಟ ಕೊಟ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯ ತಿರಿಚು
ಮುರಿಚುಗಳ ನುಣ್ಣಿಸಿದ ರೂವಾರಿ-ಗುರುವೊಬ್ಬ ;[9]
ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೆ ನಮಿಪೆನೀ ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ.

ಲೋಕವಿನ್ನೊಂದು ಶಿಕ್ಷಣಶಾಲೆ ನನಗಾಗೆ,
ಅದರಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಹೂ ಹೊಳೆ ಬೆಟ್ಟ ಬಾನ್ ಬಯಲು
ಮುಗಿಲು ಸಿರಿಹೊತ್ತಗೆಯ ತೆರೆದು ಕಲಿಸಿಹವೆನಗೆ
ನೂರಾರು ಪಾಠ ನೆಲೆ ಬೆಲೆ ನೀತಿ ನಯಗಳನು,
ಸನ್ನೆ ಸಾವಿರ ತೋರಿ : ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ
ಗುರುವಿಗಾ ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಗೆ ಜಗನ್ಮಾತೆಗಿದೊ

ನಮಸ್ಕಾರ

---

1. ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿಯವರು ; 2. ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ; 3. ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ; 4. ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ; 5. ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾಯರು ; 6. ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ; 7. ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ; 8. ಬೆಳ್ಳಾವೆ ವೆಂಕಟನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ; 9. ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು.

ನವಭಾರತದ ಕವಿಪ್ರವರ

ಪದ್ಮಭೂಷಣ

ಶ್ರೀ

ಕು ವೆಂ ಪು

ಅವರಿಗೆ

ಪ್ರೇಮ ಗೌರವಪೂರ್ವಕ

ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆ

ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ

ಪಚ್ಚೆಯ ಲಿಂಗ

ತಿರೆಯಂಗೈಯಲಿ ಪಚ್ಚೆಯ ಲಿಂಗ,
ಕರೆಯಲು ಮಳೆಯಭಿಷೇಕ;
ಇದುವರೆಗದು ಬರಿ ಗಿರಿಯುತ್ತುಂಗ,
ಇಂದದಕೆ ದಿವ್ಯಯೋಗ.

ನೋಡದೊ ಬಾನ್-ಬಿಳಿಕಣಿಗಿಲೆ-ಮಾಲೆ
ಲಿಂಗಶಿರಕಲಂಕಾರ!
ಸಂಜೆಯ ಕೆಂಜಡೆ ರಂಜಿಸುತ್ತಿರೆ
ಆಹ! ತಾನದೇ ಚಂದ್ರಶೇಖರ!

ನೋಡನೋಡುತಿರೆ ಈ ಪಚ್ಚಿಲಿಂಗ
ಕಣ್ಗೆ ಮನೋಹರ—ಮೃಣ್ಮಯ;
ಭಾವಿಸಿ ಬಗೆಯೊಳು ತುಂಬಿಕೊಳದೇ
ಒಳಗನು ಬೆಳಗುವ—ಚಿನ್ಮಯ.

೨೮-೧೦-೧೯೫೬]

ನಾನೆ ದೊರೆ ಇಳೆಗೆ

ನೋಡುತಿರಲು ರವಿ ಮುಳುಗೆ ಎಲ್ಲ ಭುವಿ
ಕತ್ತಲಾಳದಲಿ ಮುಳುಗೆ;
ಹಾಡುತಿರಲು ಮನ ಒಳಗೆ ತಾನನನ
ಮನದ ಮಂದಿರವೆ ಬೆಳಗೆ;
ಬಾನ ಕತ್ತಲೆಯ ಬೆಳೆಗೆ ಚಿತ್ರರದ
ರನ್ನಹೂಗಳಹ ತೊಳಗೆ!
ಮಾನವನಿಗೆ ಶಿವನಿಂಥ ಭಾಗ್ಯವಿವ-
ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುವನಿಳೆಗೆ.
ಇವಕೆ ಮಿಗಿಲು ಸಿರಿಯುಂಟೆ?—ಎಂದು ಅರಿ-
ತಿರುವೆ: ನಾನೆ ದೊರೆ ಇಳೆಗೆ!

೨೬—೯—೧೯೪೬]

[ಬರೆಯಲಿರುವ 'ಚಮ್ಮಾರ—ದೊರೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಹಾಡು]

ವಿಪರ್ಯಾಸ

ಏಳೇಳು! ಗೆಳೆಯ, ಪುಸ್ತಕವ ಬಿಟ್ಟೇಳಯ್ಯ;
    ಇಲ್ಲದಿರೆ ಮರುಳಪ್ಪೆ, ಇದು ಖಂಡಿತ;
ಏಳೇಳು! ಗೆಳೆಯ, ಮುಖದಲಿ ಗೆಲವು ತೋರಯ್ಯ,
    ಏತಕೀ ಕ್ಲೇಶ, ಈ ಎಲ್ಲ ದುಡಿತ?

ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯ ಸಾರಿ, ಹರಡುತಿಹನದೊ ಸೂರ್ಯ
    ಪಸರಿಸಿಹ ಹಸುರು ಹೊಲಗಳ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತ
ತನ್ನ ಬೈಗಿನ ಮೊದಲ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಸೊಬಗ,
    ಹೊಸತುಗೈವಂಥ ತನಿಹೊಗರನೆತ್ತ.

ಪುಸ್ತಕವೊ! ಬೇಸರದ ಮುಗಿಯದಿಹ ಹೆಣಗಾಟ;
    ಕೇಳು ಬಾ, ಉಲಿಯುತಿದೆ ಹಾಡುಹಕ್ಕಿ;
ಎನಿತಿನಿದು ಅದರ ಸಂಗೀತ! ನನ್ನಾಣೆ,
    ಜ್ಞಾನವದರೊಳಗಿಹುದು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿ.

ಆಲಿಸದೊ! ಚೇರೆ ಹಕ್ಕಿಯು ಹಾಡು, ಗೆಲವೆನಿತು!
    ಕೀಳು ಬೋಧಕನಲ್ಲ, ಈ ಹಕ್ಕಿಯೂ.
ಬಾ ಹೊರಗೆ, ಹೊರಗಣೆಳೆ ಚೆಲ್ಲುತಿಹ ಬೆಳಕಿಗೆ;
    ಪ್ರಕೃತಿಯಾಗಲಿ ನಿನಗೆ ಕಲಿಸುವ ಗುರು.

ಆರೋಗ್ಯದುಸಿರಾಗಿ ಚಿಲುಮೆಚಿಮ್ಮುವ ಜ್ಞಾನ,
    ಹರ್ಷಭಾವದಿನೊಗೆವ ಪರಮ ಸತ್ಯ:
ಸಿದ್ಧ ನಿಧಿ ಭಂಡಾರವಿದ ತಾನು ಪಡೆದಿಹಳು
    ನಮ್ಮ ಎದೆಮನಕಿತ್ತು ಹರಸೆ ನಿತ್ಯ.

ವಸಂತವನ ಹೊಮ್ಮಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯೊಂದು
ವಿಾರಿ ಮುನಿಗಳ ಜ್ಞಾನಬೋಧೆಯನ್ನು
ಕಲಿಸುವುದು : ಮಾನವನ ಪರಿಯಿಂತು, ಒಳ್ಳಿತಿದು
ಕೆಡುಕಿದೆನ್ನುವ ನೀತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು.

ಪ್ರಕೃತಿ ಕಲಿಸುವ ವಿದ್ಯೆ, ಇನಿದಯ್ಯ, ಬಹು ಇಸಿದು ;
ನಮ್ಮ ಬೆದಕುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಕಲ ವಸ್ತುಗಳ
ಸುಂದರಾಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಗೆಡಿಸುವುದಲ್ತೆ—
ಸಿಕ್ಕಿದುದ ಸೀಳುವೆವು ಕೊಲೆಗೈಯಲು.

ಸಾಕಯ್ಯ ಸಾಕು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲೆಗಳ ಬವಣೆ,
ಬರಡು ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಮುಚ್ಚು :
ಹೊರಗೆ ಬಾ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿ ಕಂಡುದ ಕೊಂಡು
ತುಂಬಿಕೊಳೆ ತಂದು ನಿನ್ನೆದೆಯ ಬಿಚ್ಚು.

(William Wordsworth ಕವಿಯ Tables Turned ಎಂಬ ಕವನದ ಅನುವಾದ)

ಪರ್ವತದ ಹೊಳಲು

ಅಹುದು, ಅದು ಪರ್ವತದ ಹೊಳಲು :
ಒಂಟಿ, ನಿಚ್ಚಳ, ನಿರ್ಭರ ;
ಕುಹೂ ಕೋಗಿಲೆಗಿತ್ತ ಪಡಿನುಡಿ,
ಕೊಡುತ ಇಂಚರಕಿಂಚರ.
ಗಳಹುತಿಹ ಸಂಚಾರಿಗಿತ್ತ
ಕೋರದಿಹ ಮಾರುತ್ತರ ;
ಎಲೆಲೆ! ಎಂದಿನ ಕೂಗಿನಂತೆಯೆ—
ಅದಡೋ ಬೇರೆಯ ತೆರ!
ಮರ್ತ್ಯಜೀವಕೆ ಕೇಳದೆ?—ನಾವ್
ಕೇಳೆವೇ ಮತಿಹೀನರು ?
ಮೌಢ್ಯ ಕಲಹ ಪ್ರೇಮದಾಸರು,
ಬೇರೆಯಿಬ್ಬಗೆ ದನಿಗಳ ?
ಎಮಗುವಿಲ್ಲವೆ ?—ಉಂಟು ಪಡಿನುಡಿ—
ಎತ್ತಣದೊ ನಾವರಿಯೆವು.
ಸಾವಿನಾಚೆಯಿನೊಗೆದ ಹೊಳಲು,
ಕುರುಹುವಿಡಿದಾ ಚಿತ್‌ಪ್ರಭೆ !
ದೂರದಿಂದೇನನೋ ಕೇಳ್ವುದು
ಅಂಥ ಹೊಳಲನು ಒಳಗಿವಿ :
ಚಿಂತಿಸಾಲಿಸಿ, ಕಾಣು ನಿಧಿಯೊಲು ;
ಏಕೆನಲು ದೇವನದದು.

೨೪—೮—೧೯೪೮]

[Yes, it was the Mountain Echo ಎಂಬ ಚರಣದಿಂದ ಮೊದಲಾಗುವ, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕವಿಯ ಕವನದ ಅನುವಾದ.]

ಸೊಕ್ಕಿಗೆ ಮದ್ದು

ಅಹಾ ! ಹಕ್ಕಿ! ನಿನ್ನ ನುಡಿತ
ಚಿಂತೆಯ ಪರಿಹರಿಸಿತು ;
ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನ ಸೊಗ
ನೆನಪ ಮರಳಿ ಬರಿಸಿತು.

ನನ್ನ ಕೋಣೆ ಕಿಟಕಿ ಬಳಿಯು
ಸುಂದರ ಮಂದಾರತರು
ನಿನ್ನ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ :
ನಲವಿನುಲಿಗೆ ನಲ್ತವರು.

ಜಗದ ಡೊಂಕ ತಿದ್ದುವ ಹಿರಿ
ಗೈಮೆ ಕಿರಿಯ ಹಕ್ಕಿಗೆ
ಏಕೆ ಎನುವ ನಿನ್ನ ಹಾಡು
ಮದ್ದು ನನ್ನ ಸೊಕ್ಕಿಗೆ !

೨೧—೨—೧೯೪೮]

ಯುಮಳ ತಾರೆ

ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದ ನಿರಭ್ರದಾಕಾಶದಲಿ
ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ
ಕೆಂಪು ಮಾಸಿದ ವೇಳೆ
ಮಬ್ಬು ನಸುಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ—
ಮೊಗವ ಮೇಲ್ಮಾಡಿ
ಕಂಡೆ ತಾರೆಗಳ ಜೋಡಿ.
ಸುತ್ತಲೆಲ್ಲಿಯುಮಿಲ್ಲ ಬೇರೊಂದು ತಾರೆ:
ನಭದ ನಗೆಗಣ್ಣೆರಡೀ ಯುಮಳ ತಾರೆ.

ಆಹ! ಬಾನ ನೀರೆ,
ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಪ್ಸರೆ;
ಅಭ್ರಾಭಿಸಾರಿಕೆ!—
ಉಡುವ ಮೊದಲಾ ತನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರ ನೆಯ್ದ ಸೀರೆ
ನಾಚದೆಯೆ ನಿಂತಿಹಳು ತನ್ನ ನಗ್ನತೆ ತೋರೆ
ಅದೊ ಮೂಡುತೋಡಿಬರುತಿರುವ ಚಂದಿರಗೆ,
ತನ್ನೊಲವ ಮಂದಿರಗೆ,
ತನ್ನ ನಗೆಗಣ್ಣೆರಡು ತುಂಬೊಲವ ಬೀರೆ—
ಎನೆ ಮರೆವುದಾ ಯುಮಳ ತಾರೆ.

೧೩—೧೧—೧೯೪೯]

ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುನಿ

ಇದೊ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುನಿ !
ಹುದುಗಿಕೊಳುವುದು ತನ್ನೊಳಗೆ ಅಡಗಿ ಉಡುಗಿ
ನಿನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳ ಕೂರ್ಮೆಯ ಸೋಂಕಿಗೂ !
ಮುನಿಯೆ ಮುದುಡುವುದುಂಟೆ ?
ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ—
ಸಸ್ಯ ಸಾಸಿರಕಿವಳೆ ಸೊಗಸುನಾಣಿನ ಹುಡುಗಿ :
ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತಾನು ಗಂಭೀರೆ, ನೀರೆ ;
ಗಾಳಿದಾಳಿಯನಣೆದು ನೇರ್‌ನಿಂತ ಧೀರೆ ;
ಆದರೂ ಸುಕುಮಾರೆ—
ಬರಿ ಬೆರಳ್ ಬಳಿಸಾರೆ
ತರತರನೆ ನಡುಗುವಳು
ಸರಸರನೆ ಉಡುಗುವಳು
ಮುಗ್ಗುವಳು ಕುಗ್ಗುವಳು
ತುಸ ಹೊತ್ತು : ಮತ್ತೆ ಹಿಗ್ಗುವಳು
ಗಾಳಿಕೆಳೆಯಲ್ಲಿ.

ಮೋಣಿವಳು ಪುಷ್ಪವತಿ—
ಏನಿವಳ ಭೀತಿ ?
ಏನಿವಳ ನೀತಿ ?

ಜಗದೀಶ ಚಂದ್ರ ಬೋಸರ ಬೃಹದ್‌ವಿಜ್ಞಾನಮತಿ[1]
ಬಲ್ಲುದೇನಿವಳ ನಡತೆಯ ನೀತಿ ?
ಇವಳಿರವಿನೊಳ ಗತಿ ?
(ನಾನಂತು ಕಾಣೆ—
ಕವಿಗನಿತು ಜಾಣೆ ?)
ನೀ ಮುಟ್ಟೆ—
ಮುನಿಸಿನಿಂ ಮುನಿಯುವಳೊ ?
ಲಜ್ಜೆಯಿಂ ಮುರಿಯುವಳೊ ?
ಅಹಹ ! ಇದು—
ವಿಜ್ಞಾನಿಗೂ ಗುಟ್ಟೆ !

೧೯೫೬]

[ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ, Mimosa Pudika ಎಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು Sensitive Plant ಎಂಬ ಈ ಸಸ್ಯ ಜಾತಿ.]

1. ಸರ್ ಜಗದೀಶ್‌ಚಂದ್ರ ಬೋಸ್ ಎಂಬ ಭಾರತದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ಸಸ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂವೇದನಾ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಹಿಡಿದರು.

ರೋಡ್ ಮಲ್ಲಿಗೆ

೧

ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತುಸ ಎದುರು
ಕಾಂಬುದದೋ ಪುಷ್ಪತರು.
ತಿಲಕಪುಷ್ಪವೆಂಬರದನು,
ಅಹುದೊ ಏನೊ ಕಾಣೆ ಹದನು.
ಏನಾದರಿರಲಿ ಹೆಸರು,
ಸುಂದರವೀ ಪುಷ್ಪತರು.
ದಿಟವಲ್ಲವೆ ಕವಿಮಾತು?
" ಹೆಸರಿನೊಳಗದೇನಿಹುದು?
ಯಾವ ಹೆಸರೆ ಕರೆದರೂ
ಮಧುರವೇ ಗುಲಾಬಿ ಹೂ."

೨

ಹೆಸರರಿಯದ ಮಂದಿಯಿದಕೆ
ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರು ' ರೋಡ್ ಮಲ್ಲಿಗೆ ' :
ಅಂತೆಯೆ ಬಿಳುಪಿಹುದು, ನಿಜ;
ಆದರಿದು ಸುಗಂಧರಾಜ–
ಪುಷ್ಪಕೆಲ್ಲ ಬಗೆಯೊಳಿಣೆ;
ಇದರ ತೆರನ ಬೇರೆ ಕಾಣೆ.

೩

ನೋಡಬೇಕು: ಶ್ರಾವಣ ಬರೆ
ಮೈಯ ತುಂಬ ಹೂವಿನ ಹೊರೆ
ಹೊತ್ತು, ಇವಳು ತಾನು ನಲಿದು
ಹೊತ್ತು ಮೂಡೆ ತಿರೆಯನೊಲಿದು

ಸಿಂಗರಿಸುವುದಿಳೆಯನು
ಸುರಿಸುತ ಹೂಮಳೆಯನು.
ಯಾರಿಗೆಂದರವರಿಗೆ
ದೊರೆವುದು ರೋಡ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆ.

೪

ಈ ಹೂವಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ-
ಯಿಲ್ಲ; ಕೊಳ್ಳರಿದನು ಬೆಲೆಗೆ;
ಪೂಜೆಗೊಳದು ದೇವನಡಿಗೆ,
ಮೇಲೇರದು ಹೆಣ್ಣ ಮುಡಿಗೆ;
ಹೂವಿನಾಸೆಯಿಹ ಬಡವರ
ಹೆಣ್‌ಮಕ್ಕಳನೀ ಹೂಮರ
ಕರೆದೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತವರ
ಮುಡಿಗಾಗುವುದಲಂಕಾರ.
ಮುಡಿಯದಿರಲು 'ತುಳಿಯಿರಯ್ಯ'
ಎನುವಂತಿಹ ರೋಡ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಚೆಲ್ಲಿದೆಯಿದೊ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ—
ನೊಂದು, ತುಳಿವ ಕಲ್ಲಿಗೆ.

೫

ದೇವನಡಿಗೆ ಮಡದಿಮುಡಿಗೆ
ಕೊಡದೆಯಿಡದೆ ಬಿಟ್ಟರೇನು ?
ತಿಲಕಪುಷ್ಪವೆನಲು ಮೇಲೆ ?
ರೋಡ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆಯೆನಲು ಕೀಳೆ ?
ಎಲ್ಲ ಹೂವು ಸಿರಿಯ ಬಸಿರು
ಹೊತ್ತು ಹೆತ್ತ ಚೆಲುವಿನುಸಿರು ;
ಅದುವೆ ಚೆನ್ನ ಇದುವೆ ಚೆನ್ನ
ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಬಹುಮಾನ
ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ನೋಟ ಕಣಾ ;

ಚೆಲುವಿಗುಂಟೆ ಒಂದು ಮಾನ?
ಕೋಟಿರುಚಿಯ ಮನುಜಮನಕೆ
ಕೋಟಿತೆ಼ನು ಚೆಲುವಿನೆಣಿಕೆ:
ಯಾವುದನ್ನೊ ಕಂಡು ತಾನು
ತಣಿವುಗೊಳುವುದೊಂದು ಕಣ್ಣು.
ತನ್ನ ಹಡೆದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ರಮಿಸುವ ತೆರ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ
ತಿರೆಯ ತಾಯಿ ನಕ್ಕ ನಗೆ
ಲಹರಿ ಲಹರಿ ಲಹರಿಯಾಗಿ
ಹೊಮ್ಮಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಕೋಟಿ ಬಗೆ
ಹೊತ ಒಂದು ಚೆಲುವ ನಗೆ
ಈ ರೋಡ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆ.
ಅದರಿನಿಂದು ಮೋದವೆನಗೆ;
ಸಂದುದಲ್ಲಿಗಿಲ್ಲಿಗೆ,
ರೋಡ್‌ಮಲ್ಲಿಗೆ.

೧೬--೧೧---೧೯೫೨]

ಕವಿಗಳ ಚಂದ್ರ

೧

ಆಹ್ಹಾ, ಅಹಹಾ! ಕವಿಗಳ ಚಂದ್ರ!
ಕವಿತಾಸ್ವರ್ಗದ ದೇವೇಂದ್ರ!
ಎಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ
ಏನು ನಿನ್ನ ಚೆಲುವಿನ ಗಾಡಿ!
ಹಾಕಿಹೆ ಏನೋ ಮೋಡಿ:
ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಂಡಾಡಿ
ಹೊಸಹೊಸ ಉಪಮೆಯ ತಡಕಾಡಿ
ಸಿಕ್ಕದಿರಲು ಕೈಬಿಟ್ಟರೆಂದು ಬಲು
      ಕೋಪವೆ ನಿನಗೆ?
      ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಉಹ್ಹುಹು.
ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಕರಗೇ ಹೋಗುವೆ;
      ಅದಕೇ ನಗುತಿಹೆ
      ಎಂದಿನಂತೆ ಬಹು!
      ಎಲವೋ ಕಿಲಾಡಿ,
ಆಯಿತೆ ಕಡೆಗೂ ನಿನ್ನದೇ ಗೆಲು?

೨

      ಕಿವಿಗೊಡು, ಕೇಳು—
      ನಿನ್ನದೆ ಸೋಲು:
      ಸೋಲಲ್ಲದಿರೆ,
      ಕಾವ್ಯದ ಜೈಲು!
ಅಮೃತಕಿರಣ ತಾರಾಪತಿ ಇಂದು
ಸುಧಾಸೂತಿ ಶಶಿಧರಸೆಂದು

ಇಂತೆನಿತೆನಿತೋ ಹೆಸರಿನ ಮಾಲೆ
ನಿನಗಾಯಿತು ಸಂಕೋಲೆ:
ಜೊತೆಗಂಟಿತು ನಿನ್ನೊಡಲಿಗೆ ಕುಂದು
ಸಲ್ಲದ ಗುರುಪತ್ನಿಯೊಳು ನೀ ಸಂದು!
ಅಲ್ಲದೆಂದಿನಿಂ ನೀ ಕವಿಬಂಧು—
　　ಅವರಿಟ್ಟಾತಣವುಂಡೆ,
　　ಅಜೀರ್ಣಗೊಂಡೆ;
　　ಅವರ ಕಾವ್ಯಸಮಯ
　　ನಿನಗಾಯ್ತಾಮಯ:
　　ಕವಿತಾರಾಜ್ಯ
　　ನಿನಗಿಂದಭೋಜ್ಯ.
ನಿನ್ನ ಮೋರೆಯುದಕೇ ಬೆಳ್ಪು—
ಕವಿಗಳ ಕೆಳೆಗೊಂಡುದೆ ತಪ್ಪು!

೩

ಅದೊಡೋ ಚಂದ್ರ, ಆಲಿಸೆನ್ನ ನುಡಿ:
ಮಾರಿ ಬಾ ಹಾರಿ ಬಾ ಆ ಹಳೆ ಗಡಿ—
ಭೂಮಿಯಮೇಲಿಡು ನಿನ್ನ ಕಿರಣದಡಿ,
ಹಬ್ಬುವುದು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ದಾಂಗುಡಿ!
ಎಂತು ಕೈಬಿಡುವೆ ನಿನ್ನ ನಾ ದೂಡಿ?
ಇದಿಗೋ ಹೊಸ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವೆ;
ಯುಗಕೆ ತಕ್ಕ ಪದವಿಯ ಕೊಡುವೆ:
ಬೇಡ ನಿನಗೆ ಹಳೆ ಕವಿಗಳ ಗೊಡವೆ,
ಇಂದಿನಿಂದ ನೀ ಜನದೊಡವೆ.
ಹಿಗ್ಗೊ ಹಿಗ್ಗೊ ಹೊಸ ಪದವಿಗೆ, ಚಂದ್ರ!
ಈ ಯುಗದಲಿ ನೀ ಬಡವರ ಲಾಂದ್ರ!

೨೮—೭—೧೯೫೨]

ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ

ಮೂಡಿದನೋ ಮೂಡಿದನೋ ಚಂದಿರ
ಹರಹಿ ಬಿಗಿದು ತಂಗದಿರನ ಹಂದರ.
ಹಬ್ಬಿಸಲಾಹಾ! ಜೊನ್ನದ ಬಳ್ಳಿ,
ಹೂತವೊ ಚುಕ್ಕಿಗಳದರಲ್ಲಿ!
ಬರಿ ಬೆಳಕೀ ಹಂದರ ಹೂಬಳ್ಳಿಯು ನೆರಳು!
ಬೆಳಕಿನ ಬಿಳಿಹೊದಿಕೆಯ ಹೊದೆದು
ತಣ್ಣನೆ ಪವಡಿಸಿತಿರುಳು.
ಇರುಳಿನ ಕನಸಿನ ಲೋಕದಿ ಸುಳಿಯುವ
ಅಪ್ಸರೆಯುಟ್ಟುದೋ ಬಿಳಿಮುಗಿಲು.
ಈ ಮಾಯೆಗೆ ಬೆರಗಾಗಿವೆ ನಿಂತು
ನಿಶ್ಚಲ ನೀರವ ವೃಕ್ಷಗಳು—
ಮಂತ್ರಬದ್ಧಪ್ರೇತಚ್ಛಾಯೆಗಳೊಲು,
ಚಂದ್ರನೇ ಬರೆದ ಮಸಿಚಿತ್ರದೊಲು.
ಚಂದ್ರನ ಈ ಚೆಲುವಿನ ಹೊಸಹೊಸ ಕೈಚಳಕ
ನೆನೆಯದ ನಿತ್ಯದ ಹಾಲಿನ ಜಳಕ.
ಮುಗಿದ ಮಾಯೆ,
ಅಮೃತಕರನ ಅಮೃತಚ್ಛಾಯೆ.

೧೯೫೨]

ಹೋಲ್ಡ್ಆನ್ !

ನಡೆಯಲಾರೆ, ನಡೆದು ಸೋತೆ:
ಬಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬಂದೆನು,
ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನಿಂದೆನು.
ದೀಪಗಂಬವೊಂದು ಹೊರತು,
ಇಲ್ಲ ನರನ ನೆರಳು, ಗುರುತು.
ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಕಾಯಬೇಕು;
ನಿಂತು ನಿಂತು ಸಾಯಬೇಕು;
ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ; ತಪ್ಪು, ತಪ್ಪು:
ಸಾಯದೆ ನಿಂತಿರುವ ವೆತೆ,
ಒಂಟಿಯಾದ ನನ್ನ ಕತೆ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ—ಅದೋ!
ಅಹಹ! ಬಿದಿಗೆ ಚಂದ್ರಮಾ!
ಮೂಡಿ ಬಂದ—ನನಗೆ ಜೊತೆ:
ಓಡಿ ಬಂದ—ಇರಲು ಜೊತೆ!
ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿದ,
ಕೆಳೆಯ ನಗೆಯ ಬೀರಿದ.
ಬಾಲ್ಯದ ಕೆಳೆ ತಾನಲಾ,
ಈ ಪುರಾಣ ಚಂದ್ರಕಲಾ!

ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪೆಲ್ಲ ಬಂದು
ಆ ಸುಖದಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದು
ಕಣ್ಣನೆಲ್ಲೊ ತೇಲಿಸಿ
ಮನವನೆಲ್ಲೊ ಕೀಲಿಸಿ

ನಿಂತಿರಲಂತು
ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು :
ಏನೊ ಭರ್‌ರ್ರೆಂದು ಕೂಗಿ
ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಹಾಯ್ದುದಾಗಿ
ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು.

'ಹೋಲ್ಡಾನ್ ಹೋಲ್ಡಾನ್' !
ಎಂದು ಕೂಗಿದೆ.
ಹೋದ ಬಸ್ಸು ನಿಲ್ವುದೇನು ?
ದೂರ ಸಾಗಿದೆ.

ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಎತ್ತಿದಂತೆ;
ನೋಡಿದೆ ಮನೆಮೇಲೆ ಮುಂತೆ.
ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ
ಚಂದ್ರನಿಳಿಯುತಿದ್ದನಲ್ಲಿ—
ನನ್ನ ತೊರೆದು,
ಕೆಳೆಯ ಮರೆದು.
'ಹೋಲ್ಡಾನ್ ಹೋಲ್ಡಾನ್'!
ಚೀರಿತೆನ್ನ ಖಿನ್ನಮನ.
ಬಸ್ಸೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲವಂತೆ :
ಚಂದ್ರ ನಿಲ್ವನೆ ?
ಚಂದ್ರನಿಳಿದ ಕೆಳಕ್ಕೆ
ನಾನು ಕುಸಿದೆ ನೆಲಕ್ಕೆ.

೧—೩—೧೯೪೯]

ಚೆಲುವು ತುಂಬಿದೆ ಬಾನ ತುಂಬ

ಚೆಲುವು ತುಂಬಿದೆ ಬಾನ ತುಂಬ
ಇಂದುವಿನ ನಗೆಮೊಗದ ಬಿಂಬ :
ಮುಗಿಲು ಹರುಷದ ಹುಚ್ಚು ಕೇಳಿಯೊ-
ಳಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಚುಕ್ಕಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಕ್ಕಿ ಏನೋ
ಸನ್ನೆಮಾತನು ಮಿನುಗುಗುಟ್ಟೆ
ಪಕ್ಕ ಪಕಪಕ ನಕ್ಕ ಲಕ್ಕದ
ನಗೆಯ ಮುತ್ತುಗಳಾಗಿವೆ.

ಬಾನ ಮೋದದಿ ಪಾಲುಗೊಂಡೂ
ಮೌನವಾಗಿಹ ತಿರೆಯ ಹೃದಯದ
ಮೌನಕಾರಣವರಿಯೆ ಮಾರುತ
ಮರಗಳೊಡ ಪಿಸುಗುಟ್ಟುವ.

ಆದೊಡೇಸೀ ಮೋದಮುಡುವನು
ಖೇದವೋಸಳೆಯು ಕಲಕಿದಂತಕೊ
ಕಾಗೆಯೊಂದೆಲ್ಲೋ ಕೂಗಿತು—
ಸುಖದ ಗೀತದಪಸ್ವರ.

ತಪ್ಪು ತಪ್ಪು : ಅಲ್ಲಪಸ್ವರ,
ಬದುಕನರಿಯೆಂದೆನಗಿದೆಚ್ಚರ :
ಎಲ್ಲೋ ದುಃಖದ ನೋವುನುಲಿತಕೆ
ಮೂಕ ಜಗದುಲಿಯಿಾ ತೆರ.

೧—೬—೧೯೫೬]

ಬಣ್ಣಗಾರ

೧

ಮೂಡ ತಿಟ್ಟನೇರಿ ಬಂದನದೋ ಬಣ್ಣಗಾರ !
ಹೊನ್ನ ಪೊರಕೆಯಾಡಿಸಿದ
ಗೋಡೆಯೆಲ್ಲ ಗುಡಿಸಿದ
ಮಾಡವೆಲ್ಲ ವೊರಸಿದ.
ಹಳದಿ ಪೂರ, ಕೆಂಪು ತುಸ—ಬೆರಸಿ ಸುತ್ತ ದೂರ ದೂರ
ಚಾಚಿ ಕೈಯ ಚಣದಲಿ
ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದ ಬಣ್ಣದಲಿ.

೨

ಏನು ಹಿಡಿಯಿತೋ ಖಯಾಲಿ, ತಾನೆ ಬಳಿದ ಬಣ್ಣವ
ಅಳಿಸಿಬಿಟ್ಟನದೇ ಕೈಲಿ, ಬಳಿದು ಮೇಲೆ ಸುಣ್ಣವ !
ಗೇಮೆ ಮುಗಿಯೆ, ಹಗಲ ನಡುವೆ
ಉಳಿದು ಲೋಕದೆಲ್ಲ ಗೊಡವೆ
ಕುಳಿತನೊಕ್ಕಡೆ.
ಹಸಿವ ಬಾಧೆ ತಲೆಯ ಕೆಡಿಸಿತೇನೊ ತಟ್ಟನೆ—
ಕೈಯ ದೊಡ್ಡ ಜಿಂಕ್‌ಬಕೆಟ್ಟ ಬೋರಲಿಟ್ಟನೆ !
ಸುರಿಸುರಿಯಿತು ಕುದಿವ ಸುಣ್ಣ :
ಬಣ್ಣಗಾರ ಸುಣ್ಣಗಾರನಾಗಿ ತೆರೆದನುರಿವ ಕಣ್ಣ
ಶಿವನ ತೆರದೆ, ಎಂದರೆಲ್ಲ ಬೆಂದ ಜನ—
ಸುಡಲು ಕೈಯ ಕೊಡೆ.

೩

ಇರಲಿರಲೀ ಬಣ್ಣಗಾರ ಎದ್ದು ನಡೆದನಾಕಡೆ—
ಅವನ ಹುಚ್ಚು ಕುಚ್ಚುಕುಣಿಯೆ, ಅದಕೆ ಯಾರ ಯಾವ ತಡೆ?
ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರೀ ಗುತ್ತಿಗೆ
ನಿತ್ಯ ಮೂರು ಹೊತ್ತಿಗೆ?
ಸುಣ್ಣಬಳಿದ ಪಡುವಗೋಡೆ ತುಂಬ ಕೆಂಪನೆರಚಿದ,
ಹುಚ್ಚು ಕೆರಳಿ ತನ್ನ ಮುಖವ ತಾನೆ ಊರಿ ಪರಚಿದ:
ಸುರಿಯೆ ಹರಿಯೆ ರಕ್ತ ಕೋಡಿ
'ನಾಳೆಗಾಯ್ತು ಬಣ್ಣ'ವೆಂದು
ಮಲಗಿದ ನಿಂತಲ್ಲಿ,
ಹೊದೆದು ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿ.
ಕನಸಿನಲೂ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ
ದುಡಿಮೆಗೆ ದಿನಗೂಲಿ!

೧೯—೧—೧೯೫೪]

ಮಳೆಯ ಮಾರುತ

ಬೋರೆಮೇಲಿದೊ ಘೋರೆನುತ್ತಿಹ
ಪಡುವ ಕಡಲಿನ ಮಾರುತ
ಆಗಿನಿತು ಈಗಿನಿತು ತುಸ ಹೊಸ
ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳ ತೂರುತ

ನಿದ್ದೆಗೈದಿಹ ಕಡಲ ಕೆಣಿಕಿಸಿ
ತೆರೆಯ ಕೇಸರ ಕೆದರಿಸಿ
ಗದ್ದಲವ ಮಾಡುತ್ತ ಬಾನಿನ
ಮುಗಿಲ ಮಂದೆಯ ತರುಬುತ

ಬಂದನೋ ಬಂದನೋ ಮಾರುತ
ಘಟ್ಟವೇರುತ ನಾಡಿಗೆ
ತಂದನೋ ತಂದನೋ ಸಾರುತ
ಒಸಗೆಸುದ್ದಿಯ ಮಂದಿಗೆ.

ಮಳೆಯರಾಯನ ಕೆಳೆಯನಿವನು,
ಮುಂಗಡೆಯ ಹರಿಕಾರನು;
ಕಹಳೆಯೂದುತ ಕೂಗುತಿರುವನು
ಮಿತ್ರರಾಜನ ಬರವನು.

ಬೆನ್ನೊಳಿದೆ ಕೋಲ್‌ಮಿಂಚ ಮೂಡಿಗೆ;
ಕಾಲರುದ್ರನ ಕುಣಿತಕೆ
ತಾಳಹಾಕುವ ತೆರದೆ ಗುಡುಗಿನ
ತಮಟೆ ಹೊಯ್ಯುವ ಮೋದಕೆ.

ತಲೆಯನೆತ್ತಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತಿಹ
ವೃಕ್ಷಗಳ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ

ಮಳೆಯರಾಯಗೆ ಮನ್ನಣೆಯ ಕೈ-
ಬೊಗಸೆಹೂವನ್ನುದುರಿಸಿ
ಗಂಡುಗಲಿಯೀ ಚಂಡಮಾರುತ
ಕಾರ್‌ಮುಗಿಲ ಪಡೆ ನಡಸುತ
ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಬರುತಿಹ
ಗ್ರೀಷ್ಮನಿಗೆ ಭಯ ಹಿಡಿಸುತ.

ಮಳೆಯರಾಯಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುತ
ಶ್ರಾವಣನ ಕೆಳೆಗೂಡಿಸಿ,
ಇಳೆ ನಗುತ ಹೊಳೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಲು ಬೆಳೆ
ತಳೆಯೆ, ನೆಮ್ಮದಿ ಮೂಡಿಸಿ,

ಬಿರುಸು ನೋಟದ ಸರಸ ಮೂರ್ತಿಯೆ
ಭರದೆ ಬೀಸಯ್ ಮಾರುತ,
ಹರುಷ-ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಳನುಳಿಸುತ
ದುಗುಡ-ಜಳ್ಳನು ತೂರುತ.

ಮಂದಮಾರುತ ಮಲಯಮಾರುತ-
ನೆಂಬ ಹೊಗಳಿಕೆ ನುಡಿಗಳು
ಚೆಂದವಾದರು ಮಳೆಯ ಮಾರುತ-
ನಾಗಿಯೇ ಬೀಸೇಗಳು.

ಮುಗಿಲಗೆಚ್ಚಲ ಗಗನಗೋವನು
ವರ್ಷಗರೆಯುವ ಗೋಪನೆ
ಜಗದ ದಾಹವ ಕಳೆದು ಹಸಿವಿಗೆ
ಅಶನ ನೀಡುವ ದಾತನೆ

ಉಗ್ರತಾಕಾರಿನ್ಯಮೂರ್ತಿಯೆ
ಕರುಣವೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ—
ರುದ್ರಭದ್ರ ಪರಾತ್ಪರಾರ್ಥಕೆ
ನೀ ಸುಚಿಹ್ನೆ ಸಮೀರಣ.

೧—೧೨—೧೯೫೪]

ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ

೧

ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ
ಹೊಸ ನೀರು ಹೊಸ ನೀರು
ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ
ಹಳೆಯು ಹೊಳೆಗೆ
ನೈನೆರೆದ ಸೊಕ್ಕಿನುಕ್ಕಿನಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ
ಹಿಗ್ಗಿ ಹರಿಯುತ ನುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ
ಹೆಚ್ಚಿ ಹರಿಯುತ ಕೊಚ್ಚಿ ದಡವ, ಬಗ್ಗಡವ ಮಾಡಿ
ಕೆಚ್ಚನೆಯ ಹರೆಯ ನೈಗೂಡಿ,
ಹುಚ್ಚ್ನೊರೆ-ನಗುತ ಹೊಸ ದನಿಯ ಹಾಡಿ,
ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ
ಹೊಸ ನೀರು ಹೊಸ ನೀರು
ಹಳೆಯು ಹೊಳೆಗೆ.

೨

ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ
ಬರುಬರುತ ತರುತಿದೆ
ಕಸಕಡ್ಡಿ ಕೊಳೆಯು, ಕದಡಿ ತಿಳಿಹೊಳೆಯು,
ಕುಡಿನೀರ ಕೆಡಿಸಿ ಹುಡಿನೀರಿನಿಂದ,
ಹೆಚ್ಚಿ ನೀರ್ ನೆರೆ ಬಂದು ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆಯಾಗಿ,
ನುಂಗುತ್ತ ಕೆಲದ ನೆಲವ ಹೊಲವ, ನೀರ್ಬಲದ
ಪೊಂಗಿದಂಗದ ತರಂಗದ ತೋಳ ತಬ್ಬಿಸುಬ್ಬಿಸಲಿ,

ತಂಡತಂಡದ ಜೊಂಡ ಬಾಗಿಸುತ
ಬಂಡೆಗಳನಪ್ಪಳಿಸಲಲುಗದಿರೆ ಮಂಡಲಿಸಿ
ಮುಂಬರಿದು ಸೋಲನಪ್ಪದೆ ಮೊರೆದು ಮೊರೆದು
ದಡದ ಹಳೆ ಮುದಿಮರದ ಬುಡದ ನೆಲ ಕೊರೆಕೊರೆದು
ಹೊಸ ನೀರು ಬರುತಿದೆ
ಹೊಸ ಹುರುಪ ತರುತಿದೆ
ಹಳೆಯ ಹೊಳೆಗೆ.

೩

ಹಳೆನೀರನುಂಡು ಮೈಗೊಂಡು ಹಳೆಯೊಲವ ಮರೆಸಿ,
ಹೊಸತನದ ಗೆಲವ ಹರಿಸಿ,
ಹೊಸ ಪಚ್ಚೆಪಯಿರು ಹೂಗಳಿನಲಂಕರಿಸಿ
ಇಕ್ಕೆಲನ ನೆಲನ ನಗಿಸಿ,
ತನ್ನ ಗೈಮೆಗೆ ತಾನೆ ನಲಿದು ಒಲಿದು,
ನಲಿವ ತಣಿವಿನ ತುಂಬುಹೊಳೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು,
ತಾನಿಂತೆಯೇ ಇರುವೆನೆಂಬ ಸಂತಸ ಬಲಿದು
ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆಗೆ,
ಬಂತು ಬರುತಿಹುದು ಬಹುದು
ಹಿಂದೆ ಇಂದೆಂದೆಂದು ಮುಂದು
ಹೊಸ ನೀರು ಹಳೆಯ ಹೊಳೆಗೆ—
ನಿತ್ಯ ಮುಂಬರಿವ ಇಳೆಗೆ.

೨—೪—೧೯೫೪]

ವಿಷ ವೃಕ್ಷಸ್ಸನಾತನಃ

೧

ಅದೊ ಅದೊ ಆಲದಮರ
ನಿಂತಿದೆ ನಿರಂತರ:
ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಳತೆ ಅಲ್ಲಿ
ಅದೆ ಅದೆ ವೃಕ್ಷಕುಟುಂಬ—ಬಾನ ಬಯಲು ನೆಲತುಂಬ
ನಿಂತಿದೆ ನಿರಂತರ:
ಖರಕರಪ್ರಹಾರಕೊಡ್ಡಿ ತನ್ನ ತುಂಬಿದೆಲೆಯ ತಲೆಯ,
ದಶದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚಾಚಿ ಕೈಯ ಬಾಚಿ ಬಯಸಿ ಗಾಳಿ-ಕೆಳೆಯ,
ಬೀಳುವೊಡಲ ಬೀಳದಂತೆ ಹಿಡಿಯೆ ನೆಲಕ್ಕೂರಿ ಕೈಯ
ಅಂಬೆಗಾಲ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿ ಹುಟ್ಟುತವರ
ಮಗುವಾಗಿಹ ಮಡಿಯುದ ಈ ನಿಡುಬಾಳಿನ ಮುದುಕ-ಮರ:
ಇದೊ ಇದೊ ಆಲದ ಮರ
ನಿಂತಿದೆ ನಿರಂತರ.

೨

ಆಹಾ ಈ ಆಲದ ಮರ
ಹಾಕಿದೆ ಹೊಸ ಚಪ್ಪರ:
ಸುತ್ತ ಮೇವ ದನವ ಕಾವ ಗೊಲ್ಲನ ತನಿಕೊಳಲಿಗೆ
ಸ್ಥಾವರಜಗವಾಲಿಸುತಿಹ ಮೌನವೇದಭಾಷ್ಯಕೆ
ಬೇಸಗೆ ಬಂತೆಂದು ಹೆದರಿ ಅವಿತು ಬಂದ ನೆಳಲಿಗೆ
ಪಕ್ಷಿಗಾನಗೋಷ್ಠಿಗೆ, ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿಲಾಸ್ಯಕೆ,
ವಾನರಸಂಸಾರಗಳ ಮೋದಕೆ, ವಿನೋದಕೆ,
ಹಣ್ಣು-ಕೆಂಪು ಕೆತ್ತಿದ ಚೆಲು ಹಸುರೆಲೆ-ವಿತಾನದ
ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಬಿಳಲು-ಕಂಬ-ಸಾಲ ಸಭಾಭವನದ

ಹಚ್ಚ ಹಸುರ ಚಪ್ಪರ
ಹಾಕಿದೆ ಆಲದ ಮರ.

೩

ಈ ಹಳೆಯಾಲದ ಮರ
ಒಡೆಯದ ಸಂಸಾರ:
ನಡುವೆ ಪಿತಾಮಹ-ಬುಡ, ತನ್ನರನಾರನೂ ಬಿಡ:
ಹಬ್ಬಿದ ಬಳಗವನೆಲ್ಲವ ತಬ್ಬಿಹಿಡಿದು ನಿಂತಿಹ:
ರೆಂಬೆಕೊಂಬೆ ಕವಲುಬಿಳಲು, ಮಕ್ಕಳು ಮಕ್ಕಳಮಕ್ಕಳು
ಒಂದನೊಂದು ನೆಮ್ಮಿನಿಂತ ಕೂಡುಬದುಕಿನೊಕ್ಕಲು:
ಮುದುಪಕೊಂಬೆಗೆಳೆಯ ಬಿಳಲು ನಿಚ್ಚ ನಚ್ಚಿನೂರೆಗೋಲು
ವಂಶಪರಂಪರೆಯ ಕಾಯ್ವ ಸಂತಾನದ ಸಾಲು—
ಆಲದ ಮರದಜ್ಜನ
ಸುತ-ಸುತ-ಸುತ ಸಜ್ಜನ.

೪

ಸುಗ್ಗಿ ಮಾಗಿ ನಿರಂತರ
ಕಾಣಲಿಹುದು ಈ ಮರ:
ಇನ್ನು ಹೇಳಲೇನು ಕತೆಯ ಈ ವೃಕ್ಷದ ಪೂರ್ವಜರ?
ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ನಿಡುಚಾಚಿದೆ ಇದರ ತಲೆತಲಾಂತರ,
ಕಾಲನಿಟ್ಟ ಮೊದಲ ಹಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಶಿಶುಸಜ್ಜೆ,
ಜೀವವೃಕ್ಷದಾದಿಮೂಲವಿದರ ಹುಟ್ಟಿನೋಜೆ.
ಅನಾದಿಯೆಂತನಂತವಿದರ ಮುಮ್ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ,
ಸಾವಿನೊಳಗೆ ಹುದುಗಿದೆ ಈ ವಿಶ್ವವೃಕ್ಷದೇಳಿಗೆ;
ಜೀವಹೂವು ಮರೆಯಲಿಹ ನಿಮಿತ್ತ, ಹಣ್ಣು ಬಾಳಿಗೆ;
ಹಣ್ಣುಗಣಿತವೃಕ್ಷಕಾದಿ, ತೂರಿ ಚೆದರಿ ಗಾಳಿಗೆ.
ಅಮರತ್ವದ ಆಲ,
ಇದೇ ಸಕಲ ಮೂಲ

೫

ಈ ಮರ ಪುರಾತನ,
ನಿತ್ಯನೂತನ:
ಊರ್ಧ್ವಮೂಲವೃಕ್ಷವಂಶದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೊದಲ ಹುಟ್ಟು,
ಅದುವೇ ಇದರ ಪುರಾತನನೂತನತೆಯ ಗುಟ್ಟು;
ಕೊಂಬೆ ಕರಗಿ ಸಾವ ಮುನ್ನ ಬಿಳಲು ಬಿಡಲದಾದಿ
ಮುಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ—ಇಂತು, ಈ ವೃಕ್ಷವು ಬಹುಪಾದಿ;
ಮೇಲೆ ಬೇರು ಕೆಳಗೆ ಕೊಂಬೆ: ಹಣ್ಣು ಹೂವು ತಳಿರ ಜೀವ-
ಸಾರ ಚಕ್ರತಿರುಗಿ, ತೋರುತಿಹುದನಂತತಾಭಾವ,
ಸಾವಿನ ಹಣ್ಣೆಲೆಯ ಹಿಂದೆ ಜೀವದ ತಳಿರೊಡೆಯುವ,
ಹಳೆ ಹೊಸ ಸತ್ತ್ವಗಳ ಬೆಸೆದು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ
ಈ ಮರ ಸನಾತನ,
ನೂತನ-ಪುರಾತನ.

೬

ಕೆಳಗಿದೊ ಹಸುರಾಲ,
ಮೇಲ್ಮೇಲಿ ವಿಶಾಲ;
ಹಸುರಿನ ಕಿರು ಹರಹಮೇಲೆ ಮೇಘಶ್ಯಾಮಾಂಗ
ಗ್ರಹತಾರಾಹಾರಶೋಭಿ ಮಲಗಿದೆ ತಾ ನಿಸ್ಸಂಗ:
ರವಿಕಿರಣಚ್ಛವಿಯ ನೋಟ, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳ ಮೃದುಹಾಸ,
ಮುಗಿಲುಜೆಣ್ಣೆ ಮುದ್ದು ಮೈಗೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಹೊಸ ವೇಷ—
ಯಾರು ತೇಲಬಿಟ್ಟರೀ ಘನಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರನ
ಭವಾಂಬುಧಿಯಮೇಲೆ ಮೆರೆವ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವ ಬಂಧುರನ,
ಆಲದೆಲೆಯ ಮೇಲಿನ
ಸುಂದರ ಶಿಶು ಕೃಷ್ಣನ?

೭

ಜಟಾಭರ ಬಂಧುರ
ಈ ವೃಕ್ಷಯೋಗಿವರ:
ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆ ಹೆಣೆದ ಜಡೆ ಮೇರೆಯೆ ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ
ಬಿಳಲು-ಗಡ್ಡ ಕಣ್ಣಿಗೆಡ್ಡವಾಗಲೊಪ್ಪೆ ಕೆಳಗಡೆ
ಬಿಸಿಲು ಗಾಳಿ ಮಳೆಗೆ ಮೈಯನೊಡ್ಡಿ ವರ್ಷವರ್ಷಾಂತರ
ಸುತ್ತ ಬೆಳೆದ ಹುತ್ತ ತಳೆದು ತೋರಲು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ತೆರ
ಮಹಾ ಮೌನ ರಸಯೋಗ ಸ್ಥಿತ ಸ್ಥಾವರ ಋಷಿಪ್ರವರ—
ಯಾವ ನವೋನವೀನ ಕಾವ್ಯಪೂತವೀ ಮನ್ವಂತರ?
ಓ ವೃಕ್ಷಯೋಗಿವರ,
ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ!

೫—೪—೧೯೫೭]

[ಈ ಕವನರಚನೆಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಪ್ರೇರಕ:

ಊರ್ಧ್ವಮೂಲಮಧಶ್ಶಾಖಂ ಅಶ್ವತ್ಥಂ ಪ್ರಾಹುರವ್ಯಯಂ।
ಛಂದಾಂಸಿ ಯಸ್ಯ ಪರ್ಣಾನಿ ಯಸ್ತಂ ವೇದ ಸ ವೇದವಿತ್॥

—೧೫–೧

(ಮೇಲೆ ಬುಡವುಳ್ಳದ್ದೂ ಕೆಳಗೆ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವಿದೆ. ಅದು ನಾಶವಿಲ್ಲದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದರ ಎಲೆಗಳೆ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಎಂದರೆ ವೇದಗಳು. ಯಾವನು ಅದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅವನು ವೇದವನ್ನು ಅರಿತವನು.)

ಪರಮತತ್ತ್ವಾರ್ಥದ ಸಂಕೇತ ಅಶ್ವತ್ಥ; ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಆಲದಮರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿದೆ.]

ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನ

೧

ಕಣ್ವಮುನಿಯ ನಲ್ಮಗವರಿ ಶಕುಂತಲೆ, ಕಣ್ವಾಶ್ರಮ ಲಾವಣ್ಯಲತೆ,
ತನ್ನ ಕಯ್ಯ ಕೂಸೆಂಬ ತೆರದೆ ಬೆಳಸಲು ಬೆಳೆಯಿತ್ತವಳೊಲವ ಲತೆ!
ಕನ್ನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಬೆಳೆಯೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಬೆಳೆಯಿತೊಡನೆ ಅವಳಿಟ್ಟ ಲತೆ!
ಕಣ್ಗೆ 'ಲತೆಯೆ ಪೆಣ್, ಪೆಣ್ಣೆ ಲತೆ'ಯೆನುವ ಭ್ರಮೆಯನೆಲ್ಲರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತೆ.

೨

ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂದಿಟ್ಟಳು ಹೆಸರನು ಜಾಜಿಯ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಮುನಿಯ ಸುತೆ;
ಬನದ ಕುವರಿಯಾ ಬನದ ಬಳ್ಳಿಯೊಡನಾಡುವಳೊಲವಿನ ಮಾತುಕತೆ.
ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರು ಗೆಳತಿಯರಿದನು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುತೆ ನಗುತೆ
ವಿನೋದಕವಳನೆ 'ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ'ಯೆನೆ, ಒಪ್ಪಿತು ಲಲನೆಗೆ ಲತೆಯ ಜೊತೆ.

೩

ಹಬ್ಬಿತು ಹರಡಿತು ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ ತಾ ತಬ್ಬಿತು ಹಬ್ಬಿದ ಮರನೊಡಲ;
ಉಬ್ಬುತ ಹರುಷದಿ ಹೂತು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು ಬನದಾ ಬೆಳುದಿಂಗಳ ಕಡಲ.
ಕಂಡು ಶಕುಂತಲೆ ಹಿಗ್ಗುತ ತಾಯೊಲು ನಚ್ಚಿನ ಗೆಳತಿಯರೊಡಗೂಡಿ
ಉಂಡಳಪಾರಾನಂದಾಮೃತವನು ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿ.

೪

ಜಾಜಿ ಮಾಮರನನೊಲಿದು ಕೂಡಿದೊಲು ಮುನಿಸುತೆ ವನದಲಿ ಒಂದು ದಿನ
ರಾಜ ದುಷ್ಯಂತನೊಲಿದು ಬರಲು ತಾನವನಿಗೆ ತೆತ್ತಳು ತನ್ನ ಮನ:
ಒಲವನೆದೆಗೆಯಂಗುಲಿಯನು ಬೆರಳಿಗೆ ತೊಡಿಸಿ, ಬರುವ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು
ಹಲವು ಕಾಲ ಮರೆಯಲು ಮನದನ್ನೆಯ-ತಾನೇ ಹೋಗುವ ಮನವಾಯ್ತು.

೫

ಅರಿತು ಕಣ್ವಮುನಿ ಕುವರಿಯಿರವ ತಾನವಳ ಪತಿಯೆಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡೆ
ಪರಮಹರ್ಷದಿಂದಣಿಯು ಮಾಡೆ, ಅಹ! ಅನಿತೆ ದುಃಖ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡೆ.
ನಗರಿಗೆ ಹೋಹಳು ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ ಇನ್ನೆಮಗಪ್ಪುದು ಕತ್ತಲೆಯೆಂದು
ಬಗೆಬಗೆಯಲಿ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದರಂದು.

೬

ಹೊತ್ತು ಪಿತನ ಹರಕೆಯನಾಲಿಂಗಿಸಿ ನಚ್ಚಿನ ಗೆಳತಿಯರಿಬ್ಬರನು,
ಇತ್ತು ಹರಿಣಶಿಶುವಿಗೆ ನೀವಾರವ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನು,
ನೆನೆದಳು ನಲ್ಮೆಯ ಕುವರಿ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯನು ಶಕುಂತಲೆ ಬರುಬರುತ
ಹನಿವ ಕಣ್ಣನೀರ್ ಕಾಲುವೆಯಾಗುತ ಬಳ್ಳಿಗಾಗೆ ಕಡೆನೀರೆರೆತ.

೭

ಬಿಡಲಾರದೆ ಜೊತೆಯನು ಸೆರಗೆಳೆಯುತ ಹಿಂಗಡೆ ಬರುತಿರೆ ಜಿಂಕೆಮರಿ
ಬಿಡದೆ ತಬ್ಬಿಕೊಳೆ ಬೆಳಸಿದ ಬಳ್ಳಿಯ ತಾನೈತಂದಳು ಬನಗುವರಿ.
ಬಳುಕುಬಳ್ಳಿಯೊಡಲಂಗನೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಹಿಡಿದು ತಡವಿ ಮುದ್ದಾಡುತಿರೆ,
"ಇಳೆಗಚ್ಚರಿ! ಲತೆ ಲತೆಯ ನುಡಿಸುತಿದೆ" ಎನುತ ದೂರದಲಿ ಸಖಿಯರಿರೆ—

೮

"ಹೋಗಿಬಹೆ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ" ಎನುತ ನುಡಿದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲೆ ತಾನಳಲುಕ್ಕಿ
"ಹೋಗಿಬಾರಮ್ಮ" ಎನುವವೊಲಾ ಲತೆ ಬಾಗಲು ಬಳ್ಳಿಯ ಮೈಯಿಕ್ಕಿ
ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡಳು ಬಹು ದುಃಖಭಾರದಲಿ ಶಕುಂತಲೆ—
ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಿಂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಚೈತ್ರದ ಚೆಲುವಿನ ಚಂದ್ರಕಲೆ.

೧೩—೪—೧೯೩೦]

[ಕಾಲಿದಾಸನ 'ಶಾಕುಂತಲ' ನಾಟಕದ ಪ್ರಥಮಾಂಕ ಚತುರ್ಥಾಂಕಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತ.]

ಮಿಲನ

ರಾಧಾ-ಕೃಷ್ಣ

೧

ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ
ಸೋಕಲೆದೆಗೆ ಕುಚದ ಕುಡಿ,
ತರಂಗವಾಡಿ
ಜೋಲೆ ಮುಡಿ ;
ಬಳಸೆ ಮೈಯ ತೋಳ ಸುತ್ತು,
ತುಟಿಗೆ ತುಟಿಯು ಸವಿಯು ತುತ್ತು ;
ಕೈಗೆ ಕೈಯಿ
ಮೈಯ್ಗೆ ಮೈಯ್ಯಿ
ಹಣೆದು ಹೆಣೆದು ಒಂದೆ ಎನಿಸಿ,
ಮೈಗೆ ಸೋಂಕ ಸವಿಯನುಣಿಸಿ-
ಕೂಡಿ ಕರಗಲಾರದೆ,
ಬೆಸೆದು ಬೆರೆಯಲಾರದೆ,
ಅರಿಯದರಕೆ ತೀರದೆ,
ಅರ್ಪಿಸಿಯೂ ತನ್ನೊಡಲ
ಪಾರಗಾಣದೊಲವ ಕಡಲ
ಕೃಷ್ಣವಶಕೆ ರಾಧೆ-
ಬೇಸತ್ತಳು ಬಸವಳಿದಳು
ತೀರದ ಅಭಿಸಾರದೆ.

೨

ರಾಧೆ : " ಹೂಚ್ಚುಗರೆಯೆ ಕೊಳಲಗಾನ
ಮೆಚ್ಚಿಬಂದೆನೋ ;
ಪೆಚ್ಚಳಾದೆ, ನನ್ನ ಮಾನ

ಸೂರೆಗೊಟ್ಟೆನೋ:
ಇಚ್ಛೆಯೆಲ್ಲ ನಿನ್ನದೇ–
ಒಲಿದು ಕೆಟ್ಟೆನೋ.
ತುಚ್ಛಳೇನೊ, ನುಡಿ, ದೊರೆಯೇ–
ಆಣೆಯಿಟ್ಟೆನೋ."

೩

ಕೃಷ್ಣ: "ನೀನು ಬಂದೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ
ಮೈಯೊಪ್ಪಿಸಿ ನಿಂದೆ;
ಏನೆ ಕೊಟ್ಟರದನೆ ಕೊಳುವೆ
ಬರಲಿ, ಲೋಕನಿಂದೆ.
ಲೋಕಕೆಲ್ಲ ನೀನು ಹೆಣ್ಣು
ಮೈಯ ಮಾಟದಾಟದೆ.
ಲೋಕವರಿಯದೆನ್ನ ಮೈಯೆ
ನನ್ನೊಳಿಹುದು ಕೂಟದೆ.
ಹೆಣ್ಣುತನದೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆ,
ಬಿಡು ನಿನ್ನಯ ಕೊರಗು;
ನಾನು ನೀನು ಎಲ್ಲ ಒಂದೆ
ಎಂಬರಿವೊಳು ಕರಗು."

೪

ರಾಧೆ: "ಕರಗಲಾರೆ ಕೃಷ್ಣ, ದೊರೆ,
ಒಡಲೆ ನನಗೆ ಆಸರೆ:
ಕಂಗೆ ನಿನ್ನ ರೂಹು ಚೆಲುವು
ಮನಕೆ ನಿನ್ನ ಮೋಡಿ ಗೆಲವು
ಮೈಗೆ ನಿನ್ನ ಸೋಂಕು ಸೊಂಪು
ಕಿವಿಗೆ ನಿನ್ನ ಗಾನವಿಂಪು:

ಪಂಚಕರಣದಲ್ಲಿ ಹರಣ
ಹುದುಗಿ ಹೊಂದುತಿಹುದು ನಿನ್ನ :
      ಪುಷ್ಪವುಳಿದು ಪರಿಮಳ
ಉಂಟೆ? ರಮಣ, ಪೇಳಾ."

೫

ಕೃಷ್ಣ : "ಪುಷ್ಪವೆಲ್ಲೊ ಕಾಡ ಮೂಲೆ;
ಪರಿಮಳ ಗಾಳಿಯೊಳು ತೇಲೆ
      ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ,
      ಮುದವ ತಾರದೆ?
ಭಾವದೇಹವಾಗಿ ಬರಲು
ಏಕೆ ಪಂಚಭೂತದೊಡಲು ?
ನನ್ನ ಕೊಳಲ ಗಾನದ ಕರೆ
ಎಲ್ಲರಿಗೂ: ಯಾರೇ ಬರೆ
ಎಂತೇ ಬರಲಂತಾಸರೆ
      ನೀಡುತಿರುವೆನು,
ಕೂಗಿ ಕರೆಯೆ ನಾನೆ ಬಂದು
      ಕೂಡುತಿರುವೆನು.
ನೈಯಿಸೊಡನೆ ನೈಯಾಗುತೆ
ಬೆಳಕಿನೊಡನೆ ಬೆಳಕಾಗುತೆ
ಹಕ್ಕಿಯೊಡನೆ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ
ಚುಕ್ಕಿಯೊಡನೆ ಚುಕ್ಕಿಯಾಗಿ
ಹೆಣ್ಣು ಬಯಸೆ ಗಂಡಾಗುತೆ
ಗಂಡು ಬಯಸೆ ಹೆಣ್ಣಾಗುತೆ
ಚೆಲುವು ಬಯಸೆ ಚೆಲುವೆಯಾಗಿ
ಚೆಲುವೆ ಬಯಸೆ ಚೆಲುವನಾಗಿ

ಬೆರೆಯಲು ಅನುರಕ್ತಿಯಾಗಿ
ತೊರೆಯಲು ವಿರಕ್ತಿಯಾಗಿ
ತೆರೆಯಲು ಬರಿ ಬೆಳಕಾಗಿ
ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಿ
ಜೀವಾತ್ಮಕೆ ಶುಕ್ತಿಯಾಗಿ
ಬಯಸಿದ ತೆರ ಬರುವೆ
ಬಗೆಬಗೆಯಲಿ ಬೆರೆವೆ
ಬರದಿರೆ ನಾ ಕರೆವೆ
ಬಂದೊಡನೆಯೆ ನೆರೆವೆ."

೬

ರಾಧೆ: "ತನುವಿರಹಿತೆಯಾಗಿ ನಿನ್ನ
ಹೊಂದಲಾರೆ; ಇಂತೆ ನನ್ನ
ನಿನ್ನ ಬಾಳ ಗೆಳತಿಯಾಗಿ
ಕೊಂಡು, ಕಾಯೊ, ಪ್ರೇಮಯೋಗಿ.
ತನುವರ್ಪಿತ
ಮನವರ್ಪಿತ
ಪ್ರಾಣವರ್ಪಿತ:
ಬೇಡದಿರಲು ತನು, ನಿನ್ನ
ಚರಣಕೆನ್ನ ಹರಣ ಮುನ್ನ
ಚಿರಸಮರ್ಪಿತ.
ಬೀಳ್ಕೊಡು, ನಲ್ಲಾ,
ಜೀವರ ಗೊಲ್ಲಾ!"

೭

ಕೃಷ್ಣ: "ಬಾ ರಾಧಾ ಬಾ ರಾಧಾ
ಅರಿತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವಿದ.

ನಿನ್ನ ದೇಹ ಮೃಣ್ಮಯ
ಕಾಮವುಳಿದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಚಿನ್ಮಯ;
ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳುತೆನ್ನೊಳಿಂದು
ವಿರಮಿಸಿರಲಿ ತನ್ಮಯ.
ನನ್ನ ಗೋವ ನಾನೆ ಕರೆದು
ಕುಡಿದೆನೀ ಪ್ರೇಮಸುಧಾ;
ಮೋವಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮರೆತು
ಗೋವು ನಿಲಲು ಕೊಳಲ ಹೊರತು
ಕರೆಯಲಾವ ಸಾಧನ?
ಗಾನತುಷ್ಟ ಗೋವ ಕರೆಯೆ
ನನಗೆ ಸುಧಾಪಾನ.
ಬಾ ರಾಧಾ, ಪ್ರೇಮಮುಖೀ,
ಬಾರ ಚಿರಸಖೀ.
ಮಧುರಭಾವ ಮಿಲನದಲಿ
ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಜಗವಾಗಲಿ
ನಿನ್ನೊಲು ನಿತ್ಯಸುಖಿ."

೧೯೫೩]

ನವದಂಪತಿ

ನೋಡಿದೋ ಇಲ್ಲಿ ನವ ದಂಪತಿಗಳಿವರು,
ನೆಲಕೆ ಸಗ್ಗದ ಸುಖದ ಗಂಗೆ ತಂದವರು:
ಇದೆ ತಾನೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿ
ತೊಡಗಿಹರು ಬಾಳ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ.
ಸ್ವಂತ ಮನೆ: ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಚಿಲು ಗುಬ್ಬಿಗೂಡು,
ನೆಲೆಯಿರದ ಬೆಲೆಯು ಸಂತಸ ಸೊಗದ ಬೀಡು.
ಮನೆಯಮೇಲಿದೆ ಎರಡುಸಾವಿರದ ಸಾಲ,
ಮನೆಗೆಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪ ನಲ್ಲಿಯಿಲ್ಲ.
ಪುಟ್ಟ ಕಂದನೆ ಮನೆಯ ಬೆಳಗುವಾ ದೀಪ,
ಮನೆ ತುಂಬ ಬಡತನದ ಕತ್ತಲೆಯೆ, ಪಾಪ.
ನನ್ನ ಮನೆ ಮಗು ಮಡದಿಯೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ
ಸಂಸಾರಿಗನ ದುಡಿವ ತೋಳುಗಳ ಬಲ್ಮೆ.
ಎಲ್ಲಿಯೋ ದೂರಕ್ಕೆ ನಡೆದರ್ಧ ಮೈಲಿ
ನೀರಕೊಡವೆರಡ ತಹರೆರಡು ಕೈಲಿ.
ಅರ್ಧ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟೆ ಆವನ ಅರ್ಧಾಂಗಿ
ಅಡಿಗೆಮಾಡುವಳು ಹಸಿ-ಸೌದೆ-ಹೊಗೆನುಂಗಿ.
ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕಿ ಬೀದಿಗೆ ಬಂದ ಕಂದ
ಮೈಗೆ ಹುಡಿಹೊರೆದಾಡುತಿರಲೇನು ಚೆಂದ!
ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ದಿನ ಮಗು ಬೀದಿ ನಡುವೆ
ಉರುಳಿಬಂದಿರೆ ಹಡೆದ ತಾಯಿ ಕೈಯೊಡವೆ
"ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟಾ" ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕಾಣದಿರೆ
ಅಯ್ಯೊ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕೈಕಾಲ್ಗಳದಿರೆ
ಹೊರಬಂದು ನೋಡಲಿತ್ತಾಡುತ್ತ ಕಂದ

ಬೀದಿನಾಯ್ಮರಿಯೊಡನೆ ಕಲೆತು ಸ್ವಚ್ಛಂದ
ಮರಿಯು ತಾಯ್ನಾಯಿ ತಾನತ್ತ ಮಲಗಿರಲು
ಮನುಜಶಿಶುವಿನ ತಾಯಿ ನೋಟ ನೋಡಿದಳು :
ನಗುತವಳು ಮಗುವ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತಿರೆ,
ಕೊಡಹೊತ್ತು ಬಂದ ಪತಿ-ಮೈ ಬೆವರ ಧಾರೆ!
ಕುಕ್ಕಿ ಕೊಡವನು ಕೆಳಗೆ ನೀರು ತುಸ ತುಳುಕೆ
ಧಾವಿಸುತ್ತೀಯೆ ಕಂದನಿಗೊಂದು ಮುತ್ತು
ತಲೆಗೊಡಹೆ ತಾಯ ತುಟಿಗದುವೆ ಸವಿತುತ್ತು.
ನೋಟ ನೋಟವ ತಾಗಿ ನಗೆ ನಗೆಯ ಬೆರೆತು
ಇಬ್ಬರೂ ಓಡಿದರು ಹೊರಗೆ ಕೊಡ ಮರೆತು!

೨೦—೧೨—೧೯೫೨]

ಹೊನ್ನ ಹುಲ್ಲೆ

ಕಣ್ಮುಂದೆ ಸುಳಿದು ಮುಂದೋಡುತಿಹೆಯೇಕೆ?
ಓ, ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು,—ನಿಲ್ಲೆ :
ಕಣ್ಬೊಲನ ಹಸುರಿನಲಿ ಕಮನೀಯತೆಯ ಚೆಲ್ಲಿ
ಹಾರುತಿಹೆಯೇಕೆ, ಓ ಹೊನ್ನ ಹುಲ್ಲೆ?
ನನ್ನ ದಿಟ್ಟಿಯ ಬಾಣ ನಿನ್ನ ಮೈನಾಟಿಹುದು,
ನಿನ್ನ ಎದೆನಾಟದದು—ನಾನೆ ಬಲ್ಲೆ!
ನನ್ನೊಲವ ಕಣ್ಣಿಯನು ಬೀಸಿ ಹಿಡಿಯುವೆನೆನಲು,
ಕಣ್ಣಿಹಾಕಿಯೆ ಹಿಡಿದ ಬೇಡನಿಹನಲ್ಲೆ!
ನಿನ್ನ ಸೆಳೆದೆನ್ನ ಮನೆಯಂಗಳದೊಳಾಡಿಸಲು
ನನಗೆ ಚೆಲುವಿನ ಗಾಡಿಯಿಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲೆ!
ನನ್ನ ಹೃದಯವ ನೀನು ಅರಿಯದಿಹೆ: ಎಂತರಿವೆ?
ಪಶುಹೃದಯ ನಿನದು—ಬರಿ ಕಲ್ಲು, ಕಲ್ಲೆ!
ಕಣ್ಬೊಲನ ಹಸುರಿನಲೆ ಓಡಾಡುತಿರು ನೀನು,
ನಿನ್ನ ಕಟ್ಟುವ ಯುಕ್ತಿ ಕಡೆಗೆ ಬಲ್ಲೆ :
ನನ್ನ ಮನದಂಗಳದಿ ನೆನಹುಹುರಿಯಲಿ ಬಿಗಿವೆ,
ಎಂತು ಓಡುವೆ ನೋಡುವೆನು.—ಓ ಹೊನ್ನ ಹುಲ್ಲೆ!

೧೦—೫—೧೯೪೭]

ಕನ್ನೆಗೆ ಬಿನ್ನಹ

ಕವಲು ಜಡೆಯ ಕನ್ನೆ
ಸೌಂದರ್ಯಸಾರಸಂಪನ್ನೆ ‖ ಪ

ಏಕೆ ಗೈವೆ ಸನ್ನೆ ?
ಅದು—ನನ್ನ ಕುರಿತುದೇನೆ ?
ನನ್ನನಲ್ಲದಿರೆ ಏಕೆ ಹುಸಿಯು ಕರೆ ?
ಈ ಬಿನ್ನಾಣವ ತೊರೆಯಾ ತೊರೆ ತೊರೆ—
ಕವಲು ಜಡೆಯ ಕನ್ನೆ....

ಏನು ನಡೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ !
ಅಕಟ—ಕಾಲಿಗಿಲ್ಲ ಗೆಜ್ಜೆ.
ಚೆಲುವ ಹರಡಿ, ನಡೆಯಲ್ಲಿ ನವಿಲ ಕಡೆ-
ಗಣಿಸಿ ಕುಣಿಯುವೆ—ಕೊಲ್ಲುವೆ ನಿಂತೊಡೆ—
ಕವಲು ಜಡೆಯ....

ಬಿಡು ಬಿಡು ಈ ಭಂಗಿ,
ನೀ—ಲೋಕವರಿಯೆ ತಂಗಿ.
ಬಿಡದಿರೆ ಕಾಮಿ ನೋಣೆವನು ನುಂಗಿ,
ಲಾಲಿಸೆನ್ನ ನುಡಿ ಓ ಲಲಿತಾಂಗಿ—
ಕವಲು ಜಡೆಯ....

ಪತಿಮನ್ಮಥಗೆ ರತಿ
ಆಗೆ—ಲೋಕಕೆ ನೀ ಗರತಿ.
ಪತಿಯೊಲವಿನ ಬೆಳುದಿಂಗಳಲಿ
ನಲಿನಲಿ ನೀ ಮಲ್ಲಿಗೆಯರಳಿ—
ಕವಲು ಜಡೆಯ....

೧೯೪೯]

ಚಪಲೆ

ಹೂವಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಹಾರುವ ದುಂಬಿ
ಕೆಡದಿರೊ, ಗೆಳೆಯಾ, ಚಪಲೆಯ ನಂಬಿ || ಪ ||

ಒಲಿದು ಬರುವ ತೆರದೊಳು ನಲಿಸಿ
ಕಲಿತ ಬೆಡಗಿನ ಬಲೆಯನು ಬೀಸಿ
ಲಲಿತ ವಚನಮಧುವನು ಸೂಸಿ
ಸುಲಭದಿ ಸೆಳೆವಳೊ ನಿನ್ನ ಮೋಹಿಸಿ.

ಬೆಲೆಗೆ ಮುಂದಿಡುವಳೊ ಒಲವಿನ ರಾಶಿ
ತಿಳಿಯೆ ನೀನು ಅದು ಬೂದಿಯ ರಾಶಿ
ಕೊಳುವೆ ನೀನು ಮಾಡದೆ ಚೌಕಾಶಿ
ನಲಿದು ಕುಣಿವೆಯಲ್ಲೊ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಪೂಸಿ.

ರಾಗರಸದ ಹುಸಿಸವಿ ತೋರುವಳು
ಭೋಗವಿಲಾಸದ ಭ್ರಮೆ ಬೀರುವಳು.
ನೀಗಿ ಧನವ ನೀ ಬರಿಗೈಯಾಗಲು
ಬೇಗನುಳಿದು ನಿನ್ನ ತಾ ಹಾರುವಳು.

೧೭—೬—೧೯೫೩]

ಮಡದಿಗೊಂದು ಮಾತು

ತಪ್ಪೊ ನೆಪ್ಪೊ ನೀನೊಪ್ಪಿಕೊಬೇಕು
ಮನೆಗೆ ನಾನು ಯಜಮಾನ.
ತಪ್ಪಿರೆ ನಿನ್ನೊಳು ನಾನೊಪ್ಪುವೆನು—
ಇಲ್ಲವೊ, ಮನೆ ಶ್ಮಶಾನ.
ಒಪ್ಪಿ ಮದುವೆಯಾದರ ತೆರ ಬೇರೆ—
ಹಾಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ಬಾಳು.
ಅಪ್ಪಂದಿರೊಪ್ಪಿ ಕೂಡಿಸಿದರ ಗತಿ
ಮಜ್ಜಿಗೆ ಬೆರಸಿದ ಹಾಲು.
ಹಾಲೊಡೆವುದು, ದಿಟ: ಅದು ಮೊಸರಾಗದೆ?
ಮಜ್ಜಿಗೆ ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಪ್ಪು.
ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದುದ ಪಡೆವ ವಿವೇಕವ
ತೋರಲು ತಪ್ಪೇ ಒಪ್ಪು.
ನಾ ಮನ್ಮಥನಲ್ಲಲ್ಲ ನೀನು ರತಿ—
ಏತಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ವಿರಸ?
ವೈಮನಸ್ಯವೇತಕೆ—ಮನ ಕೂಡದೆ,
ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರೆ ಸರಸ?
ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಾಟಕ್ಕೆ ಪಾಟಕ್ಕೆ
ಜಗಳ ಕದನಗಳ ಶ್ರುತಿಯೆ?
ಹೆಮ್ಮೆಪಡುವುವೇ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಲಿ,
ನಮ್ಮ ಮಾದರಿಯೆ ಗತಿಯೆ?
ತಪ್ಪೊ ನೆಪ್ಪೊ ನಾವೊಪ್ಪುತ ನಡೆವ—
ತೊರೆದು ಹೊಳ್ಳು ಹುಸಿ ಮಾನ.
ತಪ್ಪನು ಹುಡುಕುವ ಚಾಳಿ ನಿಂತು, ಮನೆ
ಆಗಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸಮಾನ.

೮—೧೦—೧೯೫೫]

ಮುಪ್ಪು

ದೇಹವೇನೊ ದಿಟವೆ ಹೊರೆ—
ಹರೆಯದೊಳಗದಿತ್ತ ಕರೆ
ತಣಿವುಗೊಂಡು ಕುಗ್ಗುತ ಬರೆ,
ಕಾಣಿಸಿಕೊಳೆ ಕೂದಲ ನರೆ,
ಮುಖದಲಿ ಮೂಡಲು ಗೆರೆಗೆರೆ
(ಕಾಲನುತ್ತ ನೇಗಿಲ ಗೆರೆ),
ಹರುಕು ಮುಗಿಲನುಟ್ಟಿಹ ಪೆರೆ-
ಯಂತೆ ಸವೆದ ಯೌವನವಿರೆ,
ಕರೆಯದೆಯೇ ಊಟಕೆ ನೆರೆ-
ಯುವ ಬಡಹಾರುವರಿಗೆ ದೊರೆ-
ಯೆನಿಸುತ ಬರೆ ತಳುವದೆ ಜರೆ,
ತೋರ್ಪುದು ದಿಟ ದೇಹವೆ ಹೊರೆ-
ಯಾಗಿ ನಿನಗೆ: ನೆನೆ, ಆದರೆ
ಮುಪ್ಪದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ತರೆ
(ಆವರೆಗೂ ಬದುಕಿದ್ದರೆ,
ರೋಗರುಜಿನ ಬಾರದಿರೆ!)
ಆತ್ಮದರಿವು ಬೆಳಗುತಲಿರೆ
ಮುಪ್ಪು ಸೌಖ್ಯದಾಸರೆ.
ಹಣ್ಣಾಗುತ ನೆಲಕುದಿರೆ
ಮುಗಿಯಿತಲಾ ಬಾಳ ಸೆರೆ?
ತುಂಬು ಬಾಳ ಬಾಳುವರೆ
ಮುಪ್ಪೆ ಕಡೆಯ ಉಡುಗೊರೆ!

೨೨—೧೧—೧೯೫೨]

ಉದಯ ಗಾನ

"ಉದಿಸಿಹನಿನ, ಸುಂದರ ದಿನ"—
ಎನಲು ಪಕ್ಷಿಕೂಜನ
ಮುದತಾಳುತೆ ದಿನಚರ್ಯೆಗೆ
ಅನುವಾಯಿತು ಮನ್ಮನ.

ಉದಯರವಿಯೆ ಮಂಜು ಕವಿಯೆ
ಮರೆಯಾಗುವ ತೆರದೊಳು
ಮುದಿತ ಮನವು ಕುಗ್ಗಿತನುವು-
ಗೆಟ್ಟು ಚಿಂತೆಭರದೊಳು.

ಚಿಂತೆಯೆ ಹಗಲೂಟ ರಾತ್ರಿ
ಪವಡಿಪ ಹಳೆ ಹಾಸುಗೆ
ಅಂತು ಇಂತು ಎಂತು ಎನುತ
ಬವಣೆಗೊಳುವ ಮನಸಿಗೆ.

ಎದೆಯ ಪಾಳಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ
ಗೂಗೂ ಎನುತ್ತಿರೆ
ಬದುಕಿನ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಇರುಳೆ,
ಇರುಳು ಹೆಚ್ಚಿನಾಸರೆ.

ಚಿಂತೆಯೋಡೆ, ಹಕ್ಕಿ-ಹಾಡೆ
ಬೇಡ : ಹೃದಯ ನಂದನ ;
ಸಂತಸಗೊಂಬೇರಿ ಮನವು
ಹೇಗೆ ಉಲಿಯೆ ಸುಸ್ವನ.

ಹರ್ಷಕಿರಣ ಧೈರ್ಯಸೂರ್ಯ
ಕೆಂಪುಚೆಲ್ಲಿ ಮೂಡಲು
ವರ್ಷಿಸುವುದು ಎನಿತು ಹೊತ್ತು !
ಚಿಂತೆಮಂಜು ಓಡಲು—
" ಉದಿಸಿಹನಿನ, ಸುಂದರ ದಿನ "—
ಹೃದಯಪಕ್ಷಿ ಕೂಜನ
ಮುದಗೊಳಿಸಲು ಬಡ ಜೀವನ
ಸದಾ ಸೌಖ್ಯಭಾಜನ.

೨೬—೧೦—೧೯೫೨]

ಏನು ಭಯ ?

ಏನು ಭಯ ನಮಗ್ಯಾರ ಭಯ
ತಾನೇ ತಾನಾಗಿಹುದಭಯ ‖ ಪ ‖

ಪರರೊಡವೆಯನು ಮುಟ್ಟದತನಕ
ಪರದೂಷಣೆಯನು ಮಾಡದತನಕ
ಪರಸತಿಗೆ ಮನವಿಕ್ಕದತನಕ
ಪರಸುಖಕಿಹವನು ಬಾಳುವತನಕ

ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಲಿ ನಡೆಯುವವರೆಗೆ
ಕಾಯಕದಲಿ ಕೈಸೋಲದವರೆಗೆ
ಹೇಯಕೃತ್ಯಗಳ ಹೇಸುವವರೆಗೆ
ಮಾಯೆಮೋಸಗಳ ಮಾಡದವರೆಗೆ

ಧನದ ಗಳಿಕೆ ದಾನಕ್ಕೈವುದಕಾಗಿರೆ
ತನಗೆಂಬುದ ಬಿಟ್ಟು ಪರರಿಗೆನುತ್ತಿರೆ
ಜನುಮದ ಜಂಗಿಗೆ ಜೋತುಬೀಳದೆ
ಮನವ ರಾಘವನ ಮನೆಯು ಮಾಡಿದರೆ

೧—೬—೧೯೫೬]

ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಹಾಡು

ಬಂದೆ ಬಂದೆನಿದೊ ಬನಗುವರಿ
ತಂದೆನಿದೋ ನಿದ್ರಾಲಹರಿ || ಪ ||

ನಿದ್ದೆಯುಸುಕನೆಳೆಯುವೆ ನಾನು
ಕಂಡ ಕನಸ ಮರೆಯೌ ನೀನು
ಕನಸು ನನಸಾಗದಿರಲೀ ಬಾಳು
ಚಿರನಿದ್ರೆಯೆ ಸುಖವಲ್ಲವೆ ಹೇಳು?

ಆತ್ಮನ ನಿತ್ಯಸ್ಥಿತಿ ಚಿರನಿದ್ರೆ
ಇಳೆಯ ಬಾಳವನ ಸ್ವಪ್ನದ ಮುದ್ರೆ
ನಮ್ಮಾ ಎಚ್ಚರ ದಿವ್ಯಸ್ವಪ್ನ
ನಿದ್ರೆ ಆತ್ಮನನು ನೆನೆವ ಪ್ರಯತ್ನ

ನಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯೊಳಗಣ ಕನಸು
ಚಿರನಿದ್ರೆಯ ಕನಸಿನ ಕನಸು
ಕನಸಿನೊಳಗೆ ಏನಾದರೆ ಏನು?
ಚಿರನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸೌ ನೀನು

೧೯೩೦]

[" ತಿರುಕಿಯ ಕನಸು " ಎಂಬ ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಿ ಬರೆದ ಹಾಡು]

ಬಾಳುಹಂಪೆ

ಹಾಳು ಹಂಪೆಯಿದೆಂದು ಹಳಿಯದಿರು: ಹಾಳಿನಲಿ
ಹುದುಗಿಹುದು ಕನ್ನಡ ಹೊನ್ನ ಕಥೆ: ನೆನೆಯೆ
ನಮಗೊದವದೇ ಹೆಮ್ಮೆ? ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಮುನಿ ಹರಸೆ,
ಬಾಳಿತೀ ನಗರಿ ಭೂಲೋಕ ನಂದನವೆನಿಸಿ.
ಲೀಲೆಯಾಡಿದಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯರಮೆ ನಲಿನಲಿದು,
ಕೇಳಿಯಾಡಿದಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿ ಕವಿಗಳಿಗೊಲಿದು;
ಕೇಳಿ ಮರೆಯದ ಗರುವತನವ ಲೋಕಕೆ ಮೆರೆದು,
ಕೂಲಿಹೋದುದೊ ವಿಧಿಯ ಕ್ರೂರದಾಳಿಗೆ ಮಣಿದು!
ಏನಳಿದೊಡೇನುಳಿದ ವೈಭವದ ಕುರುಹಿಂದು
ಕರ್ನಾಟ ರಾಜ್ಯ ನವನಿರ್ಮಾಣಕಾಗಿಹುದು
ಸ್ವರ್ಣಸಂಕೇತಂ; ಹಂಪೆಯು ದಿಗಂತದಲಿ
ಭಾನು ಮೂಡಿಹ ನವ್ಯಭವ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದ:
ಏಳು ಹಂಪೆಯೆ, ಹರಡಲೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ತನಿಹೊಗರು;
ಬಾಳು ಹಂಪೆಯೆ! ಪೊರೆಗೆ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಗುರು!

೨೭—೯—೧೯೫೩]

[ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು]

ಧನ್ಯ ಕೈಲಾಸಂ!

ಸತ್ಯ ಸುಂದರ ಶಿವಂ ನಟರಾಜ ರೂಪದಲಿ
ಅಂದಗಜೆಯೊಡಗೂಡಿ ಅಪ್ಸರಸಮಂ ಪೂಡಿ
ರಸಯಜ್ಞಮಂ ಮಾಡಿ ನೆರೆದ ಸುರರಿಗೆ ಊಡಿ
ಮೆರೆದ ರಂಗಂ; ಎಲ್ಲರಾದರ್ಶಕದುವೆ ನೆಲೆ
ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಂ; ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಟ್ಯಕಲೆ
ಕೈಲಾಸಮಂ ಮುಟ್ಟಿ ಆ ಶಿವನ ತಣಿಸಿತ್ತು
ರಸಿಕ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೇರಾನಂದದುಣಿಸಿತ್ತು
'ಆಃ! ರಸೋ ವೈ ಸಃ' ಎನಿಸಿತ್ತು—ಎನೆ ಮಿಗಿಲೆ?
ಕಂಡಿತೇ, ಮುಟ್ಟಿತೇ, ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕಂ
ಕೈಲಾಸ ಶಿಖರು ನಾಟ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲಿ?
ನಾಟಕಕಲಾಕುಶಲರೆನಿಬರೋ ನೇರದಲಿ
ಏರಿದರು ಹರಗಿರಿಯ: ರಚಿಸಿ ಪಲ ನಾಟಕಂ,
ಕೈಲಾಸ ಕಂಡಾತನೊಬ್ಬನೇ: ಅವನೆ ಕೈಲಾಸಂ!
ಕಣ್ಗೆ ಕಂಡುದನಾತ್ಮ ಮುಟ್ಟದೇ?—ಧನ್ಯ ಕೈಲಾಸಂ!

೨೫—೧೧—೧೯೪೭]

ಸರಸ ನಲ್ಮೆಯ ಮೂರ್ತಿ

(ದಿವಂಗತ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು)

ಹತ್ತಿರದ ಕೆಳೆಯರ್ಗೆ ಸರಸ ನಲ್ಮೆಯ 'ಮೂರ್ತಿ';
ಎತ್ತರದ ನಿಲುವಿನಿಂ ಗೆಲವಿನಿಂ ಚೆಲುಮೂರ್ತಿ;
ಬಿತ್ತರದ ನುಡಿಯ ಗುಡಿಯೊಳು ನಿನ್ನ ಕೃತಿಮೂರ್ತಿ
ಕೆತ್ತಿಹುದು, ಮೌನಸೇವೆಯ ಶಾಸನದ ಕೀರ್ತಿ!
ಮೌನಿ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲ್; ತೊಡಗೆ ವಾಗ್ಮಿಪ್ರವರ;
ಮನದೊಳಗ ಮೈಗರೆದ ಸುಸ್ಮಿತ ಸ್ನೇಹಪರ;
ಕಲಿಸುವೆಡೆಯೊಳ್ ಗುರು, ಕಲಿಯುವೆಡೆ ಶಿಷ್ಯವರ;
ಒಲುಮೆಯಿಂ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೈವ ಬಲ್ಚದುರ.
ಹರಿಮತದೆ ಹುಟ್ಟಿಯುಂ ಪರಮತ ವಿಚಾರವಂ
ಅರಿತು, ಮುಟ್ಟಿದೆ ವೀರಶೈವಮತ ಪಾರವಂ
ತೆರೆದೆ, 'ಅಣ್ಣ'ನಮೋಘ ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರವಂ
ಎರೆದೆ ನಾಡಿಗೆ 'ವಚನಧರ್ಮ'ದ ಸುಸಾರವಂ.
ನುಡಿಯ ಧರ್ಮದ ಹೊಲಬು ನಿನ್ನಿಂದಲಾಯ್ತು ಹಸನು;
ಅಡಿಯಿಡುವುದಾರಿಯಿಂದೆಮ್ಮ ತಾಯ ಬೆಸನು.

೫—೧೧—೧೯೫೩]

ತೆರೆಯಿತಿದೊ ನಾಡಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು

ತೆರೆಯಿತಿದೊ ನಾಡ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು
ಕರೆಯುತಿದೆ ಹೊಸ ಹೊನ್ನ ಹುದುಬಾಳ ಬದುಕಲು || ಪ ||

ಕಂಗೆ ಕಾಣದ ದೈವಲೀಲೆ ಕೃಪೆದೋರೆ
ಹೊಂಗನಸು ಹೂವರಳಿ ಪರಿಮಳವ ಬೀರೆ
ಭಂಗಿತ ಜನದ ಮನವು ನಲಿದು ಮುದತೋರೆ
ಮಂಗಳದ ಮನೆಯಾಗಿ ನಾಡು ನಲವೇರೆ

ತೋಳ ನುಗ್ಗಿದ ಕುರಿಯ ಮಂದೆ ಚೆದರುವವೊಲು
ಹೋಳಾದ ನೆಲವಿಂದು ಒಂದುಗೂಡಿರಲು
ಕೀಳುತನವನು ಕೊಡಹುತೆದ್ದ ಸಿಂಹದೊಲು
'ಬಾಳಿ, ಬಾಳಿಸಿ'ರೆಂದು ತಾಯ್ ಹರಸುತಿರಲು

'ಕನ್ನಡದ ಮನೆಯೊಂದೆ, ಒಂದೆ ಕನ್ನಡ ಕುಲ'—
ಚಿನ್ನದೆಳೆಕಟ್ಟಿದುವೆ ನಮಗೆ ರಕ್ಷೆ, ಬಲ :
ಭಿನ್ನವಾಗದೆ ಬುದುಕಿ ನೂರು ಸಾವಿರ ಕಾಲ
ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತಿಯನು ಹಬ್ಬಿಸಲು ಜಗದಗಲ

೧—೧೧—೧೯೫೬]

[ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ ರಚಿಸಿದ್ದು]

ಗೆಲ್ಲು ಗೆಲ್ ಕನ್ನಡದ ನಾಡದೇವಿ

ಗೆಲ್ಲು ಗೆಲ್ ಕನ್ನಡದ ನಾಡದೇವಿ
ಗೆಲ್ಲು, ಭಾರತ ಕುವರಿ, ಭುವನೇಶ್ವರಿ || ಪ ||

ಹತ್ತುಕಡೆ ಹಂಚಿ ವಂಚಿತರಾದ ನಾವಿಂದು
ಹೆತ್ತ ಪುಣ್ಯದ ನಿನ್ನ ಮಡಿಲೊಳೊಂದು
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾಳೊಡೆದು ಬಯಲತೊರೆಯಾಗದೊಲು
ಸುತ್ತ ರಕ್ಷಿಸಲಮ್ಮ ನಿನ್ನ ಹರಕೆಯ ಕಾವು

ಕನ್ನಡದ ತಾಯ್‌ಪೆತ್ತ ನಾವೆಲ್ಲರೊಂದೆ ಕುಲ
ಕನ್ನಡದ ನೆಲದೊಕ್ಕಲೆನಿಸಿ ನಾವೊಂದು ಕುಲ
ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯೊಲವ ಕಟ್ಟನಿಂದೊಂದೆ ಕುಲ
ಕನ್ನಡದ ಕುಲದೇವಿ ನೀನೆ ನಮ್ಮ ಬಲ

ಕ್ಷುದ್ರಭಾವನೆ ಭೇದಗಳು ಮರಳಿ ಈ ನಾಡ
ಛಿದ್ರಗೈಯದ ರೀತಿ, ಓ ತಾಯೆ, ಕಾಪಾಡ
ಭದ್ರಂ ಶುಭಂ ಮಂಗಳಂ ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ !
ಉದ್ಧಾರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿ ಗೆಲ್ಗೆ !

೨೧—೧೦—೧೯೫೬]

ಶ್ರೀ ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಗೆ

ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ ಮೂರ್ತಿ, ಓ, ನಾಡಿನಮರಕೀರ್ತಿ !
ತುಂಬಿತೈವತ್ತು ವರುಷ ನಿನಗೆ, ಹೋ, ತುಂಬಿ ಬಂತು ಹರುಷ !
ಹೋ ತುಂಬಿ ಬಂತು ಹರುಷ !
ನಮಗೆ—ತುಂಬಿ ಬಂತು ಹರುಷ !
ನಾಡಿಗೆ—ತುಂಬಿ ಬಂತು ಹರುಷ !

ತುಂಬಿ ಹಾಡುತಿರಲಿ—ನಿನ್ನದೆ ತುಂಬಿ ಹಾಡುತಿರಲಿ :
ತುಂಬಿ ಸೂರನದರಾಚೆಗೂ ಹಾರಿ ತುಂಬಿ ನಿಲಲಿ ಚಿರಕಾಲ,
ಕಳೆ ತುಂಬಿ ನಿಲಲಿ ಚಿರಕಾಲ,
ಇಳೆ ತುಂಬಿ ನಿಲಲಿ ಚಿರಕಾಲ,
ಸಿರಿ ತುಂಬಿ ನಿಲಲಿ ಚಿರಕಾಲ !

ನಾಡಿಗೆಲ್ಲ ನುಡಿವೋಡಿ ಹಾಕಿ ಕವಿ ಗಾಡಿಕಾರನಾದೆ,
ಹಾಡಿ ಗಂಗೆಯನು ನೆಲಕೆ ತಂದ ಪಾವಾಡಕಾರನಾದೆ :
ಸವಿ ಪಾವಾಡಕಾರನಾದೆ,
ಕವಿ ಪಾವಾಡಕಾರನಾದೆ,
ಗುರು ಪಾವಾಡಕಾರನಾದೆ !

ವಿಸೀ

(ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ)

ಸೆಳೆಗೊಂಬು, ಎಳೆಬಳ್ಳಿ, ನಿನ್ನೊಡಲು : ಕಲೆ ಕಡಲು-
ತುಂಬಿ, ಅಲೆಯಲೆ-ಲಯದ ಲಲಿತ ವಿನ್ಯಾಸದಲಿ
ನಡೆನುಡಿಯ ಚಿಗುರಾಗಿ, ಹೂತು ಮೃದುಹಾಸದಲಿ,
ಕೆಳೆಯ ಕಂಪನು ಬೀರಿ, ತಾಯ್ಗೆ ಕಾಣಿಕೆಗೊಡಲು
ಫಲಿಸಿವೆ 'ದ್ರಾಕ್ಷಿದಾಳಿಂಬೆ'ಗಳು ; ಸಮ 'ನೆಳಲು-
ಬೆಳಕು' ; ಮೂಡಣ ಪಡುವ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನ ಗಾಳಿ-
ಸೇವನೆಯ ಭಾವನೆಯ ಚಿತ್ತರದ ಬಾಳ್‌ಬಾಳಿ
ನೆಲ ಬಿಡದೆ ಬಾನ್‌ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧ ಸರ್ವವ ಕೊಳಲು.
ನೋವಿನಲಿ ನಲವ, ವಿರಸದಲಿ ಸರಸವನರಸಿ
ಪರಿಣಮಿಸಿ ಹೃದಯದೊಳ್ ಸ್ನಿಗ್ಧತೆಯೆ ತುಂಬಿರಲು,
ಅರಿವು-ಕಿಡಿ ಸೋಂಕೆ ಬೆಳಗಿವೆ ನುಡಿಯ 'ದೀಪಗಳು' ;
ಭಾವಭೃಂಗಶ್ರುತಿಗೆ ಬಾಳ ತಾಳವ ನಿರಿಸಿ
ರಸಿಕಜೀವನ ತರಂಗಿಸಿ ರಾಗವಾಗಿರಲು
ಹೊಸಹುಟ್ಟಿನಲಿ ಚಿಲುಮೆಚಿಮ್ಮಿದುವು 'ಗೀತಗಳು'.

೧೧—೧೨—೧೯೫೩

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುವಿಗೆ

ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನೊಲುಮೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಶಿಶುವೆ, ನೀ ಕುಡಿದು
ಧರ್ಮಾಮೃತವ ಧನ್ಯನೆನಿಸಿದಯ್ ; ಆ ಮುನ್ನ
ಮಲೆನಾಡ ತಾಯ ಚೆಲುವೇ ಪೆತ್ತ ಸಿಸುರನ್ನ :
ಆಗದೇ ವರಕವಿಯ ಜನನ? ಕೊಳಲಂ ಪಿಡಿದು
ರಾಗರಾಗಗಳಿಂದ ಜನತೆಯ ಎದೆಯ ಮಿಡಿದು,
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಗರಿಯ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣ ನವಿಲ—
ಹೃದಯಪೀಠದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಗಾನದ ಗತಿಯ
ತೂಗಿ ತೋರುವ ನವಿಲ—ಕುಣಿಕುಣಿಸಿದಯ್ ತಣಿದು.
ನೆಲದ ನಲವ ಚೆಲುವ ಮಯೂರನರ್ತನ ಸಾಕೆ
ವ್ಯೋಮವಿಹಾರಾಕಾಂಕ್ಷಿ ಪಕ್ಷಿರಾಜನಿಗೆ?
ಆಮೆಬಾವಿಯೆ ಮಾನಸಸರೋವರದ ಹಂಸರಾಜನಿಗೆ?
ಹಲಮೆಹಾಡಿದರು ಹೊಸತೆನಿಸೆ ರಾಮಾಯಣಕೆ
ನವದರ್ಶನ ಸ್ವರ್ಣಸ್ಪರ್ಶನವಿತ್ತು ಕೃತಿಸಿ
ನವಭಾರತದ ಕವಿ ಪ್ರವರನಯ್—ನಲಿವೆ ನುತಿಸಿ.

೨೫—೫—೧೯೫೬]

ನಮೋ ಗುರವೇ

(ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ.)

ಶ್ರೀಪದಗಳನು ಬಿಸುಟು, ವರಿಸಿ ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಯ,
ಜ್ಞಾನದಾನದ ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಪಂಜನು ಹಿಡಿದು
ಮಿಡಿದು ಶಿಷ್ಯರ ಹೃದಯ ರಸಭಾವ ತಂತುಗಳ
ಕಾಪಿಟ್ಟೆ ಗುರುಪೀಠಗೌರವವ, ಗುರುವರ !
ಗೋಪನೆಡೆ ವತ್ಸನೆಂತಂತು ನಾ ಬಳಿ ಬಂದೆ
ನಿಂದೆ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬೋಧೆಯ ಕುಡಿಯೆ,
ಪಡೆಯೆ ಕವಿತಾಸ್ಫೂರ್ತಿಯನು : ಅಲ್ಲ ಬರಿ ಬೋಧೆ
ನಾ ಪಡೆದುದಂದು : ಬರು ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮಸುಧೆ.
ನಾನಿರಲಿ ; ರಸತಪಸ್ಯೆಯ ಫಲವ ಹಲವನಿಳೆ
ಕಂಡಿಹುದು ನಿನ್ನಿಂದ : ಕಾವ್ಯನಿರ್ಮಿತಿಗೈದು,
ಒಯ್ದು ಕವಿಮಿತ್ರರನು ರಸಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಲಿ
ಕೆಣವಿಲ್ಲದ ರಸಗ್ರಹಣಸೌಹಾರ್ದದಲಿ,
ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಶುಷ್ಕತೆಗೆ ಪಲ್ಲವದ ಸೊಂಪಿತ್ತು
ಎಯ್ದಿರುವೆ ರಸಲೋಕ ಸೀಮೆಯ : ನಮೋ ಗುರವೇ !

೧೯೫೭]

ಧರ್ಮಚಕ್ರ

ಯುಗಯುಗಾಂತರದಿಂದೆ ತಿರುಗುತಿದೆ ಚಕ್ರಂ :
ದಾನವರ್ ಸೊಕ್ಕಿ ಭೂಸ್ವರ್ಗ ಪಾತಾಳದೊಳ್
ಮಾನವರ್ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಂ ಕಾಡುತಿರೆ
ಜಗವನುದ್ಧರಿಸೆ ಶ್ರೀಹರಿ ತಳೆದ ಚಕ್ರಂ
ರಕ್ಕಸರ ರಕ್ತಮಂ ಪೀರಿ ಧರ್ಮವ ನಿಲಿಸಿ
ಸೇದೆವಟ್ಟುದು : ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ತಾಮಸಚರಿತೆ;
ಸೋದರರ ವಧೆಗೆಳಸಿದಾ ಕೌರವರನಳಿಸೆ
ಮಿಕ್ಕ ಮತಿಚಕ್ರಮಂ ತಿರುಪಿದಂ ಕೃಷ್ಣಂ.
ದಂಡದಿಂ ಭೇದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಲೇಂ? ನಿಂತುದೇ
ಯುದ್ಧಂ? ಭುವನದ ಬಹುಮುಖ ದುಃಖಮಂ ಕಂಡ
ಬುದ್ಧಂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದನಾ ಧರ್ಮಚಕ್ರಮಂ.
ದುಂಡುತಿರುಗುವ ಚಕ್ರವೊಂದೇ : ಕಾಲಗುಣದಿಂ
ಗುರಿ ಪರಿ ಬೇರೆ : ಚಿರಕಾಲ ತಿರುಗುತ್ತಿರಲಿ
ಅರಿಯ ಕೊಲ್ಲದೆ ಕಾವ ಧರ್ಮಚಕ್ರಂ ಮರಳಿಮರಳಿ.

೧೫—೫—೧೯೫೬]

ಬಿಡುಗಡೆ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಆಡುಬಯಲಲ್ಲ

ಬಿಡುಗಡೆ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಆಡುಬಯಲಲ್ಲ—
ವ್ಯಕ್ತಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸಕದು ಮಲ್ಲಶಾಲೆ;
ಪಡೆವ ತೋಳ್ಬಲ ದುರ್ಬಲರ ದಮನಕ್ಕಲ್ಲ;
ಸಲ್ಲ ಸಮಬಲರೊಡನೆ ತೋಳ್ತೀಟೆಯ ಕದನ.
ಸದನ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ, ತವರು ಸಂತುಷ್ಟಿಗೆ, ನೆಲೆಬೀಡು ಶಾಂತಿಗೆ;
ಮಂಗಳದ ಬೆಳುದಿಂಗಳಿಂಗದಂಗಳ, ಬಿಡುಗಡೆಯ ಭಾಗ್ಯಭೋಗದಲಿ
ನಲಿವ ನಾಡು.

ಕೆಲರ ಸೊತ್ತಾಗಲಾ ಭೋಗ, ನಾಡಿಗೆ ಕುತ್ತು;
ಬಿಡುತೆಗೆ ವಿಪತ್ತು.
ನಾಡ ಬಿಡುಗಡೆಯೆನಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗೈಹಿಕ ಮುಕ್ತಿ—
ಬರ, ಬೇನೆ, ಬಂಗೈಯ ಬವಣೆ, ಅಜ್ಞಾನಗಳ ದಾಸ್ಯದಿಂದ.
ವಿಷಮತೆಯ ವಿಷಬೀಜಕೆಡೆಗೊಡಲು ಬಿಡುಗಡೆಯು ಬಸಿರಿಂದ
ಒಗೆಯುವುದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನು ಮೆಟ್ಟಿತುಳಿಯುವ ಭೂತ.
ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿನಾಶ
ಬಿಡುಗಡೆಯ ಪರಿಹಾಸ;
ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಕಾಸ
ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಿವ್ಯವರ.
ಬಿಡುಗಡೆಯ ವರ ಬೇಡದಿರೆ, ಸಿದ್ಧ ಒಳಬವರ, ಕಾಲುವೆ ನೆತ್ತರ:
ಸಿದ್ಧಿ ಬೇಕೆನೆ ಸುರಿಸು ಗರುಡಿಮನೆಯಲಿ ಬೆವರ—
ಬಿಡುಗಡೆ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಆಡುಬಯಲಲ್ಲ.

೧೫—೮—೧೯೫೪]

ನಾಳಿನ ಭಾರತ

೧

ನೆಲವ ನೋಯಿಸದೆ, ಸಾಯಿಸದೆ ಕಳೆಯು,
ತೆಗೆದ ಹುಲುಸು ಬೆಳಸು;
ಪುಟಕಿಕ್ಕದಪರಂಜಿ;
ಕುಲುಮೆಗಿಚ್ಚಿನ ನಚ್ಚಿನೊಚ್ಚತದ ಕೆಳೆಯುಣದೆ
ಕಠಿನಾಕೃತಿಯ ಕೊಂಡ ಕಡುಕಬ್ಬಿಣ;
ಬಾನೊಳಾಡುವ ಬಿಳಿಯ ಮುಗಿಲ ಮುದ್ದೆಯ ತೆರದಿ
ಕಡೆಗೋಲ ಕಡೆತ ಪಡೆಯದೆ ಹಾಲಿನೊಡಲಿಂದ ಬಂದ
ಬೆಣ್ಣೆಯ ಚೆಂದ;
ಬೇನೆ ತಿನ್ನದ ಹೆಂಗೆ—
ಇರುವುವಾದರೆ, ದಿಟದೆ,
ನಮ್ಮ ಮೈಮನ ದುಡಿಯದಿಂದ್ರಜಾಲದೊಳಹುದು
ಇಂದ್ರನಂದನವೆ ನಾಳಿನ ಭಾರತ.

೨

ಕಥೆ-ಪುರಾಣ-ಪವಾಡ ನಡೆವೊಡೇಕೀ ಬವಣೆ?
ಇಲ್ಲ ಲವಲೇಶ ಹೊಣೆ!
ಅದು—
ಸಿದ್ಧರಿಗೆ, ಬುದ್ಧರಿಗೆ—ಅಲ್ಲ, ಭವಬದ್ಧರಿಗೆ.
ಕೂಳುಂಬ ನೀರ್‌ಕುಡಿವ ಬಟ್ಟೆಹೊದೆಯುವ ಅಲ್ಪದೇಹಿಗಳು,
'ಭವತಿಭಿಕ್ಷಾಂದೇಹಿ'ಗಳು, ನಾವು;
ಕೂಳ್‌ಬಟ್ಟೆಗಳೆ 'ಬಾಳ ಬಟ್ಟೆ ಪರಮಾಗಮ'ವು ನಮಗೆ.
ಈ ನಮಗೆ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗೆ, ಅವರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ,

ನಾಳಿನಾ ಭಾರತದ ನಲವತ್ತು ಕೋಟಿಗೆ,
ಬೇಕು ನಿಜದನ್ನ ಬಟ್ಟೆ,
ಆದ ಶಾಂತಿಯಿಂದುಣಲು ಕಾವ ಬಲ್ಪಿನ ರಟ್ಟೆ :
ಚಿಟಕೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ, ಮಾತ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿ,
ಸನ್ನೆಯೌತಣವುಣಿಪ ಭಾಷಣದ ಘೋಷಣದ ಬರಡುಜಾಣಲ್ಲ.
ಜನದ ದಳ್ಳುರಿಯುರಿವ ಜಠರಾಗ್ನಿ ತಣಿದಂದೆ—
ತಂಪ ತವರಹುದು ನಾಳಿನ ಭಾರತ.

೩

‘ ನಾಳೆ ’,—ನಿಜದೊಳು ಇಲ್ಲ :
ಅದು ದಿಗಂತಕೆ ಹಲ್ಲಾ !
‘ ನಿನ್ನೆ ’,—ಹಾರಿದ ಹಕ್ಕಿ :
ಹೋಯ್ತು ತಲೆಕುಕ್ಕಿ,
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಮ್ಮೊಟ್ಟೆಯಿಕ್ಕಿ.
‘ ಇಂದು ’,—ಜೀವನಬಿಂದು :
ಸುಖಕೊ, ದುಃಖಕೊ, ಸಿಂಧು.
ಇಂದು ಬದುಕಿದ ಬಾಳೆ
ಅಪ್ಪುದದು ನಾಳೆ—
ಮಗನ ಬಗೆ ಅಪ್ಪನೋಲೆ.

೪

ಕಳೆದ ನಿನ್ನೆಗಳಿಂದ ಕಲಿವ ಪಾಠಗಳುಂಟು,
        ಪಡೆವ ಜೀವಾಧಾರ ಸಾರವುಂಟು ;
ಸುಳಿವ ನಾಳೆಯ ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರಕಲ್ಪನೆ ಸೊಗಸು ;
        ಗತ-ಅನಾಗತಗಳಿಗೆ ‘ ಸದ್ಯ ’ವಿದು ಗಂಟು.
ಕೋಟಿ ನಿನ್ನೆಗಳೆಮಗೆ ಕಾಪಿಟ್ಟು ಉಳಿಸಿಹುವು,
        ಅಧ್ಯಾತ್ಮದೈಸಿರಿಯು, ಸತ್ಯಪಥವ,

ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಳ ನಿಧಿಯು, ನೀತಿ ನಯಗಳ ವಿಧಿಯು,
ನಿಲಿಸೆ ಗುರುಪದದಲ್ಲಿ ನಾಳೆ ಭಾರತವ.

೫

ಈ ಹಿರಿಮೆಗರಿಮೆಗಳ ಹೊಗಳಿಕೆ ಕಿವಿಸವಿ :
ಅವು ಕಟ್ಟಿ ಮೆರೆಯಿಸುವ ಚಿತ್ರ ಕಣ್‌ಸೊಗಸು.
ಅವ ತಿನ್ನಲುಂಟೆ ?
ಅವ ಹೊದೆಯಲುಂಟೆ ?
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ಕಾವ್ಯ, ಕಲೆ—
ಏನುಂಟದೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೀ ಶರೀರ ;
'ಶರೀರಮಾದ್ಯಂ ಖಲು ಧರ್ಮಸಾಧನಂ'—
ಇದು ಪುರಾಣೋಕ್ತಿ, ಕವಿಸೂಕ್ತಿ. ಅದರಿಂದ—
'ನಖಲು ನಖಲು ವರ್ಜ್ಯಂ ಧಾರಣೀಯಂ ಶರೀರಂ.'
ಇಂದಿನೀ ಭಾರತವು, ನಾಳಿನಾ ಭಾರತವು,
ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಶರೀರ.
ಇಂದು ಉದರಂಭರಣ, ನಾಳೆಯಾಭರಣ ;
ನಿತ್ಯೋಪವಾಸ ನಿಲೆ ಹಬ್ಬಹರಿದಿನ, ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತೋರಣ.
ಇಂದು ಜೀವಿಸಿ, ನಾಳೆ—
ಸದ್ಯೋಜಾತವೆನಿಪ ಆ ನಾಳೆ—
ಕೋಟಿಕಂಠಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಕುಕಿಲುವ ರೀತಿ, ಗೇಯ ನಿನದಿಸುವಂತೆ,
ಕೋಟಿ ಕರಕೌಶಲ್ಯ ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣಿಗೆ ಕಲೆಯ ಜೀವ ಹೊಯ್ವಂತೆ,
ನಾಳೆಯೆನ್ನದೆ ಇಂದೆ—ನಾಳೆಗಾಗಿಂದೆ—
ಕೋಟಿಕೋಟಿಶರೀರರೂಪಿ ಭಾರತವ ಭರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಭಾರ
ಇಂದೆಮ್ಮ ಹೊಣೆ ಹರಿಬವಯ್—ಅದಕೆ, ದುಡಿಮೆಯಾಧಾರ.

೬

ದುಡಿ, ದುಡಿ :
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಲಲ್ಲಿ,

ಮನದನ್ನೆ ನಲಿಯೆ, ಬೆಳೆಯೆ ಕರುಳ ಕುಡಿ;
ಕಡಿ, ಕಡಿ:
ನಾಡ ಹಸನಾಗಿಸಲು,
ಅಜ್ಜ ನೆಟ್ಟೊಣಗಿದಾಲದ ಮರವ, ನೇಣುಹೋಗುವ ಮುನ್ನ,
ಅವರಿವರು ತಂದಿಟ್ಟ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಲುಬೆಳೆದ ಮುಳ್ಳುಹೊದರುಗಳ;
ಹಿಡಿ, ಹಿಡಿ:
ಹುಡಿಯು ಹೊನ್ನಾಗಿಸಲು ಹೊಲದೆ ನೇಗಿಲನು:—
ನಿನ್ನಂತೆ, ನಿನ್ನ ಮನೆಮಕ್ಕಳಂತೆ,
ನಾಡ ಒಡಹುಟ್ಟುಗಳು ತಣಿಯುಂಡು ನಲಿಯಲೆಂದು,
ಎಲ್ಲರೂ ಬದುಕಲೆಂದು.
ದುಡಿ, ದುಡಿ: ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದುಡಿ;
ಗಿರಣಿ ಯಂತ್ರಾಗಾರ ಕರ್ಮಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ;
ನೀರ ಬೆಳಕಾಗಿಸುವ ದುಡಿವ ಆಳಾಗಿಸುವ, ನೆಲವ ಸಪ್ರಾಣಿಸುವ,
ನದಿನೀರನಣೆವ ಕಣಿವೆಕಟ್ಟೆಯ ಬೃಹದ್ ಯೋಜನೆಗಳಲಿ
ಸೇತುಬಂಧನದ ಅಳಿಲಾಗಿ—
ಎಲ್ಲರೊಳ್ಳಿತಕಾಗಿ, ಏಳ್ಗೆಗಾಗಿ, ಸೊಗದ ಬಾಳ್ಕೆಗಾಗಿ,
ಇರುವೆ-ದುಡಿಮೆಯ ದುಡಿ.
ಮಡಿ, ಮಡಿ:
ನಿನ್ನ ದುಡಿಮೆಯ ಫಲದ ರಕ್ಷೆಗಾಗಿ,
ಅದನುಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಸುಸೌಖ್ಯದ ವಿವಕ್ಷೆಗಾಗಿ.

೭

ನಿನ್ನ ಇಂದಿನ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ನಾಳಿನ ಭಾರತ
ಅಹುದು ಚೆಲುವಿನ ಗುಡಿ:
ಅದಕಾಗಿ ದುಡಿ, ದುಡಿ.
ಅಲ್ಲಿ ಆ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ,—

ಜನ ದೇವರು ;
ದುಡಿಮೆಯೇ ಪೂಜೆ, ಅಭಿಷೇಕ ಬೆವರು ;
ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ಅಹಿಂಸೆ ನಿತ್ಯನೇಮ,
ಜ್ಞಾನದಾನದ ಹೋಮ ;
ಆರ್ತಿ ಬೆಳಗುವ ಆರತಿ :
ಕಾವ್ಯಕಲೆಸಂಗೀತನರ್ತನದ ಸೇವೆ ಕೊನೆಗೆ.
ಇಂತು—
ದುಡಿಮೆ-ಗುಡಿಯಾಗಿ ನಾಳಿನ ಭಾರತ
ಇಳೆಗೆಲ್ಲ ಕೊಡಲಿ ಶಾಂತಿಯ ವರವನನವರತ ;
ನಾಳಿನಾ ಭಾರತದ ಇಂದಿನಾಳಾಗಿ
ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದುಡಿ,
ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ದುಡಿ,
ತುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ದುಡಿ,
ದುಡಿ, ದುಡಿ.

೧೯೫೬]

ಮುಂದೇನು ?

ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಇಹುದೇ ಮುಂದೆ ?
ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ.
ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದುದೆ ಹಿಂದೆ?
ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ.

ನೆನೆ ನೆನೆ : ಯುಗದಾಚೆಯ ಮಾನವನ,
ಎಂತು ಅವನ ಬಾಳು ?
ಮನೆ ಕಾಡು, ಬೇಟೆ, ಮೃಗದೊಡಕದನ :
ಮೇಲುಮೃಗದ ಬಾಳು.

ಹಿಂದಿದ್ದುದೆ ಇಂದಿನ ನಾಗರಿಕತೆ,
ವಿಶ್ವದೈಕ್ಯಭಾವ ?
ಹಿಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆ ಬವರ ಬೇನೆ ವೆತೆ,
ನೂರು ಭೇದಭಾವ ?

ಇಂದು ಭೌತವಿಜ್ಞಾನದ ಬಹುಕೃತಿ
ಕೊಲುವ ಸಿಡಿಲು, ಮುಗಿಲು
ಒಂದು ಮನುಜಕುಲವೆಂಬ ಸುಹೃನ್ಮತಿ-
ವರ್ಷಕೆ ಮಳೆಮುಗಿಲು.

ಹೊಡೆಯಲಿ ಸಿಡಿಲು, ಬೀಳ್ಗೆ ವಿಷವೃಕ್ಷ,
ಕೋಟಿಬೇರ ಹಿಂಸೆ ;
ಒಡನೆ ಮೊಳೆಯದೇ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ
ಸಸಿಯಾಗಿ ಅಹಿಂಸೆ.

ನಾಡು ಬೇರೆ ನುಡಿ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣ ನಡೆ
ಬೇರೆಯಾದ ಮಾತ್ರ
ಕೂಡಲಾಗದೇ ಹೂವಿನೊಲಿೊಂದೆಡೆ ?—
ಮನುಜಧರ್ಮ, ಸೂತ್ರ.

ಅವನು ಇವನ ಹಗೆ, ಇವನು ಅವನ ಹಗೆ—
ಎಲ್ಲ ಭೀತಿಶಂಕೆ.
ಭುವನಭವನದಲಿ ತೊಲಗೆ ಹಗೆಯ ಹೊಗೆ
ಆರಬೇಕು ಬೆಂಕೆ.

ಎಲ್ಲ ಕೂಡಿಯೇ ಬಾಳ್ವುದಗತ್ಯ,
ಸ್ನೇಹವೊಂದೆ ಕಟ್ಟು.
ನಿಲ್ಲುವುದಿದು ಕಡೆಗಿದುವೇ ಸತ್ಯ
ಮುಂದಿನ ಹೊಸ ಹುಟ್ಟು.

ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಇಹುದೇ ಮುಂದೆ ?
ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ.
ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೆ ಮುಂದೆ
ಸಾವುದೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲ.

೩೧—೮—೧೯೫೨]

ಧೂಮಕೇತು

ಅಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿ ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲೆನಲು
ಮೇಲಕೇರದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯದಲ್ಲಿಯೇ
ನಡುಬಾನಿನಲಿ ಬೀಳ್ವ ಭಂಗಿಯನು ನಟಿಸುತ್ತ
ನಿಂದ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಕೃಶದೇಹಕಾಂತಿಯೋ;
ಪುಣ್ಯಸಂಚಯ ಮುಗಿಯೆ ದೇವಗತಿಯೊಡನಳಿಯೆ,
ದೇವನೊಬ್ಬನು ಭೂಮಿಗೈತರುತ ದೂರದಿಂ
ಭೂಲೋಕದಿರವ ನಡೆ ನೋಡಿ—"ಅಹ! ನರಕಮಿದು,
ಮಾ ನರಕ! ಒಲ್ಲೆ ನಾನೊಲ್ಲೆ! ನರಕಂಬುಗಲು
ನಾಗೈದ ಪಾಪಮೇನ್?"—ಎಂದಲ್ಲೆ ತಲೆವಾಗಿ
ನಿಂತ ನಿಲುವೋ; ಪ್ರಲಯಕಾಲರುದ್ರಂ ಮುನಿದು
ಮಾನವರ ಪೊಲ್ಲತೆಯನಿಂದೆ ಮುಗಿಸುವೆನೆಂದು
ತನ್ನ ಹಣೆಗಣ್ ತೆರೆದು, "ಛಿಃ! ಬಾಳ್ಗೆ ಪುಳುಗಳ್!"
ಎನುತೊಡನೆ ಕನಿಕರಿಸಿ ಕಣ್ಮುಚ್ಚುವನಿತರೊಳೆ
ಉರಿಗಣ್ಣ ಕಿಡಿಯೊಂದು ಹಾರಿ ಭೋಂಕನೆ ಜಾರಿ
ಇಳೆಯ ಮುಟ್ಟುವ ಮುನ್ನ ಶಿವನ ಕರುಣೆಯಿನಾರಿ
ಬರಿ ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಾನೆಡೆ ನಿಂತುದದೊ! ಏನು?
ಧೂಮಕೇತುವೆ? ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ!

[೧೯೪೯ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಧೂಮಕೇತುವನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬರೆದದ್ದು.]

ಹೊಸ ವರುಷದ ಒಸಗೆ

೧

ಆಲಿಸಿರಾಲಿಸಿರಿ—

ಓದುತಿಹನು ಪಂಚಮದಿಂಚರದಲಿ
ಹೊಸವರುಷದ ಪಂಚಾಂಗವನು
ದನಿಯೊಡಲಿನ ಬನಜೋಯಿಸನು :
ಸುಗ್ಗಿಯ ಹಿಗ್ಗಿನ ಒಸಗೆಯ ಸಾರಿ,
ಕೋರಿ ಬಸಂತನ ದೊರೆತನದ ಸಿರಿಯ,
ಬನದ ಸಿರಿಯನವನಿಗೆ ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿ,
ಹಾಡಿಸಿ ಭೃಂಗದ ಮಂಗಳ ಗೀತವ,
ಹೊಂಗೆಯ ಹೂದೊಂಗಲು ರಂಗೋಲಿಯ
ಬರೆಯೆ, ಮೆರೆಯೆ ಚಿಂದಳಿರ ತೋರಣ,
ತಂಪುಕೋರೆ ದಂಪತಿಗೆ ಸವಿಾರಣ,
ತಳಿಯೆ ಹನಿಯಮಳೆ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆಯ—
  “ಇದೊ ಇದೊ ಹೊಸವರುಷದ ಒಸಗೆ,
  ಒದಗಲೆಲ್ಲರಿಗೆ ಈ ಪರಿಯೊಸಗೆ,
  ನನ್ನಿ ಸೊಬಗು ಸುಖ ಶಿವ ಶಾಂತಿಯ ವರ”
  ಎಂದೋದುತ್ತಿಹ ಪಂಚಾಂಗವನು,
  ಮಾಕಂದದ ಮನೆಜೋಯಿಸನು.

೨

ಕೇಳಿರಿ ಕೇಳಿ—

ಗಳಹಿದನೇನೋ ಖಗಪಂಡಿತನು,
ಕಲಿತ ವಚನರಚನಾಮಂಡಿತನು :

“ಏನೊರೆವಿರಿ ಮರೆಜೋಯಿಸರೆ?
ಏನೀ ನಿಮ್ಮದು ಕುಹೂ ಕುಹೂ ಕಣಿ!
ಇಳೆ ಇಬ್ಬಣವಾಗಿದೆ; ಕೆಳೆ ಬತ್ತಿದೆ;
ರಣಕಾಳಿಯು ಕೌಂಕುಳಿರುಂಕಿನಲಿ
ಕುರಿಮರಿ, ಪಾಪ, ಶಾಂತಿಕುಮಾರಿ!
ಮಾರಣ ಹೋಮಕೆ ಮುತ್ತಿಹರೆತ್ತಲು
ರಣದೀಕ್ಷಿತರು: ಸುತ್ತಲು ಕತ್ತಲು
ಕಾಳೀಪೂಜೆಗೆ ಕಾಳರಾತ್ರಿಯೊಲು.
ಇಲ್ಲವೆಲ್ಲಿಯೂ ಒಲವಿನ ಬೆಸುಗೆ,
ನೀವೊರೆಯುವುದೇನೀ ಒಸಗೆ?
ಇಲ್ಲದ ಕನಸನು ಕಟ್ಟುವಿರೇಕೆ?
ಸುಳ್ಳಿನ ಕಳ್ಳನು ಕುಡಿಸುವಿರೇಕೆ?
ನಿಜವನು ನುಡಿಯಿರಿ ಜೋಯಿಸರೆ,
ಎದೆ ಕಲ್ಲಾಗಿಸಿ ಸಿದ್ಧವಿರೆ.”

೩

ಕಿವಿಗೊಡಿರೋ ವೋ–
ಮಾರ್ನುಡಿಗೊಡುತಿದೆ ನೆಚ್ಚಿನ ಕೆಚ್ಚಿನ
ಕಲಕಂಠವಾಣಿ:
“ಬಾಳಿನ ವೃಕ್ಷವು ಬತ್ತದೊ ಗೆಳೆಯಾ:
ಯುಗಯುಗದಿಂದ ಯುಗಯುಗದವರೆಗೆ
ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆದಿಯ ಕಾಣದ
ಹಾದಿಯ ಹಿಡಿದಿದೆ ಬಾಳು;
ಹಳತು–ಹೊಸತು ಸುಖ–ದುಃಖ ದ್ವಂದ್ವದ
ಸಂಗಮವೀ ಬಾಳಿನ ಹೊನಲು;
ರೋಗ ಯುದ್ಧ ಸಂಕಷ್ಟದ ಸಂಕುಲ

ನೋವು ಸಾವುಗಳ ಭೀಕರ ತುಮುಲ
ಬಾಳಿನ ಮರಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳ
ಉದುರುವ ತೊಗಟೆ,
ಚುಚ್ಚುವ ಮುಳ್ಳು,
ಗಂತಿಯ ಗೊಂದಲ,
ಮರವನು ಕೊರೆಯುವ ಕೀಟದ ಕೂಟ,
ಪೊಟ್ಟರೆ ಹುಡುಕುವ ಹಾವಿನ ಕಾಟ.
ಏನೇ ಆಗಲಿ,
ಏನೇ ಬರಲಿ,
ಬಿರ್‍ರನೆ ಬೀಸಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿ:
ಅಲುಗದು ಬೀಳದು ಬಾಳಿನ ಹೆಮ್ಮರ,
ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ತಳೆಯುತ ಚಿಗುರ,
ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಹವರ;
ಅಲ್ಲೊಣಗಲು ಕೊನರುವುದಿಲ್ಲಿ,
ಬೇರೊಣಗೆ ಬಾಳು ಬಿಳಲಿನಲಿ.
ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಹೊಮ್ಮುವ ಹೊಗರ,
ನೆಲದಿಂ ತಾಳಿಗೆ ನಿತ್ಯವು ಏರುವ
ಜೀವಸಾರ ಪ್ರವಾಹದ ಇರವ
ನಾ ಮುಂಗಾಣುವೆ,
ನಾ ಬಲ್ಲೆ.
ಹೆದರುವೆಯೇತಕೆ ನೋವಿಗೆ ಸಾವಿಗೆ?
ಕಡೆಗಣಿಕೆಯೆ ಕಸುವೀವ ಬೇವಿಗೆ?
ಬಾಯ್‌ಬಾಯ್‌ಬಿಡುತಿಹೆಯೇಕೆ ಸುಖಕ್ಕೆ,
ಚಣದ ಸವಿಯ ಕರಗುವ ಹುಸಿಬೆಲ್ಲಕೆ?
ಸಿದ್ಧನಾಗು ನೀನೆಲ್ಲಕೆ, ಎಲ್ಲಕೆ;

ಸುಖದುಃಖದ ಸಮತಿಟ್ಟಿನ ನಿಟ್ಟಿನ
ನೆಲದಲಿ ಬಾಳಿನ ಹೂಮರ ಹುಲುಸು ;
ನಿತ್ಯವು ಹಸುರು ; ತಿಳಿ ಈ ಗುಟ್ಟಿನ
ನಿತ್ಯಭವಿಷ್ಯ :
‘ ಹಿಂದಿದ್ದುದು ಇಂದಿಹುದೆಲ್ಲ ;
ಇಂದಿದ್ದುದು ಮುಂದಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ.’
‘ ನಿತ್ಯನೂತನ ಚಿರಂತನ ಜೀವನ ;
ನವೋ ನವೋ ಭವತಿ ಜಾಯಮಾನ.’

೪—೪—೧೯೫೪]

ಕನಸು ನನಸಾಗದೆಂದೆನಬೇಡ, ಗೆಳೆಯಾ !

೧

ಕನಸು ನನಸಾಗದೆಂದೆನಬೇಡ, ಗೆಳೆಯಾ !
ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕುಳಿತಿರಲು ಕನಸು ಕನಸೇ !
ಕನಸು ಕಂಡೆದ್ದು
ಮೈಗೊಡಹುತಲಸಿಕೆಯನೊದ್ದು
　　ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗೆ
　　ಆಗದೇ ಕೊನೆಗೆ
　　ನಾಳೆಗದೆ ನನಸು ?–
　　ಮಾಡು ಮನಸು.

೨

ಕನಸಿನಲಿ ಕಂಡ ಕಾಮನಬಿಲ್ಗೆ ಕೈತುಡುಕು,
　　ಮುಗಿಲ ಮಂಟಪವೇರು,
　　ಬಗೆಗಡಲ ಹಾರು;
ಕನಸ ಬಟ್ಟಲು ಕೊಡುವ ಆಶಾಸುಧೆಯ ಹೀರು :
　　ಕ್ಷಣದಮರನಾಗು !
ಕಾಲದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟುಗಳ ಕಿತ್ತೊಗೆದು
　　ಭೌತಬಂಧನವುಳಿದು
　　ಮರ್ತ್ಯವನು ಮೀರಿ
　　ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ
　　ಏರೇರು ಮೇಲೇರು–
　　ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ, ಮೇರು !

ಅಲ್ಲಿಹುದು ಕಲ್ಪತರು,
ಕಾಮಧೇನು!
ಕನಸಾದರೇನು?
ಇಂದ್ರ ನೀನು!

೩

ಸ್ವರ್ಗ ದೇವೇಂದ್ರ ದೇವತೆ ಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ
ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿ ತಿಲೋತ್ತಮೆ ಮೇನಕೆ-
ಇಷ್ಟೆ ಸಾಕೆ? ಕೇಳು-
ಜೊತೆಗೆ, ಸಾವಿಲ್ಲ:
ಸಾವಿಗಿಂತಲು ಮಿಗಿಲು
ಹಸಿವಿಲ್ಲ ಹಸಿವಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿ ಹಸಿವಿಲ್ಲ;
ನಿತ್ಯಸುಖ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಿ;
ಕೂಳಿಗಾಗಿಯೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಕದನವಿಲ್ಲ:
ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದನೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ:
ಇಂತು ನೆಲಸಿರೆ ಸರ್ವಸುಖ ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ,
ಇರಲೊಬ್ಬ ಇಂದ್ರ!

೪

ಇಂಥ ಸ್ವರ್ಗದ ಕನಸ ಕಂಡರಲ್ಲವೆ ಹಿಂದೆ?
ಏನೇನ ಹೇಳಿದರು, ಏನೇನ ಮಾಡಿದರು,
ಆ ಸ್ವರ್ಗಕೆಂದೆ!
ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನದಕಾಗಿ ಹೂಡಿದರು,
ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದರು:
ಪುಣ್ಯವೆನೆ ಸ್ವರ್ಗ,
ಪಾಪವೆನೆ ನರಕ;

ದಾನದಿಂದಲೆ ಪುಣ್ಯ
ಲೋಭ ನರಕ.
ಇಲ್ಲದರಿಗುಳ್ಳವರು ಕೊಡುವ ದಾನ
ಆಯ್ತು ಸರ್ವರ ಸುಖದ ಸ್ವರ್ಣವಾನ:
‘ಸಹನಾವವತು ಸಹನೌ ಭುನಕ್ತು
ಸಹವೀರ್ಯಂ ಕರವಾವಹೈ
ತೇಜಸ್ವಿನಾವಧೀತಮಸ್ತು
ಮಾ ವಿದ್ವಿಷಾವಹೈ.
ಓಂ ಶಾಂತಿಶ್ಶಾಂತಿಶ್ಶಾಂತಿಃ’—
ಎಂಥ ಹೊಂಗನಸು!
ಕಂಡ ಕನಸಿನ ರೂಹ ದಿಟದಾಕೃತಿಗೆ ಕಡೆದ
ದಿಟ್ಟ ರೂವಾರಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು,
ಆ ಹಿರಿಯ ಹಿರಿಯರು,
ಆ ಗರುವ ಗರುವರು!
ಅವರ ಆ ಹಿರಿ ಬದುಕು, ಆ ತುಂಬುಬಾಳು—
ಆ ಭಾವ್ಯ ಭೂಸ್ವರ್ಗ,
ಆ ರಾಮರಾಜ್ಯ—
ನಮಗಿಂದು—ಕನಸು!

೫

ಒಡೆದ ಕನಸುಗಳಿರಲಿ—
ಕಡೆದಿಹ ಕನಸುಗಳ ಕತೆಯ ನೆನೆಯ ಗೆಳೆಯಾ:
ಚಾಮುಂಡ ದಂಡಾಧಿಪನ ಕನಸು ಕಗ್ಗಲ್ಲೆ
ಚಿರತಪೋಮೂರ್ತಿಯಾಕೃತಿಯಾಯ್ತಲಾ;
ಜಕ್ಕಣನ ಕನಸು ಚೆಲು ಚೆನ್ನಿಗನ ಬೀಡಾಯ್ತು,
ಕಲ್ಲ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಲೆಯ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ;

ಮಮ್ತಾಜಳಮರ ಪ್ರೇಮವೆ ಘನಿಸಿ, ಷಹಜಹಾನ್
ಕಂಡ ಕನಸಿಂದಾಯ್ತು ತಾಜಮಹಲೆನಿಸಿ—
ಅಮೃತಶಿಲೆ ಅಮೃತಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ.
ಕನಸು ನನಸಾದ ಕತೆಯೊಂದೆ ಎರಡೆ?
ಆಕಾಶಯಾನ ರೇಡಿಯೊ ರೈಲು ಅಣುಬಾಂಬು
ವಾಕ್‌ಚಿತ್ರ ಟೆಲಿವಿಷನ್—ಓ, ಎನಿತು!—ನೀ ನಂಬು
ನಂಬದಿರು—ಇನ್ನುಳಿದವು,
ಕನಸ ಹೂ ಹಣ್ಣುಗಳು—
ಎಣಿಕೆಗಸದಳವು.

೬

ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಕನಸು ರಷ್ಯದಲಿ ತುಂಬಿತಲ
ಇಹದ ಸಂಋದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಿ;
ಗಾಂಧೀಜಿ ಕಂಡ ಕನಸಿನ ಭವ್ಯ ಭಾರತವು
ನಿಜದ ನಿರ್ಮಿತಿಯಾಗದೇ, ಗೆಳೆಯ, ನಮಗಿರಲು
ಪಿತನ ಪಥವನು ಹಿಡಿವ ಭಾವಶುದ್ಧಿ?
ಇಂದು ಮಾನವ ಕೋಟಿ ಕಾಂಬ ಶಾಂತಿಯ ಕನಸು
ನಾಳೆ ನನಸಾಗದೆ?
ಕನಸು ನನಸಾಗದೆಂದೆನಬೇಡ, ಗೆಳೆಯಾ!
ಕೋಟಿ ಕನಸನು ಕಂಡು
ವೈಮನದೆ ಹುರಿಗೊಂಡು
ಕನಸ ನನಸಾಗಿಸುವ ಛಲವ ತಳೆಯಾ,
ಬಲವ ತಳೆಯಾ,
ಒಲವ ತಳೆಯಾ!

ಓಂ ಶಾಂತಿಶ್ಶಾಂತಿಶ್ಶಾಂತಿಃ

ಚಿತ್ತೆ ಸತ್ಯ

ನಡುನಿದ್ದೆ : ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆ
ಧಡಿಲ್ ಎಂದು ಹೊಡೆಯೆ ಸಿಡಿಲ್ :
ನಿದ್ದೆಮುಸಣದೆದ್ದು ಕುಳಿತು
ಕಂಡಿತೆ ಕನಸು
ಸುಪ್ತ ಮನಸ್ಸು?
ಬಾಳುವೆಣ ಮಲಗಿದೊಡಲ್ :
ಮನಕೆ ಮಾತ್ರ, ಸಿಡಿದ ಸಿಡಿಲ್.
ಮನವೆ ಬಾನು
ಮನವೆ ಮಿಂಚು
ಮನವೆ ಮಳೆ
ಮನವೆ ಕಣ್ಣು
ಮನವೆ ಮೆಯ್ಯಿ—
ಮನ ಕಂಡಿತು ಮನ ಕೇಳಿತು
ಮನ ಹೊಯ್ದಿತು ಮನ ತೊಯ್ದಿತು
ಎಲ್ಲವೂ ತಾನೆ ಮನ—
ನೀಗಲಿಲ್ಲ ತನ್ನತನ.
ಚಿತ್ತದೊಳೇ ಸಿಡಿಲು, ವೃಷ್ಟಿ—
ಚಿತ್ತದೊಳೇ ಜಡದ ಸೃಷ್ಟಿ.
ಆ ಪರಾತ್‌ಪರಮ ಚಿತ್ತ—
ಕಂಡ ಕನಸೊ ಈ ಸಮಸ್ತ
ಕಾಂಬ ಸೃಷ್ಟಿ : ಚಿತ್ತೆ ಸತ್ಯ.

೧೯೫೫]

ನಂಬಿಕೆಯೆ ಸತ್ಯ

(೧೯೫೪ರ ಕುಂಭಮೇಳವನ್ನು ಕುರಿತು)

೧

ಎಂದಿನಂತೆ ನೆರೆಯಿತು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಮೇಳ:
ಗಂಗೆ ಯಮುನೆ ಸರಸ್ವತೀ ಸಂಗಮ ಸುಪವಿತ್ರವಲಾ,
ಈ ತ್ರಿವೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಾಪ ತೊಳೆವ ಹಂಬಲ
ಜನಕೆ ಸಹಜ; ಜೊತೆಗೆ ಕುಂಭ; ನೆರೆಯಿತು ಜನಜಾಲ.
ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಗಲ ಹರಡಿದ ಈ ಜನದ ಕಡಲ
ಒಡಲ ತೊಳೆದು ಪಾಪ ತವಿಸೆ, ಉಕ್ಕುವಳೋ ಗಂಗೆ—
ತಾಯಿ ಕೃಪಾತರಂಗೆ.
ತಣಿಯದು ಜನ: ಬರುವುದೆಂತೊ ಅಮಲ ಪುಣ್ಯ,
ಹರಿವುದೆಂತೊ ಪಾಪದ ಮಲ;
ನಂಬಿಕೆಯೇ ತೀರ್ಥಾಂಬು;
ನಂಬಿ, ಪೂತ ಗಂಗಾಜಲ.
ಇಲ್ಲ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯವಳೆವ ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ;
ಇಲ್ಲವೆಂಬನಾಧುನಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ-ವಿಮರ್ಶಕ.
ಬಲ್ಲೆವೆಂಬ ಜನಕೆ ನೀರ ಮುಳುಕು ಪರಮ ಅಜ್ಞಾನ.

೨

ದ್ವಾದಶವರ್ಷಾಪೂರ್ವಸ್ನಾನಕೆ ನೆರೆಯಿತ್ತು ಜನ:
ಜ್ಞಾನಲಭ್ಯ ಮೋಕ್ಷಕೆ ಸಮವೀ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ.
ನೆರೆಯಿತು ಜನಜಾಲ; ನೆರೆಯಿತು ಜಗದಗಲ;
ನೆರೆಯಿತು ಮೊರೆಯಿತು ತಲೆತಲೆ-ಅಲೆಅಲೆ-ಕಡಲಾಗಿ—

ಬಂದಿತಂತೆ ಬಂದಿತಂತೆ ಮಹಾ ನಾಗ ಸಾಧುಸಮೂಹ:
ಸಾಕ್ಷಾದೀಶ್ವರರೂಪೀಸಾಧುದರ್ಶನ,
ಸ್ನಾನದನಿತೆ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿತೀ ಜನ:
ಹೊರಳಿತು ಜನಕಡಲೀ ಕಡೆ, ತೊರೆಯುತ ವ್ಯೂಹ:
ಯಾವುದೀ ಸಮುದ್ರವನ್ನಣೆಯಬಲ್ಲ ಸಾಧನ?
ಉಕ್ಕಿಬಂದ ಭಕುತಿಕಡಲ ಮುಕ್ಕುಳಿಸುತ ಸಾಧುಕುಲ
  ತಾನು ಬದುಕಬಾರದೆ?
  ಕಂಡಿತು ಜನಜಾಲ
  ಸಾಲಿನ ತ್ರಿಶೂಲ!
ಬೆದರಿತು ಜನ, ಚೆದರಿತು ಜನ!
ಕಡಲಲ್ಲ, ಕಡಲಲ್ಲ—ಮೂಕಮಂದೆ ದನ, ದನ!
  ತುಳಿಯಿತಯ್ಯೊ ತಾನು ತನ್ನ....
  ಹೆಣ್ಣು ಮುದುಕ ಮಕ್ಕಳು
  ಚಣಕೆ ಯಮುನ ಒಕ್ಕಲು!

೩

  "ಏನಿದೀ ಮೌಢ್ಯ, ಜನಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ.
ಶುದ್ಧ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಯಾರು ಬರಹೇಳಿದರು?
ಬಂದು ಗಂಗೆಯಲಿ ವ್ಯಾಯಲಿಕೆಂದು ಕೊಂದುಕೊಂಡರು
            ತಮ್ಮ ತಾವೆ—
ಸ್ನಾನಮಾಡಿಹರಾಗಿ, ಸಗ್ಗ ಸಿಕ್ಕಿರಬಹುದು,
ಹಗ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ, ಬಾವಿ? ಅದುವೂ ಗಂಗೆ!
ಮುಳುಗದೆಯೆ ಮಡಿಯುವುದೆ? ಮುಳುಗಲೊಳ್ಳಿತಲಾ!
ಹಣತೆತ್ತು ಬರಬೇಕೆ ಹೆಣವಾಗಲಿಲ್ಲಿ?
ಹೊಣೆ ಯಾರು? ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲ; ಸರಕಾರವಲ್ಲ.
ಅಜ್ಞಾನ ಮೌಢ್ಯವವಿವೇಕವಿದಕೆ ಹೊಣೆ—

ಬಿಟ್ಟೇಕೆ ಬರಬೇಕು ತಮ್ಮೂರು ಮಠಮನೆ?
ಮೊದ್ದುಗಳು ಪೆದ್ದುಗಳು, ಜನಕಿಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ."
—ನಿರ್ಣಯಿಸಿತೀ ರೀತಿ ಬಲ್ಲ ಮಂದಿ.

೪

ದಿನದಿನವು ಬಹುದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಸುದ್ದಿ :
'ರೈಲುರುಳಿ ಮಡಿದರಿನ್ನೂರೊಂದು ಮಂದಿ—
ಬಿದ್ದಿತು ವಿಮಾನ 'ಎಂಜಿನ್' ಸುಟ್ಟು, ಸತ್ತವರ ಲೆಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
ಬಸ್ಸಿಗೂ ಲಾರಿಗೂ ಢಿಕ್ಕಿ; ಮೂವರ ಗಾಯ ಉಳಿದರ ಸ್ಥಿತಿ-
ಯಪಾಯ.
ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ—ಬಿಸಿಬಿಸಿಯ ಸುದ್ದಿ.
ಯಂತ್ರನಿರ್ಮಾಪಕರು ಬಹು ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ ;
ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿ ಪಯಣಿಗರು ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಬಾಲ.
ಇವರ ಸಾವಿಗೆ—ಮೌಢ್ಯ ಕಾರಣವೆ? ಅಲ್ಲ.
ಅಜ್ಞಾನ ಕಾರಣವೆ? ಅಲ್ಲ, ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ.
ಯಾರು ಹೊಣೆ? ಬುದ್ಧಿವಂತರೆ ಎಲ್ಲ.
—ವಿಜ್ಞಾನಿ ಬಲ್ಲ!

೫

ಪರಮ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪರಮ ಸಂಸಿದ್ಧಿ
ಫಲಿಸಿತಣುಬಾಂಬಾಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಕೆಳಗೆ:
ಯುದ್ಧವನು ನಿಲಿಸಿ ಶಾಂತಿಯನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸೆ
ಲಕ್ಕ ಲೆಕ್ಕದ ಮಂದಿ—ನಿರಪರಾಧಿ—
ವಿಜ್ಞಾನದೇವತೆಗೆ ಮಹಮಹಾ ನೈವೇದ್ಯ :
ಯುದ್ಧ ನಿಂತಿತು—ಅದೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪುಣ್ಯ.
ಗಂಗೆವಿಾಹದ ಪುಣ್ಯ—ಕಾಣಲಾಗದ ಶೂನ್ಯ,

ಅಜ್ಞಾನದುದಧಿ,
ಮೌಢ್ಯ ಪರಮಾವಧಿ!

೬

ವಿಜ್ಞಾನಿಯೇನೆಂಬ?
‘ನಂಬುವೆಯೊ ಕುಂಭ?
ನೀ ಶುದ್ಧ ಶುಂಭ.’
—ಇದು ಅವನ ಜಂಭ.
ಕುಂಭಭಕ್ತನ ಕೇಳೆ—
ಅವನದೇನೆಂಬ?
‘ನಂಬಿಕೆಯೆ ಸತ್ಯ;
ನಂಬಿಕೆಯೆ ಬಾಳ್ತುಂಬ:
ಕಣ್‌ಕಾಣ್ಕೆ ಮಿಥ್ಯ’.

೧೯೫೪]

ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ!

ಬಳ್ಳಿಯ ಬೇರ್ ಬಿಸಿಲಿಲ್ಲದ ಬೆಳಕಿಲ್ಲದ ನೆಲದಾಳದಲಿ;
ಕವಲುಕವಲು ಕುಡಿಯೆಲ್ಲೆಡೆ ಮೇಲ್ಗಡೆ,
ಕುಡಿಯೆ ಗಾಳಿ, ಮಿಾಹಕೆ ಬಿಸಿಲು;
ಎಲೆಯೆಲೆಗೂ ತೊಂಗಲು-ಹೂಗಳು-ಮುಗುಳು.
ನೆಲಗರ್ಭದ ಮೌನತಪಸ್ವಿನ ತ್ಯಾಗದ ತಾಯ್‌ಬೇರು
ಅಡಗಿಹುದೊಳಗಡೆ:
ಹೂವಿನ ತವರು.
ಜೀವದ ಸೆಲೆ ಆ ತುದಿಯಲ್ಲಿ;
ಜೀವದ ಕಲೆ ಈ ತುದಿಯಲ್ಲಿ.
ಅದನಿದಕೊಯ್ಯುವ ಬಲು ದೂರದ ವಿಸ್ತಾರದ ಬಳ್ಳಿ!
ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ!

೨

ಇಲ್ಲಿದೊ ಹೂಹಸುಳೆ
ತಾಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ:
ಬಳವಿಯ ನಂಟಿನ ಹೊಕ್ಕುಳ ಬಳ್ಳಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರಲು
ಒಲವಿನ ಕಾಣದ ಬಳ್ಳಿಯೊಳರಳುತ್ತಿದೆ ಮಗು-ಮುಗುಳು.
ಒಲವುಕ್ಕುತ್ತಿದೆ ಪಾಲಾಗಿ,
ತಾಯ್ತನ ತಾನೇ ಪಾಲಾಗಿ.
ಬೇರೊಣಗುತ್ತಿದೆ ಹೂವರಳಲಿಯೆಂದು;
ಬಳ್ಳಿ ಬಾಡುತಿದೆ ಹೂ ಕಾತು, ಹಣ್ಣಾಗಲಿಯೆಂದು;
ಒಣಗಿ, ಬಾಡಿ, ಸಾಯುದು ತಾಯ್‌ಬಳ್ಳಿ;
ಬದುಕಿರುವುದು ಹೂತು ಕಾತು ಹಣ್ಣಾಗಿಹ ಸಂತಾನದಲಿ.

ಈ ತಾಯ್‌ಬಳ್ಳಿಯ ಬೇರೆಲ್ಲಿ?
ಬತ್ತಿ ಸತ್ತಿರದ ಆ ಬೇರೆಲ್ಲಿ?
ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ?

೩

ಇಲ್ಲಿದೊ ಈ ಇಳೆ:
ಜೀವದ ತೊಟ್ಟಿಲೆ
ತಾನಾಗಿ,
ತೋರಲು ಜೀವ-ಜಡದ ಏಕ್ಯೈಕದ ಲೀಲೆ
ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದ ನಿತ್ಯರಾಸದಲೆ,
ಎಲ್ಲವನೂ ಲಯಬಂಧದೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿರೆ ಕಾಣದ ಒಂದೇ ಸೆಳೆ—
ಆವರ್ತನಬಲೆ, ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತ್ಯಾತ್ಮಕದೊಳ ಎಳೆ—
ಹುಟ್ಟಿತೊ ಈ ಇಳೆ ಆ ಎಳೆ ಹಿಡಿದು, ವಿಶ್ವದ ಬಸಿರಿನಲಿ—
ಬಳ್ಳಿಯ ಹೂವಿನೊಲೆ,
ತಾಯಿಯ ಮಗುವಿನೊಲೆ.
ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಈ ಚೆಲು ಇಳೆಯಿಲ್ಲಿ:
ವಿಶ್ವದ ತೊಟ್ಟಿಲಲಿ.
ಎಲ್ಲೋ ಕಾಣದ ತಾಯ್‌ಬೇರು—ಆ
ತಾಯಿ-ತಂದೆ-ಗುರು!
ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ!

೨೨—೩—೧೯೫೫]

ಆಗು ಬೆಳಕ ಚುಕ್ಕಿ

ಲಕ್ಷಲಕ್ಷ ದಶಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಲಕ್ಷಿತ
ಸೌರಮಂಡಲ ಗ್ರಹ ತಾರಾ ನೀಹಾರ ಪರಿವಾರ ವಿಶ್ವಸಂಪುಟದಿ
ಮಾನವನ ಸ್ಥಲವೀ ಭೂಮಂಡಲವೇನೆಂದರಿವೆ?
ಬರಿ ಚುಕ್ಕಿ !

ಭೂಮ ಭೂಮ ಭೂ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ
ನೀನೋ?
ಕೇವಲ ಕಿಕ್ಕಿರುಚುಕ್ಕಿ !

ಬೆಳಗುವ ತೊಳಗುವ ಬಲು ದೂರದ ಆ ಚುಕ್ಕಿಗಳು
ಬಲು ನಿಡುಗಾಲದ ಬೆಳಕಿನ ಬಳುವಳಿಯಾಂತು
ಅನಾದಿ ಬಸುರೊಳಗನಂತ ಸತ್ತ್ವವ ಹೊತ್ತು
ಯುಗ ಯುಗದಾಚೆಗೆ ಬೆಳಕನು ನೀಡಿ
ಖಗ ಖದ್ಯೋತಗಳೆನಿಸಿ
ನಿಯತಿಯ ಗತಿ ಗಂತವ್ಯದೊಳನುಗೂಡಿ
ಅಶ್ರುತಗಾನವ ಪಾಡಿ, ಪಾತ್ರವನಾಡಿ
ತೋರುವ ಭವ್ಯಮಹೋನ್ನತ ಲಯ ವಿನ್ಯಾಸದಲಿ
ನಿತ್ಯಜ್ಯೋತಿಃಪಟಲದಲಿ
ನೀನೇನು?
ಕೇವಲ ಮಸಿ ಚುಕ್ಕಿ !

ಬೆಳಕಿನ ಬರಹದ ಸಾಲಲಿ ಕಾಣದೆ ಮುಳುಗಿಹ
ಮಸಿ ಚುಕ್ಕಿ;

ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ಚುಕ್ಕಿ !
ಏತಕೆ ಮೆರೆಯುವೆ ಸೊಕ್ಕಿ ?
ಮೆರೆಯುವೆ ಕುಣಿಯುವೆ ಹಾರಾಡುವೆ ನೆಗೆಯುವೆ
ದಡದಡ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ?

ಚುಕ್ಕಿಯನೇ ಮುಕ್ಕುವ ರಕ್ಕಸನ
ತುಳಿತಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನೀ ಕೀಟ :
ತಿಕ್ಕಿತೀಡುವನು ಕಣ್ಣ ಮಿಟುಕಿನಲಿ–
ಏತಕೆ ಈ ಪರದಾಟ ?

ಮಂಗಳದಂಗಳಕೇರಿದರೇನು,
ಚಂದ್ರನನ್ನೆ ಸೃಜಿಸಿದೊಡೇನು ?
ಕಂಗಳ ಮುಚ್ಚುವೆ, ಕತ್ತಲೆ ಕಡಲೊಳ–
ಗಾಳುವೆ,–ನಗುವನು ಭಾನು.

ಅಣುವ ಸೀಳಿಯದ್ಭುತವನು ಗೈದುದ್–
ಭೂತವಮಾಡಿರುವೆ, ಎಲೆ ಚದುರ,
ಕುಣಿಯುವ ಮೋಹಿನಿಯನ್ನವಳೊಲಿಯೆ
ಕುಣಿವೆ ಮಣಿವೆ ಭಸ್ಮಾಸುರ !

ಭಯ ಭೀತನಾಗು ನಯ ನೀತನಾಗು
ವಿಶ್ವದತುಲದೆದುರು ;
ಲಯಹಿಡಿದು ವಿಶ್ವಮಯನಾಗು, ನಿನ್ನ
ಕತ್ತಲೆಕೆಳೆಯನು ನೀಗು.

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕಿನ ಚುಕ್ಕಿಯು ಕಡಲಲಿ
ಆಗು ಬೆಳಕ ಚುಕ್ಕಿ :
ಸುಳ್ಳಿನ ಕತ್ತಲೆ ಮುತ್ತಿರಲೇನು ?
ಹೊಳೆಹೊಳೆಯುವೆ ಉಕ್ಕಿ.

೪—೧೨—೧೯೫೬]

ಮೇಘ ಲಿಂಗ

೧

ನೋಡ ನೋಡುತಿರೆ ಬಾನ ಬಯಲಿನಲಿ
ಮೂಡಿತೊಂದು ಲಿಂಗ:
ಕೂಡೆ ನನ್ನ ಬಗೆಯರಳಿ ಹೂವಾಗಿ
ಹೊಂದಿತದರ ಸಂಗ.
ಎಂದೂ ಕಾಣದಿಹ ನೋಟ ಕಂಡೆನ್ನ
ಹೃದಯ ಹಿರಿದು ಹಿಗ್ಗಿ
ಒಂದೆ ಭಾವದಲಿ ಮಿಂದು ಮುಳುಗಿರಲು
ಆಯ್ತು ನಲಿವ ಸುಗ್ಗಿ.

೨

ಏನು ಲಿಂಗವುತ್ತುಂಗ ಶಿಖರದೊಲು
ಬಾನ ನೆತ್ತಿ ಮುಟ್ಟಿ
ಭಾನುತೇಜಃಪ್ರಭಾವಳಿಯ ತಳೆದು
ಪೃಥ್ವೀಪೀಠ ಮೆಟ್ಟಿ
ದೆಸೆಯ ಕೊನೆಗಳನೆ ತಾಕಿ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಸ್ವಾಮಿಯೆನಿಸಿ ನಿಂದು
ಎಸೆಯಿತೆದುರಿನಲಿ ಮೇಘಲಿಂಗವದು
ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದು.

೩

ಅಂತೆಯಾಕ್ಷಣವೆ ಬಾನುಗೆಂಪಿನೆಡೆ
ಬಾಲಚಂದ್ರಮೂಡಿ,

ಕಂತುಹರನೆ ಕೆಂಜಡೆಯ ನಡುವೆಯೆನೆ
ಲಿಂಗವವನ ಸೂಡಿ
ಮೆರೆಯುತಿರಲು, ನಕ್ಷತ್ರನೂರರಳಿ
ಮೇಲೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ
ಪರಮಲಿಂಗಕರ್ಚನೆಯ ಗೈಯುತಿರೆ
ನಿಂತೆ ಶಿರವ ಬಾಗಿ.

೪

ಬಾಗಿ ಶಿರವ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಮೈಮರೆತು
ನಿಂತೆ ಚಣದ ಕಾಲ;
ಹಾಗೆ ಕಣ್ಬಿಡಲು ಹೀಗೆ ಮುಸುಕಿತ್ತು
ಸುತ್ತ ತಿಮಿರಜಾಲ.
ಚಣದ ಹಿಂದಣನುಭವದ ನೆನಪಿನಲಿ
ನಿಂತೆ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ:
ನಾನು ಬಾನು ನನ್ನಂಗ ಲಿಂಗ ತಾ-
ಮೆಲ್ಲವೊಂದೆಯಾಗಿ
ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಯತೆವಡೆದಿತ್ತು
ದ್ವೈತಭಾವ ನೀಗಿ.
ನನ್ನ ಎಚ್ಚರವೆ ತಿಮಿರವಾಯ್ತಲಾ,
ಎಲ್ಲವಳಿಸಿಹೋಗಿ.

೫

"ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಶಕ್ತಿಯಿರೆ
ಸ್ಥೂಲವಿರದೊಡೇನು
ನೀನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅದುವೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಾನೆ ತಾನು.

ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಾದ ದರ್ಶನವು
 ಕಣ್ಗೆ ಮೇಘಲಿಂಗ :
ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚಿಯನುದಿನವು ನೆನೆಯುತಿರೆ
 ಅಪ್ಪುದಾತ್ಮಲಿಂಗ.
ಕಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟಿಯೇತಕ್ಕೆ ಮೂಢ ನೀ
 ಧ್ಯಾನವನ್ನು ತೊರೆದು?
ಚಿಣ್ಣ ! ಕೊರಗದಿರು : ಇಲ್ಲ ಸಾಧನೆಯೆ,
 ಇನಿತೆ ನಿನಗೆ ಹಿರಿದು.
ಕಣ್ಣ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆ ; ಕತ್ತಲಾಗಿಹುದು ;
 ದಾರಿ ದೂರ ಮನೆಗೆ ;
ಹಣ್ಣುತಿರುಗೆ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕಾಲವಿದೆ,
 ಅಪ್ಪುದೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಗೆ.
ತತ್ತ್ವವಿಂತಿಹುದು ; ಭ್ರಾಂತಿಯೇತಕ್ಕೆ ?
 ಕಾಯ್ವುದೊಳಿತು "—ಎಂದು
ಲತ್ವದಾಕಾರದೊಡಲ ನೀಗುತ್ತ
 ಕಾಣದಾದನಿಂದು.

೬

ಬಾರ ಬಾರ ಮನ್ಮನೋಮಂದಿರಕೆ
 ಬಾರ ಮೇಘಲಿಂಗ :
ತೋರ ತೋರ ನಿನ್ನಿರವ, ಮಾಡದಿರು
 ಆಶೆಗೆನ್ನ ಭಂಗ.
ಮಿಂಚುಮಾಲೆಯನೆ ಧರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಯ್ಯ
 ಮನೋಗಗನದಲ್ಲಿ ;
ಪಂಚಭೂತಯುತ ದೇಹ ಜಡದಲ್ಲಿ
 ನಿನ್ನ ಚೇತ ನಿಲಲಿ.

ಮೊಳಗಿಸಯ್ಯ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಘೋಷವನು
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ;
ಬೆಳಗು ಬೆಳಗು ನುಡಿಮಿಂಚ ಹರಿಸಿ ಮದ್-
ಭಾವರಂಗದಲ್ಲಿ.
ಸುರಿಸು ಆನಂದ ವರ್ಷ ತುಂದಿಲವ
ನನ್ನ ಬಾಳ ವನಕೆ;
ಅರಳಿಸಯ್ಯ ನನ್ನಾತ್ಮಪುಷ್ಪವನು:
ಅರ್ಪಿಸುವೆನು ನಿನಗೆ.
ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ, ಸು-
ವ್ಯಕ್ತನೆನಿಸು ನನ್ನ,
ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ನಾ
ಹೊಂದುವಂತೆ ನಿನ್ನ.

ಕಲ್ಲಡಿಯ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ

ಕಲ್ಲಡಿಯ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ :
ಅದಕಿಲ್ಲ ಹೆದರಿಕೆ
ಮೇಲೆ ಕೊಲೆಕುಳಿತ ಚಪ್ಪಡಿಯು
ಭಾರವಪ್ಪಳಿಸುತಿದೆಯೆಂದು.
ಕತ್ತಲೆಯ ಗೋರಿಗವಿ ಸಂದುಬಾಯಿಂದ
ಹೊರಹಾಕಿಹುದು ತಲೆಯ—ತನ್ನ ಹೊಸ ಬೆಳೆಯ
ಎಳೆಯ ಎಲೆಯ ತಲೆಯ :
ಏನದರ ಧೈರ್ಯಶೌರ್ಯ !
ಅದ ಮೆಚ್ಚಿ
ಬದುಕೆಂದು ಹರಸಿದನು ಸೂರ್ಯ,
ತುಂಬಿದನು ಆಯುಷ್ಯ,
ಅಪ್ಪುಗೆಯ ಬಿಸುಪಿತ್ತು ;
ಗಾಳಿ, ಬಾಳಿನ ಗೆಳೆಯ,
ಬಂದು ತಡವಿದ ಮೈಯ,
ಹೊಸ ಉಸಿರನಿತ್ತು.
ಮೈಯೊಲೆದು ತಲೆಕೊಡಹಿ
ನಿರ್ಭಯತೆಯಲಿ ನಲಿಯುತಿದೆ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ :
ಅದಕಿಲ್ಲ ಹೆದರಿಕೆ.
ಅಹುದು, ತೇನ ವಿನಾ ತೃಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ—
ಆದರೆ—
ಬಿದ್ದಾಗಲೆದ್ದು ನಿಲ್ಲುವ ಯತ್ನವಿಲ್ಲದಿರಲವನೂ
ಹಿಡಿಯ ಮೇಲೆತ್ತಿ.

೩—೩—೧೯೫೮

ನೂರು ಹೂವು ಅರಳಲಿ

ನೂರು ಹೂವು ಅರಳಲಿ
ಒಂದೆ ವನದಲಿ ;
ನೂರು ಹಕ್ಕಿ ಉಲಿಯಲಿ
ಒಂದೆ ಮರದಲಿ.

ಅರಳುವ ಹೂವನು ಕಂಡು
ಹಕ್ಕಿ ಹಿಗ್ಗಲಿ;
ಹಕ್ಕಿಯ ದನಿ-ಹನಿ-ಮಳೆಯಲಿ
ಹೂ ಕಂಪಿಡಲಿ.

ಅದಕೆ ಇದು, ಇದಕೆ ಅದು,
ಒಂದೊಂದಕ್ಕಾಸರೆ;
ಮನವೊಂದೇ, ತನುವೊಂದೇ,
ನುಡಿತ ಮಿಡಿತ ಬೇರೆ.

ಬಗೆ ಬಗೆ ದನಿ ಬಣ್ಣಕೆ, ದಿಟ,
ಒಂದೆ ಆಕರ ;
ಅವನೊಂದೆನಿಸುವ ಜೀವದ
ಕೊಲೆ ಭಯಂಕರ.

ಜೀವ ಹೂವು ಹಕ್ಕಿಗಳಲಿ
ನೂರು ಮೆರೆಯಲಿ ;
ಸಾವ ಸೊನ್ನೆ ನಿಬ್ಬಯಲಲಿ
ಏಕವಾಗಲಿ.

ಏಕವನೇಕದಲಿ ತೋರೆ
ಅದೇ ಜೀವನ—
ನೂರು ಬಣ್ಣ ನೂರು ಕೊರಲು
ಕಲೆಯೆ, ಚೆಲುವು ವನ.

ನೂರು ಅರಳು ನೂರು ಕೊರಲು
ನೆರೆಯೆ ನಂದನ;
ಏಕೆ ಬೇಕು? ಸಾಕು ನೂಕು
ಏಕತ್ವದ ಬಂಧನ.

ಬಣ್ಣವೊಂದೆ—ಗೋಡೆಸುಣ್ಣ,
ಕರಿಮೋರೆಯ ಸಾದು;
ನೂರು ಕಾಗೆ ಸೇರಿ ಕೂಗೆ
ಗಾನವಾಗದು.

ಹೂವು ನೂರಕಿರಲಿ ನೂರು
ಬಣ್ಣದ ಮೆರುಗು;
ಹಕ್ಕಿಗಿರಲಿ ಹಲವಿಂಚರ
ತೋರುವ ಬೆಡಗು.

ಕಾಗದ ಹೂವಲ್ಲ—ಸದಾ
ಮೆರೆಯೆ ಧೂಳು ತುಂಬಿ;
ಭೋಗದ ಹೂ ಮಕರಂದದ,
ಬಂದು ಕುಡಿಯೆ ತುಂಬಿ.

'ಲೇಟ್ ಎ ಹಂಡ್ರೆಂಡ್ ಫ್ಲವರ್ಸ್ ಬ್ಲೂಮ್'
ಒಂದೆ ಹೂ ಬನದಲಿ;
ವಿವಿಧ ವರ್ಣ ರೂಪವಿರಲಿ
ಒಂದೆ ಹೂತನದಲಿ.

೨೦—೧೨—೫೭

[೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಚೀಣದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮಾವೊ ತ್ಸೆ ತುಂಗರು, Let a hundred flowers bloom, let a thousand schools contend ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ, ಆ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ರಚಿಸಿದ್ದು.]

ನಿನ್ನನೆ ನೀ ಗೆಲ್ಲು

೧

ಎಂದಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೀ ವೈಷಮ್ಯ ?
ಇರಲಿ ದೇವತ್ವ ;
ಸೇರ್ವೆವೆಂದು ಮಾನವತೆಯ ಗಮ್ಯ ?
ದೂರ ದೂರ ಗುರಿ,
ಬಲು ದೂರ.
ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಲು ಬೆಲೆ ?
ಅಪಾರ, ಅಪಾರ !
ಇಲ್ಲವೊ ನಿಸ್ತಾರ ?

೨

ಸತ್ಯಕೆ ಪ್ರೇಮಕೆ
ನಿತ್ಯ ನೆಮ್ಮದಿಗೆ
ಕಾಣುವ ದೇವಗೆ
ಕಾಣದ ದೈವಕೆ
ಭಕ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ
ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತತೆಗೆ
ಒಂದೇ ಸಿದ್ಧಿಗೆ
ಒಂದೇ ಬುದ್ಧಿಗೆ
ನಡೆದರೆಲ್ಲರೊಂದೇ ದಾರಿ,
ಒಂದೇ ಒಂದೇ ಅವರೆಲ್ಲರ ಗುರಿ :
ದೇಹವನರ್ಪಿಸಿ,
ರಕ್ತವ ತರ್ಪಿಸಿ,

ಶಿಲುಬೆಯ ಹೊತ್ತು
ಪ್ರಾಣವ ತೆತ್ತು
ದುಡಿದರು ಮಡಿದರು ಕೆಡೆದರು ಪಡೆದರು
ಭಕ್ತವೃಂದ ಕೋಟಿ;
ಹಿಂದುಳಿಯುವ ಹಿಂಬಾಲಕತನದಲಿ
ಇಲ್ಲ ನಮಗೆ ಸಾಟಿ!
ದಾರಿಯ ನಡೆಯದೆ ಗುರಿಯನು ಮುಟ್ಟುವ
ವಚೋನಿಷ್ಠ ಬುದ್ಧಿ!
ಸಾರಿಬರುವುದೇ ಪಥಚ್ಯುತರೆಮಗೆ
ಕ್ರಿಯಾಲಬ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಿ!

೩

ಹಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವೆವು,
ಬಿತ್ತಿದ ಮೊಳಕೆಯ ಕಿತ್ತು;
ಭೀಮಸಾಹಸವ ಮಾಡುವೆವು,
ಬೆಟ್ಟಕೆ ಕಲ್ಲನು ಹೊತ್ತು.

ದೇವಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ
ಪೂಜಾರಿ ನಮಗೆ ಮಾನ್ಯ;
ಭಾವ ತುಂಬಿ ಕಲ್ಲನು ಕಡೆದಿಟ್ಟ
ರೂವಾರಿ ನಮಗೆ ಶೂನ್ಯ.

ಎಲ್ಲರು ಸಮವೆಂದೆಂಬ ಮಂತ್ರಗಳ
ಹೊಸಹೊಸ ಪರಿ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ
ಸೊಲ್ಲಿನ ಸವಿ ಮಂಟಪದಲಿ ಮೈಮರೆ–
ವೆವು ಆತ್ಮವ ವಂಚಿಸಿಕೊಳುತ.

ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಪಯಣವ ಬೆಳಸೆ
ಎನಿತೋ ಆದುವು ಯುಕ್ತಿ ;
ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಾರಹೊರಟಿಹೆವು,
ಇಂತಾಯಿತು ಮಾನವ ಶಕ್ತಿ !

ಏನೋ ಹುಡುಕು, ಏನೋ ಬೆದಕು,
ನೀರಸವಾಯಿತೆ ಬದುಕು ?
ಮಕ್ಕಳ ಮುದುಕರ ಕೊಲ್ಲಹೊರಟಿಹರು ,
ಅಗ್ಗವಾಯಿತೇ ಬದುಕು ?

೪

ಒಲವಿನ ತಿಂಗಳ ಲೋಕಕೆ ಹಾರು,
ಹಗೆತನ-ಕತ್ತಲೆ ಗೆಲ್ಲು;
ಆತ್ಮನನಂತಾಕಾಶಕೆ ಏರು,
ತಾಯ್ನೆಲದಲೆ ನಿಲ್ಲು !
ಗೆಲ್ಲು ಮಾನವ, ಗೆಲ್ಲು ಮಾನವ,
ನಿನ್ನನೆ ನೀ ಗೆಲ್ಲು—
ಜೀವನವಾಗಲಿ ನಿತ್ಯ ನವೋನವ
ದೇವಪದದಿ ನಿಲ್ಲು.

೨೦—೧—೧೯೬೮

ಕೊಟ್ಟು ಬದುಕು

೧

ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನೆಲವಿಲ್ಲ,
ನೆಲವಿಲ್ಲದೆ ನೀನಿಲ್ಲ:
ಆದರೇನು? ನಿಂತ ನೆಲ, ನಿನ್ನದಲ್ಲ ನಿನ್ನದಲ್ಲ.
ನಿನ್ನವೆಷ್ಟು ಮೂಟೆಗಾಳಿ, ನಿನ್ನವೆಷ್ಟು ಕುಡಿತೆ ಜಲ?
ಏಕೆ ನೆಲ ನೆಲ ಎಂಬ ದುರ್ಯೋಧನಚ್ಛಲ?
ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ
ಯತ್ ಕಿಂಚ ಜಗತ್ಯಾಂ ಜಗತ್
ತೇನ ತ್ಯಕ್ತೇನ ಭುಂಜೀಥಾಃ
ಮಾಗೃಧಃ ಕಸ್ಯಸ್ವಿದ್ಧನಂ.
ನನ್ನದು ನಿನ್ನದು ಎಲ್ಲರದೀ ನೆಲ ಜಲ ಬಾನು ಬಯಲು
ಎಲ್ಲರದೆಲ್ಲವದೆನ್ನುತ ಕೂಡಿ ಬದುಕೆ ಸುಗ್ಗಿ ಕುಯಿಲು.

೨

ಆಹುದು ವರುಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೊಲಗದ್ದೆ ಕುಯಿಲು—
ಬೆಳೆವ ಕೈ ಬೇರೆ ತಿನ್ನುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೇರೆ
ಕೈ-ಹೊಟ್ಟೆಗಳ ಕದನವಾಗೆ ಕೈ ಗೆಲ್ಲುವುದು—
ಗಣಪಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಡುಬು ಸುಗ್ಗಿ ಸೂರೆ!

ಕುಳಿತಕಡೆ ಕುಳಿತು ಕಟ್ಟರೆಯುಂಬ ನೆಲದೊಡೆಯ,
ಕಾಣು, ಕಾಲನ ಕೈಯ ಬಗಹದೆಚ್ಚರಿಕೆ:
ಅಳಿವುಳಿವುಗಳ ಆಯ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಮುಂಗಡೆಯಿಹುದು,
ಆಗು ಕೊಟ್ಟಳಿದರೂ ಬೆಳೆವ ಗರಿಕೆ.

೩

ದುಂಬಿಗೆಂದೆ ಹೂಗಿಡ ಹೂಬಿಡುವುದು,
ತಿಂಬರಿಗೆಂದೇ ತರು ಫಲ ಕೊಡುವುದು.
ತುಂಬಿದ ಕೆಚ್ಚಲದಾರಿಗೆ ಹಸುವಿನ?
ಉಂಬರಿಗಲ್ಲವೆ ಬೆಳೆ ತಾಯ್‌ನೆಲನ?

೪

ಮಳೆ ಬಂದು ಕೆರೆತುಂಬಿ ಕಟ್ಟೆಯೊಡೆಯದೆ ನಿಲ್ಲೆ
ಹೆಚ್ಚುನೀರಿನ ಹರಿವಿಗಿರಬೇಕು ತೂಬು:
ಗಳಿಕೆಯುಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಬೊಗಸೆ ತುಂಬಿರಲು
ನೀಡುವುದೆ ನಿನ್ನ ಇಹಪರದ ಕಾಪು.

ಕೊಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟವರಿಲ್ಲ; ಕೊಡದೆ ಒಡನೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ;
ಕೊಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಕೊ ನಿನ್ನ ಪಯಣಬುತ್ತಿ.
ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಧನವಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲ್ಮಲಗಿ
ಎಂತು ಸಾಧಿಸಬಹುದು ನಿನ್ನ ಮುಕ್ತಿ?

೫

ಕೊಂಡರೇನು ಮಳೆನೀರನು ಕಡಲು?
ಹಿಂದೆಗೆವುದೆ ಮತ್ತದ ಕೊಡಲು?
ಕೊಂಡ ನೀರ ಬಯ್ತಿಡುವುದೆ ಮುಗಿಲು?
ಸುರಿಯದೆ ಮಳೆಯಾಗೆಲ್ಲೆಲ್ಲು?

ಕೊಂಡಮೇಲೆ ಕೊಡಲೇಬೇಕು.
ಕೊಳ್ಕೊಡೆಯೇ ಜೀವನದ ಗತಿ:
ಕೊಂಡುದನ್ನು ಪಡೆದಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸು—
ನದೀನಾಂ ಸಾಗರೋ ಗತಿಃ.

ದೇವನೆ ಸರ್ವಸ್ವಕು ಆದಿಮೂಲ,
　　　ದೈವರೂಪ ದೀನಾರ್ತ ಜನ ;
ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲುವೊಡೆ
　　　ಅವರಿಗೆ ಮೀಸಲು ನಿನ್ನ ಧನ.

ಎಲ್ಲರಿಗೊಬ್ಬಳೆ ನೆಲತಾಯಿ,
ನನ್ನವಳೆನಲಾದೀತೆ ?
ಸೋದರರಿಗೆಲ್ಲ ಸಮಪಾಲಿರಲಿ,
ಎಲ್ಲರನೂ ಹರಸಲಿ ಮಾತೆ.

೧೪—೧೦—೧೯೫೭]

[ವಿನೋಬ ಭಾವೆಯವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸರ್ವೋದಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ವಿವಿಧ ದಾನಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದು.]

‘ಕಗ್ಗ’ದ ಮಂಕುತಿಮ್ಮನಿಗೆ

(ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು)

ಜೀವನ ವನದ ಮಾವುಬೇವುಗಳ ಸಮನಾಗಿ
ಸೇವಿಸುತ ಪಡೆದಾತ್ಮಶಿಕ್ಷೆಯಲಿ ಗೆಲಿದು
ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿನೊಗೆದ ಸುವಿಚಾರಸೂಕ್ತಿಗಳ
ಓವಿ ನೀ ಜಗಕಿತ್ತೆ—ಮಂಕುತಿಮ್ಮ.

ಕಗ್ಗವೆಂದೆನಬಹುದೆ ನೀನೊರೆದ ವಚನಗಳ?
ಬಗ್ಗಡದ ಬಾಳ ತಿಳಿಯಾಗಿಸುತ ಬಸಿದು
ಸಗ್ಗದಿಂದಿಳಿದ ಗಂಗೆಯು ತೆರದೆ ಹರಿಯಿಸುವ
ಅಗ್ಗಳದ ನುಡಿಯಂತ್ರ—ಮಂಕುತಿಮ್ಮ.

ವೇಮನ್ನ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭರ್ತೃಹರಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ
ರಾಮಾಯಣಾದಿ ಉದ್‌ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರ ಬೋ-
ಧಾಮೃತವ ಪಾನಗೈದೆಮಗೆ ಜೇನಾಗಿಸಿಹೆ:
ನೀ ಮಧುಪನೆಂತೊ ಪೇಳ್ ಮಂಕುತಿಮ್ಮ?

ಇಹದ ನೆಲವನು ಮೆಟ್ಟಿ ಪರದ ಬಾನನು ಮುಟ್ಟಿ
ಸಹಕರಿಸುವಂತೆ ಕಣ್ಣೆರಡೊಂದು ನೋಟದಲಿ
ಇಹಪರ ಸಮನ್ವಯದ ದರ್ಶನವ ಸಾಧಿಸಿದ
ಬಹು ಜಾಣನೆಂತೊ ನೀ ಮಂಕುತಿಮ್ಮ?

ಪಡುವಣದ ವಿಜ್ಞಾನ, ಮೂಡಣಾತ್ಮಜ್ಞಾನ-
ವೊಡಗೂಡೆ ವಿಶ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಕವು
ಪಿಡಿಯಿರೀ ಮಾರ್ಗವೆಂದೆಡೆಬಿಡದೆ ಬೋಧಿಸುತ
ಪಡೆದೆ ನೀ ಗುರುಪದವ—ಮಂಕುತಿಮ್ಮ.

೧೯೫೭]

‘ಶ್ರೀನಿವಾಸ’ನಿಗೆ

(ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು)

ಶ್ರೀನಿವಾಸ! ಕನ್ನಡ ತಾಯ್‌ಮೊಗದ ಮೃದುಹಾಸ!
ನಗೆ ನಿನ್ನ ಬದುಕ ಒಳಹೊರಗುಗಳ ಮರ್ಮ,
ಹಗೆಯಿಲ್ಲದೊಲು ಬಾಳ್ವ ನಿನ್ನ ಜೀವನಧರ್ಮ
ಮಾನವನ ಹೃದಯಮಂದಿರಕೆ ಪ್ರವೇಶ
ತಾನೆನಿಸಿ, ನಿನಗಾಯ್ತು ಮಾನವನ ಗುಣದೋಷ
ಬೋಧ; ಆ ಜಾತಿ ಈ ಜಾತಿ ಹೆಣ್‌ಗಂಡೆಂಬ
ಭೇದವೆಣಿಸದೆ, ನಿನ್ನ ಕಥಾಲೋಕದ ತುಂಬ
ನಾನಾ ಜನಸ್ತೋಮಕಿತ್ತೆ ನೀನಾವಾಸ.
ನಿನ್ನ ಕಥೆಯ ಪ್ರಪಂಚದಲಿ ಕನ್ನಡ ಜನದ
ಹಿಂದಿನಿಂದಿನ ಚೆಲುವು ಬದುಕು ಬಗೆಗೊಳಿಸುತಿದೆ,
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ಪಯಣಿಗನೆದೆ;
ಹೊನ್ನಹುದು ಹುಡಿವಸ್ತು ನಿನ್ನ ಚೆನ್ನ ಕಥನದ
ಬಂಧದಲಿ; ನೀ ನಿಜದೆ, ಕೃತಕರುಚಿಲವಲೇಶ
ರಹಿತರತ್ನವಿಭೂಷೆ-ಕಥನಶ್ರೀ-ನಿವಾಸ.

೧೯೫೭]

ಪಂಜರದ ಬಾನಾಡಿ

[ದೇಹವನ್ನು ಒಂದು ಸೆರೆಮನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವವರೆಗೂ ಆತ್ಮಪಕ್ಷಿ ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬಯಸುತ್ತದೆ. ದೇಹ ಆತ್ಮ ಎರಡೂ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬಿ, ಅದಿಲ್ಲದೆ ಇದು ಇರಲಾರದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಅರಿವುಂಟಾದಾಗ ದೇಹ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊರೆಯೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಈ ಕವಿತೆಯ ಭಾವದ ತಿರುಳು.]

ಬೇಸರದ ಪಂಜರದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವುಂಬ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆಳೆಯ ಬಾನಾಡಿಯಂತೆ
ನೆಲಸಿಹುದು ಮಾನವನ ಮೇಲೇರುವಾತ್ಮ ತನ್ನಯ ಮೂಳೆಮನೆಯಲ್ಲಿ,
ಕೀಳುಮನೆಯಲ್ಲಿ ;
ಆ ಸ್ವತಂತ್ರದ ತನ್ನ ಬಯಲ ನೆನಹಿಂದಾಚೆಗಾಹಕ್ಕಿ ;
ಇದು ಬೆನ್ನು-ಮುರಿ-ದುಡಿತ; ಜೀವಿತಾಯುಷ್ಯದಲಿ ದಿನ-ದುಡಿತ-ಕಳೆತ ;
ಹುಲ್ಲುಹಸಲೆಯ ಮೇಲೊ ಕೂರುಕಂಬಿಯ ಮೇಲೊ ಕಿಳ್‌ನೆಲೆಯ
ಮೇಲೊ-ಮೇಲಿದ್ದರೇನು,
ಎರಡೂ ಹಾಡುವುವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಲ್ಸವಿಯ ಬಲ್ಸವಿಯ ಸೋನೆಗಳ,
ಆದರೂ ಎರಡೂ ಮಡಿದಂತೆ ಮುದುಡಿಬೀಳುವುವು ತಂತಮ್ಮ ಗೂಡಿನಲಿ,
ಇಲ್ಲದೊಡೆ ಭಯರೋಷದಲಿ ಸಿಡಿದು ತಿರಿಚಿ ಮುರಿವುವು ತಮ್ಮ
ತಡೆಗಟ್ಟುಗಳ ;
ಸವಿಹಕ್ಕಿಗಾಹಾಡುಹಕ್ಕಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಎಂದಲ್ಲ—
ಆಲಿಸಾಲಿಸದೋ, ತೊದಲುಲಿದು ಕೆಡೆದಿತ್ತು ತನ್ನ ಗೂಡಿನಲಿ,
ತನ್ನದೇ ಗೂಡಿನಲಿ, ಕಾಡಗೂಡಿನಲಿ,—ಅಲ್ಲ ಸೆರೆಮನೆ.
ಮಾನವನ ಚೇತಸ್ಸು ತನ್ನುತ್ತಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹಬದ್ಧ ;
ಆದರದು ಹೊರೆಯಲ್ಲ: ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗೆ ಭಾರದ ಬೇನೆಯೇತರದು
ಮಳೆಬಿಲ್ಲು ಮೆಟ್ಟಿದೊಡೆ, ಅಂತೆಯೇ ಮನುಜನಿಗೆ ಮೂಳೆ ಕಟ್ಟಿದೊಡೆ.

೧—೩—೧೯೫೮]

[Gerard Manley Hopkins ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲಕವಿಯ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1844-1889) The Caged Skylark ಎಂಬ ಅಷ್ಟಷಟ್ಪದಿಯ ಅನುವಾದ.]

ದೇವವೈಭವ

[ಪ್ರಕೃತಿಯೆಲ್ಲವೂ ದೇವದೇವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಮಾನವನಿಗೆ ಇದು ಏಕೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆಂದು ಕವಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನರಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಗಣಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ, ಮಾನವನು ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಳುಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಸಹೊಸವಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ದೇವನ ವೈಭವದ, ಪ್ರೇಮದ, ಕರುಣೆಯ ಪ್ರತೀಕ; ಪರಿಣಾಮ ಫಲ.]

ದೇವವೈಭವ ಪರಿವ್ಯಾಪ್ತವೀ ಪ್ರಪಂಚಂ:
　　ಭಗ್ಗನುರಿನುಗ್ಗುವುದು, ಝಳಂಪಿಸಿದಸಿಯ ಕಾಂತಿಯೊಲು;
　　ಒಗ್ಗೂಡುವುದು ಮಹಿಮೆಯಾಗಿ, ಮರ್ದಿತ ತೈಲ
ಸ್ರಾವದೊಲು. ಅವನಾಣತಿಯ ಮನುಜರೇಕಲಕ್ಷಿಪರೊ?
ಈವರಂ ತುಳಿದು ತುತ್ತುಳಿದಿಹುದು ಕುಲಕೋಟಿ;
　　ಹೊಲಸುವಾಣಿಜ್ಯದಿಂ, ದುಡಿತದಿಂ ಕಲಸುಮೆಲಸು;
　　ನುಲಿನವ ಪೊದೆದು, ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿಹುದು ಸೊಗಡ ಮಾನವನ;
ಈವೊತ್ತು ನೆಲ ಬರಿಯುದರಿಯುದದನಡಿ, ಜೋಡುಮೆಟ್ಟಿ.
ಇಂತಿರ್ದೊಡಂ, ಬೀಯುವಾಗದೆಂದಿಗು ಪ್ರಕೃತಿ;
　　ಹೊಸತನ ಹುದುಗಿರುವುದೆಲ್ಲದರಂತರಾಳದಲಿ;
ಕಂತಿದರು ಕಡೆಯ ಸೊಡರುಗಳೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪು ಪಡುವಲಲಿ
　　ಎಸೆದು ಚಿಮ್ಮಿದೆ ಬೆಳಗು ಮೂಡಗಡೆ ಕಂದುಕರೆಯಲ್ಲಿ—
ಮುಂತಿಟ್ಟು ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಎದೆಯ ಹೊಳೆವೆರಂಕೆಗಳ
　　ಬಿಸುಪುಕುಳಿತಿಹನಜಾಂಡದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮ.

೯—೩—೧೯೫೮]

[Gerard Manley Hopkins (ಕ್ರಿ. ಶ. 1844-1889) ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಕವಿಯ God's Grandeur ಎಂಬ ಅಷ್ಟಷಟ್ಪದಿಯ ಅನುವಾದ.]

ಬಿಡಿ ಹೂ

೧. ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ

ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಯೆನ್ನಲೇನು ?—
ತನ್ನ ತಾನೆ ಕೊಡುವುದು ;
ಅಕ್ಷರ ನಿರ್ವಯಲಿನಲ್ಲಿ
ತನ್ನ ಮುದ್ರೆ ಬಿಡುವುದು.

೧೧—೫—೧೯೪೭]

೨. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕರೆಯ ಸಾಲು

ಬ್ರಹ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯದಲಿ ಬಹಳ ಬೇಸತ್ತು
ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳುತ, ಬಳಪವ ಪಿಡಿದು ಕರದೆ
ಬಾನ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಳ್ಳಿಗೆರೆಯೆಳೆವನೆನೆ
ಬೆಳ್ಳಕ್ಕರೆಯ ಸಾಲು ಮೆರೆವುದಾಗಸದೆ.

೩. ತಾಳಿಯ ಮೋತೆ

ಕಂಡೆ ಚಿತ್ತಾಪಹಾರಿಣಿ ಚೆಲುವೆಯ,
ಚಣದಲಿ ಚೆಲುವಿಗೆ ಮನಸೋತೆ ;
ತಿಳಿವೆಚ್ಚರಿಸಿತು : ನಡೆನಡೆ ದಾರಿಗ,
ಅವಳಿಟುಕದ ತಾಳಿಯ ಮೋತೆ.

೩—೭—೧೯೪೮]

೪. ತುಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ

"ಥೂ ನನ್ನ ಮುಟ್ಟಬೇಡಿ."
"ಮುಟ್ಟಿದೆನೆ? ಮುತ್ತಿಟ್ಟೆ ನಿನ್ನ."
"ಸೋಕಿದಂತಾಯ್ತಲ್ಲವೇ?"
"ತುಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಚಿನ್ನ."

೨೫—೬—೧೯೫೨]

೫. ದುಂಬಿಗೆ

ಬರಿದೆ ಹಾರಾಡುತಿಹೆಯೇಕಿಲ್ಲಿ, ಓ ದುಂಬಿ,
ಸವಿಯ ಹೂಸಂಗವುಂಟೆಂದು ನೆರೆನಂಬಿ?
ಮರಳು, ಮರಳ್, ಓ ಭ್ರಮರ! ಬಯಲೊಳೇಕೀ ಭ್ರಮಣೆ?
ಒಲಿದೊಲಿದು ಕರೆವ ಹೂವಿಲ್ಲ, ಸಖನೆ!

೨೧—೯—೧೯೪೬]

೬. ಮಗು-ತಾಯಿ

ಮಗು ನಕ್ಕಿತು ಸೊಡೆಯುಕ್ಕಿತು
ನಲವೇರಿತು ತಾಯ್ಗೆ;
ಮಗುವತ್ತಿತು ಬಗೆ ಬತ್ತಿತು
ಮಗು ಹತ್ತಿತು ಮೈಗೆ.

೯—೯—೫೨]

೭. ಮನೆಯ ಆಭರಣ

ಹೊಲಸುಹೇಸುವ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದನು :
' ನೆರೆಮನೆಯ ನೋಡು, ಎಂತೊಪ್ಪ ಓರಣ !
ನೆಲವೊ ಕನ್ನಡಿ ! ಗೋಡೆ ಗೀಚಿಲ್ಲ ! ಕಲಿ ಪಾಠ !'
ಅವಳೆಂದಳ್ : ' ಅವರ ಮನೆಗಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಾಭರಣ ! '

೧೨—೫—೧೯೫೭]

೮. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಪಮಾನ

ನೀನು ಚಂಚಲೆಯಂತೆ: ಹಳತು ಈ ನುಡಿ, ಲಕುಮಿ :
ಅಪಮಾನವಲ್ತೆ ಈ ಸಟೆಯ ಮಾತು ?
ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತದಿಂದ ನೀನೋಲೈಸುತಿಹೆಯಲ್ತೆ
ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಧನಿಕರನೆಯೋತು !

೩೧—೭—೧೯೫೮]

೯. ಮೋಲ್ಪಂಕ್ತಿ

ಕೌಪೀನ ಮಡಿಸಿಡುವ ಮಗನ ಕೇಳಿದ ತಂದೆ :
" ಏತಕೀ ಕೌಪೀನ ? "
ಮಗನು ಹೇಳಿದ : " ನೀನು ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದನೆ
ಮಾಡುತಿಹೆ ನಿನಗೆ ಜೋಪಾನ."

೧೦. ಫಲ ನಿರೀಕ್ಷೆ

ನೆರಳೀವ ಮರವ ಕಡಿದುರುಳಿಸುವೆಯೇತಕ್ಕೆ,
ನೆರಳು ಮಾತ್ರವೆ? ಉಂಟು ಹೂ ಹಕ್ಕಿ-ಹಣ್ಣು.
ಮರವು ಮಃದಿಯಾಗೊಣಗೆ ಈಗ ಬಯಸಿದ ಫಲವ
ಕೊಡುವುದಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ: ಕಾದು ಉಣ್ಣು.

೧೧. ಮುತ್ತು-ರತ್ನ

ಅಂಬುಧಿ ತರಂಗ ರಂಗದಿ ಕುಣಿದು ನಲಿಯುತ್ತ
ಮೆರೆವುದಾವುದು?—ಬುರುಗು ಪಾಚಿ ಸೆತ್ತೆ.
ತುಂಬಿರುವ ಮುತ್ತುರತ್ನಗಳು ಕಡಲಾಳದಲಿ
ಹುದುಗಿ, ದೊರೆವುವು ಮುಳುಗಿದವರಿಗಲ್ತೆ!

೧೯೫೨]

೧೨. ನಂದನ ವನ

ನಕ್ಕರೆ ಜೀವನ ನಂದನವನವೈ,
ಅತ್ತರೆ ಅದುವೆ ಶ್ಮಶಾನ.
ನಿಕ್ಕುವವಿಾ ನುಡಿ: ನಗುತಿರು, ಜೀವವೆ,
ಬಿಡು ಬಿಡು ದುಮ್ಮಾನ.

೨೩—೭—೧೯೪೮]

೧೩. ಬರಿದೆ ಹುಡುಕಾಟ

ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ
ನಿನ್ನ ನಾ ಹುಡುಕಿ ಕಾಣದೆಹೋದೆ ದೊರೆಯೆ ;
ಸಿಕ್ಕಿಯೂ ಸಿಕ್ಕದಂತೆನ್ನ ಬೆಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ
ಬೆಂಗಾವಲಿರುವೆ ನೀನ್ : ಇದನರಿತೆ—ಮರೆಯೆ.

೧೮—೧೨—೧೯೪೬]

೧೪. ಕಡೆಯಾಸರೆ

ತಾಯ್ತಂದೆ ಸತಿಸುತರು ಭ್ರಾತ್ರರಾಪ್ತರು ಬಾಳ
ಬಳ್ಳಿಗಾಶ್ರಯವೃಕ್ಷ ಮೊದಲು ನಡುವೆಯಲಿ;
ಆಯ್ತರದಿರದು ಕಾಲ; ಕೊಂಬೆ ತಾಳುಗಳೆಲ್ಲ
ಬೀಳುವುವು : ಆತ್ಮನಾಸರೆ ಕಡೆಯಲಿ.

ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು

"ಓದಿ ನೋಡಿದೆ. ಕವನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಅವಲ್ಲಿಯೂ 'ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುನಿ', 'ಏಷ ವೃಕ್ಷಃ ಸನಾತನಃ', 'ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ', 'ಮಿಲನ', 'ನವದಂಪತಿ', 'ಹೊನ್ನಹುಲ್ಲೆ', 'ಮಡದಿಗೊಂದು ಮಾತು' (ಈ ಕವನವನ್ನು ದೊಡ್ಡಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೌಕಟ್ಟಿಸಿ, ಗಂಡಹೆಂಡಿರು ಇದ್ದಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ—, ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು), 'ಮುಪ್ಪು', 'ಉದಯ ಗಾನ', 'ನಾಳಿನ ಭ್ರಾಂತ', 'ಹೊಸ ವರುಷದ ಒಸಗೆ', 'ಕನಸು ನನಸಾಗ ದೆಂಪೆನಬೇಡ ಗೆಳೆಯಾ!', 'ನಂಬಿಕೆಯೆ ಸತ್ಯ', 'ಕಗ್ಗದ ಮಂಕು ತಿಮ್ಮನಿಗೆ'—ಇವು ಕೆಲವು, ಆಯ್ಕೆಗೆ ಎಡೆ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬಹು ದಾದರೆ, ಮತ್ತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. . ."

—ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ

* * *

ತಾವು ಅಭಿಮಾನವಿಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದ 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ' ತಲುಪಿತು. ನಿಜ, ಈ ಕವಿತಾ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಒಂದು ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ. ಸಮರ್ಥ ಈ ಮಾಯೆಗೊಳಗಾದರೆ ಆಗ ಅದೊಂದು ಲೀಲೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ತನಗೂ ಸಂತೋಷ ಜಗಕ್ಕೂ ಸಂತೋಷ. ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಯಾವ ನಿದಾಘದಲ್ಲೂ ಆರಿಹೋಗದಂತೆ ಕಾಪಿಡುವ ಕಲೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈವಶವಾಗಿದೆ. ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಪುಸ್ತಕ ಬಹು ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. 'ಕಲ್ಲಡಿಯ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ'ಯನ್ನು ಈಗತಾನೆ ಓದಿ ಸಂತಸಗೊಂಡೆ—ಒಳ್ಳೆ ಚಂದದ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಯದು. 'ನಂದನವನ' ಒಳ್ಳೆ ಮುಕ್ತಕ-ನನ್ನಂಥವನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕಾದುದು. 'ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ', 'ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಹಾಡು', 'ಮುತ್ತು'—What a fine poem! congratulations—'ಕನ್ನೆಗೆ ಬಿನ್ನಹ', 'ಏಷ ವೃಕ್ಷಸ್ಸ ನಾತನಃ' and the first one—'ಪಚ್ಚೆಯ ಲಿಂಗ'—ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಈ

ಪದ್ಯಗಳು ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಕದ್ದಿವೆ. ಮಿಕ್ಕ ಹಲವೂ ಈ ಚೌರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುವಂತಿದೆ. ಅವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಓದಿ ಈ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪ್ರಲಂಬಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಆಲದ ಮರದಂಥ ಹಲವಾರು ಕವಿತೆಗಳು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮೂಡಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

—ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್

* * *

"ಗುರುಪರಂಪರೆ"ಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಕವನಗಳ ಸಂಕಲನವು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹಬ್ಬಿರುವುದು—ಹಳಿಯದರಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ಹೊಸದಕ್ಕೆ ಕೈಚಾಚುವ ಪ್ರಯೋಗಪ್ರಿಯರಿಗೆಲ್ಲ—ಸಂತೋಷಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಕವಿತೆ ಎಂಬುದು ಈ ಸಂಕಲನದೊಳಗಿನ "ಕಲ್ಲಡಿಯ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ" ಇದ್ದಂತೆ—ಸಾಹಸದ, ಸತ್ತ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ. ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ "ನೂರು ಹೂವು ಅರಳಲಿ" ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸನಾತನ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ. "ಚೆಲುವು ತುಂಬಿದೆ ಬಾನುತುಂಬ"; ಜೊತೆಗೆ ನೆಲದ ಸುತ್ತ. 'ಹಸುಷ ಸುಗ್ಗಿಯು ಕಾಳನುಳಿಸುತ. ದುಗುಡ ಜಳ್ಳನು ತೂರುತ' ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಉಸಿರು ಆಡುತ್ತದೆ, ಹಾಡುತ್ತದೆ; ಹೊಸ ನೀರು ಹಳೆಯ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊಳೆಯೊಳಗಿನ ಅಲೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಅದುವೆ ಚೆನ್ನ ಇದುವೆ ಚೆನ್ನ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಬಹುಮಾನ ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯ ನೋಟ ಕಣಾ; ಚೆಲುವಿಗುಂಟೆ ಒಂದು ಮಾನ? ಕೋಟಿ ರುಚಿಯ ಮನುಜಮನಕೆ ಕೋಟಿ ತೆರನು ಚೆಲುವಿನೆಣಿಕೆ." ಇದು ನನ್ನ ಮಾತಲ್ಲ, ಇದರೊಳಗಿನ ಕವನವೊಂದರ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲು. 'ನಕ್ಕರೆ ಜೀವನ ನಂದನವನ' ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರುವ ಈ ಕವನಗಳು ಅದೇ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ.

—ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ

" . . . ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಘನೀಭೂತ ಪದಾರ್ಥಗಳೆ, ವಾಸ್ತವಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೇ, ನೆಲಗಟ್ಟಾಗಿರುವುದು ಸುವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ಸಂತುಷ್ಟಿಜನಕ. ಆಮೋದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಎಚ್ಚರಿಕೆಕೊಟ್ಟ ಕಾಗೆಯ 'ಅಪಸ್ವರ', ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ದರ್ಶನವಿತ್ತ ಧೂಮಕೇತು, ಕಲ್ಲಡಿಯ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ, 'ರೋಡ್ ಮಲ್ಲಿಗೆ', ಕವಲು ಜಡೆಯ ಕನ್ನೆ, ಬಸ್ ಸಿಕ್ಕದೆಹೋದ ಕಷ್ಟ, ಕುಂಭ ಮೇಳದ ಅನರ್ಥ–ಹೀಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಸಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಹೃದಯ ಮೋದಸ್ವಪ್ನಗಳ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಅವನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸುವ ಕವಿಶಕ್ತಿ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿದೆ. 'ನಾಡಿನ ಭಾಗ್ಯ', 'ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ', 'ಕನಸು ನನಸಾಗದೆಂದೆನಬೇಡ', 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ' ಮುಂತಾದುವು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಲೇಖಕರ ಅವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿನ ವಿಸ್ತಾರವಿದೆ, ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ. ಭಾವ ಹಾಗಿರಲಿ, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಕಿಸೋಣ ಎಂದರೂ ಹರವು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. 'ಕಿಲಾಡಿ', 'ಖಯಾಲು', 'ಲಾಂದ್ರ'ದಿಂದ ಹಿಡಿದು 'ಅಭ್ರಾಭಿಸಾರಿಕೆ', 'ಮಂತ್ರಬದ್ಧ ಪ್ರೇತಚ್ಛಾಯೆ', 'ಸ್ಥಾವರ ಋಷಿಪ್ರವರ'ದ ವರೆಗೂ 'ಸ್ವತಂತ್ರ' ನಡೆಯುಂಟು–ಈ ಕವಿಯ ವಾಣಿಗೆ . . . ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಗೀತಗಳು ಆರೇಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೇಕೋ ಒಂದು ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಮೆರುಗು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ–ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕೊರತೆಯಾಗಿ . . . ಕವಿವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಚಂದ್ರ, ಹಾರುವ ದುಂಬಿ, ವಸಂತವನ . . . ಮುಂತಾದ ಸಿದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿ 'ರಾಘವ'ರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುಗಳೆ, ಕವಿತ್ವ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಎತ್ತುಗಳೇ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ 'ಚಂದ್ರ'ನಿಗೆ ಇವರು ಬಲು ದುಡಿಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಠುರ ಯಥಾರ್ಥತೆ ಇವರ ಕವಿತಾ ಧೋರಣೆಯ ಮುಖ್ಯಲಾಂಛನ ಎನ್ನಬಹುದು. 'ತಪ್ಪೊ ಸೆಪ್ಪೊ ನೀನೊಪ್ಪಿಕೊಬೇಕು, ಮನೆಗೆ ನಾನು ಯಜಮಾನ' ಎಂಬ ಖಂಡಿತ ವಚನದಿಂದ ಮೊದಲಾಗುವ 'ಮಡದಿಗೊಂದು ಮಾತು' ಎಂಬ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ, ಉತ್ತಮ

ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದೆ. 'ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ ಭಾರತ' ಎಂಬ ಗುಂಪುಕೂಗು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಬ್ಬಿನ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದೆ; ಉತ್ಸಾಹ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಆವೇಶವೂ ಕೆಲಸಮಯ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆದರೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ತಲೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಕ್ಷೇಮ. ರಾಘವರ 'ನಾಳಿನ ಭಾರತ' ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಇಂಥ ಗೀತಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಘವರು ನಿರ್ಮಿಸಲೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ."

—ಪ್ರೊ|| ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ

* * *

"ಈ ಕವನಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ, ಪ್ರಣಯ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಗುರು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕವನಗಳು ತುಂಬಿವೆ . . . 'ಯಾವ ಹೆಸರು ಕರೆದರೂ ಮಧುರವೇ ಗುಲಾಬಿ ಹೂ' ಎನ್ನುವ ರಸಿಕತೆ, . . . 'ಕವಿಗಳ ಚಂದ್ರ'ನನ್ನು 'ಬಡವರ ಲಾಂದ್ರ'ವನ್ನಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವ ನೈಪುಣ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. 'ಇಂದ್ರನಂದನವೆ ನಾಳಿನ ಭಾರತ' ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆ ಸುಂದರವಾದುದು. 'ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ', 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ', 'ಏಷವೃಕ್ಷಸ್ಸನಾತನಃ'–ಈ ಕವನಗಳು ಸಾರವತ್ತಾಗಿವೆ. ನವದಂಪತಿಗಳ ಜೀವನ ವರ್ಣನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. 'ಮಡದಿಗೊಂದು ಮಾತು' ಹೇಳುವ ಹಾಗೂ 'ಮನೆ ಆಗಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸಮಾನ' ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಆಸ್ವಾದ್ಯಶವಾಗಿದೆ . . . ಇವರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನದ ಛಾಯೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ವಿಚಾರ ವೀಚಿ ಹಳತನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನೀಯುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಸಂಕಲನವು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ.

—ಕರ್ಮವೀರ

ಗೀತ ಭಾರತಿ

(ದೇಶ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳ ಸಂಕಲನ)

ನ್ಯೆ ವೆಂ ಸೀ
ರಾಘವ

ರಾಘವ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು – ೧೯

Gita Bharati : A collection of Lyrics
and Patriotic Songs

First Edition : 1969

54, 'Aravinda,'
III Cross, Gavipuram Extension,
Bangalore - 19

ಮುದ್ರಣ : ಲಿಪಿ ಮುದ್ರಣ, ಬೆಂಗಳೂರು-೪

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೩-೦೦

ಬಿನ್ನಹ

ಈ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ನನ್ನ 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು', 'ರಾಷ್ಟ್ರರಥ', 'ಅಶೋಕ ಚಕ್ರ.' 'ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ' – ಎಂಬೀ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳ ಪ್ರತಿಗಳು ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕವನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಂಕಲನ ವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದಿತು. 'ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ' ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟವಾದಂದಿನಿಂದ (೧೯೫೮) ಇಂದಿನವರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಹೊಸ ಕವನಗಳ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನೂ ಹೊರತರುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದೆ. 'ಹಕ್ಕಿಹಾಡು' ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದ ಮೂರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನದ್ಯೋತಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳವು. ಹೊಸ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಥವು ಕೆಲವಿದ್ದವು. ರಾಷ್ಟ್ರಪರ ಗೀತಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಉಚಿತವಾಗಿದ್ದೀತು ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಚಾರಗಳೂ ನೆಲೆಗೊಂಡವು. ಕಡೆಗೆ ಆ ತಿರ್ಮಾನ 'ಗೀತಭಾರತಿ'ಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು, ನಾಡುನುಡಿಗಳ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಅದು ಹೊರ ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಎಲ್ಲ ರಚನೆಗಳೂ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಗೀತಗಳಲ್ಲ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೋ ಕಡಮೆಯಾಗಿಯೋ–ಗೇಯಗುಣ ಪ್ರಧಾನವಾದವು. 'ಭಾರತೀ' ಎಂದರೆ ಸರಸ್ವತೀದೇವಿ, ಭರತಭೂಮಿ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದು. ವಾಕ್-ಸಂಬಂಧವಾ ದದ್ದು–ಎಂದೆಲ್ಲ ಆಗಬಹುದು. ಈ ವಿವರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಗೀತಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯವು ಇಲ್ಲಿ ಎಡೆಪಡೆದು, 'ಗೀತಭಾರತಿ' ಎನಿಸಿವೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಗೀತ 'ಧಾತು'ವಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ, 'ಮಾತು' (ಸಾಹಿತ್ಯ) ಗೌಣ. 'ಶುದ್ಧ' ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾವ ಅರ್ಥ ಧ್ವನಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ 'ಮಾತು' ಪ್ರಮುಖ, ಗೇಯತೆ ಗೌಣ.

ಇಲ್ಲಿನವು ಈಗ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ 'ಲಘುಸಂಗೀತ' ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳು ವಂಥವು, ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಹಲವು ರಚನೆಗಳು 'ಆಕಾಶ ವಾಣಿ'ಯವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಜನದ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವಂತಾಗಿವೆ; ಜನಕ್ಕೆ ಇವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ, ಅಥವಾ ಆಗಿಲ್ಲ, ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆ. ಹಾಡಿ ದವರ ಕಂಠದಾನದಿಂದ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ! ಹಾಡಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನೆ ಗೀತದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಫುಟಗೊಳ್ಳಬೇಕು? ಹಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಗೀತಕ್ಕೆ ದ್ವಿಜನ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ; ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕ್ಯ. ಬರಿಯ ಓದಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದು ಇಂಥ ರಚನೆ; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಕೃತಿಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು, ಅದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು–ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ,

ಈ ಗೀತ ಕುಸುಮಗಳ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯ ಗಂಧ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ, ಅನಿತೊ ಇನಿತೊ ಸೂಸಬಹುದು; ಸೂಸಿತೇ, 'ಭಾವಗೀತ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅದು ಇಲ್ಲ, ನಿರ್ಗಂಧಕುಸುಮ ಎನ್ನಬಹುದಲ್ಲ! ಕುಸುಮವಂತೂ ಹೌದು, ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡ ಒಂದು ಭಾವದ, ಅರ್ಥದ ಆಕೃತಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡ ಉಕ್ತಿಯ ಬಂಧ, ಬಣ್ಣ–ಇವು ಇವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ.

ಈ ಗೀತ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ಸಂತೋಷ ದಿಂದ, ಸಮ್ಮತಿ ನೀಡಿದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ॥ ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ಎಂ.ಎ.,ಬಿ.ಟಿ, ಡಿ.ಲಿಟ್., ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಋಣಿ.

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಹು ಬೇಗನೆ ಅಂದವಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ "ಲಿಪಿ ಮುದ್ರಣ"ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ವಂದನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು, ವ್ಯೆ ನೆಂ ಸೀ 'ರಾಘವ'
೩೦–೧೨–೧೯೬೯.

ಉದ್ದಾಮ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ

ಡಾ॥ ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ
ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಟಿ., ಡಿ.ಲಿಟ್.
ಅವರಿಗೆ

ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳೊಡನೆ
ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆ.

ಪರಿವಿಡಿ

ಗೀತ ಭಾರತಿ

೧

ಲಲಿತ ಭಾರತಿ

ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ನಾ ನುತಿಪೆನು ತಾಯೆ

ಓ ಭಾರತಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾರಾಣಿ
ಬಹುಭಾಷಾತ್ಮಕ ವೀಣಾಪಾಣಿ
ಭಾವ ಮಯೂರ ಮನೋಹರ ವಾಹನೆ
ಸಾರಸ್ವತ ಸರಸಿಜ ದಿವ್ಯಾಸನೆ
ಸುಜ್ಞಾನಾಮೃತ ಸುವರ್ಷಕಾರಿಣಿ
ನವರಸಾರ್ದ್ರ ಹೃನ್ಮಾನಸಚಾರಿಣಿ
ಕವಿಜನ ಚಿತ್ತಚಕೋರ ಚಂದ್ರಿಕೆ
ವಿಮಲ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಾಯಿಕೆ!
ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ನಾ ನುತಿಪೆನು ತಾಯೆ,
ತೊದಲುನುಡಿಯ ಕಂಪನ ನೀ ಕಾಯೆ;
ಹಾಡತೊಡಗಿದೀ ನುಡಿಸಂಗೀತಂ
ಅಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ದಯೆಯಿಂ ವಿಖ್ಯಾತಂ.
ನುಡಿನಾಡೊಲುಮೆಯು ಜನದೊಳು ತುಂಬಿ
ನಿನ್ನಡಿದಾವರೆ ಕಳುಹಿದ ತುಂಬಿ.

೧೯೫೫ : "ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ"

ಜಲತರಂಗಗಾನ

ಕಲರವದಲೆಅಲೆ ಕಾಲುಹೊಳೆ
ಆಳವೆ ಇಲ್ಲ : ಹಾಯುವಿರಿ –
ಸುಲಭ ಮಕ್ಕಳಿಗು ಮುದುಕರಿಗೂ !
ಏಕೆ ದಡದ ಬಳಿ ಕಾಯುವಿರಿ ?

ನೀರ ಗಾಜಿನಡಿ ಹೊಳೆಕಣ್ ಮಿಟುಕಸು
ಎಸೆದಾಡುತ್ತಿವೆ ಹೊಂಮೀನು ;
ಮೋಡದ ಮಾನಾಟವನೂ ನೀರಲಿ
ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದೆ ನೀಲಿಯ ಬಾನು.

ಎರಡೂ ತೀರದ ತರು ತಲೆತೂಗಲು
ಹರಿಸಿದೆ ಹೊಳೆ ಸಾರಸ ಗಾನ ;
ಏಕೆ ಟೀಕೆ ಜಲತರಂಗಗಾನಕೆ ?
ಕಿವಿಸವಿಯೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.

೭–೧೨–೧೯೬೯

ವೀಣಾ ವಾಣಿ

ದೇವಿ. ವೀಣಾವಾಣಿ. ನಾದಸ್ವರೂಪಿಣಿ.
ಸ್ವರರಾಜ್ಯ ಸಮ್ರಾಜ್ಞಿ. ಸಂಗೀತಭಾಷಿಣಿ.
ರಾಗ ಲಯ ಭಾವ ಪ್ರಪಂಚಪ್ರಕಾಶಿನಿ.
ನಿತ್ಯನೂತನ ಕರ್ಣಪೀಯೂಷ ವರ್ಷಿಣಿ.
ಸಕಲಜನ ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಪ್ರದಾಯಿನಿ.
ಶ್ರೋತೃ ಹೃದಯಾರವಿಂದಾಕರ ವಿಕಾಸಿನಿ.
ರಸಿಕಜನ ಹೃದಯವನ ಕೇಳೀವಿನೋದಿನಿ.
ಭಾವುಕಾಂತಃಕರಣ ಶರಧಿಸಂವರ್ಧಿನಿ, –
ಓ ವಿಶ್ವಮೋಹಿನಿ ! ಓ ಮಂಜುಘೋಷಿಣಿ !
ಓ ವಾಣಿಕರಕಮಲ ಭೃಂಗ ಝಂಕೃತಿ ವಾಣಿ !

ಮೊರೆಯುತಿರಲಾವಗಂ ನಿನ್ನ ಝೇಂಕಾರಂ.
ಕರ್ನಾಟಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ನೀನಲಂಕಾರಂ :
ನಿನ್ನ ನಾದೋಪಾಸನಾಲಭ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಂ
ಆತ್ಮಾನುಭವಸಿದ್ಧಿಗದುವೆ ಓಂಕಾರಂ !

೧೯೪೩ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಹಾಡು

ಹಾಡುಕಟ್ಟುವವನವನು ನಾಡುಕಟ್ಟುವವನಲಾ ?
ಹಾಡಿನೊಳಗಡಗಿಹುದು ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ!
ನಾಡ ನಾಳಿನ ಬದುಕು ಹಾಡಿನಲಿ ಮೂಡಿ ಬರೆ
ಹಾಡಿನಿಂದಾಗದೇ ನಾಡ ಮುಕ್ತಿ?

ದೇವನನು ಪೂಜಿಸಲು ಹಾಡು ಹೂವಿನ ಹಾರ,
ನಾಡನೆಚ್ಚರಿಸಲ್ಕೆ ಕಹಳೆಕೂಗು ;
ಭಾವುಕರ ರಂಜಿಸಲು ಭಾರತಿಯು ಕೈವೀಣೆ,
ಜನಮನವ ಮಸೆಯೆ ಮೇಲಾದ ಸಾಣೆ.

ಆ ಪುರಂದರ ಕನಕ ಸರ್ವಜ್ಞರೀ ಮೊದಲು
ಹಾಡಿನೊಳಗಿಡರೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ ?
ಆ ಪರಿಯಲಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಗುದೊಮ್ಮೆ
ಹಾಡಿ ಮಿಡಿಯುವೆವೆ ಕನ್ನಡದ ಕರುಳ ?

ಬಂಕಿಮರ ಹಾಡೊಂದು ಭಾರತೀಯರಿಗಾಯ್ತು
ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬವರಕ್ಕೆ ತೂರ್ಯಸ್ವನ ;
ಶಂಕೆಯೇತಕ್ಕಯ್ಯ ? ಹಾಡಯ್ಯ ಹಾಡು ಕವಿ :
ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಸೆರೆ ನಾಡಿನ ಮನ.

ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ

ಹಬ್ಬ ಬಂತು, ಓ ಹಬ್ಬ! ಕೆಳೆಯರೇ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಹಬ್ಬಹಬ್ಬಕೂ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಮಾವಿನ ತೋಪಿಗೆ ಬನ್ನಿರಿ, ಕೆಳೆಯರೆ,
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಚುಕ್ಕಿಯಾಗಸದೆ ಮಾಸುವ ಮುನ್ನ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಹಕ್ಕಿ ಗೂಡಿನಲಿ ಎಚ್ಚರುವ ವೇಳೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಕೆಂಪು ಮೂಡಲಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ತಂಪು ಹೊತ್ತಿನಲೆ ಸೊಂಪು ತಳಿರಿನ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಎಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ಉಲ್ಲಸದಿಂದ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ನಲ್ಲನಲ್ಲೆಯರು ಏಳುವ ಮೊದಲೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಅಕ್ಕ ರಂಗೋಲಿಯಿಕ್ಕುವ ಮೊದಲೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳೇಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊಸ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಸುಂದರಾಂಗಿಯರ ಚೆಂದದ ಹಬ್ಬಕೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ನಂದಗೋಕುಲವ ಹೋಲುವ ಮನೆಗೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ದೇವದೇವನಾನಂದದ ಹಬ್ಬಕೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಪಾವನಮೂರ್ತಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವನು
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಹೊಸತು ಹಬ್ಬವಿದೊ ಕನ್ನಡ ಹಬ್ಬಕೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ ;
ಒಸಗೆಯಾಗಲಿ ನಾಡಿಗೆ ಎನ್ನುತ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟೋಣ !

ಸಾಲುಹಬ್ಬದಲಿ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ ;
ಸಾಲಸೋಲಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇರಲಿ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ !

ಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯ ಇಲ್ಲಾ ಎನಲೇತಕೆ ?
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ ;
ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದ ಬದುಕಿನ ಹಬ್ಬಕೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ !

ಮನೋಮಂದಿರಕೆ ನಿಚ್ಚಹಸುರಿನಾ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ ;
ಹೃದಯಕಲಶದಾ ಮುಂಗಡೆ ಹರುಷದ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ !

ಬಿಡುಗಡೆ ತಂದಿಹ ಬಿಡುಗಡೆ ಹಬ್ಬಕೆ
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ ;
ಸರ್ವೋದಯದ ಸ್ವಾಗತಕೆಂದು
ತೋರಣ ಕಟ್ಟ್ವೋಣ !

೨೫–೨–೧೯೪೫ : "ಅಶೋಕಚಕ್ರ"

ನನ್ನ ಮನೆ

ಈ ಕರುನಾಡಿದು ನನ್ನ ಮನೆ
ನನ್ನ ಮನೆ ಇದು ನನ್ನ ಮನೆ ॥ ಪ ॥

ನೀಲ ಗಗನದಾ ಹಂದರ ಹೊದೆದ
ಬಾಂದಳದಂಚನು ಬಳಸಿರುವ
ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಮುನ್ನೀರಂಗಣದ
ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಕುಡುಮಲೆಸಾಲ್‌ಗೋಡೆಯ —

ಕಡಲ ಕರೆಯ ತಲೆ ತೂಗುವ ತೆಂಗು
ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯಲಿ ಒಲೆಯುವ ಕೌಂಗು
ಕರ್-ಪೊನ್ನಿನ ನೆಲ, ಹಚ್ಚ ಹಸುರು ಹೊಲ :
ಚೆಲುವು ಹೊನಲುಹರಿವೀ ಕರುನಾಡಿದು —

ಹೊಂಗೆಯ ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ತೋರಣ
ಸೌರಭ ಸೂಸುವ ಮಂದ ಸಮೀರಣ
ಕಲರವ ಕೂ ಕೂ ಕೋಕಿಲ ಗಾನ
ಸರ್ವಸುಖದ ಬೆಳೆ, ನೆಲೆ, ಈ ನಾಡು.

೧೯೩೭ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಗೆ ಮಣಿವ

ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಗೆ ಮಣಿವ – ನಾವ್
ಕನ್ನಡಿಗರೆಂದು ಕುಣಿವ ॥ ಪ ॥

ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಾಗ್ಯದೊಳ-
ಪಾರ ಬಳುವಳಿಯ ಹೊಂದಿ ನಲಿಯುತಿಹ ॥ ಅ. ಪ. ॥

ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿತೆವರ ಸುಂದರ ವನವೊ
ತರುರಾಜಿ ತವರ ಚೆಲು ಚಂದನವೊ
ಪರಿಮಳ ಪೊತ್ತಿಹ ಪಡುವ ಪವನವೊ
ನೆರೆ ಕಣ್‌ಮನಗಳಿಗಿವು ಔತನವೊ

ಶಿಲೆಯೆಲ್ಲ ಕಲೆಯೆ ಈ ನಾಡಿನಲಿ
ಕಲೆಯೆಲ್ಲ ಚೆಲುವೆ ಹೊನ್ನಾಡಿನಲಿ
ಚೆಲುವೆ ಒಲವಿನಾ ನಡೆಯಲಿ ನುಡಿಯಲಿ
ಒಲವೆ ಮಂತ್ರವೀ ಧರ್ಮದ ಗುಡಿಯಲಿ

ಕಲೆಯು ಚೆಲುವ ಎದೆಯೊಲವ ನೀಡುತ
ಚಲವನ್ನಳಿದು ಸೋದರರ ಕೂಡುತ
ಬಲವ ಗಳಿಸಿ ತಾಯನು ಕಾಪಾಡುತ
ಗೆಲವು ಮಂಗಳವನಿಳೆಗೆ ಪಾಡುತ

೩೦–೧೧–೧೯೪೭ : "ರಾಷ್ಟ್ರ ರಥ"

ಬಿಡುವು

ಎಂಥ ಬಾಳಿದು ಬಾಳು, ಚಿಂತೆಯೇ ತುಂಬಿ
ನಿಂತು ನಿಟ್ಟಿಸೆ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ನಮಗೆ.

ಮರದ ಅಡಿಯಲಿ ನಿಂತು ಕುರಿ ಹಸುಗಳಂತೆ
ಮರೆತು ಮೈಯನು, ನೋಡಲೆಮಗೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕಾಡಿನೆಡೆ ಸುಳಿದಂದು, ತಾವಾಯ್ದ ತಿನಿಸುಗಳ
ಗೂಡಿಗೊಯ್ಯುವ ಅಳಿಲ ನೋಡೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಇರುಳ ಮೀನುಗಳಂತೆ ಮೀನುಗಳು ತುಂಬಿರುವ
ತೊರೆಗಳನು ತಿಳಿಹಗಲಿನಲಿ ನೋಡೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಚೆಲುವುವೆಣ್ಣಿನ ನೋಟ, ಅವಳ ಅಡಿಗಳ ಮಾಟ,
ಒಲೆವ ಕುಣಿಯುವ ಬೆಡಗು – ಇವ ನೋಡೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ;

ಚಿಗುತು ಕಣ್ಣಲಿ ಅವಳ ನಗೆಯು ಕುಡಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ
ಮುಗುಳೊಡೆವವರೆಗೆ ಕಾದಿರಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಬಾಳ್ ಬಡಬಾಳು : ಚಿಂತೆಯೇ ತುಂಬಿ
ನಿಂತು ನಿಟ್ಟಿಸೆ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ನಮಗೆ.

೧೯೪೭ : "ಅಶೋಕಚಕ್ರ"

ಭಾವಾನುವಾದ : William H. Davies ಅವರ
'Liesure' ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲಕವನ.

ಕಿರು ತಾರೆ

ಓ ಕಿರು ತಾರೆಯೆ ! ಬಾನೊಳಗೆ
ಬೆಳಗುವಂತೆ ಬೆಳಗೆನ್ನೊಳಗೆ !

ಬಗೆಯನು ಬಾನಿಗೆ
　ಬಿಗಿಯುವ ಕೊಂಡಿ ;
ಬಾನಿಂದಾಚೆಯ
　ಬೆಳಕಿನ ಕಂಡಿ.

ಬಾನಿನಾಳದಾ
　ಅರ್ಥಸ್ಫೂರ್ತಿ ;
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನಾ
　ಮಂಗಳ ಕೀರ್ತಿ.

ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುಕದ
　ಭಾವ ವ್ಯಾಪ್ತಿ,
ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಪರಿ-
　ಚಾಯಕ ದೀಪ್ತಿ.

೨೯-೪-೧೯೪೦ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯ ಸಮೀರಣ

ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯ ಸಮೀರಣ
ಗಂಧಾನ್ವಿತ ಮೃದುಚರಣ
ಹುಡುಕುವೆ ಯಾರನ್ ?

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲುತ, ಬಲು
ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಯುತ, ಸುತ್ತಲು
ಹುಡುಕುವೆ ಯಾರನ್ ?

ಸುಂದರ ಸುಮಗಳ ಚುಂಬಿಪೆ,
ಲತೆಗಳ ಕಚಗುಳಿಯಿಡುವೆ –
ಏನಿದು ಆಟಂ !

ನಲ್ಲಳ ನೀನ್ ಮರೆತೆಯೊ ಏನ್ ?
ಎಲ್ಲರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯುವೆ ನೀನ್ –
ಏನಿದು ಬೇಟಂ !

೧೯೩೬ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು

ಮುಸುಕಿದ ಮಬ್ಬದು ಜಾರುತಿದೆ,
ಹೊಸ ಕಳೆ ಇಳೆಯಲಿ ತೋರುತಿದೆ !
ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲದೊ ಮೂಡುತಿದೆ,
ಸೊಗದಂಬನು ತಾ ಹೂಡುತಿದೆ !

ಬಗೆ ಬಗೆ ಸುಮಗಳ ಬಣ್ಣವ ಸಮನಿಸಿ
ಬಾನ್‌ಬಟ್ಟೆಯಲದ ಬರೆದಂತೆ
ಬಗೆಗೊಪ್ಪುವ ಮಳೆಬಿಲ್ಲನು ನೋಡು –
ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿವಿಲಾಸದ ಹಾಡು !

ಜಗದಾನಂದವನಳೆಯುವ ತೆರದಲಿ
ಬಾಂದಳವನ್ನದು ಅಪ್ಪುತಿದೆ ;
ಸೊಗಸಿನ ಕಣಿ ನಾನೆನ್ನುವ ಪರಿಯಲಿ
ಹೃದಯ ಮನಂಗಳಿಗೊಪ್ಪುತಿದೆ !

ಬಾಗಿದ ಬಣ್ಣದ ಬಿಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಗಳ-
ನೆನ್ನಯ ಹೃದಯವು ಬಿಗಿಯುತಿರೆ,
ಮೇಗಡೆ ಹಾರುತ ಒಡನೆಯೆ ಬಿಲ್ಲನು
ಪಿಡಿಯುವ ತೆರದಲಿ ನೆಗೆಯುತಿರೆ !

ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲಿ ಚೆಲುವನು ಬೀರಿ
ಸೃಷ್ಟಿರಹಸ್ಯವ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೋರಿ
ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲದು ಕಣ್‌ಮರೆಯಾಯ್ತು,
ಬಾನ ಬಟ್ಟೆ ತಾ ಬರಿದಾಯ್ತು!

೨೭–೧೨–೧೯೩೧ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಸುಧೆ ಸುರಿಯುವ ತಿಂಗಳ ಕಳೆ

ಸುಧೆ ಸುರಿಯುವ ತಿಂಗಳ ಕಳೆ
　　ನೀಲಿಯ ತಿಳಿ ಬಾನು ;
ಕೆಳಗಿದೊ ನೆರೆ ಮಲಗಿಹ ಇಳೆ –
　　ಒಬ್ಬನೆ, ಸುಖಿ ನಾನು !

ತೀಡುತಲಿದೆ ತಂಗಾಳಿ,
　　ಮೌನವು ಹಬ್ಬುತಿದೆ ;
ಹಾಡುತ ಬಲು ಮುದ ತಾಳಿ
　　ಎನ್ನೆದೆಯುಬ್ಬುತಿದೆ !

ಎನಗಮೃತವು ತಿಳಿ ಜೊನ್ನ,
　　ನಾನದ ಕುಡಿಯುವೆನು :
ಅಮರತ್ವವನಿದೊ ಮುನ್ನ
　　ನಾನಿಲ್ಲಿಯೆ ಪಡೆಯುವೆನು !

೨೨–೧–೧೯೩೨ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಆ ತಾರಾವಳಿ ಈ ದೀಪಾವಳಿ

ಶರತ್‌ಕಾಲದಲಿ ನಭದ ನಿಲಯದಲಿ
ಮಣಿದೀಪದ ಗಡಣ
ಅಶ್ರುತಗಾನದ ಸ್ವರ ಸೋಪಾನದ
ಕಾಣುವ ಬೆಳಕಿನ ತನನ.

ಸುರ ಗಾಯಕಿ ತಾನಲ್ಲಿ ನಾಯಕಿ
ಗಂಧರ್ವ ಗಾನ ವೃಂದಕ್ಕೆ;
ಸುಸ್ವರಸೇಚನ ಮೈರೋಮಾಂಚನ
ಬಾನ್‌ನೀರೆಗೆ ಆನಂದಕ್ಕೆ.

ಬತ್ತಲೆ ನೂತುದೊ ಕತ್ತಲೆ ಹೂತುದೊ
ಅವಳ ಸೀರೆ ಜರತಾರಿ ;
ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿತ್ತು ಜರಿಯ ಸಂಪತ್ತು
ಎನೆ ಭೂಮಿ ದೀಪಧಾರಿ.

ಬೆಳಕಿತ್ತ ದಿವಕೆ ಬೆಳಕಿನ ಕಾಣಿಕೆ
ಸಲ್ಲಿಸಿ ನೆಲವಿದು ಧನ್ಯ;
ಆ ತಾರಾವಳಿ ಈ ದೀಪಾವಳಿ –
ಎರಡರ ಬೆಸುಗೆಯನನ್ಯ.

೧೯೬೪

ದೂರದ ಧ್ರುವ ನಕ್ಷತ್ರ

ದೂರದ ಧ್ರುವ ನಕ್ಷತ್ರವು ಸಣ್ಣ;
ತೋರದೆ ಗುರಿಯನ್ನೆಲ್ಲರಿಗೆ ?
ಮೂಲೆಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಣದು, ಕಿರಿದು ;
ಬೀರದೆ ಕಂಪನ್ನೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ?

ಒಲುಮೆಯ ಮಾತದು ಒಂದೇ ಆದರು
ತೆರೆಯದೆ ಹೃದಯ ಕವಾಟವನು ?
ಕಂಬನಿಯೊಂದೇ ತೋರದೆ ಕಣ್ಣಿನ
ಕರೆಯೊಳಗೊಂಡಿಹ ಕಡಲನ್ನು ?

ಕೀಲುಗಲ್ಲು ತಾನೊಂದೆ ಕಮಾನಿಗೆ
ಮೇಲು ಭಾರವೆಲ್ಲವ ಹೊರದೆ ?

ಪಾಲಕ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯದೊಂದೇ
ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರದೆ ?

೮–೫–೧೯೫೫

ಸುಪುತ್ರಸಂಸ್ಮರಣೆ

ಮೇಲೆ ಹಿಮಗಿರಿಮಾಲೆ, ಸುತ್ತ ಕಡಲಿನ ವೇಲೆ,
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳ ಸಾಲುಸಾಲೆ ;
ಹಾಲು ಜೇನನು ಹರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹರಸಿ,
ಹಿಗ್ಗುತಿದ್ದಳು ಭರತಮಾತೆ ಲೋಕದಲೆ.

ಮಾತೆಗಾಗಿಯೆ ದುಡಿದ ಮಾತೆಗಾಗಿಯೆ ಮಡಿದ
ಸುತರ ಸುಪವಿತ್ರ ಸಂಸ್ಮರಣೆಯಿಂದು
ಸೇತುವೆಯು ಸಂಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಲೆಮ್ಮೆಯ ಬಾಳ
ಅವರ ಲೋಕದ ನಿಧಿಯ ನಾವು ತಂದು.

ಹಿಮಪರ್ವತೋತ್ತುಂಗ ದಿವ್ಯದರ್ಶನ ಪಡೆದ
ಋಷಿವರೇಣ್ಯರ ಹಡೆದಳೆಮ್ಮ ಮಾತೆ ;
ವಿಮಲಗಂಗಾಸ್ರೋತ ಸುಜ್ಞಾನ ವಾಹಿನಿಯ
ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟವಳು ನಿತ್ಯಪೂತೆ.

ರಾಮಾಯಣವ ರಚಿಸಿ ಭಾರತದ ಕಥೆಯೊರೆದು
ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸ ಕವಿಋಷಿವರ್ಯರು
ಶ್ರೀಮಂತ ಕಾವ್ಯರಚನಾ ರುಚಿರ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ
ಶ್ರೀಕಾರವಿಟ್ಟಮರ ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪತರು.

ಭಾರತದ ಕಣ್ಣೆರಡು ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು
ಜೀವನೋತ್ಕರ್ಷ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ
ಸಾರಭೂತಂಗಳಿವು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು,
ಸಂಸಾರಸಾಗರೋತ್ತರಣ ದಿಕ್ಸೂಚಿ.

ಭಾಸ ಶೂದ್ರಕ ಕಾಳಿದಾಸ ಭವಭೂತಿಗಳ್
ಪಂಪ ರನ್ನ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ
ದಾಸಕೂಟದ ಬಳಗ ಶಿವಶರಣ ಸಂದೋಹ
ಈ ಕವಿಗಳಿಂದಲ್ತೆ ಪೂಜ್ಯ ದೇಶ.

ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥನಾಗಿರಲು
ಸರ್ವರೂ ಸಮವೆಂಬ ದಿವ್ಯಭಾವ,
ಸರ್ವ ಜಾಗವೆ ಸರ್ವಭೋಗಕಡಿಗಲ್ಲೆಂಬ
ಸರ್ವಸಮತಾತತ್ತ್ವಕೆನಿಸೆ ಜೀವ

ಸರ್ವ ಜನರೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಲಿಯೆಂಬ
ಹಾರೈಕೆ ಹೊಮ್ಮಿತೀ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ;
ಉರ್ವರೆಗೆ ಮಂಗಳವ ಕೋರುವಾ ಪಲ್ಲವಿಯೆ
ಭರತಮಾತೆಯು ಪೇಳ್ದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ.

ಉತ್ತರಾಪಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೈತಂದು
ರಾಮನೊಂದಾಗಿಸಿದ ನಮ್ಮ ನಾಡು
ಮತ್ತೆಮತ್ತೊಡೆದರೂ ಕೂಡಿಕೊಳುವುದು ಮರಳಿ
ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದಿಲ್ಲವಳಿವ ಕೇಡು.

ಕುರಿಯು ನರನಂಗೈದು ನರನ ನಾರಾಯಣನ
ಗೈವ ಸಂದೇಶಸುಧೆಗರೆವ ಗೀತೆ
ಸ್ಫುರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲ ಗಾನ ಮೋಹನವಾಗೆ
ಹೇಳಿ ಕಲಿಸಿದಳದನು ನಮಗೆ ಮಾತೆ.

ಕ್ಲೀಬತನವನು ಕಳೆದು ನರರ ಹುರಿದುಂಬಿಸಲು
ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಗೀತೆ ಪಾಂಚಜನ್ಯ;
ಹಿಂಸೆಗತ್ತಲೆ ಕವಿದ ಜಗದಿ ಶಾಂತಿಯು ಬೆಳಕ-
ನರಸುವವರಿಗೆ ಗೀತೆಯೇ ಶರಣ್ಯ.

ಕ್ಷಾತ್ರವನು ಸದೆಯೆ ಭೃಗುರಾಮ ಕೊಡಲಿಯ ಪಿಡಿದ,
ರಕ್ಕಸರಿಗಾಗಿ ರಘುರಾಮ ಶರಧಾರಿ ;
ದುಷ್ಕೃತರ ನಾಶಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೆ
ಚಕ್ರವೆತ್ತಿದನೆನಿತೊ ಸಲ ಮುರಾರಿ.

ಹಿಂಸೆಯಿಂ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆ, ಮತ್ತದೇ ಹಳದಾರಿ –
ಕೊನೆಗೊಳ್ಳದೆಂದಿಗೂ ವಿಷವಚಕ್ರ;
ಸಂಸಾರದೀ ಹಿಂಸೆ ದುಃಖಗಳ ಕೊನೆಗೊಳಿಸೆ
ಬುದ್ಧ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ ಧರ್ಮಚಕ್ರ.

ಕಾಳಗದ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೆ ಹೇಸುತಲಶೋಕ ದೊರೆ
ಧರ್ಮಚಕ್ರವ ಪಿಡಿಯುತುರುಳ ಬಿಡಲು
ದಾಳಿಯಿಟ್ಟುದು ಧರ್ಮ ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ
ತಂಪಾಯ್ತು ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಪೃಥ್ವಿಯೊಡಲು.

ಹಲವು ಮತಧರ್ಮಗಳ ಬೀಡೆನಿಸಿ ಭಾರತವು
ಹೊಲಬುಗೆಡೆ ಜನರು ಧರ್ಮಾರಣ್ಯದೆ
ಹಲವು ನದಿ ಕಡೆಗೊಂದೆ ಕಡಲ ಕಡೆಗೆಂಬುದನು
ತೋರಿದಾತನು ಪರಮಹಂಸ ಗುರುವೆ.

ಪರಮಹಂಸರ ದಿವ್ಯ ಸಂದೇಶಸುಧೆಯನು
ವಿಶ್ವಕೆರೆದವನು ವಿವೇಕಾನಂದನು ;
ದರಿದ್ರನಾರಾಯಣನ ಸೇವೆ ದೇಶದ ಸೇವೆ-
ಯೆನುತ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಗುರುವಾದನು.

ಕಾಲಕಾಲಕೆ ಇಂತು ಧರ್ಮ ಮುಖ ತಿರುಗುತ್ತ
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ತೆರನೆ ಕಾಣುತಿರಲು
ಕಾಲಧರ್ಮದ ಬಸಿರ ಶಿಶುವಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತ
ಗಾಂಧಿ ತೋರಿದ ಧರ್ಮ ಹಳತೆ ಹೊಸತು.

ಗಾಂಧಿ ನೂತನ ಯುಗದ ಧರ್ಮಾವತಾರನ್ಮೈ,
ಭರತಮಾತೆಯ ಸೆರೆಯ ಬಿಡಿಸಿದಾತ ;
ಧರ್ಮಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸೌಧವನು
ಕಟ್ಟಿ ಧರ್ಮಕೆ ಕೊರಳನಿತ್ತ ಪೂತ.

೧೯೫೪ : "ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ"

ರಾಷ್ಟ್ರಘಟನಾ ದಿನ

ಈ ದಿನಂ ನವ್ಯಭಾರತ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸುದಿನಂ ;
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿರ್ಘೋಷ ಮೊದಲು ಮೊಳಗಿದ ದಿನಂ ;
ರಾಷ್ಟ್ರರಥಮಂ ಕಟ್ಟಿ ಮೊದಲೆಳೆದ ಶುಭದಿನಂ ;
ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ನೆನೆವ ಪರ್ವದಿನಂ ;
ಜನತಾ ಜನಾರ್ದನನ ಪೂಜಿಪ ಪವಿತ್ರ ದಿನಂ ;
ಐಕ್ಯದೊಳ್ ನವಶಕ್ತಿ ಮೂಡಿದ ಮಹಾದಿನಂ !
ದೌಷ್ಟ್ಯಬಾಧಿತ ಧರ್ಮಚಕ್ರ ಪ್ರವರ್ತನಂ
ಮತ್ತುರುಳತೊಡಗಿದ ಚರಿತ್ರಾರ್ಹ ಶಿವದಿನಂ ;
ನೂತನ ಪುರಾತನ ಸಮನ್ವಿತ ಸನಾತನಂ
ಹಳತರಿಂ ಹೊಸತಕ್ಕೆ ಕರೆವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ದಿನಂ ;
ತಾಯ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಮೀಸಲಿಟ್ಟು ತನುಮನಧನಂ
ನಿತ್ಯಸೇವಾದೀಕ್ಷೆ ಕೊಳುವ ಪುಣ್ಯೆಯ ದಿನಂ ;
ಶ್ರೀ ಗಾಂಧಿ ಕಂಡ ಹೊಂಗನಸ ನನಸಿನ ದಿನಂ :
ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧನ ಪೀಠಿಕಾದಿನಂ :
ಆಚಂದ್ರತಾರಂಬರಂ ಭಾರತದ ಜನಂ
ನೆರೆದಿಂತೆ ನೆನೆಯುತಿರ್ಕೀ ರಾಷ್ಟ್ರಘಟನಾ ದಿನಂ !

೧೯೫೪ : "ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ"

ರಾಷ್ಟ್ರರಥೋತ್ಸವ

ಇಂದು ರಾಷ್ಟ್ರರಥೋತ್ಸವ
ಬನ್ನಿ ರಥವನೆಳೆಯುವ :

ಹಿಂದು ಸಿಕ್ಕ ಮುಸ್ಲಿಮರು
ಒಂದುಗೂಡುತೆಲ್ಲರೂ
ಸಾಲುಗೊಳ್ಳುತೊಕ್ಕಟ್ಟಿನ
ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದು ಹೊಸ ಹುಟ್ಟಿನ

ಭಾರತ ರಥವೆಳೆಯುವ.
ದೂರದೂರಕೆಳೆಯುವ,

ಏನು ನಮ್ಮ ರಥದ ಚೆಲುವು,
ಏನು ನಮ್ಮ ರಥದ ಗೆಲುವು !
ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕಾವ್ಯ
ಸಕಲ ಕಲಾ ಸಾರಸತ್ತ್ವ
ಸಮೆದ ದಿವ್ಯ ರಥವಿದು,
ಪುರಾಣಪೂತ ರಥವಿದು.
ರಾಷ್ಟ್ರಶಿಲ್ಪಚತುರರ ಮನ
ರಥಕೆರೆದಿದೆ ಹೊಸಹೊಸತನ.
ಕಂಗೊಳಿಸಿದೆ ದಿವ್ಯರಥ,
ನೂತ್ನ ಭಾವರತ್ನಖಚಿತ,
ಸ್ವತಂತ್ರತಾ ಸುಶಕ್ತಿ ರಚಿತ ;

ಇದಕಹಿಂಸೆ ಸತ್ಯ ಗಾಲಿ,
ಧರ್ಮಪಥದೆ ಸಾಗಲಿ.
ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಹೊರಳದ ಪರಿ
ಹಾಕುವ ಸಂಯಮದ ಬಿರಿ.
ಇಂತು ರಥವು ನಡೆಯಲು
ಯಾರಿಗೆ ಎದೆ ತಡೆಯಲು ?
ನಿಲದೆ ನಡೆಯಲೀ ರಥ
ನವ್ಯ ಭಾರತ.

ಭರತಮಾತೆ ಅಭಿಜಾತೆ
ನವೋಲ್ಲಾಸ ಸುಸ್ಮಿತೆ
ನೂತ್ನ ರಚಿತ ರಥಮಂಡಿತೆ
ಸಕಲ ಸಂಘಪೂಜಿತೆ.
ಭಾರತ ಹೃತ್ಕಮಲಾಸನೆ
ಸಸ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣವಸನೆ
ಹಿಮತುಷಾರ ಮಕುಟ ಭೂಷೆ
ವಿವಿಧ ವಿನುತ ಮಧುರ ಭಾಷೆ
ಶಾಂತಿ ಭರಿತೆ ಅಭಯದಾತೆ
ವರದಹಸ್ತಶೋಭಿತೆ,

ಜಯ ಜಯ ಭಾರತ ಮಾತೆ
ಜಯ ಜಯ ಭಾರತ ಮಾತೆ
ಜಯ ಭಾರತ ಮಾತೆ !

೧೯೫೦ : "ರಾಷ್ಟ್ರರಥ"

ಹೆತ್ತ್ತಕರುಳು ಒಂದೇ

ಇರಲಿ ಇರಲಿ ನೂರು ಭೇದ
ಬೇಡ ನೂರು ಎಂಬ ವಾದ
ನೂರು ರತ್ನ, ದಿಟ – ಕೋದ
        ಹಾರವೊಂದೇ – ತಾಯ
        ಹಾರವೊಂದೇ.

ನೂಲಿನ ಎಳೆ ಸಾವಿರಾರು
ಹಾಸುಹೊಕ್ಕುಹರಿದು ಸೇರು-
ತೊಂದು ವಸ್ತ್ರವಾಗೆ – ಉಡಲು
        ಸೀರೆಯೊಂದೇ – ತಾಯ
        ಸೀರೆಯೊಂದೇ.

ಸಪ್ತಸ್ವರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ
ಹೊಂದುತೊಂದು ಶ್ರುತಿಯ ಸೇರೆ
ತಾಯ ಹೊಗಳೆ ಹೊಮ್ಮಿ ಉಲಿವ
        ಗೀತವೊಂದೇ – ನಾಡ
        ಗೀತವೊಂದೇ.

ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಮಕ್ಕಳಿರಲು
ನೂರು ನುಡಿ ಕೋಟಿ ಕೊರಲು :
ಸೋದರಿಕೆಯ ಬಾಂಧವ್ಯದ
ಕರುಳದೊಂದೇ – ಹೆತ್ತ
ಕರುಳದೊಂದೇ.

೧೭–೭–೧೯೬೫

ನಾಡ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು

ತಾರೆಗಳ ಹೂ ಮುಡಿದ ಮುಡಿಯ
ಸೀರೆಯಂಚಿನ ಕಡಲ ತಡಿಯ
ಕಡಲು ತೊಳೆಯುವ ಮಡಿಯ ಅಡಿಯ
ನಾಡ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು,

ಸತ್ಯಸೂರ್ಯನ ನಿತ್ಯದಾರತಿ
ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿಹಳಿದೆಕೊ ಭಾರತಿ
ಹೊತ್ತಿಹವು ನಕ್ಷತ್ರಪ್ರಣತಿ
ಬನ್ನಿ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು,

ರಾಷ್ಟ್ರಪಿತ ಗಾಂಧೀ ಮಹಾತ್ಮ
ಇಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹಿಡಿದು ಸರ್ವರು
ಮಾಸದಿಹ ಪರಿ ಅವನ ಹೆಸರು
ನಾಡ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು.

ಎಲ್ಲರೂ ತಾಯೊಲವ ಮಕ್ಕಳು
ಎಲ್ಲರೊಂದೇ ಮನೆಯ ಒಕ್ಕಲು
ಸರ್ವರಿಗು ಸಮಪಾಲು ಸಿಕ್ಕಲು
ನಲಿವ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು.

ಯಾವ ಹಗೆಯೇ ಬಂದರೂ ಸರಿ
ತಾಯ ಕೂದಲು ಕೊಂಕದಿಹ ಪರಿ
ಅರಿ ಗಜಕೆ ಆಗುತ್ತ ಕೇಸರಿ
ನಾಡ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಪೆವು,

೧೯೬೪

ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಮೊದಲು ?

ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಮೊದಲು, ಎಲ್ಲಿತ್ತು?
ಈ ನೋಟ ಈ ಪಾಟ ಈ ನಮ್ಮ ನಲಿದಾಟ
ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಮೊದಲು, ಎಲ್ಲಿತ್ತು?

ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಈ ಗೀತ ? ನಾಡಿಂದು ನಿರ್ಭೀತ !
ಕತೆಯು ಸಂಗತಿ ನಮ್ಮ ದಾಸ್ಯಭೂತ –
ಕಲ್ಲಿಗೂ ಬಿಡುಗಡೆ ; ನಾಡು ನಾಡೇ ನಾಡೆ
ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಆಡುತಿದೆ ನಾಗರಹೆಡೆ.

ನೆಲ ಜಲ ಮಲೆ ಕಾನು ಮೂಗಡಲು ಮೇಲ್‌ಬಾನು
ತಗ್ಗಿ ಬಗ್ಗಿವೆ ಜ್ಞಾನದಂಡದಾಣತಿಗೆ ;
ಬಿಲ್‌ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದೊಲು ಕಣ್ಣಳತೆ ಕಾಣದೊಲು
ವರುಷಗಳ ದಾಟುತಿವೆ ಯುಗದ ಗತಿಗೆ.

ದಿಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಸುಗ್ಗಿ ಮುಗ್ಧತೆಯು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು
ಹೊಸ ಪುಲಕ ತರುತಿಹುದು ಲಜ್ಜೆ ಮೈಗೆ ;
ಅಲ್ಲಿಗಿಲ್ಲಿನ ನಂಟು ಚಿಗುತ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಂಟು –
ಅಗೊ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಮುಡಿಮಲ್ಲಿಗೆ !

ಏನು ಗಂಡಿನ ಕೆಲೆತ ! ಏನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಒಲೆತ !
ಎಲ್ಲಿತ್ತು ಈ ಗಾಡಿ ಈ ಸಡಗರ ?
ಬಾನ ಬಿಡುಗಣ್ಣವರು ಕೆಳಗೆ ನೋಡುತ್ತಿಹರು –
ತೆಗೆ ತೆಗೆ ! ನಮಗೇತಕಿನ್ನು ಅವರ ವರ ?

ಕೆಲವು ಕರುಬಿನ ಕಣ್ಣು ಕೆಲವು ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಣ್ಣು
ದಿಟ್ಟಿಸಿವೆ ನಾವಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟನಡೆಯ –
ಕೆಲಕೆ ತಿರುಗದೆ ಇದಿರು ನೇರ ದಾರಿಯ ಹಿಡಿದು
ಸಾಗೋಣ – ಸಲಹುವನು ಸಕಲಕೊಡೆಯ.

ನಮ್ಮ ಹಿಮಾಲಯ

(ಮೇಳಗೀತ : ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಗೀತರೂಪಕದಿಂದ)

ಸಮಗ್ರಮೇಳ

ನಮೋ ನಮೋ ಹಿಮಾಲಯಂ
ನಮಶ್ಶ್ರೀಮಾಧವಾಲಯಂ
ನಮೋ ನಮೋ ಭವಾಲಯಂ
ನಮಸ್ಸದಾಶಿವಾಲಯಂ.

ಪೂರ್ವ ಮೇಳ (ಅರ್ಧ)

ಇದು ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣದ ಹಸೆಮಣೆ
    ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳ ತವರುಮನೆ
ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇದಕೆಲ್ಲಿದೆ ಪೆಗಲೆಣೆ
    'ಶಿವ ಸುಂದರ ಸತ್ಯ'ಗಳ ತೆನೆ.

ಅಪರ ಮೇಳ (ಅರ್ಧ)

ಸಾಹಸವಂತರಿಗಿದು ನೀಡುತ್ತಿದೆ
    ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರದಾಹ್ವಾನ
'ಸೋಹಂಸೋಹಂ' ಸಂಗೀತವನು
    ತರಂಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಗಿರಿ ಗಾನ.

ಸಮಗ್ರ ಮೇಳ

ನಮ್ಮ ಹಿಮಾಲಯ ನಮ್ಮ ಹಿಮಾಲಯ
ಇದು ಗೌರೀಶಂಕರ ನಿಲಯ
ಜುಮ್ಮೆನಿಸುವುದಿದು ಹೊಗಳುವ ಭಾರತ-
ಕವಿಗಳ ಪುಲಕದ ಮೈಯ.

ಮೇಳನಾಯಕ

ಶತಮಾನಗಳ ಶಾಂತಿ ಘನಿಸಿಹುದು ಹಿಮವಾಗಿ
ಹಿಮವಂತನಚಲತಪ ನಿಂದಿಹನು ಶಿವಯೋಗಿ
ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು ತಂಗಿ ತೆರಳುವರು ಶಿರ ಬಾಗಿ
ಲಕ್ಷತಾರಾಕ್ಷ ನಭ ನೋಡುತಿದೆ ಬೆರಗಾಗಿ.

ಸಮಗ್ರ ಮೇಳ

ನಮೋ ನಮೋ ಹಿಮಾಲಯಂ
ನಮೋ ನಮೋ ಉಮಾಲಯಂ

ಪೂರ್ವಾರ್ಧ

ಭರತಖಂಡದ ಸರ್ವಗಾವಲು
ಕಾಯುತಿಹನೀ ಗಿರಿವರ
ಸುರರು ನೋಡುತ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯ
ಧನ್ಯತೆಯ ಕರುಬುವ ತೆರ.

ಅಪರಾರ್ಧ

ಇದುವೆ ಭಾರತ ಭೂರಮೆಯು ಮುಡಿ
ಶಿಖರ ಪಂಕ್ತಿಯು ಬಯ್ತಲೆ
ದಿವ್ಯ ಗಂಗಾಸ್ನಾತವಿದು ಮಡಿ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದದ ಕಳೆ.

ಪೂರ್ವಾರ್ಧ

ಭವದ ತೊಟ್ಟಿಲು ಶಿವದ ಮೆಟ್ಟಿಲು
ಸಾಧಕರ ತಪದೊಟ್ಟಿಲು
ಜವನನಟ್ಟಲು ದಿವವ ಮುಟ್ಟಲು
ತಾಣ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಲು.

ಸಮಗ್ರಮೇಳ

ನಮೋ ಶಿವಾಧವಾಲಯಂ
ನಮೋ ನವೋನವಾಲಯಂ.

೧೯೬೪

೨

ವೀರ ಭಾರತಿ

ಕವಿವಾಣಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ

ಸ್ವಾಗತ ಸ್ವಾಗತ ಸ್ವಾಗತ
ಸ್ವಾಗತವು ಕವಿವಾಣಿಗೆ !
ರಾಗ-ಕೋಗಿಲೆ ಕಹಳೆಯಾಗೆಲೆ
ಕರೆದು ಯುದ್ಧಕ್ಷೋಣಿಗೆ !

ಕತ್ತಿಗಿಂತಲು ಹರಿತ ಲೇಖನಿ
ಎಂಬ ಮಾತನು ಸಾಣೆಗೆ
ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕಾಲ ಬಂದಿದೆ–
ಬೇರೆ ಶ್ರುತಿ ಕವಿವೀಣೆಗೆ.

ನಿನ್ನ ನುಡಿಯಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರ ಸಿಡಿಯಲಿ
ಎಚ್ಚರಿಸು ನೀ ನಾಡನು !
ಛಿನ್ನಗೈಯುಲು ಛನ್ನ ಕ್ಲೈಬ್ಯವ
ಉಚ್ಚರಿಸು ಹೊಸ ಹಾಡನು.

ಕರದೆ ಮುರಳಿ ಭರದೆ ಕೆರಳಿ
ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆ ಆಗಲಿ !
ಭೋಂಭೊಭೋಂಭೋಂ ಧ್ವಾನ ಧಾವಿಸಿ
ಕಲ್ಲನೆಬ್ಬಿಸಿ ಕೂಗಲಿ !

ನಾಡ ವೀರದ ನವ್ಯ ಪಾರ್ಥಗೆ
ಒದಗಿ ಕವಿತಾಸಾರಥಿ
ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ
ಯುದ್ಧಪಕ್ಷವ ಜಯಸತಿ !

೧೭-೭-೧೯೬೫

ಸ್ವರ್ಣದ್ವೀಪ

ಅಲ್ಲಿ ಅದೋ ಸ್ವರ್ಣದ್ವೀಪ,
  ನುಗ್ಗಿ ಸಾಗು ಮುಂದಕೆ!
ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ ತಾಪ-
  ವೆಂದು ಹಿಂದುಹಿಂದಕೆ
ಸರಿಯಬೇಡ ; ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು
  ಎಂದು ಹೇಡಿ ಬೆದರಿಸೆ
ನಿಲುವೆಯೇಕೆ ? ತಳ್ಳು ಪೊಳ್ಳು
  ಬೆದರಿಕೆಗಳನಾ ಕಡೆ.

ದಾರಿ ಸವೆಯದೆಂದಿಗೂ
  ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೇತಕೆ ?
ಹಾರಿ ದಾಟಬೇಕೆಂಬ
  ತವಕ ತಾನೇತಕೆ ?
ನಡೆದು ನಡೆದು ನಡೆಯುತಿರಲು
  ಕೊನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದೇ ಗುರಿ ?
ನಿಂತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು
  ಗೊಣಗೆ ಹೇಡಿಯೇ ಸರಿ.

ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ
  ಕಡಲಾರ್ಭಟಿಸಿರುವುದು ;

ದಾರಿ ನಡೆದು ಸಾಗಲೇನು ?
　ಕಡಲಿನಡ್ಡಿಯಿರುವುದು–
ಎಂದು ಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲೆ
　ಹಿಂಮರಳಲು ತರವೆ ?
ಒಂದೇ ಮನದಲ್ಲಿ ದುಮುಕು–
　ಕಡಲಾಗದೆ ಕಾಲವೆ ?

ಗೆಲವಿನಲ್ಲಿ ಮನವನಿಟ್ಟು
　ಸಾಗು ನುಗ್ಗು ಮುಂದಕೆ ;
ಜಲದ ಬಲವೆ ಹೊಡೆವ ಹುಟ್ಟು,
　ದೃಢಶ್ರದ್ಧೆಯೆ ನೌಕೆ ;
ವಿಧಿಯು ಗಾಳಿಯೊದಗಿ ಬರಲು
　ಒಳ್ಳಿತಾಯ್ತು ಪಯಣಕೆ ;
ಕಡಲ ಕಲಕುತಡ್ಡ ಬರಲು
　ಸಿದ್ಧನಾಗು ಯುದ್ಧಕೆ.

ಬಾಯ ತೆರೆದು ತೋಳನೆತ್ತಿ
　ಕಡಲು ಮೊರೆಯುತಿರುವುದು ;
ಸ್ವರ್ಣದ್ವೀಪವದೋ ಅಲ್ಲಿ
　ನಿನ್ನ ಕರೆಯುತಿರುವುದು ;
ದೈವವನ್ನು ನೆನೆದು ಮನದಿ
　ದುಮುಕು ಕಡಲಿನಾಳಕೆ ;
ದೈವವೊಲಿಯೆ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುವೆ
　ತೇಲಿಬಂದು ಮೇಲಕೆ

೧೯೩೩ : "ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಕರ್ಮವೀರನೆನಿಸಯ್ಯ

ದುರ್ಬಲರಹಿಂಸೆಯನು ದೂರವಿರಿಸಯ್ಯ
ಕರ್ಬೊನ್ನ ಕಾಯವನು ಪಡೆದು ಕೊಲ್ಲದಿರಯ್ಯ ॥ ಪ ॥

ಕಯ್ಯಲಾಗದ ಹೇಡಿಯೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರು ;
ಮೆಯ್ಯೊಳಾರ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರು ;
ಬಯ್ಯಲವನಿಗೆ ಬಾಯೆ ಇಲ್ಲವೆನದಿರಲಿ ;
ಸುಯ್ಯಲವನಿಗೆ ಉಸಿರೆ ಇಲ್ಲವೆನದಿರಲಿ.

ನಿನ್ನದಟನರಿತು ಅರಿ ಬೆದರುತಿರಲಿ ;
ನಿನ್ನ ಪೌರುಷ ತೇಜ ಕೆದರುತಿರಲಿ ;
'ಬನ್ನಪಡುವೆವು ನಾವು ಈ ನಾಡ ಕೆಣಕೆ' ಎಂ–
ದೆನ್ನುವಂತಿರಲಯ್ಯ ನಾಡು ನಿನ್ನಿಂದ.

ಕತ್ತಿ ಒರೆಯೊಳಗಿರಲಿ ಕೆಚ್ಚು ಎದೆಯೊಳಗಿರಲಿ,
ಎತ್ತೆದಾ ಕೈ ತಾಳು ತಾಳೆನ್ನುತಿರಲಿ ;
ಮುತ್ತಿನಂತಹ ನಯದ ನುಡಿ ನಲಿಗೆ ವದನದಲಿ ;
ತೆತ್ತು ಜೀವವ ಹೋರೆ ಮನ ಸಿದ್ಧವಿರಲಿ.

ಹೇಡಿ ಹುಳುಬಾಳಿಗಿಂ ವೀರ ಮರಣವೆ ಮೇಲು ;
ನಾಡಿಗಾತ್ಮಾರ್ಪಣವು ನಿನ್ನ ಸುಕೃತಫಲ :
ಬಾಡಿಸುವೆಯೇಕೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮಕುಸುಮವ ಬರಿದೆ ?
ನೀಡಯ್ಯ, ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಪೂಜೆ ಸಲಲಿ.

'ಅರಿಭಯಂಕರನಾದೊಡೇನಹಿಂಸೆಯ ಮೂರ್ತಿ ;
ಸರುವರ ಸಹೃದಯನೀ ಭಾರತೀಯ ;
ಧರೆಯ ಶಾಂತಿಯ ಕಾವ ಧರ್ಮಭಟನಿವನಯ್ಯ ;
ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕನಾಗಿಯೂ ಪುರುಷಸಿಂಹ !'–

ಎಂದೆಲ್ಲ ಲೋಕ ಕೊಂಡಾಡುವೊಲು ಧರ್ಮವನು
ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಪಾಲಿಸುತ ಯೋಗವಹ ಕರ್ಮವನು,
ಸಂದೇಹಕೆಡೆಯಿಲ್ಲದೊಲು ಬಾಳ ಮರ್ಮವನು
ಚೆಂದದೊಳು ಮೆರೆ, ಕರ್ಮವೀರನೆನಿಸಯ್ಯ !

೧೬–೮–೧೯೪೭ : "ರಾಷ್ಟ್ರ ರಥ"

ಬಾಳು ಕುಲುಮೆ

ಹಿರಿಬಾಳೊ ಕಿರಿಬಾಳೊ ಸೊಗಬಾಳೊ ತೆಗೆಬಾಳೊ,
        ತನ್ನ ಬಾಳನು ತಾನು ಬದುಕುವುದೆ ಗೆಲುಮೆ ;
ಕೊರಗು ಕುಗ್ಗಿಸೆ ಮನವ ಬಾಳ ಜರೆಯಲದೇಕೆ ?
        ಅರಿತು ಬದುಕುವ ಆಳ್ಗೆ ಬಾಳೊಂದು ಕುಲುಮೆ.

ಆಶೆ ತಿದಿಯೊತ್ತು ; ಅದರಿಂ ನಿರಾಶೆಯ ಗಾಳಿ ;
        ಹೃದಯ ಕಿಡಿಗೊಳ್ಳೆ ಹೊರಡುವ ಕೊರಗು ಸುಯ್ಲು ;
ತನು ಕಾದು ಕೆಂಪೇರೆ, ಬಾಳ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು
        ಅದ ತಿದ್ದೆ ಕಮ್ಮಾರ ವಿಧಿ ಹೊಡೆವ ಹೊಯ್ಲು.

ಬಾಳ ಕುಲುಮೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆದ್ದು
        ನಿಂತವನೆ ಹಿರಿಯಾಳು–ವಿಧಿಯವನ ತೊತ್ತು.
ಬಾಳ ಕಾವಿಗೆ ಬೆದರಿ ಬೆನ್ನಿತ್ತರೇನು ? ವಿಧಿ
        ಬಿಡದು : ಬೀಳ್ವನು ವಿಧಿಯ ಬಾಯ್ಗವನು ತುತ್ತು.

೧೯೩೭ : "ಪಕ್ಕಿ ಹಾಡು"

ಭಾರತದ ಮನೆತನ

ಭಾರತದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ –
ರೆಲ್ಲರೊಂದೇ ಮನೆತನ ;
ಯಾರೆ ಮನೆಯನ್ನೊಡೆಯ ಬಂದರು
ಕೋಟೆಯಾಗಲಿ ಒಮ್ಮನ.

ಒರೆಯೊಳಿದೆ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ ಖಡ್ಗವು,
ಯಾರನೂ ನಾವ್ ಕೊಲ್ಲೆವು ;
ಕರೆದು ಯುದ್ಧಕೆ ಕೆಣಕಿ ನಿಂತರೆ
ಹೇಡಿಯೆನಿಸುತ ನಿಲ್ಲೆವು.

ನೂರು ಭೇದಗಳಿರಲಿ ಹೊರಗಡೆ,
ಒಂದೆ ಕರುಳಿನ ಮಕ್ಕಳು ;
ಹಾರದಲಿ ಹೂ ಹಲವು ಬಗೆ, ದಿಟ ;
ದಾರವೊಂದೇ ಕಟ್ಟಲು.

ಭಾಷೆ ಮತ ಪ್ರಾಂತಾಭಿಮಾನವು
ಅಡ್ಡಿಯೆನಿಸದು ದೇಶಕೆ ;
ಸಾಸಿರದೆ ರತ್ನಗಳ ತುಂಬಲಿ,
ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶಕೆ.

ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯುಡಿಯು ಕಟ್ಟಡ
ನೂತ್ನ ಜೀವನ ಭವನಕೆ ;
ಬಿಮ್ಮನದ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮುರಿದರೆ
ನಷ್ಟವಲ್ಲವೆ ಭುವನಕೆ ?

ಅತ್ತ ರಷ್ಯಾ ಇತ್ತ ಅಮೆರಿಕ
ಉತ್ತ ನೂತನ ಚೀಣವು ;
ಮಿತ್ತುವವರೆಳೆಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದರೆ,
ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ವಿಷಬಾಣವು,

ಹಿಂಸೆಯಿಂ ಸಮತೆಯನು ಸಾಧಿಪೆ
ಆತ್ಮನಾಶಕ ವೃತ್ತಿಗೆ
ಭ್ರಂಶಗೊಳ್ಳುತ ಒಲಿದೆವಾದರೆ
ಕೊಲೆಗೆ ದೇಶವು ಗುತ್ತಿಗೆ.

ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೆ ರಾಮರಾಜ್ಯವ
ಪಡೆವ ಕಲೆಯನು ಕಲಿತಿರೆ
ಪಾಮರ ಪ್ರಭುತನಕೆ ಪಟ್ಟವ
ಕಟ್ಟುವಾ ಕೊಲೆಯೇತಕೆ ?

ಕವಿಯು ವಾಣಿ ನುಡಿವುದೆಚ್ಚರ :
ಬಡವರೊಡಲನು ಹೊರೆಯದೆ,
ಶಿವನೆ ಭೈರವನಾಗಿ ಬರುವನು
ಕ್ರಾಂತಿರೂಪದಿ, ಕರೆಯದೆ.

ಖಚಿತಗೊಳ್ಳಲಿ ನಮ್ಮ ನಿರ್ಧರ-
ವಿಂದು, ದೀನದರಿದ್ರರ
ಉಚಿತಮಾರ್ಗದಿ ಪೊರೆಯುತೆತ್ತುವ
ಗೈಮೆಗದೆ ಬಿಡುಗಡೆ ವರ.

೧೯೫೪ : "ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ"

ಅಮೃತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಗಳಿಸಿಕೊಂಡೆವು ಅಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಾಗ್ಯವನು
ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೇನು ಅದನು ಮುಂದಿನ್ನು ?

ಜಾತಿ ಮತ ಪಂಥಗಳ ಭೇದಗಳನೇ ಹಿಡಿದು
ರೀತಿ ನೀತಿಯು ತೊರೆದು, ಗುಣಕೆ ಮನ್ನಡೆ ತಡೆದು,
ಭೀತಿಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ಜನತೆಯು ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಡಿವ
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಬರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದನೆಂಬ ಭೇದಗಳು ಇನ್ನುಳಿಯೆ
ಅವರಿಬ್ಬರೊಳದ್ವೇಷದುರಿ ಹೊತ್ತಿ ಬಲು ಬೆಳೆಯೆ
ನಾಡೊಳು ಅಶಾಂತಿ ಅಂತಃಕಲಹಗಳು ಮೊಳೆಯೆ–
ಕಾದಾಡುವಾ ಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ಅರೆಹೊಟ್ಟೆ ತಿನ್ನುವುದೆ ನಿತ್ಯ ನಿಯಮವಾಗೆ
ಆರದಿನ್ನೂ ಉಳಿಯೆ ಬಡತನದ ಬಿರು ಬೇಗೆ
ಊರು ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಬೀಡಾಗೆ
ಸಾವು ಬದುಕಿನ ನರಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ನಾಡ ಮಕ್ಕಳು ಮಂದಿ ಅಜ್ಞಾನದಲಿ ಮುಳುಗಿ
ಎಲ್ಲೋ ಹಲಕೆಲರು ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿ ಬೆಳಗಿ
ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರ ಪಡೆ ನಾಡೆಲ್ಲ ತಿರುಗುತಿರೆ
ಅವರ ತಾಳಕೆ ಕುಣಿಯೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ಸಾಮ್ಯವಾದದ ಹೆಸರ ಹಲಗೆಯನು ಮುಂದಿಟ್ಟು
ವಿಜ್ಞಾನಯುಗವೆಂದು ಧರ್ಮವನು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು
ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸುಟ್ಟು ಕರಿಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು
ಮುಂದುವರಿಯುವೆವೆನಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ನಮ್ಮ ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ನಮ್ಮ ನಯ ನೀತಿ ನೆಲೆ
ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರದತುಳ ಬೆಲೆ
ಧರ್ಮಬಾಹಿರ ಯಂತ್ರಜೀವನದಿನಾಗೆ ಕೊಲೆ
'ಸಾವು ಸಾವಲ್ಲದಿಹ' ಬದುಕು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ?

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಬೆಳಕ ಹಿಡಿದು ನಿಲಲಾಗದಿರೆ
ತನ್ನ ಕಾಣ್ಕೆಯ ನಿಜವ ನುಡಿಯಲನುವಿಲ್ಲದಿರೆ
ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಬಾಳ್ಕೆ ನಡಸಲೆಡೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ
ದೊರೆತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ?

ದೇವನೆದುರಿನಲೆಲ್ಲ ಸರ್ವಸಮರೆನಿಸುತ್ತ
ಧರ್ಮ ನೆಲೆತಪ್ಪದೊಲು ಸಮತೆಯುನು ಸಾಧಿಸುತ
ಇಹದ ಹಾಲಿಗೆ ಪರದ ಸಕ್ಕರೆಯು ಬೆರಸುತ್ತ
ಬಾಳಲಪ್ಪುದೆ ಅಮೃತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಲ್ತೆ ?

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಿದ್ಧಿ

ಬಂತು ಬಂತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬ ಸವಿ
ಮಾತಿನ ಮಳೆಯಾಯ್ತು:
ಎಂತದನುಳಿಸುವುದೆನ್ನುವನಿತರೊಳೆ
ನಾಡೇ ಹೋಳಾಯ್ತು.

ಹೋಳಿನೊಳಗೆ ಹುಳು ನೂರು ಸೇರಿ ಕೊರೆ-
ಕೊರೆಯುತ್ತಿದೆ ತಿರುಳ:
ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದುದನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರೆ,
ಹೇಳು, ಯಾರು ಮರುಳ ?

ಧನಿಕವೃಂದ ಧನ ಸಂಚಯ ನಿಮಗ್ನ,
ಬಡವರೊ–ಭೀಕರ ನಗ್ನ:
ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳರ್ಥಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೆತ್ತಲೊ
ಗಾಳಿಯತ್ತ ಕಡೆ ಗಮನ.

ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆ ಮಂತ್ರವಾಯ್ತು ಬರಿ
ತಂತ್ರವಾಯ್ತು ಜನಕೆ:
ನಿತ್ಯಜೀವನದೊಳವರ ಸುಳಿವ ಸೆಳಿ
ಸೋಕದಾಯ್ತು ಮನಕೆ.

ಅಶೋಕ ಚಕ್ರವನೊತ್ತಿತು ಜನತೆ
ಬಾವುಟ ಬಟ್ಟೆಯಲಿ ;
ವಿಶಾಲ ತತ್ತ್ವವನದ ದೂಡಿತ್ತು
ಬಾಳಿನ ಬಟ್ಟೆಯಲಿ.

ಮಂದಿರ ಮಂದಿರಗಳ ಮೇಲಾ ಧ್ವಜ
ಓಲಾಡುತ್ತಿದೆ ತೂಗಿ ;
ಜನಮನೋಭವನಗಳ ಮೇಲಯ್ಯೋ
ಜೋಲಿದೆ ತೂತಾಗಿ !

ಮನೆ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಲಂಕರಿಸಿಹುದು
ಗಾಂಧಿ ಮಹಾತ್ಮನ ಚಿತ್ರ ;
ಮನದ ಗೋಡೆ ಬರಿ ಶೂನ್ಯ ಶೂನ್ಯ, ಅಹ !
ತಂದೆಯ ಪೂಜೆ ವಿಚಿತ್ರ !

ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಖಾದಿಯ ಟೋಪಿ
ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಮನ ಹೊಲಸು. ಮಸಿ ;
ತಳೆದರೇನು ಖಾದಿಯ ವಸನವನು
ಒಳಗಿರೆ ವಿಷಕೆಣೆಯಾದ ಮಸಿ.

ಹೊಲಸು ಜೀವನವ ಮುಚ್ಚಲು ಕಾವಿಯು
ಧರಿಸಲಹನೆ ತಾ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ?
ಹಲವು ನೀತಿಯನು ನುಡಿದು ನಡೆಯದಿರೆ
ಏತಕಹೆಯೊ ಬರಿ ಖಾದಿಯ ವೇಷಿ ?

ನೀತಿಯ ಬಿಡದಿಹ ಬಾಳಿನ ಹಾದಿ
ಲಾಂಛನವಲ್ಲದ ಪವಿತ್ರ ಖಾದಿ ;
ಕಾಯ್ದು ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಾಡನು ಕಟ್ಟಲು
ಇದುವೇ ಅಡಿಗಟ್ಟಡದಾದಿ.

ಶತಚ್ಛಿದ್ರವಾಗಿಹುದು ನಾಡಿಂದು
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತ ನಂಬಿಕೆಗಳಲಿ ;
ಸತತ ನಮ್ಮ ಸೇವಾ ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲ
ಭಾರತ ಮಾತೆಗೆ ಸಲಲಿ.

ದೇಶಭಕ್ತಿ ಜಲವನ್ನು ಚಿಮುಕಿಸಲು
ಭಿನ್ನ ಭಾವ ಬಗೆಬಗೆ ಹೂವು ;
ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಯ ಮದ್ದಿನೊಳರೆದರೆ
ಸಿಡಿವುದದರಿಂದ ಸಾವು.

ಭೇದಗಳನು ಬದಿಗೊತ್ತುತ ಬದುಕುವ
ದಾರಿಯನಿಂದೇ ಹಿಡಿದು
ಸಾಧಿಸೋಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನು
ನಾಡಿಗಾಗಿ ದುಡಿದುಡಿದು

ಸತ್ಯದ ಚರಕವ ತಿರುಗಿರಿಸಿ,
ನಿತ್ಯವಹಿಂಸೆಯ ನೂಲು ತೆಗೆಯಿರಿ,
ಶುದ್ಧ ಜೀವನದ ವಸನವ ಧರಿಸಿರಿ ;
ಸಿದ್ಧಿ ಕಯ್ಯ ಫಲ : ನಂಬಿ ನಡೆಯಿರಿ.

೧೯೪೮ : "ರಾಷ್ಟ್ರರಥ"

ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನಾರು ?

ಅದೊ ನೋಡು ! ಹೊಲದಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲನು ಬಲ್ವಿಡಿದು
ಮೈಬೆವರಿನಿಂದುತ್ತ ಮಣ್ ನೆನೆವರಂ ದುಡಿದು
ಹೆರವರಿಗೆ ಹೊನ್‌ಬೆಳೆಯು ತೆಗೆಯೆ ಜೀವವ ತೇದು
ನೇಗಿಲಿನ ರೇಖೆಯಿಂ ದುಡಿವ ಬಾಳ್‌ನೆತ್ತರಿಂ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನವನು
ನೆಲ ತಾಯ ನಲ್ಗುವರ–ಬಡರೈತನು.

ಮತ್ತದೋ ನೋಡಲ್ಲಿ ! ಯಂತ್ರಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ–
ಯಂತ್ರಗಳ ನಡುವೆ ತಾನೊಂದು ಯಂತ್ರವೆ ಆಗಿ
ಹೆರರ ಸೌಖ್ಯಕೆ ತನ್ನ ಬಾಳ ಸವಿಯನೆ ನೀಗಿ
ಮೌನವೇ ಮಸಿಯಾಗೆ ಗೈಮೆ ಲೇಖನಿಯಾಗೆ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನವನು
ಕರ್ಮಯೋಗಕೆ ಕಲಶವಿಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕನು.

ಇತ್ತ ನಿರುಕಿಸು ! ಶಸ್ತ್ರಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿಯುಂ
ತಾನಹಿಂಸಾ ಸತ್ಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ
ಹೆರರ ನೆಲಕಾಶಿಸದೆ ತಾಯ್‌ನೆಲಕೆ ಮುಡಿಪಾಗಿ
ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಇಳೆ ಮೆಚ್ಚುವಪಟಿನಿಂ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನವನು
ಧರ್ಮಯುದ್ಧಕ್ಕಳುಕದಿಹ ವೀರಭಟನು.

ಮೇಣದೋ ! ವಿಜ್ಞಾನಶಾಲೆಯಲಿ ಭೇದಿಸುತ
ಪ್ರಕೃತಿಯ ರಹಸ್ಯವನು, ಸತ್ಯವನು ಶೋಧಿಸುತ,
ನಾಡ ಮಣ್ಣನು ಚಿನ್ನ ಮಾಳ್ಪ ಕಲೆ ಸಾಧಿಸುತ,
ವಿಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಿಯನು ಯುದ್ಧಕೆ ನಿರೋಧಿಸುತ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನವನು
ಸತ್ಯ-ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತ, ವಿಜ್ಞಾನಿ.

ಮೇಣದೋ ! ಜನರೊಡನೆ ನಲವಿನಿಂ ಬೆರೆಯುತ್ತ
ಅನ್ಯಾಯವಸಮತೆ ಅಧರ್ಮಗಳ ಜರೆಯುತ್ತ
ಕಾವ್ಯಕಹಳೆಯನೂದಿ ಜನರನೆಚ್ಚರಿಸುತ್ತ
ಸತ್ಯಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಮಂತ್ರವುಚ್ಚರಿಸುತ್ತ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆವನವನು
ಭಾರತಿಯ ವರಪುತ್ರ ಕವಿವರ್ಯನು.

ಅದೊ ! ವಿಶಾಲ ಪ್ರಪಂಚಕೆ ಭಾರತದ ಕೀರ್ತಿ
ಹರಡಿ, ಮೇಣ್ ಗಳಿಸುತ್ತ ಹೊರದೇಶಗಳ ಆರ್ತಿ,
ದೇಶದೇಶಕೆ ನಂಟು ನೇಹಗಳ ಬಲಿಸುತ್ತ
ಯುದ್ಧವನು ನಿಲಿಸಿ ಶಾಂತಿಧ್ವಜವ ನಿಲಿಸುತ್ತ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆದರವರು
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದ ಭಾರತದ ನಾಯಕರು.

ಅಹ! ನೋಡು! ಕೊಂಡಾಡು ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪೊಡಮಡು
ಸತ್ಯ ಧರ್ಮ ಅಹಿಂಸೆಗಳಿಗಾಗಿ ಜೀವವನು
ಮುಡಿಪಿರಿಸಿ, ಬುದ್ಧದೇವನ ಧರ್ಮಚಕ್ರವನು
ಆಂತು ಚರಕವ ಗೈದು ನಡೆ ನುಡಿಯ ನೂಲಿನಿಂ
ಭಾರತ ಭವಿಷ್ಯವನು ಬರೆಯ ಕಲಿಸಿಹನವನು
ಜನತಾ ಜನಾರ್ದನನ ಭಕ್ತ ಗಾಂಧಿ ಮಹಾತ್ಮ
ಕ್ರಿಸ್ತ ಬುದ್ಧರ ಪಂತಿಯೊಳು ನಿಲುವ ಪೂತಾತ್ಮ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವ ಪಾಮರರ ಪರಮಾತ್ಮ!

೧೯೪೭ : "ಅಶೋಕಚಕ್ರ"

ಬಾರ ಬಾರ ಭಾಗ್ಯಾವತಾರ

ಬಾರ ಬಾರ ಭಾಗ್ಯಾವತಾರ ನವ ಭಾರತ ಕೃತಿಕಾರ
ತಾರ ತಾರ ನಾಡಿನ ನಾಡಿಗೆ ನವ ಚೇತನ ಸಂಚಾರ!
ವ್ರಣದ ಗಂತಿಗಳ ಕೊಯ್ದು
ನವ ಪ್ರಾಣಧಾರೆ ಹೊಯ್ದು
ನವ ಜೀವತಂತು ನೆಯ್ದು
ರೋಗ ಹಿಡಿದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಪುರುಷನಿಗೆ
ಭೈಷಜವನು ಮಾಡ,
ಹೊಸ ಬಾಳನು ನೀಡ.

ನೀನು ನಿಜದೆ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕನಯ್ಯ–ಮೆರೆಯಲಿ ತವ ಮಹಿಮೆ!
ರಕ್ಷಣ ಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷನೆನಿಸೊ ನೀ–ಬೆಳೆಯಲಿ ನಾಡೊಳುಮೆ:
ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರ ತರಿದು
ಭೇದ ಭಾವಗಳ ಮುರಿದು
ದೀನ ದರಿದ್ರರ ಪೊರೆದು
ನೂತ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ
ನಿನ್ನ ಹರಕೆ ನೀಡು,
ಸರ್ವಶುಭವ ಮಾಡು.

೭–೧–೧೯೫೦ : "ರಾಷ್ಟ್ರಂಥ"

ಜಯ ಜಯ ಹೇ ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನಿ

ಜಯ ಜಯ ಹೇ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ
ಜಯ ಚಾಮುಂಡಾಂಬಿಕೆ ಜನನಿ !
ಜಯ ಜಯ ಅಂಬಾ ತ್ರಿಭುವನ ಮೋಹಿನಿ
ಜಯ ಹಿಮಗಿರಿತಟ ನಿವಾಸಿನಿ

ಅನೃತ ಅಧರ್ಮದ ಕೋಡಿಂದಿರಿಯುವ
ನವ ಮಹಿಷಾಸುರನುಪಟಳವು
ಹಿಮಶೈಲದ ಶಿವಶಾಂತಿಯು ಕಲಕಿದೆ,
ಮುನಿದೆದ್ದಿದೆ ಭಾರತ ಕುಲವು.

ಸತ್ಯಧರ್ಮ ಸಂಜನಿತ ಸಾತ್ವಿಕದ
ಕ್ರೋಧದ ಕೈದುವಿದೋ ತೊಡು,
ದೈತ್ಯನ ವಧಿಸಿ ಭಾರತ ಪುತ್ರಿಯ
ಹಣೆಗೆ ಜಯದ ತಿಲಕವನು ಇಡು.

೧೫–೧–೧೯೬೩

ಕರೆ

ತಾಯೊಬ್ಬಳೇ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದು
ತಾಯ್‌ಬೆಸಕೆ ನಾವು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ॥ಪ॥

ತಾಯ್‌ನಾಡನರಿಸೇನೆ ಸುತ್ತಿರುವುದು
ನಮ್ಮ ಪಣವದ ತರುಬಿ ಮುತ್ತಿರುವುದು
ಜನಕೋಟಿಯೀಗಲೆಚ್ಚತ್ತಿರುವುದು
ಬಲಿದಾನ ಗೈವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿರುವುದು

ಹಗೆಯೊಡನೆ ಸಹನೆ ಬೇಸತ್ತಿರುವುದು
ಹರಿಹರಿದು ದಯೆಯೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿರುವುದು
ಮುಯ್‌ಕೊಡಲು ರಕ್ತ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವುದು
ತಾಯ ಹೊಣೆ ಹರಿಬ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದು

ನಮ್ಮ ಗಡಿಪಡೆ ಜೀವ ತೆತ್ತಿರುವುದು
ನಿನ್ನ ಸರದಿಗೆ ವೀಳ್ಯವಿತ್ತಿರುವುದು
ಬಾ ಬೇಗ ಬಾ ತುಸವೆ ಹೊತ್ತಿರುವುದು
ಜನ ಹರಕೆಯಾರತಿಯನೆತ್ತಿರುವುದು

ಬಾ ಹೋರಾಡುವ

ರಕ್ಕಸರಿಕ್ಕುಳ ಹಿಡಿತಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ
ನಮ್ಮ ಪುರಾತನ ನಾಡ ಗಡಿ ;
ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂತೊ, ನೋಡುವ,
ಬಾ, ಹೋರಾಡುವ, ನಡಿ ನಡಿ !

ನಾಡವರೆಲ್ಲರು ನೆರೆಯಲಿ ಹೋರಲಿ,
ರಣಭೇರಿಯನು ಹೊಡಿ ಹೊಡಿ !
ಗಡಿಯ ಮುಡಿಯ ನಡುನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಡೆ
ನಾಡಿನ ಬಾವುಟ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ !

ಭಂಡತನದ ಉದ್ದಂಡ ವರ್ತನೆಯ
ಖಂಡಿಸೆ ಕೈದುವ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ !
ಗಂಡಸುತನದ ಅಖಂಡ ಪರಾಕ್ರಮ
ಮೆರೆದು ಗೆಲವು ಹೂ ಮುಡಿ ಮುಡಿ !

೨೯-೧೧-೧೯೬೨

ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ

ಬಂದಿತಿದಿಗೊ ಯುದ್ಧದ ಕರೆ ; ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ
ನಾಡಿಗೊಡಲ ತೆತ್ತು ದುಡಿಯೆ, ನಿಜದಿ ನಾವು ಸೈನಿಕರೆ,
ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ.

ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲಿ ಸರಕು ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಮಿಕ
ಹೊಲವನುತ್ತು ನೆಲವ ಸಗಿಸಿ ಕಣಜ ತುಂಬುವಾ ಕೃಷಿಕ
ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವೊಕ್ಕಣೆಸುವ ಕರಣಿಕ
ದೇಶಭಕ್ತಿಯುಕ್ಕುವ ತೆರ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಪ ಶಿಕ್ಷಕ
ನಾಡ ಕಾಪಿಗೆಂದು ದುಡಿಯೆ ನಿಜದಿ ನಾವು ಸೈನಿಕರೆ,
ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ.

ತನ್ನದೆನುವ ಗಳಿಕೆಯುಳಿಕೆ ನಾಡ ನಿಧಿಗೆ ನೀಡುವ
ಹುಡುಗ ಮುದುಕ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಕುಂಟ ಕುರುಡ ಕಡುಬಡವ
ಅತಿ ಲಾಭದ ಆಸೆ ತೊರೆದು ವಿಕ್ರಯಿಸುವ ವಣಿಕ
ನಾಡನೆಚ್ಚರಿಸೆ ನುಡಿವ ಕವಿ ಗಾಯಕ ಲೇಖಕ
ನಾಡೊಳಿಗವೆಂದು ದುಡಿಯೆ ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ.
ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ.

ಬೇಸರಾಸರುಳಿದು ದುಡಿದ ದುಡಿಮೆ-ಬೆವರೆ ನೆತ್ತರು
ಉತ್ಸಾಹ ನಮ್ಮ ಕವಚ, ಕೈಯು ಕೋವಿ ಹತಾರು
ಗುಂಡಿನ ಮಳೆ ಕರೆದರೂ, ದಂಡೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ
ನಿಂತ ನೆಲೆಯು ಬಿಡದೆ ದುಡಿಯೆ ನಿಂತ ನಾವು ಸರ್ವರೂ
ನಾಡಿಗಾಗಿ ಮಡಿಯು ದುಡಿಯೆ ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ,
ನಾವೆಲ್ಲರು ಸೈನಿಕರೆ.

೨೪-೧೧-೧೯೬೨

ನವಭಾರತ ವೀರನನ್ನು ಕುರಿತು

ನಂಬು ನಂಬು ವೀರನೆ ವಿಜಯಶ್ರೀ
ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ;
ತುಂಬೊಲವಿನ ತನಿಗೆಂಪಿನ ಮಾಲೆಯು
ಸೂಡುವಳೆಮ್ಮಯ ಪಡೆಗೆ.

ಯುದ್ಧಸಂಘಟನೆಯಿದು, ತಿಳಿ, ದೈವಿಕ
ಸುಪ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೆಚ್ಚರಿಸೆ ;
ಸಿದ್ಧನಾಗು ದೃಢ ಬದ್ಧನಾಗು ಈ
ವೀರಭಾಗ್ಯವನು ವರಿಸೆ.

ನಾವ್ಹೋರಾಡುವುದು ಧರ್ಮದ ಯುದ್ಧ,
ಅನುಸರಿಸಿರುವೆವು ಋಜುಮಾರ್ಗ ;
ಧಾವಿಸಿ ಸೆರೆದಿದೆ ಸುಹೃತ್ಸಹಾಯ,
ಬೆಂಬಲ ನಿಂದಿದೆ ಜನವರ್ಗ.

ಧರ್ಮಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಸತ್ಯದ ಸಿಂಜಿನಿ
ಬಿಗಿದೆಸೆಯಲು ಬೀರದ ಬಾಣ
ಕರ್ಮಯೋಗ ಫಲಸಿದ್ಧಿ ಸಿಡಿಯುತ್ತ
ಸಿಗಿವುದು ಹಗೆಯನು ನೀ ಕಾಣ !

ನಿಶಿತವಾಗಿರಲಿ ಮತಿ ಆಯುಧ ತತಿ,
ನಿಶ್ಚಿತವಿರಲಯ್ ಗೆಲುವ ಗುರಿ ;
ವಿಷಮವೈರಿಯನು ಗೆಲ್ಲಲು ನೀನತಿ-
ಬಲನಾಗುವೆ, ಕೃಪೆದೋರಿ ಹರಿ !

ಕಡುಗಲಿ ಪಥದಲಿ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರದ
ಅಡಿಯಿಡು ಅಳುಕದೆ ಪಟುಭಟನೆ ;
ಎಡಬಲ ನೋಡದೆ ಕರೆ ಗುಂಡಿನ ಮಳೆ,
ಉದುರಿಸು ಅರಿ ಶಿರಗಳ ತೊಪತೊಪನೆ !

ಮೈಯ ಆರ್ಪು ಕೆಂಗೆಚ್ಚಿನ ಕೂರ್ಪು
ನೆಚ್ಚ ನೇರ್ಪು ಈ ಮುಮ್ಮೊನೆ ಶೂಲ
ರೊಯ್ಯನೆ ವೈರಿಯ ಎದೆಯನ್ನಿರಿಯಲಿ.
ತೀರಲಿ ತವರು ನೆಲದ ಸಾಲ.

ಗಡಿರೇಖೆಯ ಹಿಮಫಲಕದ ಮೇಲ್ಗಡೆ
ವೀರಶಾಸನವ ಬರೆ, ಭಟನೆ ;
ಹಿಡಿಯಲಿ ಕನ್ನಡಿ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಕೆ
ಅರಿರಕ್ತಾಕ್ಷರ ರಚನೆ.

ನಂಬು ನಂಬು ವೀರನೆ ವಿಜಯಶ್ರೀ
ಬಂದೇ ಬರುವಳು ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ;
ತುಂಬೊಲವಿನ ಜಯಮಾಲೆಯ ನಿನ್ನಯ
ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕುವಳಯ್ ಕಡೆಗೆ.

೧೨-೧೨-೧೯೬೨

ಉತ್ತರ ದಿಗ್ವಿಜಯ

ಉತ್ತರದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವು ಬದುಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ
ಉತ್ತರವ ಕೊಡಿರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ :
ಉತ್ತರಿಸೆ, ಪೌರುಷದ ಪರ್ವತವನೇರಿರಯ್,
ಕಡಿದು, ಎತ್ತರ, ಜಯದ ಶಿಖರವೆನ್ನುತಿದೆ.

ಉತ್ತರನ ಪೌರುಷದ ಭಾಷಣ ಕಲೆಯ ಬಿಸುಟು
ಪಾರ್ಥವಿಕ್ರಮವ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿ ;
ಉತ್ತರಕೆ ಕಾದಿರುವ ಉತ್ತರದ ಮತ್ತರಿಗೆ
ಭಾರತದ ಧೀರಪಾಠದ ಕಲಿಕೆ ನೀಡಿ.

ಉತ್ತರದ ಶುಭಕೆ ಉತ್ತರವ ಭದ್ರತೆ ದಾರಿ
ದಕ್ಷಿಣೆಯನೀಡದಿರುವ ನೆಲವ ಹಗೆಗೆ ;
ಉತ್ತರಾರಿಯನಟ್ಟೆ ಭಜಿಸಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ
ದಕ್ಷಿಣಪ್ರತಿರೋಧವೊಡ್ಡಲುತ್ತರ ವಿಜಯ
ಸಿದ್ಧ ನಮಗೆ, ಶತಸ್ಸಿದ್ಧ ನಮಗೆ–
ಯುದ್ಧ ಯಜ್ಞವಿದಾಗ, ಶುಭಮಕ್ಕೆ ಕಡೆಗೆ.

೧–೧೨–೧೯೬೨

ಗೆಲವಕ್ಕೆ ನಾಡ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ

ಗೆಲವಕ್ಕೆ ! ಗೆಲವಕ್ಕೆ !
ನಾಡ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

ನೇಹ ನಲ್ಮೆ ಬೀರಿ
ವಿಶ್ವಮೈತ್ರಿ ಕೋರಿ
ಶಾಂತಿ ಪಥವ ತೋರಿ
ಮೆರೆವ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಗೊತ್ತು
ನಾಡ ಸುಖದ ಬಿತ್ತು
ಪ್ರಾಣ ಪಣದ ಸೊತ್ತು
ಎನಿಪ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

ಇದಕಿದೆ ಧರ್ಮವಿವಕ್ಷೆ
ಜೊತೆಗಿದೆ ದೈವದ ರಕ್ಷೆ
ಒಲ್ಲೆವು ದೈನ್ಯದ ಭಿಕ್ಷೆ
ನಮ್ಮ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

ಹಿಮಗಿರಿಯ ಮುಡಿಯ ಮೇಲೆ
ಹಗೆಯ ಸಾಲು ಸಾಲೆ
ನುಗ್ಗಿದರೂ ಜಗ್ಗದಿಹ
ನಮ್ಮ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

ನಮ್ಮ ಭಾವ ಭಕ್ತಿ
ನಮ್ಮ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿ
ನಮ್ಮ ತುಂಬು ರಕ್ತಿ
ಸಲಲಿ ಬಾವುಟಕ್ಕೆ !

೩೦-೧೧-೧೯೩೨

ಜಯಮಾಲೆ

ನೋಡಮ್ಮ ಜಯಶೀಲೆ ! ಬಾಡದಾ ಜಯಮಾಲೆ !
ನೀಡುವೆವು ಧರಿಸಮ್ಮ ಭಾರತಾಂಬೆ ! ||ಪ||

ಕಡಿದಾರವೊಂದಾಯ್ತು, ಬಿಡಿ ಹೂವು ಕೂಡಿತ್ತು,
ಹತ್ತು ಬಣ್ಣದ ಹೂವು ಹಾರವಾಯ್ತು ;
ಕಡಲಾಚೆಗೂ ಇದರ ಕಂಪುಬಳ್ಳಿಯು ಹಬ್ಬಿ
ಮೆಚ್ಚುದುಂಬಿಯು ಸಾಲು ತೋರವಾಯ್ತು,

ನುಡಿನುಡಿಯ ಗಡಿಗಡಿಯ ಗೋಡೆಗಳನೊಡೆಹಾಕಿ
ಒಡಗೂಡಿ ನಿಂದಿಹೆವು ನಿನ್ನೊಡಲ ಕಾಯೆ,
ಪಡೆದ ಬಿಡುಗಡೆ ಭಾಗ್ಯ ಹೆರರೊಡವೆಯಾಗದೊಲು
ಹೋರಾಡ ನಿಂದಿಹೆವು, ಹರಸು, ತಾಯೆ,

ನಿನ್ನ ಮುಡಿಮಾಣಿಕಕೆ ಕೈಯಿಟ್ಟ ಹಗೆಯನ್ನು
ಹೊಡೆದಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಹೆವು ಕೈಗೆ ಕಂಕಣವ ;
ಬನ್ನ ತಾರೆವು ನಿನಗೆ, ಧರಿಸು ಮಾಲೆಯ ಮುದದೆ,
ನಿನ್ನ ಮುದ ನಮ್ಮ ಬಲ ಗೆಲಲು ರಣವ.

೧೯೬೩

'ರಾಘವ' ಕಾವ್ಯನಾಮದ
ಎಂ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆ

ಕವಿತೆ

ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡು
*ಕಾವ್ಯಾಲಾಪ
ಆ ಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥನಕವನಗಳು
*ಹೂವಾಡಿಗಿತ್ತಿ (ಮಕ್ಕಳಿಗೆ)
*ಹಾವಾಡಿಗ (ಮಕ್ಕಳಿಗೆ)
ರಾಗ (ಪ್ರಣಯ ಗೀತೆಗಳು)
ಅಶೋಕಚಕ್ರ
ವಿಶ್ವಜ್ಯೋತಿ ಬಾಪು
ರಾಷ್ಟ್ರರಥ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ)
ರಾಷ್ಟ್ರದಿನೋತ್ಸವ ಗೀತ
*ಮುಗಿಯದ ಮಾಯೆ
*ಗೀತಭಾರತಿ
*ಹಂಸಪಥ

ಸಣ್ಣ ಕಥೆ

ಶಿಲಾಮುಖಿ (ರೂಪಾಂತರ)
ಯೌವನಸುಧೆ (ರೂಪಾಂತರ)
*ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ
ರತಿದೇವಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
ಬಿಸಿಲು – ಬೆಳುದಿಂಗಳು
ಕರುಣಾಲಹರಿ
*ಜೀವನನಾಟಕ
*ಗುಂಡಿನೇಟು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು

ಕಾದಂಬರಿ

ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ
ರಾಬಿನ್‌ಸನ್‌ಕ್ರೂಸೊ (೧) (ಭಾಷಾಂತರ)
ಮಾದನ ಮಗಳು
ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ
ನಂಜಿನಸವಿ
*ಸ್ನೇಹದ ಕಾಣಿಕೆ
*ತಾಯಿಬಯಕೆ
ಕುಂಕುಮ ಭಾಗ್ಯ
ಜೀವನದ ಜೊತೆಗಾತಿ
*ಜೂಡಿಲಕ್ಷ್ಮಿ (ಭಾಷಾಂತರ)
*ಏಳು ಇಪ್ಪಾರಿನ ಮನೆ(ಭಾಷಾಂತರ)

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ

*ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಲೇಖನಗಳು

ನಾಟಕ

*ಹೂವಿನ ಆಸೆ
ತೆರೆಮರೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು
*ಸ್ವಯಂವರ
*ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ
*ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗದ ಕೈ
ಕರುಣೆಯ ಕುಡಿ (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

ಪ್ರಬಂಧ

ಹಿಡಿಹೂವು
*ಬಾಳಿನ ಬುತ್ತಿ
*ಧೂಮಲೀಲೆ ಮತ್ತು ಮುಗಿಲುಗಳು
ಗುರುಹಿರಿಯರು (ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು)
(ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)

ಸಂಪಾದಿತ

*ಶ್ರೀ ವಿಜಯಕೃತ
ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಂ
*ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರಂ
ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು (ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ
*ಅರ್ಚನ : ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರ
ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ
